TAJNI MEMOARI

OTTO SKORZENY

Otto Skorzeny

Tajni memoari

Hitlerov najopasnji komandos

Predgovor

Pripadnik Waffen SS-a i zapovjednik specijalne postrojbe za posebne operacije njemačkih oružanih snaga Otto Skorzeny (Beč, 1908. - Madrid, 1975.), *"najopasniji čovjek u Europi"* po ocjeni Amerikanaca 1945. i *"ludo neustrašivi fanatik"* po ocjeni Francuza 1950. ušao je u sve opširnije kronike Drugoga svjetskog rata zbog tri svoja pothvata: oslobođenja Mussolinija s planinskog vrha u Apeninima 1943., otmice sina mađarskoga regenta Horthyja u Budimpešti 1944. i diverzantskih akcija njegovih komandosa preodjevenih u američke uniforme iza savezničkih položaja u Ardenima koncem 1944.

U nedavnom londonskom izdanju *"Elitne postrojbe Trećega Reicha " (2004.)* Tima Ripleyja, *"Skorzenyjevi komandosi"* su uvršteni među najdjelotvornije njemačke ratne formacije uz ostale istaknute pojedince i najglasovitije njemačke zrakoplovne i mornaričke sastave.

Skorzenyju se svašta pripisivalo: za rata - daje trebao oteti generala Eisenhowera, a prije toga da se spremao izvršiti napad na *"veliku trojicu"* u Teheranu, iza rata - da je organizirao pljačku poštanskog vlaka u Velikoj Britaniji, bio prijatelj Evite Peron i savjetnik Gamala Abdela Nasera. Također, neizostavno, daje važan sudionik ODESSA-e, organizacije za zbrinjavanje i prebacivanje nacističkih ratnih zločinaca u Južnu Ameriku.

Famu o njemu poticali su bivši ratni *Kameradi,* iako ih je izjedala zavist što već u prvim poratnim godinama objavljuje svoja ratna sjećanja u čak četiri izdanja - Pariz, London, New York, Hamburg - i po najtiražnijim novinama *(Figaro, Quick, Daily Express*), prebacivali su mu samoreklamerstvo (Schellenberg, Hottl), ali su priznavali da je bio nezamjenjiv.

Njega nimalo nije smetala njegova ratna prošlost, davao je intervjue na sve strane, pa i na televiziji (pred studijem u Parizu jedan ga je bivši logoraš na izlazu udario bičem po licu, imajući pri tome bijele rukavice na rukama da ne bi slučajno dodirnuo *"esesovskog gada").*

Nazivali su ga ratnim zločincem i *"SS-banditom",* iako ga je američki vojni sud oslobodio svake krivnje i 9. rujna 1947. pustio na slobodu, tako da *Neues Osterreich* 10. rujna objavljuje na naslovnoj stranici: *"Otto Skorzeny je oslobođen!"*

Cjelokupna građa predočena u ovoj knjizi prikupljena je s nakanom da posluži za ekskluzivnu novinsku seriju u obliku iscrpnog intervjua u nastavcima u zagrebačkom magazinu *Start*, na što je Skorzeny pristao, ali je u međuvremenu umro u Madridu kao višestruki milijunaš, možda milijarder.

Sahranjen je u obiteljskoj grobnici u svome rodnom Beču, kuda je prenesena njegova urna.

Prvi Abwehrov centar za "tajne misije"

• Poslije dizenterije i crijevnih nevolja hitan poziv u Glavni stožer Waffen SS-a

• SS -Brigadefuhrer Walter Schellenberg ima sjajne ideje

• *Operacija Franz* u srcu Irana s darovima za plemenske poglavice

Bila je minula godina dana otkako sam se razbolio. Izmožden od dizenterije i nesnosnih crijevnih nevolja, koje sam zaradio tijekom svojih prvih akcija u Rusiji, morao sam se pokoriti odluci liječnika koji su me proglasili privremeno nesposobnim za službu u borbenoj postrojbi. Nije mi preostalo drugo, nego da se prihvatim kao inženjer svoga ranijeg posla u jednom poduzeću u okolici Berlina.

Kada sam u jesen 1942. doznao da će se SS - divizije pretvoriti u oklopne divizije, zamolio sam pretpostavljene da me upute na izobrazbu za tenkovske časnike. Nažalost, uslijedilo je novo pogoršanje nezaliječene dizenterije što me osvjedočilo da mi moje osjetljivo zdravstveno stanje i dalje ne dopušta nikakav pretjerani napor. Poslije nekoliko tjedana provedenih u bolnici, vratio sam se opet svojoj mirnodopskoj građevinskoj struci u prije navedenoj berlinskoj firmi. No, na moje veliko veselje nije to bilo zadugo.

Početkom mjeseca travnja 1943. bio sam pozvan u Glavni stožer Waffen SS-a. Ondje me je jedan visoki časnik obavijestio da se traže tehnički obrazovani časnici za osnivanje jedne specijalne postrojbe. Da bi me potanje upoznao s ciljevima koje će Vrhovno zapovjedništvo povjeriti toj formaciji, moj mi je sugovornik ukratko opisao uzajamnu povezanost raznih obavještajnih službi okupljenih pod zajedničkim nazivom *Ausland*

Abwehr, središnje vojne obavještajne službe (Abwehrnjem. vojna obavještajna i protuobavještajna služba, tri osnovne djelatnosti: obavještajna, sabotažnodiverzantska i protuobavještajna, op.). Na taj sam način prvi put zavirio u tajno područje o kojem ponešto zna tek mali broj ljudi, a o kojem sam i ja dotle jedva štogod načuo. Da bih pobliže pojasnio ulogu koja će me zapasti, dužan sam ukratko predočiti strukturu ove tajne organizacije u koju sam ušao.

Abwehr je podčinjen izravno Vrhovnom zapovjedništvu vojske (OKW, Oberkommando der Wehrmacht - op.), a sastoji se od tri odvojene sekcije. Prva se sekcija bavi vojnom špijunažom, druga sekcija dolazi do izražaja samo tijekom rata kada je u punom zamahu i veoma aktivna; njena se djelatnost usredotočuje na pripreme i izravno provođenje sabotaža u pozadini neprijatelja, ovdje ulazi i demoralizacija neprijateljskih vojnih snaga odgovarajućom promidžbom. Treća sekcija radi na organizaciji protuobavještajne službe, dakle kontrašpijunaže i provodi otkrivanje i onesposobljavanje neprijateljskih obavještajaca i diverzanata, odnosno sabotera.

Znajući koliko mnogima neupućenima zastrašujuće zvuče izrazi *špijunaža* i *sabotaža,* podsjećam da slične obavještajne službe, zataškane raznim bezazlenim i neupadljivim imenima, postoje u svim zemljama svijeta. Uostalom, danas su sve velike sile prisiljene održavati i razvijati službe kao što su *"Intelligence Service"* i *"Deuxieme Bureau" ,* kako Francuzi skromno nazivaju svoju obavještajnu službu.

U Njemačkoj je početkom rata Vrhovno zapovjedništvo vojske stavilo na raspolaganje šefovima vojnih tajnih službi na raspolaganje udarnu bojnu *Brandenburg* (nazvanu po gradu u Pruskoj u kojemu se nalazio glavni centar za obuku. Samo ime podsjeća na bivše plemiće Brandenburg koji su nosili zastave s likom crvenog orla na bijeloj pozadini i takav je grb bio otisnut na kacigama pripadnika postrojbe Brandenburg - op.). Kako je vrijeme odmicalo, ova se bojna malopomalo povećavala i već je u siječnju 1943. prerasla u udarnu diviziju *Brandenburg,* određenu za specijalne operacije po zahtjevima *Abwehra.* Budući da se o bojni, a potom diviziji *Brandenburg* jako malo znalo ili gotovo ništa, postojanje ove udarne postrojbe bilo je nepoznanica za mnoge u Njemačkoj.

Punih je godinu dana trajalo pripremanje ove formacije unutar sastava Waffen SS-a (Waffen SS - oružane SS formacije, za razliku od općih,

Allgemeine SS, op.), i u tu je svrhu osnovano središte za specijalnu izobrazbu u Oranienburgu, pod nazivom *"Specijalni tečaj za obuku Oranienburg"* (Oranienburg, tridesetak kilometara sjeverno od Berlina, skupa sa koncentracijskim logorom Sachsenhausen nekoliko kilometara dalje u povijesnoj se literaturi spominje kao *"metropola SS- carstva"* i "*najveći SS-kombinat, sposoban da proizvede ili pribavi sve što zahtijeva Himmler i što treba njegovoj moćnoj organizaciji: klesani kamen, metale, dijamante, lažni novac, oružje i - leševe"* - op.). Nedostajao je jedino još odgovarajući časnik. Šefovi vojne obavještajne službe bili su se dali u potragu za nekim tko će biti svestrano vojno osposobljen, ali isto tako i tehnički izučen da može preuzeti nadzor i rukovođenje formacijom kojoj je bilo neophodno vrhunsko usavršavanje za predstojeće ratne pothvate.

Otto Skorzeny na Istočnom bojištu.

Pristajem li prihvatiti takvu ponudu?
Moj je sugovornik bio izravan, nimalo nije okolišao.
Odmah sam pristao.

Bilo mi je sasvim jasno da su mi izgledi za napredovanje sjajni, pružala mi se mogućnost da ostvarim nešto čemu se ne bih nadao ni u snu. Priznajem, nisam očekivao nešto slično i bio sam presretan da se možda zauvijek opraštam od "običnog vojničkog života", data mi je mogućnost da se posvetim nečemu što nije pristupačno svakome. Pala mi je na pamet Nietzscheova izreka: Treba živjeti opasnim načinom života!

Nije isključeno da će mi se na ovaj način ukazati prigoda da uspješno služim domovini u ovo odsudno doba kada Njemačka proživljava teška i veoma mučna iskušenja. Mogu reći da je posljednja spoznaja utjecala na moju konačnu odluku. Pristao sam pod uvjetom da u svakome trenutku mogu napustiti dodijeljenu službu, naravno ako se ispostavi da nisam dovoljno dobar za tako velike zahtjeve.

U utorak 20. travnja 1943. stupio sam na novu dužnost s činom pričuvnog satnika. Kao što je red, predstavio sam se istoga dana šefu Ureda VI, zaduženoga za obavještajnu službu u inozemstvu SS-Brigadeführeru Walteru Schellenbergu (u usporedbi s činovima u Wehrmachtu, Schellenberg je bio u rangu generalbojnika - op.). Bio je to mlad čovjek - tada star 33 godine – vrlo otmjen, vrlo ljubazan.

Moram priznati da nisam baš mnogo toga razumio iz njegova izlaganja.

Služio se biranim riječima, ne skidajući pogleda s moga lica. Što sam ga dulje slušao, sve sam više dolazio do zaključka da se upuštam u nešto o čemu doista nemam pojma. SS-Brigadeführer me zapanjio:otkrio je meni najsvježijem novajliji da je postrojba koju tek preuzimam već uvježbana za svoj prvi zračni napad i da uskoro polazi na izvršenje toga zadatka.

Evo o kakvom se napadu radilo ... Trebalo je napasti naftonosna polja na jugu Irana. Naime, ta su područja početkom rata zauzele britanske trupe. Istovremeno je na sjeveru Irana s istom namjerom prešlo granicu nekoliko ruskih divizija, tobože da zaštite te krajeve. U međuvremenu su Saveznici do krajnosti iskorištavali iranske željeznice da bi Rusima dopremili velike količine ratnoga materijala.

Naročito su Sjedinjene Američke Države poslije ulaska u rat 11. prosinca 1941. poduzimale velike napore da Rusima dostave potrebno streljivo i ostalo, čime se neosporno jačala ruska obrambena moć.

Te su mi činjenice uglavnom bile poznate od ranije, bilo mi je više nego jasno da su Rusi ovisni o savezničkoj pomoći. Upravo stoga bilo bi od ogromne koristi da se presijeku prometne veze između Rusa i Saveznika, ili barem da se te veze ugroze i makar povremeno prekinu. Schellenberg je nadošao na ideju da se potpiri pobuna među iranskim gorštačkim plemenima koja su i inače rado otkazivala poslušnost svojoj središnjoj vlasti. Da se u tome uspije valjalo bi da manje skupine njemačkih vojnika prebace oružje raštrkanim gorštačkim plemenima, da budu uz njih i djeluju kao njihovi vojni instruktori. Ondje na terenu uočavat će kako se odvija veza između sjevera i juga Irana, te će preko radiostanica slati potrebne podatke za zračne napade na naročito važna mjesta i osjetljive ciljeve.

Kako bi se što bolje pripremili i uživili u postavljene zadatke dvadesetak je izabranih komandosa "specijalnoga tečaja" nekoliko mjeseci učilo perzijski jezik pod ravnanjem instruktora Iranca. Osim toga, svakoj je manjoj skupini komandosa pridodan po jedan Iranac, koji će pratiti komandose kada krenu na odredište i po potrebi biti njihov vodič. Sva je potrebna oprema bila većpripremljena, čekalo se još samo na konačno izvješće i naknadnu obavijest jednoga njemačkog časnika koji se kriomice nalazio u Teheranu.

Kao što je običaj i ova je akcija dobila svoj kodirani naziv, zvala se *Operacija Franz.* Kao mjesto za spuštanje padobranaca predviđena je niska obala velikoga slanog jezera jugoistočno od Teherana. Prva skupina, sastavljena od dva časnika, tri dočasnika i jednoga Iranca bila je potpuno spremna za polazak. Poslije dugotrajnih dogovaranja sa zrakoplovstvom, 200. je lovačka eskadrila Luftwaffe pristala da ustupi jedan Junkers 290, zapravo jedini zrakoplov s dovoljno velikim akcionim radijusom za toliko dug let. Pojavilo se pitanje: kolika treba biti ukupna težina nužne opreme koja se nosi, posebno stoga što se moralo strogo voditi računa da bude dovoljno goriva za let tamo i natrag. Samo netko tko je sudjelovao u pripremama za slične ekspedicije najbolje zna koliko je to odgovoran i složen zadatak: ništa ne ispustiti, a stalno imati na umu da je težina opreme ograničena.

Nakon Anschlussa austrijski vojnici u novim uniformama stupaju pred austrijskim (prepoznaju se po kapama) i njemačkim časnicima.

Držali smo se temeljnog spiska i po tko zna koji put sve iznova stavljali na vagu: oružje, namirnice, odjeću, streljivo, eksplozivni naboj, pa čak i poklone za plemenske vođe. Posljednjima smo pridavali najveću važnost, njih se moralo privoljeti po svaku cijenu, zato smo naručili pištolje sa srebrnim ukrasima i lovačke puške sa zlatom izgraviranim kundacima.

Za mjesto polijetanja činilo nam se da je najpogodniji našaerodrom na Krimu. Taman kada je i to riješeno, doznajemo da tamošnja ruma staza nije dovoljno duga, što se ispočetka nije znalo.

Pošto nije dolazilo u obzir nijedno drugo uzletište, već to koje smo označili na zemljovidima, opet smo se latili vaganja i zbrajanja ukupne težine ukrcanog materijala. Posljedica: ponovno smanjivanje količine tereta koji je već ionako pretrpio nemilosrdno minimaliziranje.

Preostalo je još iščekivanje pogodnog vremena za prelet preko ruskog teritorija, idealna bi bila noć bez mjesečine. Napokon se i taj uvjet ispunio, ali je u međuvremenu pala obilna kiša na Krimu i potpuno razmočila uzletište, travnatu pistu na koju je zrakoplov imao sletjeti. Zrakoplovni stručnjaci su nas upozorili da će na tako mokrom zemljištu Junkers 290 duboko zaorati ako ga ne oslobodimo daljnjih tko zna koliko kilograma tereta. Opet smo precrtavali prije unesene stavke i tješili se da ćemo svakako uskoro raspolagati još jednim zrakoplovom koji će naknadno padobranima dostaviti sve što je sada uskraćeno.

Sve je konačno bilo spremno i zrakoplov je poletio, no prošlo je dobrih četrnaest sati dok nismo primili šifriranu radioporuku da je naša prva skupina zdrava i nepovrijeđena osvanula na odredištu u Iranu.

Bilo je to početkom ljeta 1943.

Situacija na ratom zahvaćenim područjima nije bila ohrabrujuća. Ja sam o svemu bio dobro obaviješten, iako me nisu službeno izvještavali o onome što se ticalo moje postrojbe, štoviše neprestano sam nailazio na neshvatljiv i uporan otpor. Nijedan odjel obavještajne službe kojoj sam pripadao nije pokazivao razumijevanje za moje potrebe: nisu mi odobravali ljude koje sam tražio, zavlačili su s isporukom strateški važnog materijala. Doslovce: meni se sve brojilo i vagalo na gram.

Napeto sam iščekivao prve rezultate *Operacije Franz.*

U početku je padobranska skupina u Iranu postigla kakavtakav uspjeh, moglo se svakako više, ali je i taj skroman početak ulijevao nadu da će stvari krenuti znatno bolje. Priključili su se ustaničkim plemenima i koliko je bilo moguće, oni su u datim uvjetima s onime čime su raspolagali uradili što im je bilo naređeno.

Loše je bilo što im nismo bili u stanju poslati pojačanje i opremu koju su nestrpljivo iščekivali. Razlog: nedostatak odgovarajućih Junkersa 290, jedinih njemačkih zrakoplova koji bi mogli izvršiti tako dug let bez spuštanja. Drugim riječima, skupina u Iranu bila je prepuštena sama sebi,

divljim plemenima u brdima i neizvjesnoj ratnoj situaciji između dva dijela zemlje.

Budući da se od *Operacije Franz* nije odustajalo unatoč lošem iskustvu, pripremljena je nova skupina od šest vojnika i jednog časnika. Niti s ovima nije bilo sreće. Njihov je let otkazan u trenutku kada zrakoplov samo što nije poletio. Kako smo sutradan ustanovili, posrijedi je bio iznenadni kvar. Dobro da je tako ispalo i da ljudi nisu krenuli, jer bi se u Iranu loše proveli. Jedan od naših časnika koji se nekako dokopao Turske, javio nam je iz Istanbula da je naš centar u Teheranu provaljen, da su naši tamošnji agenti uhićeni i da je samo on umakao.

Pod takvim bi okolnostima zaista bilo suludo poslati i drugu skupinu, koja bi naprosto stradala. Bila bi potpuno odvojena od prve skupine, ne bi se nikako mogla snaći, pošto smo izgubili svoju vezu u Teheranu.

Skorzeny po povratku iz SSSR-a 1942. godine.

Nastavak *Operacije Franz* više nije imao nikakve izglede, a niti smisla. Niti gorštačka plemena nisu više pokazivala nikakve namjere da vode zajedničke bitke i napade s našim komandosima.

Nakon nekoliko mjeseci otvoreno smo predložili našim ljudima da odluče - ili ostaju s njima, ili neka bježe iz zemlje. Sam bijeg iz Irana do Turske kao najbliže neutralne zemlje za te je naše prve komandose na tome području bio zapravo potpuno beznadan. Slabo su se snalazili na terenu, nisu znali domaće jezike, bili bi jednostavno osuđeni da budu uhvaćeni ili da ih plemenski starješine na kraju krajeva izruče predstavnicima britanske vojske kao što su s onima prvima i uradili. U takvoj bezizlaznoj situaciji, jedan se od naših časnika sam ubio da izbjegne predaju Britancima i mučno zarobljavanje. Ostali časnici i tri dočasnika iz prve skupine bili su internirani u jednom zarobljeničkom logoru na Bliskom istoku, njih četvorica vratili su se u Njemačku istom 1948. godine.

Operacija Franz neslavno je propala, jednostavno nije bilo uvjeta da uspije. I ja sam se ohladio od takvih akcija, počeli su me privlačiti pothvati koji su mi bili kud i kamo zanimljiviji i obećavali da će postići ono što se traži.

Jednoga mi je dana tehnička sekcija Ureda VI podnijela na uvid materijale koji su se odnosili na industrijski razvoj Sovjetskog Saveza. Udubio sam se u primljenu dokumentaciju, bilo je to opet nešto sasvim novo o čemu se nije mogao nigdje pronaći nikakav podatak: ni u novinama, ni u stručnim geografskim ili ekonomsko-političkim djelima. Očito da se unutar SSSR-a zbivalo nešto što će se veoma brzo odraziti na razvoj ratnih događanja. Vidio sam u tome mogućnost udjela mojih ljudi. Tehničari su već bili ovu dokumentaciju podveli pod kodni naziv *Operacija Ulm* i izradili opširne projekte za napade na neka od najvažnijih industrijskih postrojenja u SSSR-u i njihovo potpuno ili djelomično uništenje.

Proučavajući te veoma podrobne planove akcije zaključio sam u mašti da bi jako mnogo mogla učiniti čak jedna jedina manja skupina odvažnih pojedinaca, pripremljena da izvrši predviđene diverzije. Istini za volju tada još nismo bili u stanju izvesti nešto takvo.

Proći će dosta vremena dok moja postrojba postane spremna za ovako zahtjevne akcije, prije svega dok se okupi u punom sastavu za najrazličitije potrebe, a isto tako je i meni predstojalo da temeljito svladam svoju dužnost kao zapovjednik koji mora znati više od svojih ljudi kako bi ih mogao pripremiti da uspješno obave svoje ratne zadatke i svoju ratnu zadaću uopće.

Bojna Friedenthal

• Najbolja poduka i prvo pravilo: uči od neprijatelja!

• U pozadini pobjeđuje samo najbezobzirniji • Stari dvorac u perivoju pretvoren u - školu za komandose

Puno prije nego što sam preuzeo svoju postrojbu kao poseban odjel Ureda VI *Abwehret* naumio sam proučiti kako djeluju slične specijalne formacije u redovima neprijatelja, a za takvo proučavanje ocijenio sam da su mi od najveće koristi naši strogo povjerljivi izvještaji o djelovanju britanskih komandosa. Još za boravka u Rusiji sam zapazio da se mogu iznaći značajna rješenja ako se pomno razmotri ponašanje neprijatelja i metode kojima se služi.

Samo se po sebi nametnulo: zašto se jednak postupak ne bi primijenio i u mojem budućem radu?

Priznajem da sam bio u doslovnom smislu zapanjen kada sam raščlanjivao pothvate britanskih komandosa pod zapovjedništvom lorda Mountbattena. Upravo su mi prikazi njegovih nevjerojatnih i nadasve smionih operacija otvorili nove vidike i spoznaje o mogućnostima koje se pružaju pred odlično uvježbanim posadama koje ne prezaju ni pred čim u svojim ratnim pustolovinama. U svakom slučaju, britanski je *Intelligence Service* uvijek znao svoje akcije zaogrnuti velom najveće tajne što mu je samo pomoglo da s početkom rata uspješno znatno proširi i pojača svoje djelovanje.

Istovremeno sam pročitao i proučio izvješća o operacijama naše divizije *Brandenburg.* Odmah mi je upalo u oči da ova naša formacija za

posebne' namjene raspolaže s neusporedivo manje sredstava nego naši ratni protivnici, pa je zbog toga opravdano imala kud i kamo slabije rezultate jer se nije mogla iskazati na pravi način.

Na osnovu onoga što se moglo zaključiti poslije skoro dva tjedna uporna rada, nije bilo nikakve sumnje da se rukovođenjem specijalnom postrojbom komandosa pruža neočekivana i sjajna prigoda velikoga doprinosa pobjedi Njemačke. Svaki novi izvještaj koji mi je dolazio u ruke uvjeravao me da sam u pravu. Moje su iscrpne bilješke potvrđivale da su komandosi u izvanrednoj prednosti i da prodiru ondje gdje bi svi drugi pretrpjeli nesagledive gubitke i pitanje je da li bi išta postigli. U prilog nam je išla činjenica da ni naši ratni protivnici kao ni mi ne mogu svuda i uvijek zaštititi duboka područja svojih pozadina. A na nama je da unutar životnih središta naših neprijatelja otkrijemo mjesta koja malobrojna, ali nepokolebljiva postrojba može lako napasti i postići najbolji mogući rezultat.

Uvježbavanje padobranskih jedinica.

Stvar je bila jasna sama po sebi: pod uvjetom da se brižljivo pripremi stanovita akcija, uspjeh ne bi smio izostati bez obzira koliko neprijatelj bio oprezan i moćan, sumnjičav i oran za borbu protiv ubačenih stranih agenata ili diverzanata. Naposljetku, bio bi to novi način i stil ratovanja kakav njemačka vojna sila do sada nije primjenjivala, pa čimbenik iznenađenja sam po sebi donosi prednost dok neprijatelj ne shvati čemu je izložen.

Bio sam definitivno odlučio da prihvatim zapovjedništvo nad postrojbom komandosa, kako onih koji su već bili u njoj, tako i onih koji će tek doći na kasniju izobrazbu. Da sada je specijalna nastava kojom ću ubuduće osobno rukovoditi potpadala pod zapovjedništvo nekog satnika, Nizozemca po narodnosti i pripadnika Waffen SS-a. Pojedinim su grupama zapovijedali unutar jedine satnije koja je postojala posebno istaknuti vojnici koji su zahvaljujući svome dugogodišnjem ratnom iskustvu stekli ugled kao prekaljeni borci, jednom riječju bili su to ljudi s kojima mogu uvijek računati i na koje se mogu slobodno osloniti. Sastav se sve više popunjavao i napokon smo bili zadovoljni što se tiče brojnog stanja: raspolagao sam s dovoljno ljudstva.

A što je nedostajalo?

Nismo raspolagali potrebnim brojem stručnih suradnika koji će uvježbavati nazočnu momčad, uputiti ih i podučiti u specijalnim vještinama, bez kojih je nezamisliva uspješnost svakoga komandosa.

Sasvim slučajno dobio sam pomoćnika.

Za posjeta Uredu VI naišao sam na druga sa studija, poručnika Karla Radla, koji je smjesta pristao da mi se pridruži u stvaranju nove formacije. On me upoznao s dvojicom mladih časnika koji su također bili pridodani na službu u Uredu VI i ja sam ih bez ikakvih teškoća uspio premjestiti u moju postrojbu.

Počela je energična i naporna obuka. Naređeno mi je da pridošlice ustrojim u formaciju do veličine bojne. Osim toga vodeći mi je stožer SS-a naredio da će to biti *bojna Friedenthal*, te da se ta bojna tako zove (u lit.:prva se postrojba zvala SS Sonderverband Friedenthal, tj. SS specijalna postrojba Friedenthal, zatim SS Jägerverband 501 tj. SS odred lovaca 501, a

prema zadacima pojedine skupine su dobile nazive *Sredina, Istok, Sjeverozapad, Jugoistok, Jugozapad* i *Padobranska lovačka bojna 600*-op.). Zahvaljujući razumijevanju u više divizija, pošlo mi je za rukom sabrati dovoljan broj časnika, dočasnika i vojnika koje ću uvrstiti u drugu satniju koja se istom stvarala. Valjalo je još odabrati idealno mjesto za smještaj nove postrojbe, mjesto za koje će malo tko znati i gdje ćemo nesmetano i daleko od radoznale okoline svakodnevno izvoditi potrebnu vojnu nastavu. Izbor je pao na Friedenthal nedaleko Oranienburga: u ogromnom i poprilično zapuštenom perivoju, nalazio se dvorac iz vremena Friedricha Velikog. Unaokolo prostrane livade, bogomdani prostor za naše potrebe.

Narednik 1. padobranske divizije pod punom ratnom spremom na Gran Sassu 1943.

Odmah sam počeo s preuređenjem terena, podigao vojničke barake i hangare. Dotle je bilo sve u redu, radio sam planski i u tome uživao, naočigled je nastajao novi vojni poligon za vježbe komandosa (u lit.: *"Iza obruča SS-a, straža s automatskim puškama, u zgradama koje su također bile uvijek čuvane stanovali su osim Nijemaca, ljudi različitih narodnosti - sve sami atleti! Do maksimuma su bili uvježbani u svim sportskim disciplinama: od plivanja do jahanja, preko onoga što Anglosasi nazivaju* close combat, *tj. borbu prsa u prsa. Učesnici su tamo također učili praktično korištenje bombi i mina, posebno za uništenje brodova, mostova i centara veze... Od 1943. do 1944. godine nekoliko je stotina zatočenika radilo na preuređenju dvorca Friedenthal u Oranienburgs određenog za specijalizirane formacije esesovaca za najopasnije i najsmionije zadatke." - op.).*

No, kolikogod me radovalo pretvaranje staroga dvorca u sjedište postrojbe za posebne namjene, toliko me je dovodilo do bjesnila ponašanje pomoćnih službi koje su mi otežavale svaki novi korak. Bezbrojna trčkaranja u razne urede i mjerodavne ustanove od kojih treba iskamčiti odobrenja i neophodna sredstva za ostvarivanje pojedinih potreba stajalo me dosta živaca. To mi je bio mnogo gori posao od svega što me zapalo. Ni ne sluteći što me očekuje došao sam u sukob s administracijom i njenim bogovima velikim birokratima, i tek poslije ću steći odgovarajuću rutinu u toj podmukloj borbi koja me pratila od prvog dana osnivanja centra *bojne Friedenthal.* Mogu slobodno reći da sam se kasnije prilično dobro snalazio u tome zapletenom svijetu nadležnosti i odgovornosti. U nadmudrivanju s vojnom administracijom nadmašio me, priznajem, poručnik Karl Radl koji je upravo postao moj pobočnik ili ordonansčasnik, i ja sam u njemu s velikim zadovoljstvom i olakšanjem otkrio pravoga asa u toj prljavoj igri podmetanja i nepojmljive ravnodušnosti.

Kao autor programa obuke gajio sam od početka odviše velike planove, htio sam svojoj formaciji priuštiti najbolju moguću vojnu nastavu

u njemačkoj vojsci, kako bi dodijeljeno ljudstvo usvojilo sve neophodne vještine i bilo u stanju udovoljiti bilo kojem zadatku. Prema tome, svaki je moj čovjek morao proći u prvome redu redovnu pješadijsku i inženjerijsku obuku, nakon čega je slijedilo temeljito upoznavanje sa svim udarnim borbenim sredstvima njemačke vojske: rukovanje bacačem, poljskim topom i tenkom. Samo se po sebi razumije da su svi pripadnici bojne morali naučiti voziti ne samo motocikl i automobil, nego i motorni čamac, pa čak i lokomotivu. Naročita je pozornost bila posvećena sportovima, osobito plivanju. Moji su komandosi trebali biti veoma svestrani sportski ljudi, morali su savršeno vladati nizom borilačkih vještina i biti u zdravstvenoj kondiciji da im ništa nije teško ni nemoguće. Svi odreda bili su i padobranci, i to je bio jedan od osnovnih uvjeta da ostanu u Friedenthalu.

Pripadnik *Hitlerjugend* divizije u punoj ratnoj spremi.

Neprestano su trajali tečajevi za razne skupine, čime se ljudstvo usavršavalo i pripremalo za svoje specijalnosti. U te je tečajeve spadalo i učenje određenih stranih jezika, ali također i poimanje opće taktike napada na industrijske pogone naših neprijatelja. Po mome mišljenju bilo je neophodno pripremiti ljudstvo za dva osnovna cilja: za borbu protiv Sovjetskog Saveza s jedne strane i za borbu protiv angloameričkih položaja na Bliskom istoku s druge strane. Kod svega toga nisam vodio dovoljno računa o činjenici da smo zagazili u četvrtu godinu rata te 1943. kada sam osnivao centar za njemačke komandose.

Bit će da sam spoznaju o četvrtoj godini rata instinktivno zanemario kako bih se isključivo usredotočio na sadašnjost i kako bih po svaku cijenu ostvario rezultate koji se još mogu postići.

Neprekidno sam ponavljao da riječi *prekasno* nema u rječniku vojnika, da se takve riječi vojnik mora lišiti jer ona ne vodi ničemu.

Ukoliko nam je vrijeme ograničeno, i sve ograničenije, utoliko više moramo požuriti s pripremama da nadoknadimo propušteno.

Eto, to bi bilo sve.

Lov na britanske prigušivače

• Njemačka još ne proizvodi takvo oružje a ukazuje se potreba za - nečujnim ubijanjem

• Napokon u lipnju 1943. prvi uzorak u njemačkim rukama

• Vojni birokrati ne shvaćaju bitnu prednost kratkog automatskog oružja

Prije nego što mi je dodijeljena i dužnost odsjeka za *političke obavijesti*, u Nizozemskoj se počeo održavati tečaj za špijunažu. Ova je škola bila smještena na jednom malom posjedu u provinciji, koji je pripadao nekom nizozemskom plemiću i ovdje su se prvenstveno usavršavali radiotelegrafisti i specijalisti za sabotaže i diverzije.

Jednoga sam dana nakratko skoknuo iz Friedenthala da vidim čime se sve bavi škola za špijune u Nizozemskoj. Znajući otprilike program nastave ustanovio sam već pri letimičnom obilasku da se tamo radi na mnogo široj osnovi nego što je to moguće meni u Njemačkoj. Tečaj je vodio časnik obavještajne službe i bilo je pomalo neugodno što je taj čovjek koji inače nije pripadao regularnoj vojsci imao mnogo viši čin od mene. Mogao mi se suprotstaviti ali nije, prihvatio je da bude pod mojim zapovjedništvom.

Gotovo sve što sam na tome putovanju ondje upoznao i naučio a što se tiče obavještajne službe, za mene je - priznajem - bila čista novost. Slušajući i učeći shvatio sam na licu mjesta s kojim žarom rade uhvaćeni saveznički agenti, prije svega Britanci.

Svake su noći brzi zrakoplovi nadlijetali područje pod našim snagama da bi padobranima izbacili agente sa zadacima špijunaže i sabotaže, ili samo

zbog toga da bi agentima koji su već otprije na tome području dostavili radiostanice, eksploziv, oružje i raznu opremu.

Po ocjeni naše obavještajne službe oko pedeset posto neprijateljskih agenata pada u naše ruke već poslije nekoliko dana ili čak nakon nekoliko sati po njihovu prizemljenju. Isto tako, sedamdeset i pet posto materijala koji stiže padobranima redovno mi uzimamo. Tražio sam i dobio taj materijal izbačen padobranima.

Neprijatelj nas je ljubazno opskrbljivao potrebnom opremom za naše buduće akcije - to je veoma jeftin način koji ja toplo preporučam svim budućim šefovima tajnih službi.

Bio sam u mogućnosti da se upoznam i s mnoštvom izvještaja koji su se odnosili na saslušanja uhvaćenih britanskih agenata.

Proučavanjem njihovih iskaza došao sam do poraznog zaključka koliko smo mi zaostali za njima. Najviše su me zanimale metode obuke i priprema koje je primjenjivao naš protivnik s druge strane La Manchea. Na moj su zahtjev znatno proširena ispitivanja i uskoro sam raspolagao s veoma točnim podacima koji su za nas bili od ogromne važnosti u vlastitom školovanju komandosa.

Saznali smo da se većina nastavnih centara britanske obavještajne službe nalazi u određenom predjelu Škotske, gdje su ti centri raspoređeni po osamljenim kućama u strogo zabranjenom području. Mnogi od uhvaćenih britanskih agenata dobrovoljno su nam odali gdje su bili prije iskakanja nad Nizozemskom, detaljno su nam nacrtali mjesta gdje su ih pripremali za let do Nizozemske a isto tako i opisali prilazne puteve. Što je osobito bitno: upoznali smo se s obukom britanskih agenata i utvrdili na koji način trebamo prilagoditi obuku naših ljudi da bismo osujetili Britance i njihovu obavještajnu koncepciju koja se po mnogo čemu razlikovala od naše.

Boravak u Nizozemskoj bio je za mene izvanredno dragocjen.

Tu sam prvi put došao u doticaj s nekoliko *dvostrukih agenata,*

inače su to bili različiti tipovi ljudi kojima je bilo zajedničko da rade za dvije zaraćene strane. Neke od naših svježih uhićenika nije bilo osobito teško nagovoriti da *prevrnu kaput* i da nastave svoju špijunsku djelatnost, samo ovaj put protiv donedavnih gospodara i učitelja. Ta činjenica, mnogo češća nego što bi se to vjerovalo i pretpostavljalo, ukazuje mi na potrebu da se stvarno opasne i presudne akcije povjerava jedino

vojnicimadobrovoljcima. Jasno je da kod toga najvažniju ulogu igraju entuzijazam i svijest da se stavlja život na kocku za dobru stvar, za spas domovine u krajnjem slučaju. U nedostatku tih bitnih elemenata, uspjeh je uvijek problematičan. Od plaćenika koji brojkama izražava cijenu svoje kože, ne može se očekivati čvrsta odanost. Rijetki izuzeci, koliko sam mogao ustanoviti, prije potvrđuju nego demantiraju ovo pravilo.

Za putovanja Nizozemskom primijetio sam da nizozemski ogranak naše tajne službe održava odlične *veze* s našim tobožnjim *kolegama* u Engleskoj zahvaljujući bežičnoj telegrafiji. To je prava *radioigra.* Našoj je obavještajnoj službi uspjelo domoći se dvanaestak padobranima spuštenih radiostanica skupa s posebnim "ključevima" pomoću kojih se odgonetavaju šifrirane poruke. Preko agenata kojima su bile namijenjene radiostanice i šifre održavali smo redovne veze s Engleskom. Na taj način prikupljene informacije otkrile su nam čitavu mrežu pokreta otpora, sastavljenu od nekoliko stotina Nizozemaca. Nismo ih odmah uhitili u očekivanju da ćemo pohvatati i ostale sudionike pokreta otpora.

Među mnoštvom raznih podataka do kojih smo došli preslušavanjem uhićenih agenata bio je ijedan koji nas je posebno zaintrigirao: saznali smo da se u britanskim školama za obavještajce u vježbama gađanja koriste - nečujni revolveri. Mi u Njemačkoj nismo proizvodili takvo oružje, a nismo ni imali sreću da u pronađenim zračnim pošiljkama koje su stizale padobranima i koje smo zaplijenili bude ijedan primjerak takvog oružja za nečujno ubijanje.

Tada mi je sinula na prvi pogled drska i pretjerana ideja da koristeći uvedenu *radioigru* jednostavno naručimo jedan takav poseban revolver. Naš je nizozemski centar odmah uputio takav zahtjev.

Petnaest dana kasnije, pri ponovnom dolasku u Haag, doista mi je uručen revolver kalibra 7,65 mm izrađen samo za jedan metak, veoma primitivne izrade, upravo stoga mnogo pouzdaniji i manje izložen kvarovima od drugog sličnog oružja. Odmah po prijamu našeg zahtjeva odaslanog pod imenom uhićenog britanskog agenta koji se krio iza šifre *Trezor,* Britanci su poslali zrakoplovom traženi revolver i naši su ga pripadnici obavještajne službe odmah donijeli meni. Isprobao sam ga. Pucao sam iz svoga ureda kroz otvoreni prozor u jato gusaka koje se brčkalo u kanalu. Uvjerio sam se da se zaista gotovo ništa nije čulo. Prolaznici na ulici nisu se ni okrenuli kada je mimo njih ispaljen hitac.

U pošiljkama koje su Englezi redovito spuštali padobranima duž Belgije, Francuske i Nizozemske bilo je i engleskih automata *Sten.* Čim sam ugledao ovo oružje, oduševila me njegova jednostavna konstrukcija koja omogućuje brzu i jeftinu proizvodnju. Kako smo mogli saznati, Englezi su imali prigušivače i za ovu malu ručnu strojnicu ali su ih čuvali u najvećoj tajnosti. Ta me je okolnost upravo dražila da se na svaki način pokušam domoći toga tajanstvenog dodatka oružju.

Ali, kako do *Stena* s prigušivačem?

Na prijašnji način - radiotelegrafskom narudžbom!

Nije upalilo.

Ili su Britanci naslutili nešto sumnjivo, ili su jednostavno odlučili sačuvati prigušivač za operacije koje oni odaberu.

Tada sam slučajno doznao da uskoro jedan nizozemski kapetan polazi po nekom svom tajnom zadatku u Englesku. Njegovo je putovanje bilo lukavo zamišljeno. On će najprije manjim brodićem doploviti do Švedske, pa onda iz Švedske na sličan način proslijediti do jedne luke u Škotskoj, gdje će preuzeti pošiljke za britanske agente na raznim punktovima u Nizozemskoj. Na moju molbu rečeno mu je da poduzme sve što mu pada na pamet da bi od britanskih vojnih vlasti izmamio jedan prigušivač za automat *Sten.*

Bilo je veoma dvojbeno hoćemo li doći do toliko željenog prigušivača, ali uspjelo je. Tako mi se posrećilo da koncem mjeseca lipnja 1943. primim prvi prigušivač koji je dospio do nas. Naravno da sam bio ushićen mogućnostima koje pruža ovakvo sredstvo nečujnog pucanja, upravo idealno za izvršenje naših zadataka. Ophodnja opskrbljena takvim nečujnim ručnim strojnicama mogla bi izbjeći mnoge gubitke iz više razloga: u slučaju nepredviđenog sukoba s neprijateljskim postrojbama izbjegla bi da bukom koju stvara pucnjava privuče pažnju drugih obližnjih neprijateljskih formacija koje bi imale namjeru pritrčati u pomoćnapadnutim posadama. Siguran sam da bi svaki pripadnik neke samostalne postrojbe ili čak obične ophodnje za izviđanje bio oduševljen takvim oružjem.

Za razliku od mene, naša berlinska direkcija za proučavanje naoružanja nije dijelila moje mišljenje. Po povratku u Friedenthal pokazao sam jedne večeri to nečujno oružje nekim višim časnicima. Pod pretpostavkom da će ih ova demonstracija potaknuti na pravilne ocjene i

pravilne odluke, dok smo se noću šetali kroz perivoj, vojnik koji je koračao iza nas ispalio je u zrak čitav okvir automata. Gospoda časnici bili su zbunjeni kada sam im stavio pod nos prazne čahure što su ležale razbacane po zemlji.

Ipak, nisu se složili sa mnom i prihvatili moje stajalište.

Činilo im se da je probojna snaga zrna iz oružja s prigušivačem slabija nego inače i da prigušivač vjerojatno umanjuje točnost pogotka.

Imao sam još jedno rješenje od kojega sam mnogo očekivao: predložio sam da kopiraju automat *Sten*, što ne bi trebalo biti teško jer je to istovremeno i veoma jednostavno i veoma čvrsto i izdržljivo oružje, pa da takvim praktičnim i pouzdanim oružjem opskrbe cjelokupnu njemačku vojsku. Po tko zna koji put sam tumačio da se ovo oružje može bez bojazni baciti u blato, vodu, udarati njime po bilo čemu, o kamenu podlogu ili nešto drugo, a *Sten* će i dalje vjerno služiti. S poznatim njemačkim automatima nešto takvo ne bi bilo moguće bez oštećenja i otkazivanja mehanizma. Na kraju krajeva, proizvodnja *Stena* može odmah početi i to uporabom istih sirovina koje se rabe za proizvodnju njemačkih automata.

Uzalud sam govorio, rasipao svoju energiju.

Naši su dragi vojni birokrati stalno pronalazili dovoljno protuargumenata koji su išli njima u prilog da bi odbili moj prijedlog, čak su mi citirali osobno Adolfa Hitlera koji je navodno jednom prigodom izjavio da njemačkim vojnicima treba dati najbolje moguće oružje kojim raspolažemo.

Mahali su mi s podatkom da je britanski automat *Sten* donekle manje precizan od sličnog njemačkog automata. Što je međutim doista tako.

Ali, ova su gospoda zaboravila da će automatski pištolj i laka ručna strojnica zauvijek biti oružje za borbu izbliza i da se nijedan vojnik neće koristiti takvim oružjem pri gađanju udaljenih ciljeva.

Natezanje s admiralom Canarisom

• Prvi i jedini susret s glavnim šefom vojne obavještajne službe koji je djelovao kao meduza, neuhvatljiv i neopipljiv

• Jedino su ostajale u sjećanju njegove bezbojne oči i zagonetan pogled koji je neprestano prelazio s čovjeka na čovjeka

• Mučna tri sata radi premještaja 11 časnika

Jednoga dana me posjetio Adrian von Völkersam (Schellenberg navodi za njega da je bio barun i imao čin SS-Hauptsturmfuhrera, tj. SS-satnika te bio Canarisov pouzdanik koje je služio pod njime, drugi ga izvori spominju kao *"dostojanstvenog SS-*

Hauptsturmführera s Baltika " koji je govorio ruski bez stranog naglaska - op.), tada poručnik iz udarne divizije *Brandenburg.*

Bio je potomak stare baltičke obitelji, odličan vojnik, odlikovan još 1941. godine viteškim križem za jedan naročito smioni prepad na Istočnoj fronti. On mi je u povjerenju ispričao da među starim pripadnicima divizije *Brandenburg* vlada opće nezadovoljstvo. Većdosta dugo, izjadao mi se, divizija nije dobila nijedan specijalan zadatak, nego se njome najčešće koriste da "zapuše rupe" i šalju je u bitke u kojima bi bez ikakve razlike mogla sudjelovati i svaka druga redovna divizija. Pretrpljeni gubici u ovakvim okršajima uvijek su prilično veliki i praktički nenadoknadivi, posebno zato što je divizija sastavljena od dragovoljaca koji su vrhunski specijalisti i odlično vladaju stranim jezicima.

Nakon ovako simptomatičnoga uvoda, Völkersam je prešao na pravi cilj svoje posjete: on i još deset časnika iz njegove bojne slučajno su doznali

za novu postrojbu koja je meni dodijeljena i žele ući u nju, pa me mole za potporu njihovim molbama za premještaj.

Völkersam je od prvoga trenutka našega razgovora na mene ostavio veoma povoljan dojam i ja sam mu obećao da ću se koliko mogu založiti za njihov prihvat u moju formaciju koja se još popunjavala.

Ovo moje obećanje bilo je povod mojem prvom i jedinom susretu s čuvenim admiralom Wilhelmom Canarisom, glavnim šefom vojne obavještajne službe. Znao sam da doktor Kaltenbrunner, šefu to doba Glavnog ureda sigurnosti Reicha (SS-Obergruppenführer, tj. SS-general, na toj dužnosti od siječnja 1943. - op.) i moj izravno pretpostavljeni, te šef Ureda VI Walter Schellenberg namjeravaju zajedno s Canarisom dogovoriti uvjete koji bi pospješili suradnju između *Abwehret* i Glavnoga ureda sigurnosti Reicha.

Zamolio sam ih za dopuštenje da prisustvujem toj konferenciji i zahvaljujući njihovu posredovanju admiral će na koncu pristati na premještaj jedanaest časnika iz divizije *Brandenburg* u moju buduću postrojbu.

Uveli su nas u slabo osvijetljen ured.

Sjedamo u duboke naslonjače. Iako se mogu pohvaliti da izvanredno dobro pamtim fizionomije, nisam u stanju opisati kako je izgledao admiral Canaris. Jedino čega se sjećam bilo je da je srednjeg rasta, nabijen, ćelav i u mornaričkoj odori. Od njegova lica samo su mi ostale u sjećanju njegove bezbojne oči i zagonetan pogled, koji je neprestano prelazio s jednog na drugog sugovornika, ili bi nekoliko minuta počivao usmjeren na neku zamišljenu točku negdje na zidu iza nas.

Naprotiv, Canarisa kao protivnika, da ne upotrijebim neki teži izraz - neprijatelja, nikako ne mogu zaboraviti. Bio je čovjek kojega će lik, sasvim sigurno, umjetnički rečeno - ostati neizražen.

Možda bih ga mogao usporediti s meduzom koja je neuhvatljiva, neopipljiva. Uzalud zabadate prste u njenu želatinoznu masu. Čim ih povučete, ljepljiva kugla poprima svoj raniji oblik, okrugao i gladak, kao da se ništa nije dogodilo, kao da niste ništa dodirivali.

Taj se čovjek odlikovao nadnaravnim sposobnostima: ako mu se vaši zaključci nisu dopadali on bi na samo njemu svojstven način zaustavljao vaše daljnje pokušaje da dorečete svoje naknadne misli i želje.

Što se mene tiče, kada je to bilo nužno, ja sam također znao biti tvrd i uporan, i to je utjecalo da se naša rasprava otegla u nedogled. Mučili smo se dobra tri sata dok nismo naposljetku dobili njegov pristanak za premještaj onih jedanaest časnika.

Canaris je stalno pronalazio ili točnije kazano izmišljao nove razloge zbog kojih se protivi našim zahtjevima i ne popušta. Bilo je to teško i neugodno natezanje. Čim bismo uspjeli unatoč njegovih prekida i odstupanja obesnažiti njegov posljednji prigovor, on je već imao drugi, nimalo lakši od prethodnoga. Tak kada je iscrpio i posljednje svoje argumente pristao je na prebacivanje onih jedanaest časnika iz divizije *Brandenburg* u moju formaciju u osnivanju.

Odahnuo sam s olakšanjem i uspravio se nastojeći da ne pokažem izražajem lica koliko sam zadovoljan ovom pobjedom koja je meni zaista mnogo značila. Na svaki način bila je to pobjeda izvojevana u izvanredno teškoj bici. Taman kada smo povjerovali da je ono najteže prebrođeno, stvari su se iznova vratile na početak, tako da se zamalo nismo skljokali utučeni i mrzovoljni. Da čovjek ne povjeruje što ga je snašlo, kao da se budi iz ružna sna.

U trenutku kada je načelnik njegova stožera došao da primi odgovarajuće naređenje, Canaris je kao da se ništa nije dogodilo posegnuo za novim netom izmišljenim razlogom radi čega se odgađa donošenje konačne odluke do nekog kasnijeg datuma.

Znači, na neodređeno vrijeme!

Požalio sam što sam uopće došao, štoviše htio sam se povući, pa neka bude kako bude, bilo mije svega dosta. Tek poslije nekoliko mjeseci, u studenome 1943. služeći se zaobilaznim putem riješio sam ovaj slučaj u svoju korist.

Ruska enigma iza Urala

• Zrakoplovi Luftwaffe otkrili na površini većoj od "Velike Njemačke" divovska industrijska postrojenja

• Tisuće iskaza ruskih ratnih zarobljenika potvrđuju nagađanje

• Schellenbergov savjet kako se odnositi prema "najludim" projektima

S obzirom na zajedničke potrebe, došao sam u doticaj s organizacijom *Kurfürsta* pod kojom se krila obavještajna služba Ratnog zrakoplovstva Luftwaffe. Brzo sam se uvjerio da oni rade uzorno i uspješno. Naš je prvi kontakt urodio tijesnom i plodnom suradnjom, pošto je središnjica ove obavještajne službe raspolagala stvarno izvanrednim i mnogostrukim podacima o skoro svim zemljama koje bi nas mogle zanimati. Posjedovala je zračne snimke s golemih područja između Volge i Istoka, od Aralskog jezera na jugoistoku do Mezopotamije i Sueskog kanala na jugu. Većina tih fotografija je potjecala još iz 1940.-1941., to jest iz vremena kada je naša Luftwaffe dominirala tim zračnim prostorom i bila apsolutni gospodar neba.

U arhivima *Kurfürst* otkrio sam nevjerojatno obilnu dokumentaciju o industrijskom potencijalu naših neprijatelja, što je pobudilo moju najveću pozornost. Naime, prelaskom na novu dužnost zatekao sam u našoj službi mnoštvo raznih informacija koje su se odnosile na sovjetsku ratnu industriju, a prikupljene su u svrhu *Operacije Ulm.* Tek kada sam pregledao kartoteku Luftwaffe, shvatio sam koliko nam još nedostaje da bismo stekli potpunu predodžbu kakav su nam ogroman ratni cilj postavili moji pretpostavljeni.

Bilo nam je poznato da su Rusi prenijeli, pa čak i izgradili najvažnija svoja industrijska postrojenja istočno od Urala, na površini prostranijoj od tadašnje "Velike Njemačke". Kako je Luftwaffe mogla izvesti samo nedovoljan broj izviđačkih letova iznad toga nevjerojatno velikoga područja, bili smo prisiljeni pronaći i neke druge izvore potrebnih informacija. Sustavno smo i strpljivo sabirali i obrađivali tisuće iskaza ruskih ratnih zarobljenika. Naknadno smo na taj način dobijene rezultate dopunjavali praktičnim podacima koje smo sakupili od raznih firmi, naročito njemačkih i francuskih, koje su ranije izvodile radove u tim izauralskim pokrajinama. Zahvaljujući takvom predanom razvrstavanju zalihe podataka bili smo u mogućnosti sastaviti djelomično približnu kartu strukture ove ogromne industrijske koncentracije. Tek tada sam spoznao kakve sve zamašne pripreme moramo još poduzeti prije nego što bi mogli pristupiti izradi plana napada, dakako s ozbiljnim izgledom na uspjeh, a ne da uletimo u neodgovornu i jalovu pustolovinu, od koje se očekuje da zada težak udarac Sovjetskom Savezu.

U svakom slučaju bilo nam je jasno da se ni zračnim napadima ni sabotažama na zemlji ne može samo tako uništiti postrojenja koncentrirana u ovim udaljenim ruskim pokrajinama. Za početak, bilo je osnovno odrediti i pronaći gdje su najvažniji centri. Znao sam da svaka industrija, naročito ako je izgrađena u svega nekoliko godina, ima svoje ranjive točke. Po mojem mišljenju, u ovome su slučaju bile Ahilove pete usko povezane s električnim centralama, što su u donekle kratko vrijeme doslovce iznikle iz zemlje. Kao i svugdje drugdje, trebalo je i ovdje maksimalno zadovoljiti potrebe u energiji. Zbog prenagla razvoja ove industrijske oblasti nije postojala nijedna elektrana koja bi poslužila kao pričuvni izvor energije. Dalje se logički dalo pretpostaviti: svako osjetno smanjenje proizvodnje struje, proporcionalno će sniziti industrijsku proizvodnju, što bi bio naš osnovni strateški cilj. Isto tako, i sama električna mreža koja spaja razna središta s određenim pogonima ako je često u prekidu postaje slaba točka koja paralizira funkcioniranje svih pogona koji su za nju vezani.

Naše pripreme usredotočili smo na spomenute pojedinosti.

U suradnji sa zrakoplovnim stručnjacima koji su također odmah bili zainteresirani za naše planove, počeli smo razrađivati moguće napade na izvore električne energije i uskoro smo ustanovili da smo na najboljem putu da postignemo tražene rezultate.

Nažalost, zbog dobronamjernih ali nedovoljno promišljenih naredbi "viših sfera", iznenada smo i neočekivano obustavili već započete pripreme na nekoliko mjeseci.

Evo što se dogodilo: neki dužnosnik iz Ministarstva za naoružanje, obavijestio je Himmlera o divovskim visokim pećima u Magnitogorsku na Uralu. Impulzivan kao i uvijek, Himmler je smjesta naredio:

"Specijalna postrojba Friedenthal mora se odmah pripremiti za sabotažnu operaciju na visokim pećima Magnitogorska, s krajnjim ciljem potpunog uništenja. Zapovjednik specijalne postrojbe slat će mi svakoga mjeseca izvješće o tijeku i napredovanju priprema i priopćit će mi čim to bude moguće približan datum polaska komandosa na spomenuti zadatak koji je od prvorazredne važnosti!"

To je bila zapovijed koja mi je jednoga lijepog jutra prispjela preko teleprintera u ured.

Poslije dugih savjetovanja sa stručnjacima svih rodova vojske došli smo do sljedećih zaključaka: kao prvo, da o Magnitogorsku i uopće o industriji u ovoj zabačenoj oblasti ne posjedujemo tako reći nikakvu najnužniju dokumentaciju. Za početak, moramo pribaviti potrebne informacije, a to će nam jamačno oduzeti više mjeseci. Nadalje, uzalud se zanosimo sabotažama ako ne možemo riješiti na koji će način naši diverzanti dopremiti na lice mjesta velike količine eksploziva, potrebnog za dizanje u zrak navedenih visokih peći koje su svakako pod jakom stražom.

Po svemu sudeći, izvršenje je ovoga zahtjeva - nemoguće.

Međutim, kako uvjeriti "više sfere" da je nemoguće ono što su oni naumili? Kada sam u svojoj naivnosti i prostodušnosti htio tim tzv. "višim sferama" jednostavno dostaviti objektivan i detaljan izvještaj o nepremostivim teškoćama na koje nailazimo, neki su mi se podsmjehivali. Moram još mnogo toga naučiti o diplomaciji koju treba voditi u odnosima s visokim naredbodavcima, utuvili su mi u glavu. Šef SS-Brigadeführer Schellenberg mi je dapače održao malo predavanje o tome kako valja postupati, a da to bude na najbolji mogući način. Po njemu, bez obzira o kakvom je planu riječ, makar bio i "najluđi", isprva treba hiniti oduševljenje i stalno marljivo izvješćivati da pripreme odlično napreduju. Tek poslije nekog vremena može se postupno krenuti prema istini, i to oprezno i nikako odmah izaći s otvorenim kartama. Pravi majstor u toj neobičnoj strategiji

izvrdavanja u stanju je spretno sahraniti sve slične sumanute planove i ideje i to tako prepredeno da na koncu i njihov inicijator prestane više misliti o njima. Ako u tome uspijete, rekao mi je Schellenberg, šefovi će vas smatrati idealnim poslušnikom, dostojnim njihova najvećega povjerenja i njihove naklonosti, što je od životne važnosti za svakog pojedinca, je li tako?!

I stvarno, Schellenberg je bio u pravu: trebalo nam je točno godinu i pol dana pa da napokon "sahranimo" ovu na svaki način veličanstvenu ali apsolutno neizvodljivu operaciju.

U Führerovom Glavnom stožeru

• Hitan poziv u "Vučju jamu"

• Tko od gospode poznaje Italiju?

• *"Mojega prijatelja, našeg vjernog druga u borbi jučer je izdao njegov kralj, a njegovi su ga vlastiti zemljaci uhitili!"*

• *"Ako vi, da biste postigli cilj, nećete ustuknuti ni pred kakvim rizikom, uspjet ćete. A ja to od vas zahtijevam!"*

U ponedjeljak 26. srpnja 1943. bio sam na doručku u hotelu *Eden* u strogom središtu Berlina, s jednim starim prijateljem iz mog rodnog grada, profesorom bečkoga Sveučilišta. Poslije izvrsnog doručka pili smo u predvorju hotela kavu, odnosno *ersatz*

koji je trebao nadomjestiti pravu kavu, i usput čavrljali o koječemu iz Beča, o raznim našim uspomenama i zajedničkim znancima i prijateljima. Zapravo, to me letimično podsjećanje na civilni život - tada nisam bio u uniformi - donekle smirivalo, međutim što smo duže sjedili i što je vrijeme više odmicalo obuzimao me neki čudan i neobjašnjiv nemir. U hotelskoj telefonskoj centrali znali su gdje će me potražiti u slučaju prijeke potrebe, no ja sam svejedno ispunjen nespokojstvom nazvao telefonski svoj ured.

Moja je tajnica bila izvan sebe od uzbuđenja.

- Već vas dva sata tražim na sve strane - rekla je uzrujanim glasom.

- Tko me traži i zašto?

- Šefe, očekuju vas u Führerovu Glavnom stožeru - odjekuje u slušalici. - U 17 sati morate se ukrcati u zrakoplov na aerodromu

Tempelhof.

Sada je uzbuđenje zahvatilo i mene. Do sada me još nikada nisu pozvali u Glavni stožer. Nastojao sam kolikotoliko zatomiti provalu uzbuđenja u sebi i tobože ravnodušno nadovezao:

- Prenesite Radlu da odmah krene za mnom, a da prije toga stavi uniformu u moj putni kovčeg kao i toaletni pribor i da s kovčegom i ostalim požuri na aerodrom Tempelhof. Ja idem ravno tamo ... Je li vam poznato zbog čega me zovu?

- Ne, šefe, ništa ne znamo o tome.

Na brzinu sam se oprostio sa starim prijateljem koji me zapanjeno gledao kada je čuo da moram u Glavni stožer. Dok sam hitao automobilom prema aerodromu, pokušavao sam naslutiti razlog ovog nepredviđenog poziva.

Je li moguće da je posrijedi *Operacija Franz* - sabotaža željezničkih pruga u Iranu?

Ipak, neće biti, to je bilo i prošlo.

Možda *Operacija Ulm* - razaranje industrijskih postrojenja iza Urala?

Najvjerojatnije je ovo potonje, jedino mi nije jasno što ću ja u Glavnom stožeru i kakva bi mogla biti moja dužnost u *Operaciji*

Ulm?

Hja, govorio sam sam sebi, strpi se pa će ti sve biti razjašnjeno.

Na aerodromu je moj pobočnik Radi već čekao s kovčegom i jednom torbom. Pomogao mi je pri presvlačenju i kod toga spominjao promjenu režima u Italiji, kako je to bilo predočeno u posljednjim vijestima na radiju. Promatrali smo se u nedoumici, ali ni on ni ja nikako nismo moj poziv u Glavni stožer dovodili u vezu s ovim događajem.

Pošli smo prema uzletišnoj pisti, prema jednom Junkersu 52čiji su se propeleri upravo počeli okretati.

Kakav luksuz!

Nisam mogao a da ne pomislim: ovaj ogromni zrakoplov samo za mene! U trenutku kada sam se našao u kabini, palo mi je na pamet da sam u žurbi puno toga propustio dogovoriti. Radlu sam napomenuo da ćemo biti u stalnoj vezi.

- Telefonirat ću vam - kazao sam i dodao: - Neka naše dvije satnije budu u pripremnom stanju i spremne za pokret.

Zrakoplov se odvojio od zemlje, kružio i podigao u visinu.

Opet sam počeo svašta pretpostavljati, neprestano sam mozgao:zašto me traže iz Führerova Glavnog stožera? Koga ću tamo zateći?

Što sam više nagađao zapadao sam u sve veće zavrzlame i sve manje nadolazio na iole prihvatljive razloge poziva. Naposljetku sam odustao od svake nakane da razmrsim tu nedokučivu zagonetku i stao razgledavati unutrašnjost zrakoplova, u kojemu sam bio jedini putnik. Ispred svakog uzanog sjedišta otkrio sam ugrađeni pretinac s likerima. Drzak kakvoga me Bog oduvijek dao, nagnuo sam se prema poluotvorenim vratima cockpita i dobacio pilotu: imaju li putnici pravo koristiti se buffetom s pićima? Dvije čašice konjaka blagotvorno su djelovale na moje razdražene živce i dakako na cjelokupno moje raspoloženje, te sam se slobodno mogao posvetiti promatranju predjela iznad kojeg smo letjeli.

Preletjeli smo Odru i zeleno prošarana polja pokrajine Neumark, istočno od Brandenburga, protegnuta u nedogled. Bio sam jako radoznao gdje ćemo se spustiti, jer nisam točno znao gdje se nalazi Fuhrerov Glavni stožer, znao sam samo toliko kao i ostali smrtnici da je negdje u Istočnoj Pruskoj i da se krije pod kodnim imenom - "Vučja jama".

Na svu sreću, moj je ordonansčasnik koji je doista uvijek mislio na sve bio toliko domišljat da je uložio u moju torbu zemljovid Njemačke, tako da sam lako mogao pratiti smjer leta. Sat i pol poslije uzleta u Berlinu, bili smo na visini od otprilike oko tisuću metara nad gradom Schnaidmilom. Kasnije, kada sam se uvukao u pilotsku kabinu i tamo sjeo, pokazao mi je pilot kraj kojega sam zauzeo slobodno sjedište prstom veliko jezero i raskrižje željezničkih pruga Varšava-Danzig (Gdanjsk) i Interburg-

-Poznan. Iz zraka se željezničke pruge upadljivo ističu na terenu, gotovo kao geometrijski crteži. Nema sumnje da su takve raskrsnice privlačan cilj za neprijateljsko zrakoplovstvo.

Trudio sam se da otjeram od sebe slične misli, jednostavno sam želio uživati u letu!

Moćan me stroj nosio kroz vedro nebo, iznad lijepe zemlje a mene je, eto, svako malo proganjao taj prokleti rat sa svim svojim strahotama.

Iza nas se sunce sve više i više zaklanjalo prema dnu obzorja, dok se zrakoplov malo pomalo spustio na visinu od samo tristo metara. Krajolik se mijenjao, prelazio u sasvim glatku ravnicu, ispresijecanu bezbrojnim rijekama i raštrkanim jezerima.

Pogledao sam u zemljovid i ustanovio da smo poslije leta od oko pet stotina kilometara dospjeli iznad Mazura. U ovome je području, na Tannenbergu, početkom Prvoga svjetskog rata, stari Hindenburg odlučno potukao Ruse. S ushićenjem i ponosom pomislio sam kako se danas naša fronta nalazi daleko na Istoku, prema Smolensku, na stotine i stotine kilometara od sadašnje njemačke državne granice.

Zrakoplov se primicao odredištu. U blijedoj svjetlosti uočio sam nedaleko jezera i veliki aerodrom. Junkers je već dodirivao tlo i zamalo jurio betonskom pistom, da bi se koji tren zatim zaustavio. Pred barakom koja je zaklanjala uredske nastambe čekao me veliki Mercedes.

- Satniče Skorzeny - dovikuje jedan dočasnik. - Naređeno mi je, satniče, da vas dovezem u Glavni stožer.

Ubrzo sam cestom kroz šumu prispio do prvoga pojasa sigurnosti, do prepreka koje nisu dopuštale daljnji prolazak. Pokazao sam maloprije uručenu propusnicu kao i osobnu vojničku iskaznicu zapovjedniku straže koja je nadzirala taj prvi obruč osiguranja. On je upisao moje podatke u registar, ja sam se potpisao i potom se rampa maknula i mi smo produžili. Nakon što smo se provezli kroz brezovu šumu i na jednome mjestu prešli željezničku prugu, naišli smo na drugi sigurnosni pojas. Opet sam morao izaći. To je zahtijevao časnik koji je iznova pomno pregledao moje isprave, ponovo zabilježio sve nužne pojedinosti u svoj dnevni spisak posjetitelja, a onda me zamolio da pričekam dok on obavi telefonski razgovor.

Vrativši slušalicu, obratio mi se:

- Je li vam poznato tko vas je pozvao?

Bilo mi je prilično neugodno što mu nisam mogao odgovoriti na njegovo pitanje. Samo sam neodređeno slegnuo ramenima.

- Vi ste pozvani u Glavni stožer Führera i bit ćete primljeni u Čajnoj kući - reče časnik nešto prisnije nego u prvi mah, valjda i on iznenađen onime što mu je kazano kada je najavljivao moj dolazak.

Što se mene tiče, ja sam još uvijek bio zbunjen i nisam znao čemu da se nadam. Čak mi ni ovo preciziranje s Čajnom kućom nije ništa

nagovještavalo.

Koga đavola hoće od mene u Führerovu Glavnom stožeru?

Zamišljen i prilično uznemiren vratio sam se u Mercedes.

Nekoliko metara dalje prošli smo kroz neku vrst glavnoga ulaza, jedini prolaz u područje okruženo visokom ogradom od bodljikave žice. Skoro da bi se čovjek mogao prevariti i povjerovati da je zakoračio u neki stari perivoj uređen očigledno s mnogo truda i ukusa, pošumljen brezama i obrastao grmljem oko okolnih staza. Uskoro sam ugledao nekoliko zgrada i baraka, kao nasumce porazbacane. Na krovovima ponikla trava, ponegdje čak i malo drveća. Povrh nekih dijelova zgrada kao i iznad prilaznih staza postavljene kamuflažne mreže, poduprte stupovima nosačima različitih visina kako neprijateljsko zrakoplovstvo ne bi otkrilo gdje se u ovoj šumi smjestio Glavni stožer. Bit će da se odozgo iz zraka stjecao dojam potpuno šumovite i nenastanjene oblasti.

Tama se već bila sasvim spustila kada sam stupio pred Čajnu kuću, inače običnu kuću od drveta, i to sa dva dijela međusobno povezana natkrivenim prolazom. Poslije ću saznati da je u lijevom krilu dvorana restorana, u kojem maršal Wühlern Keitel, načelnik stožera, objeduje u društvu svojih generala i drugih osoba iz svoje najbliže okoline.

Primio me jedan satnik Waffen SS-a i predstavio petorici časnika. Bio je tu jedan pukovnik, jedan pješadijski časnik, dva zrakoplovna pukovnika i jedan časnik Waffen SS-a. Oni su čekali na moj dolazak i čim se okončalo predstavljanje, satnik se načas izgubio i ubrzo vratio.

- Gospodo - rekao je po povratku - idemo Führern. Svatko će u najkraćim crtama izložiti svoju vojničku karijeru, a potom će vam Führer zacijelo postaviti neka pitanja. Pratite me!

Ispočetka mi se učinilo da sam krivo razumio što slijedi, a u mene je ušao toliki strah da više nisam osjećao vlastite noge, kao da su odsječene. Za nekoliko trenutaka ja ću se prvi put u svome životu naći pred Hitlerom, Führerom Velike Njemačke i vrhovnim zapovjednikom njemačkih vojnih snaga. Sav sam ošamućen ali i ushićen! Uhvatila me zebnja da ću učiniti neku neoprostivu nesmotrenost i da ću se ponijeti kao budala, kao glupan nad glupanima! Samo da se sve dobro svrši, preklinjao sam u sebi dok sam išao za ostalim časnicima. Prešli smo nekih stotinu koraka a ja sam toliko nesređen da zapravo nikako ne uspijevam odrediti kamo idemo.

Ulazimo u susjednu nastambu, također sagrađenu od drva, s predsobljem nalik onome u Čajnoj kući. Imao sam toliko vremena da sam zapazio u neizravnoj rasvjeti na jednome zidu u skromnom okviru sliku "Ljubičica" Albrechta Dürera.

Naš vodič otvara vrata i ulazimo u sobu veliku otprilike šest puta deset metara. S desne strane nekoliko prozora s jednostavnim zavjesama. Na sredini masivan stol pokriven zemljovidima. Pred monumentalnim kaminom koji ukrašava lijevi zid okrugli stolićokružen s četiri ili pet naslonjača.

Budući da sam imao najniži čin, postavio sam se na kraj reda, sasvim na lijevoj strani. Na pisaćem stolu između dva prozora mnogobrojne olovke. Dakle, ovdje se pripremaju i donose velike odluke našega vremena, proletjelo mi je kroz glavu u trenutku kada su se otvorila vrata pred nama.

Jedan jedini trzaj tijelom i svi stojimo kao ukipljeni u stavu *pozor,* okrećući glave prema vratima. Tada sam doživio nezaboravan ushit: vidio sam čovjeka koji se više od bilo kojega šefa države na tako presudan način upleo u sudbinu Njemačke, moga gospodara kojega sam već godinama slijedio i u kojega sam imao neizmjerno povjerenje. Kakav doživljaj za jednoga vojnika! Da se odjednom nađe pred svojim vrhovnim zapovjednikom! Pretpostavljam da su danas kada pišem ove retke, naknadni dojmovi zasjenili ono što sam osjetio u tome času.

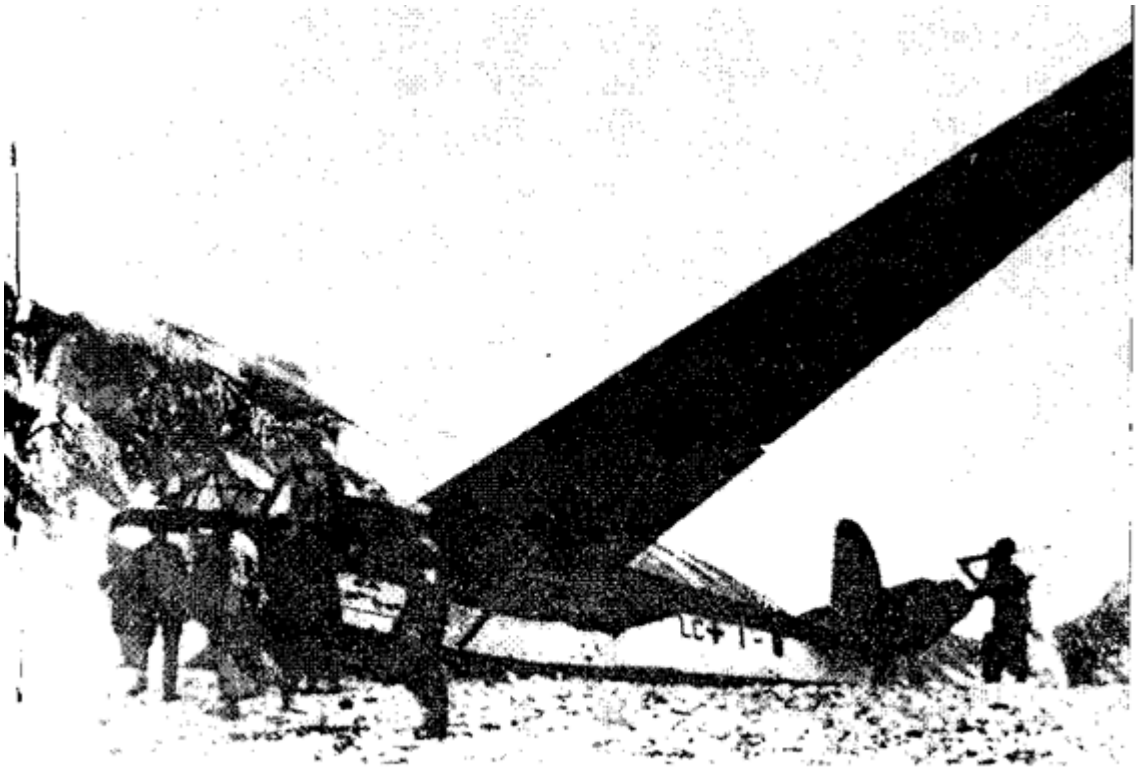

Jedrilica oštećena pri slijetanju na Gran Sasso.

Približavajući se odmjerenim korakom, Adolf Hitler nas je pozdravio dižući ruku i zauzeo svoje karakteristično držanje, uglavnom dobro poznato s objavljenih slika u novinama. Bio je odjeven veoma jednostavno. Imao je na sebi časničku bluzu Wehrmachta, bez ikakve oznake čina i košulju s crnom kravatom. Na lijevoj strani bluze uočavao se željezni križ prvoga stupnja koji je zaslužio u Prvome svjetskom ratu i do njega crna ranjenička značka.

Satnik SS-a je najprije predstavio Führeru časnike na drugom kraju našega stroja, međutim to predstavljanje nisam pratio tako dobro kao što sam želio i jedva sam se suzdržao da ne iskoračim naprijed kako mi ne bi promakao niti djelić ovog prizora.

Čuo sam kako Führer čvrstim glasom postavlja neka pitanja. Naročita boja njegova glasa bila mi je poznata s radija. Iznenadio sam se otkrivši u njemu blagu intonaciju koja daje osobitu dražaustrijskom dijalektu. Ovaj čovjek koji tako često drži propovijedi i koji želi da ga dozive kao stari pruski ideal. U nemogućnosti je da zataji svoje podrijetlo unatoč tomu što već godinama ne živi u svome rodnom kraju, u svome rodnom zavičaju. Pitam se je li štogod sačuvao u svome izgovoru od umiljate blagosti Austrijanaca: je li prijemčiv za argumente srca?

Hitro sam se pribrao ... Kakvih li suvišnih pitanja i neumjesnih razmišljanja u takvom momentu!

U međuvremenu su ostali časnici ukratko iznijeli svoje karijere u najsažetijem obliku. Tada Adolf Hitler stane pred mene.

Čim mi je pružio ruku, ja sam se usredotočio da nipošto ne učinim nikakav pretjerani naklon. Usprkos velikom uzbuđenju uspio sam se donekle pravilno, brzo i odrješito nakloniti glavom i opet zauzeti potrebno držanje. Zatim sam munjevito odrecitirao - mjesto rođenja, svoju školsku spremu, etape moga života kao pričuvnog časnika i moju sadašnju službu. Dok sam govorio, Hitler me uporno gledao ravno u oči.

Poslije se odmakao za jedan korak i iznenada zapitao, bilo je to njegovo prvo pitanje:

- Tko među vama poznaje Italiju?

Jedini sam se ja javio, odgovorivši:

- Ja sam prije rata dva puta bio u Italiji, moj Führeru. Išao sam motociklom do Napulja.

Slijedilo je drugo pitanje, upućeno svima:

- Što mislite o Italiji?

Časnici su oklijevali s odgovorima, tek je jedan promucao:

- Italija... partner Osovine... naša saveznica u ratu... potpisnica pakta protiv Kominterne...

Onda sam ja došao na red.

Jednostavno sam izlanuo:

- Ja sam Austrijanac, moj Führeru.

Smatrao sam da takav moj odgovor dovoljno objašnjava moj odnos prema Italiji, jer svaki Austrijanac duboko pati zbog gubitka južnog Tirola, najljepšeg predjela koji smo ikada posjedovali.

Hitler me dugo napregnuto promatrao, barem se meni tako činilo.

- Ostala se gospoda mogu povući - kazao je suho. - Vi, satniče Skorzeny, ostanite. Moram s vama razgovarati.

Ostali smo sami.

Führer je još uvijek stajao preda mnom. To je čovjek srednjega rasta, neprimjetno pogrbljenih ramena. Kako govori postaje sve žustriji, sve temperamentniji. Pokreti su mu brzi, odsječni i djeluju strahovito uvjerljivo.

- Imam za vas jedan veoma, veoma važan zadatak. Mussolinija, mojega prijatelja, našeg vjernog druga u borbi jučer je izdao njegov kralj, a njegovi su ga vlastiti zemljaci uhitili. Ja ne mogu i ne želim u trenutku takve opasnosti napustiti najvećega sina Italije ... Duce je za mene oličenje posljednjeg rimskog Cezara. Italija, ili bolje rečeno njena nova vlada, prijeći će nema sumnje na stranu neprijatelja. Ali, ja neću pogaziti svoju riječ: Mussolinija treba osloboditi i to čim prije. Ako mi ne interveniramo, oni će ga izručiti Saveznicima. Povjeravam vam, znači, zadatak čije će sretno izvršenje imati nesagledive posljedice za ishod budućih vojnih operacija. Ako vi, da biste postigli cilj, nećete ustuknuti ni pred kakvim rizikom, uspjet ćete! A ja to od vas zahtijevam!

Zašutio je, kao da je čekao da se stiša uzbuđenje koje mu se naziralo u glasu.

- Još je jedna stvar bitna - nastavio je zatim. - Treba sačuvati posvemašnju diskreciju. Osim vas osobno, samo još pet ljudi treba biti upućeno u ovu tajnu misiju. Vi ćete biti dodijeljeni zrakoplovnim trupama i stavit ćete se pod zapovjedništvo generala Studenta koji je već informiran o ovome pothvatu. Uostalom, on će vas potanko obavijestiti o svemu. Nitko iz zapovjedništva naših snaga u Italiji i u njemačkom veleposlanstvu u Rimu ne smije ništa znati o tome, oni imaju sasvim krivu procjenu situacije i postupili bi na krivi način. Molim, ponavljam vam, odgovarate mi za apsolutnu diskreciju. Nadam se da ćete uskoro biti u mogućnosti da mi javite dobre novosti. Želim vam puni uspjeh!

Što je Führer dulje govorio, sve sam više osjećao kako i na mene prelazi nešto od njegove odlučnosti. Njegove su riječi bile toliko dojmljive

da na tren čak nisam ni posumnjao u uspjeh. Istovremeno, one su zračile takvom toplinom da su me uzbuđivale, posebno kada su se odnosile na ganutljivu odanost njegovu talijanskom prijatelju. Bio sam iskreno potresen.

Naš je razgovor završio snažnim stiskom ruke.

U tih nekoliko minuta koje su mi se činile kao veoma dugi protek vremena, Führer me nije ni časak prestajao pratiti pogledom. Čak i poslije poluokreta kada sam pošao prema vratima, imao sam dojam da me još uvijek promatra. Osvrnuo sam se i još jednom pozdravio: njegov je pogled zaista i dalje počivao na meni.

Vani me očekivao stožerni ordonans. Dok me vodio prema Čajnoj kući, u sebi sam obnavljao ranije dojmove. Pokušao sam se sjetiti boje Führerovih očiju. Sive? Kestenjaste? Nešto između toga?

Nikako se nisam uspijevao sjetiti kakve su Führerove oči.

Činilo mi se da još uvijek osjećam na sebi njegov pogled, taj pogled koji kao da hipnotizira. Zapazio sam da se izražaj njegova lica ne mijenja. Izgleda da po svojoj želji vlada svakom crtom svoga lica. Njegova ogromna energija doslovce zrači. Toga sam bio svjestan od prvoga trenutka u njegovu društvu.

U predsoblju Čajne kuće priuštio sam sebi cigaretu, pripalio je i s užitkom stao uvlačiti prve dimove. Trgnuo sam se tek kada me drugi ordonans upitao za moje želje, došao k sebi i najednom osjetio strahovitu glad.

Odgovorio sam:

- Molim vas kavu, i bilo što drugo.

Malo zatim već su mi servirali obilan objed. Samo što sam skinuo opasač i prinio ustima šalicu kave, onaj drugi ordonans se vratio:

- Gospodine satniče, general Student vas čeka u susjednoj prostoriji.

Odmah sam krenuo u susjedni mali ured i predstavio se generalu, čovjeku malo trbušastom, dobrodušna izražaja lica. Duboki i oštar ožiljak na njegovu čelu podsjećao je na tešku ranu koju je zadobio 1940. kada se borio na čelu svoje divizije u Rotterdamu. Kazao sam mu da me je Führer u glavnim crtama upoznao s mojim zadatkom. Prije nego je dospio da se nadoveže, netko je zakucao na vratima. Još jedno iznenađenje za mene, ali ne i posljednje u ovome uzbudljivom i napetom danu.

Ušao je Himmler, glavni zapovjednik SS-a. S generalom se prijateljski pozdravio. Čekao sam da mu budem predstavljen.

Pozdravili smo se i Reichsführer SS-a nas je pozvao da sjednemo i zauzmemo svoja mjesta.

Na Himmlerovu licu najviše iznenađuju njegovi staromodni cvikeri. I sam njegov izgled zbunjuje: njegove čudnovato nepomične crte lica ne otkrivaju niti njegovo raspoloženje niti njegove misli. On nam se ljubazno smješkao i uzeo riječ da bi izložio sadašnju političku situaciju u Italiji. Poput Hitlera niti on nije vjerovao da će Badogliova vlada i dalje ostati u taboru Osovine. Dajući pregled događaja koji su doveli do Mussolinijeva pada Himmler je izredao priličan broj meni nepoznatih osoba, časnika, političara i predstavnika plemstva. S obzirom daje jedne proglašavao izdajnicima, druge plašljivcima a treće kao pouzdane za Njemačku, izvadio sam notes i nalivpero da bih nešto od svega zapisao. Primijetivši kakve su mi nakane, Himmler je povikao:

- Vi ste sasvim ludi, na časnu riječ. Tako nešto zabilježiti u blokić, na papir. Te stvari moraju ostati u najvećoj tajnosti, dođavola. Zapamtite ih!

Smjesta sam zatvorio nalivpero i spremio notes u džep.

Baš dobar početak, jurnulo mi kroz glavu. Mogu biti veoma sretan ako u ovom vrtoglavom nabrajanju zapamtim nekih pet ili šest imena od njih stotinjak ili tko zna koliko što ih je Himmler nizao jedne za drugima.

- Italija će sigurno otpasti -tumačio je Himmler. - Jedino se ne zna kada će se to dogoditi. Možda već sutra, situacija je takva.

U Portugalu talijanski predstavnici već pregovaraju sa Saveznicima.

Iznova se vraća na imena i mjesta povezana s trenutnom ratnom situacijom. Onda raspravlja s generalom Studentom o nekim pitanjima koja za mene nisu bila nimalo važna. Sjetio sam se mojih suradnika u Berlinu koji su sigurno s velikim nestrpljenjem iščekivali da ih nazovem i obavijestim o novostima. Zamolim dopuštenje da se povučem radi telefoniranja.

U hodniku pripalim cigaretu, čekajući telefonsku vezu s Berlinom. Dok sam odbijao dimove i tonuo u tko zna kakve sve misli, pojavi se Himmler i odmah poče prigovarati ljutitim glasom:

- Uvijek te proklete cigarete! Vi, znači, ne možete ni malo bez cigarete! Po svemu sudeći, vi uopće niste čovjek koji nam je potreban za ovaj zadatak!

Još me jednom srdito odmjerio i otišao.

Te večeri on je još dva puta vikao na mene. Bit će da me ne podnosi. Pobojao sam se: je li možda već opozvana misija koju mi je Hitler povjerio?

Gaseći cigaretu, pomalo uzdrman Himmlerovim ponašanjem, nisam znao što da mislim. Dok sam nervozno otresao pepeo s rukava, naišao je prijašnji Führerov ađutant. Mora da je čuo ono malo prije, kada se Himmler okomio na mene i moju cigaretu.

- Nije to tako strašno - reče. - Reichsführer napada svakoga na koga naleti, a tren iza toga to mu više nije na pameti. Svakako je uzrujan, a kada je u takvu stanju nikada se ne zna kako treba s njim postupati, niti gdje će i na koga prasnuti. Budite bez brige i mirno pođite generalu Studentu da dogovorite što je predviđeno.

Kimnuo sam i vratio se u ured gdje me čekao general. Brzo smo sve utanačili. Sutra ujutro polazim s generalom njegovim zrakoplovom u Rim. Službeno ću biti njegov pobočnik. Istovremeno pedeset mojih ljudi iz udarne postrojbe kreću zrakoplovom s jednog berlinskog aerodroma u južnu Francusku, odakle će se prebaciti u Rim s prvom divizijom koja polazi u Italiju radi zaposjedanja položaja.

- Ostalo na licu mjesta - zaključi general i dodaje: - Nadam se da će naša suradnja uroditi sretnim rezultatima. Doviđenja sutra ujutro, gospodine satniče.

U hodniku je zazvonio telefon. Zovu me da izađem.

Javlja se poručnik Radl.

- Što se događa? - urla vidno uzbuđen. - Tu smo svi na iglama Čekajući vaš poziv!

Duboko sam udahnuo i koncentrirao se.

- Dobili smo važan i strogo povjerljiv zadatak. Polazimo sutra ujutro. Ne mogu vam prenijeti nikakve pojedinosti preko telefona. Prije svega moram dobro razmisliti o svemu. Nazvat ću vas čim se sredim. Za sada evo prvih naređenja ... Noćas nema spavanja. Sva vozila neka budu spremna za pokret, kako bismo odmah mogli natovariti potrebnu opremu. Sa sobom

vodim pedeset ljudi. Samo najbolje. Sve one koji govore manje ili više talijanski. Ja ću sastaviti jedan spisak, vi to učinite također. Pa ćemo razmijeniti mišljenja. Pripremite kolonijalnu opremu za sve ljude, kao i sve što je neophodno padobrancima. Sve ovo mora biti izvršeno do pet sati ujutro. Kada uglavim ostale pojedinosti, opet se čujemo.

U Čajnoj kući zamolim jednog časnika da mi pronađe slobodan ured i da mi pošalje neku tajnicu koja će telegrafski dostavljati naredbe mojoj postrojbi. Odmah su mi izašli u susret s prikladnom prostorijom. Dok sam srkao kavu, pošto sam još uvijek isuviše uzbuđen da bih mogao jesti, pokušao sam u miru razmisliti što mi predstoji.

Kakva oprema?

Kakvo oružje?

Koliko streljiva i kakve vrste?

Eksploziv - da ili ne?

Primio sam se sastavljanja spiska nužnog materijala. Nema sumnje da moj mali dragovoljački odred treba raspolagati sa što je moguće jačom vatrenom moći, a da pri tome bude što je lakše opremljen. Popudbina mora biti svedena na minimum. Osim toga, možda ćemo biti prinuđeni iskakati padobranima?

Predviđam, prema tome, dvije strojnice za skupinu od devet ljudi. Izuzev navedenih strojnica svi ostali će biti naoružani kratkim automatskim oružjem. Naravno i ručnim granatama, i to ne samo onima s drškom, nego i onima u obliku "jaja", da se mogu potapati u džepove. Neophodna nam je i "plastika" za eksplozije.

Jedno tridesetak kilograma po čovjeku bit će valjda sasvim dovoljno. Ponijet ćemo englesku "plastiku" koju smo upravo primili iz Nizozemske i koja je razornija od njemačkog eksploziva. Uza sve to ide gomila detonatora, tempirani upaljači, kolonijalne kacige, tko zna koliko donjeg rublja, namirnice za barem šest dana, suha hrana u konzervama za tri dana. Listu trebovanja sam odmah dao otpremiti u Berlin.

Zatim je bio na redu izbor ljudstva, prvo sam upisao one koji svakako moraju sudjelovati zato što spadaju u temeljnu udarnu snagu postrojbe. Neko vrijeme sam razvrstavao imena na spisku i onda zatražio vezu s Berlinom i Radlom koji je svakako bio u velikoj gužvi.

- Pretrpani smo poslom - požalio se. - Kako mislite da ćemo sve to obaviti do sutra ujutro? Padamo s nogu zbog svih onih zahtjeva ...

Prekinuo sam ga.

- Karl, to nije sve. Šaljem vam dopunsku listu s novim zahtjevima. Uvjeravam vas da se i ja kupam u znoju. Govorio sam osobno s Führerom i s Reichsführerom SS-a.

Radl se lecnuo, najblaže rečeno šokirao.

- Führer mi je povjerio izvršenje specijalnog zadatka skupa s vama. Želim usporediti naše spiskove potrebnih ljudi, da vidimo je li se slažemo.

Bili smo sastavili slične liste, možda tek s nekim izuzecima, zapravo izabrali manjeviše iste ljude.

Radi zatraži riječ.

- Ovdje je prava revolucija - reče. - Svi bi htjeli putovati, nitko ne želi ostati kod kuće u pozadini.

- Odmah objavite imena polaznika da se duhovi smire i da izabrani znaju na čemu su. Ne gubite vrijeme na objašnjavanjima.

Spustio sam slušalicu i počeo u glavi provjeravati nisam li nešto zaboravio i ispustio. O, da! Nisam napomenuo da mi je nužno potrebna radiostanica i što je najvažnije radiotelegrafska veza.

Znači, opet moram nazvati Berlin a onda odrediti šifru za buduće razgovore kojih će svakako biti nekoliko tijekom dana. Naše su se poruke slale kao vrlo tajne, državne stvari. Morali smo biti krajnje oprezni, jer ako bi Talijani i njihova tajna služba nanjušili naše planove, bili bi uzaludni svi naši napori.

Stalno sam podsjećao sam sebe da još uvijek nije sve urađeno, da još nisam gotov s pripremama. Bili su nam potrebni svjetleći meci za slučaj noćnog napada. Također: raketni revolveri, lijekovi za kolonijalne bolesti ali isto i jedan ili dva bolničara.

Nakon iskrcavanja njemački vojnici zauzimaju položaje.

Tako se spisak neprestano proširivao i stalno sam opetovano nazivao svoj berlinski ured, gdje je vladala grozničava užurbanost. Tek oko tri sata iza ponoći stigao sam se malo odmoriti, otpočinuti i ispružiti umorno tijelo. Jedan me ordonans poveo u suteren, gdje se nalazilo sklonište od eventualnih zračnih napada. S obje su strane hodnika bila izgrađena udubljenja, uređena kao brodske kabine.

Iako je postelja bila udobna, nisam mogao spavati. Zrak je u skloništu bio težak, a neprekidno zujanje ventilatora mi nije dopuštalo da se opustim, taj me šum ispunjavao nemirom. Ipak, ovdje sam barem u miru razmišljao o svemu, o onome što sam već poduzeo i što mi još preostaje.

Prvi sam put sebi predočio sve poteškoće koje ću morati prebroditi. Nažalost, sve se zasnivalo na nepoznanici Duceova boravišta, što je tek

trebalo otkriti. Kada u tome uspijemo, na redu su sljedeći koraci, od kojih nijedan nije bio ni lagan ni jednostavan. Kako postupiti po otkrivanju mjesta gdje je zatočen? Mussolini je svakako odveden na veoma sigurno i utvrđeno mjesto, i tamo je podjakom stražom. Hoćemo li biti prisiljeni napasti kakvu tvrđavu ili dobro čuvani zatvor?

U mašti su mi iskrsavali neki ekstravagantni prizori. Uzalud sam se prevrtao u postelji i uzalud sam se borio protiv takvih opsjednutih misli koje su me proganjale dok sam stalno mijenjao položaj na ležaju. Obuzimalo me malodušje: nisam vidio nikakav tračak uspjeha, nikakav put k uspjehu. Je li moguće da mi je pripao zadatak koji će me vinuti ravno u nebo ili me strmoglaviti u pakao? Bio je ovo za mene ispit i iskušenje života, na meni je da pokažem što sam kadar uraditi: da ne podvijem rep ni pred kakvom pogibelji a u slučaju poraza da se mirno i dostojanstveno oprostim s ovim svojim dosadašnjim lijepim životom!

Tek sada mi je prohujalo glavom da sam otac obitelji. Onog trena kada sam bez oklijevanja pristao na ovu veliku i opasnu pustolovinu nisam ni pomislio da bi bilo mudro sačiniti oporuku.

Zaboga, bez toga nema putovanja u Italiju!

Upalio sam svjetlo i napisao svoju posljednju volju. Poslije sam neko vrijeme ostao nepomičan pod pokrivačem, ali od spavanja nije bilo ništa. Već je bilo skoro šest sati. Izašao sam u pidžami iz svoje kabine i zamolio jednoga ordonansa (njih tri stotine u ovim nastambama nikada ne spava!), da mi pokaže gdje je kupaonica.

Pribjegao sam dobrom škotskom tušu - čas toplo, čas ledeno - i otarasio se svih svojih briga.

U četvrt do sedam sjedio sam za stolom u Čajnoj kući. Spopao me divljački apetit. Ordonans koji je tu posluživao morao je svako malo trčkarati od blagovaonice do kuhinje da bi donio sve što sam naručivao. Pogledam kroz prozor: vani se pod prvim zrakama jutarnjeg sunca dizala izmaglica iznad vlažnih travnjaka ...

Najeo sam se, uzeo torbu i svoju prtljagu i uskočio u automobil koji mi je od sinoć stavljen na raspolaganje i odjurio na aerodrom, na kojemu sam se trebao po dogovoru naći s generalom Studentom. Upravo mi je tada predan brzojav iz Berlina kojim me izvješćuju da je mojih pedeset ljudi otputovalo. Aerodrom na koji sam stigao nije bio onaj isti od prošle večeri

kada sam doputovao, nalazio se na uzvisini nekoga brda i bio je lako uočljiv neprijateljskom zrakoplovstvu. Bogomdani cilj za napad. Čudnovato da još nijednom nije bio bombardiran!

General Student se dovezao poslije mene, svega nekoliko minuta kasnije. Jedan je Hinkel 111 bio spreman da nas primi, na svaki način radilo se o bržem zrakoplovu od dobrog starog Junkersa s kojim sam doletio ovamo. General me upoznao sa svojim pilotom satnikom Gerlachom. Rečeno mi je da navučem kombinezon zrakoplovca, što mi je predstavljalo prilične teškoće jer je bio premalen za mene, a na glavu da stavim kapu.

Vrijeme je bilo lijepo i radovao sam se ugodnom putovanju koje me očekuje.

Ušli smo u aparat. Iza nas je sjeo strijelac na strojnici, dok su pilot i radiotelegrafist zauzeli svoja mjesta ispred nas. Zrakoplov pohita pistom i uzleti prema jugu. Zaglušujuća buka motora onemogućava bilo kakav razgovor.

General je zadrijemao, a ja sam iskoristio prigodu i smjestio se na sjedištu drugoga pilota, odakle sam uživao motreći panoramu ispod nas.

Prvo smo preletjeli bivšu Poljsku. Poslije nekih pola sata na obzorju su se lijevo od nas pojavili beskrajni gusti oblaci. Uskoro sam razabrao nekoliko tornjeva - Varšava. Nešto kasnije smo preletjeli iznad industrijske oblasti Gornje Slezije, odakle se prema nebu dizao crni dim iz mnogobrojnih dimnjaka.

Poslije Poljske slijedio je zračni prostor iznad bivše Čehoslovačke, koja je sada pod protektoratom Reicha. Prestala je jednolična poljska ravnica, teren je neravan, a pošumljena brdašca obrubljuju plodne doline navodnjene bistrim rijekama. Nagađao sam danas trasa leta vodi izravno iznad Beča i tako je i bilo. Uskoro smo se približili drevnom imperatorskom gradu. Zatim smo letjeli iznad Alpa, Semmeringa, zelene Štajerske, Graza i njegove ponosne tvrđave. Oko podne smo već bili iznad Hrvatske i malo potom, primijetio sam u daljini odsjaj morske površine.

Evo Pule!

Danas je ovo talijanska ratna luka, dok je, pomislio sam s tugom, do mirovnog ugovora u St. Germainu čitavo ovo područje pripadalo Austrougarskoj monarhiji. Jadran je neobično plav, divan. Približili smo se talijanskom poluotoku. S lijeve je strane brzo ispod nas iščezla Ancona, pa

smo se podigli da bismo preletjeli Apenine. Tek što smo ih prešli, zrakoplov se spustio na nekih tri stotine metara, zato što smo se već nalazili na području sjeverno od Rima gdje nadlijeću savezнички lovci.

Najzad smo na prilazu "Vječnom gradu" i njegovih sedam brežuljaka, Koloseumu i Trgu Sv. Petra. Zrakoplov se lagano spustio na aerodrom u istočnom dijelu grada. Bilo je točno 13 sati i 30minuta. Za proteklih pet i pol sati prevalili smo tisuću i pet stotina kilometara.

Nepodnošljiva vrućina. Kao u visokoj peći. Silazeći iz zrakoplova, instinktivno sam htio skinuti krzneni letački kombinezon.

U posljednjem sam se trenutku sjetio da još nisam u odori zračnih snaga. Stvarno nije imalo nikakva smisla da stvaram zabunu. No, to bi bila lijepa priča: časnik iz Waffen SS-a u ulozi ađutanta generala padobranskih trupa. Dovoljan razlog za kojekakve glasine.

Nije bilo pomoći, morao sam se i dalje kupati u znoju, pa sam sljedeća dva ili tri sata podnosio prilične muke. Čak me ni vožnja u otvorenim kolima nije ni malo osvježila.

Prebacili smo se u Frascati, malo i simpatično, tipično talijansko mjestance, u kojemu je maršal Kesselring smjestio glavni stožer njemačkih vojnih snaga u Italiji.

Borba u Africi bila je 12. svibnja 1943. okončana potpunom i zasluženom pobjedom Saveznika. Njemačkotalijanski ekspedicijski korpus, koji je u početku odnio toliko sjajnih pobjeda više nije postojao. Do poraza i sloma došlo je uglavnom zbog toga što su zračne i pomorske snage kojima su raspolagale sile Osovine posustale i nisu bile u stanju održavati opskrbu trupa ali niti da im dopreme potrebna pojačanja. Saveznici su se 10. srpnja uspjeli prvi put pojaviti na europskom tlu. Iskrcali su se na Siciliji, gdje su im se žestoko oduprle njemačke i talijanske postrojbe žilavo braneći svaku stopu zemlje. Ubrzo su se vodile borbe za selo Cefalü, na sjevernoj obali Sicilije.

Takva je ukratko bila situacija na dan našega dolaska u Rim.

Iste me večeri poveo general Student kao ađutanta u posjetu maršalu Kesselringu koji nam je priredio večeru. U međuvremenu sam se domogao kolonijalne uniforme padobranskog časnika, tako da sam konačno mogao skinuti pretopli krzneni kombinezon, u kojemu sam bio i pomalo smiješan po onoj talijanskoj pripeci.

Poslije večere i dok smo sjedili uz kavu jedan je časnik iz maršalove okoline natuknuo da je pitao nekog talijanskog generala je li mu poznato kamo je odveden Duce u internaciju. Talijanski je general tvrdio, dajući svoju časničku riječ, da ni on ni bilo tko od zapovjednika talijanske vojske nema pojma gdje je Mussolini zatočen. Nagao kao i uvijek, nisam mogao da se suzdržim te sam primijetio, usudio bih se reći dosta neoprezno i svakako nepraktično:

- Ostaje nam znači da provjerimo je li doista tako kako je izjavio dotični talijanski general.

Maršalu Kesselringu koji se u tom času zatekao odmah iza nas nije se nimalo dopala moja primjedba.

- Što se mene tiče i kako ja držim - rekao je ljutitim glasom - uvjeren sam da je upravo tako, ja vjerujem u to. Nema razloga posumnjati u časničku riječ jednoga talijanskog generala. Satniče Skorzeny, bilo bi dobro kada biste i vi zauzeli slično gledište!

Vjerujem da sam pocrvenio.

Za svaki slučaj odlučio sam ubuduće suzdržanije izražavati svoje ocjene o bilo čemu. Do kraja večere više nisam otvorio usta.

Potraga za zatočenim Mussolinijem

• Himmler okuplja vidovnjake i astrologe koji tvrde da je Duce na nekom otočiću pokraj Elbe

• Zračno izviđanje završilo u moru s tri slomljena rebra i kasnijom porukom: *"Zrakoplov uvršten u spisak nestalih. Posada i putnici u morukao hrana ribama!"*

• Opkoljavanje Vile Weber s kopna i mora, 150 Talijana u nevidljivom obruču

Već sutradan su počeli pristizati prvi kontingenti padobranaca generala Studenta s prvim eskadrilama transportnih zrakoplova, a trećega dana su se pojavili i moji ljudi kojima smo osigurali smještaj u vojnim barakama uzletišta Pratica di Mare. Izvršio sam smotru i priopćio da ćemo po svoj prilici krenuti u jedan značajan prepad. Preporučio sam i zamolio da se očuva potpuna fizička kondicija, kako bismo u svakom trenutku mogli računati s borbenim sposobnostima svih nazočnih. Od postrojbe se očekuje da bude spremna za iznenadni pokret i trenutno djelovanje.

Vratio sam se u Frascati, zajedno sa svojim pobočnikom Karlom Radlom. Čim smo se našli nasamo u zatvorenoj prostoriji upoznao sam ga s našim tajnim zadatkom. On se zabezeknuo i usplahirio jednako kao i ja kada sam primio naređenje od Führera.

Suglasili smo se otprve: neće biti lako otkriti mjesto gdje je Duce zatvoren. O samoj akciji nismo raspravljali, što je razumljivo, jer je oslobođenje bilo još neizvjesno daleko i izvan bilo kakvih naših predviđanja.

Među mnogima koje je spominjao Himmler, zapamtio sam ona dva najglavnija: Kappler i Dollmann. Kappler je bio naš policijski ataše. On je, dakle, rukovodio službom koja je po prirodi svojih svakodnevnih dužnosti potpuno spremna i na usluzi da nam po potrebi bude pri ruci i poduzme sve što ćemo zatražiti. Sa svoje strane Dollmann živi već dugi niz godina u Rimu i u neprestanom je doticaju s mnogim utjecajnim ličnostima koje moraju znati barem nešto korisno za našu operaciju. Postupajući po uputstvima Reichsführera SS-a Heinricha Himmlera obratili smo se spomenutima, naravno otkrili smo im cilj naše misije i zamolili ih da nam potpomognu u našim istraživanjima.

Kao prvo, doznali smo da u glavnome gradu Italije kruže najrazličitije i najfantastičnije glasine, od kojih su neke prilično nepouzdane i nevjerojatne. Jedni čak govore o Mussolinijevu samoubojstvu. Drugi navode neku njegovu tešku bolest, dok se treći zaklinju da je Duce sto posto u nekom ljetovalištu. Točno je, i to smo provjerili, da je Duce bio 25. srpnja u audijenciji kod kralja.

Poslije toga nitko ga više nije vidio. Nametao se zaključak da je po svemu sudeći lišen slobode u samome kraljevom dvoru.

Prvo značajnije obavještenje dobili smo sasvim slučajno i to izokola. Među talijanskim dužnosnicima koje je s vremena na vrijeme službeno obilazio naš policijski ataše Kappler, susretao je i nekoga časnika karabinjera, inače odanoga pristalicu fašističke vlasti. Razgovarajući o koječemu, taj je Talijan uzgredno napomenuo da su Ducea prevezli vojnim automobilom iz kraljeve palače u rimsku karabinjersku vojarnu. Dali smo se u provjere i utvrdili da je ova informacija bila zaista točna. Štoviše, došli smo do toga u kojem je dijelu vojarne i na kojem katu Duce smješten.

Kolikogod da smo se obradovali ovoj potvrđenoj vijesti, trebali smo se obuzdati: od toga kada su ga sproveli u vojarnu bilo je minulo najmanje deset dana, pa se opravdano pretpostavljalo da više nije na rečenom mjestu. Puna smo tri tjedna upregnuli sve naše pomagače ali ništa nismo doznali: nikakav trag, nikakav znak, ništa što bi nas povelo u željenom smjeru. Bili smo kivni i na sebe i sve oko nas: zar je moguće da jedna takva ličnost kao što je bivši šef fašističke vlade nestane usred Italije kao da nikada nije postojao?

I opet nam je pomogao slučaj.

U jednom rimskom restoranu upoznali smo trgovca voćem i povrćem, koji je imao stalne kupce u Terracinu, malom mjestu na obali zaljeva Gaeta. Njegova najbolja tamošnja mušterija bila je neka služavka, zaručnica karabinjera. Njen je zaručnik pripadao garnizonu na otoku Ponza, na kojem je uz ostalo bila i tamnička zgrada. Zaručnik je karabinjer često pisao svojoj zaručnici na suprotnoj obali i u jednom od tih pisama koja su stizala od njega javlja joj da je na otok stigao veoma važan zatvorenik kojemu se iskazuje velika pažnja i oko kojega ima mnogo briga.

Tko je mogao biti taj *veoma važan zatvorenik,* ako ne Mussolini? Da su naša naslućivanja bila na dobrom putu, ustanovit ćemo puno kasnije. Jedan mladi pomorski časnik izlanuo se tijekom nepovezanog i isprekidanog razgovora da je njegova krstarica prevezla Ducea iz zatvora na otoku Ponza u La Speziu, ratnu luku na ligurskoj obali. Ovu smo informaciju preko generala Studenta hitno dostavili Fuhrerovom Glavnom stožeru. Odgovor koji smo primili glasio je: smjesta pripremite oslobađanje Ducea i silom ga odvedite s krstarice!

Grozničavo smo razmišljali i stvarali planove. U Glavnom stožeru kao da ne shvaćaju koliko je neizvedivo oteti nekoga na očigled čitave posade jedne krstarice, svakako okruženog naoružanim čuvarima. Upasti na ratni brod i jednostavno odvesti nekoga nije mačji kašalj!

Ono čime smo razbijali glave, na svu je sreću već sutradan prestalo biti aktualno: Mussolinija su ponovo premjestili na novo odredište.

U Berlinu su u međuvremenu, dopustite da malo odstupim od glavne teme jer je posrijedi prvorazredni kuriozitet, uposlili čak vidovnjake i astrologe. Mora da je to bila osobna Himmlerova ideja da se njih pita za "mišljenje" gdje bi se mogao kriti naš zatočenik - uzgred budi rečeno: nikada nisam čuo da su njihova "stručna mišljenja" urodila nekim pozitivnim rezultatom (W. Schellenberg u memoarima: *"Mi uopće nismo znali gdje se Mussolini nalazi. U toj je situaciji Himmler opet pribjegao svojoj okultnoj strasti - ovaj put čak i s određenim uspjehom. Nekolicinu predstavnika okultnih znanosti, koji su nakon Hessova bijega u Englesku bili uhićeni, zatvorio je u vilu na Wannseeu. Bili su to vidovnjaci, astrolozi i radiestezisti, a trebalo je da čarolijama otkriju mjestoDuceova boravka. Te seanse stajale su nas prilično novca, jer su potrebe nazoviznanstvenika za dobrom hranom, pićem i pušenjem bile velike. Međutim, gle, nakon nekog vremena jedan od majstora radiestezističkog klatna ustanovio je da se*

Mussolini vjerojatno nalazi na jednom od otoka zapadno od Napulja. I uistinu, Duce je najprije bio otpremljen na jedan od otoka Ponza, što ga je on naveo. I nadalje poštujući istinu, moram reći da taj čovjek u trenutku pokusa nije bio ni u kakvoj vezi s vanjskim svijetom.'''').

Podudarne informacije i učestala naklapanja usmjerili su našu potragu prema otoku Sardiniji. Po tim nekim govorkanjima činilo se mogućim da je Mussolini ondje u nekoj gradskoj bolnici. No, te su se vijesti ispostavile kao potpuno lažne, očito izmišljene. Potvrdila se, doduše, pretpostavka da Sardiniju ne treba samo tako odbaciti, u obzir je dolazila stara pomorska tvrđava Santa Maddalena na sjeveroistočnom rtu otoka. Do te smo informacije došli preko kapetana fregate Huneussa, časnika za vezu između naše mornarice i talijanskog admiraliteta, staroga morskog vuka dostojnoga pera Josepha Conrada, koji je otkrio da su dopremili u tvrđavu "jednog uglednog zatvorenika". Kapetan fregate Huneuss bio je okorjeli čovjek s mora, bit će da mu je more ušlo i u zglobove, koliko je patio od kostobolje, ali ništa mu nije moglo promaći pa niti nekakve posebne mjere kao što je bio nadzor nad zatvorenikom od izuzetne važnosti i značaja. Ovo što nam je javljeno bilo je toliko prioritetno da sam odlučio smjesta krenuti na Sardiniju i na licu mjesta ispitati što je na stvari. Poveo sam sa sobom kapetana korvete poručnika Wargera koji je tečno govorio talijanski. Čim smo stigli u Santa Maddalenu jednim našim minolovcem, otplovio sam iz luke u obilazak obale. Skriven iza jedara nekoliko sam puta fotografirao lučke uređaje, izdaleka i Vilu Weber koja je posebno privlačila našu pozornost i nalazila se u predgrađu. Naredio sam poručniku Wargeru da se raspita i na svaki način dozna gdje je točno smješten "ugledni zatvorenik".

Poznavajući Talijane i njihovu južnjačku brbljavost, pretpostavljao sam da će netko u lučkim krčmama izvaliti ono što je negdje čuo i bit će dovoljno samo napregnuti sluh da bi se uhvatio taj koristan podatak. Wargera sam odjevenog kao njemačkog mornara poslao da čim se smrači zareda od gostionice do gostionice i prati razgovore. Kada netko bude govorio o Duceu, neka se umiješa i počne tvrditi kako zna iz sigurnog izvora da je Mussolini umro, podlegavši jednoj teškoj bolesti. Temperamentni Talijani kojima je poznato da je Duce na otoku, počet će se prepirati, past će i oklade koje Warger tobože nakresan treba - izgubiti.

Zamišljeno dobro ali je ispalo smiješno: Warger nikada u životu nije popio kap alkohola. Tek poslije dugog inzistiranja i ukazivanja na njegovu

vojničku dužnost, uspio sam ga nagovoriti da se privremeno odrekne svojih čvrstih principa i da se žrtvuje u ime Führera.

Plan se ostvario u tančine, upravo kako se očekivalo. Prodavač voća i povrća koji je svakodnevno odnosio naručeno u Vilu Weber prihvatio je okladu. Poručnik Warger je bio izvan sebe od radosti: da bi ga uvjerio u istinitost svojih riječi, prodavač ga je poveo do kuće u susjedstvu vile i pokazao mu kroz prozorčić na krovu terasu po kojoj se Duce obično šetao.

Warger se sutradan vratio na svoju osmatračnicu u susjedstvu vile i čekao. Nije bilo teško utvrditi koliko je vojnika na straži, koliko ima smjena, gdje su strojnička gnijezda itd.

Napokon - trenutak za akciju.

Kako izbaviti Mussolinija iz vile, a zatim otići s njime iz mjesta?

Okolnost da je Santa Maddalena pomorska tvrđava posebno je otežavala izvođenje napada. Bili su nam potrebni veoma podrobni topografski podaci, podaci o protuzrakoplovnim bitnicama i si. Zbog toga što su mape kojima smo se služili bile manjkave, jedino je rješenje bilo da zrakoplovno nadletim mjesto i da ga snimim. Po povratku u Rim ustupljen mi je aparat Heinkel 111 i 18.

kolovoza 1943. uzletio sam s aerodroma Pratica di Mare prema sjeveru. U to je doba djelovanje savezničkoga zrakoplovstva iznad Tirenskog mora bilo veoma jako, pa su iz toga razloga svi zrakoplovi za Sardiniju letjeli zaobilazno iznad otoka Elbe i Korzike. Spustili smo se u predviđenom roku u Pausaniji, na jednom od glavnih aerodroma Sardinije, da bismo prije nego nastavimo let uzeli potrebno gorivo. Na brzinu sam trknuo do pedeset kilometara udaljenog Pälaua na obali, gdje sam se sastao s Wargerom i kapetanom Huneussom. Od njih sam obaviješten da na Santa Maddaleni, osim već poznatog pooštravanja mjera sigurnosti i pojačanog nadzora nema ničega novoga.

Smiren tim opažanjima, vratio sam se u Pausaniju. Izgledalo mi je najsvrsishodnije da poslije izviđanja iz zraka odem na Korziku i ondje stupim u vezu s SS-brigadom koja je tamo u službi.

Samo se po sebi podrazumijevalo da mi za ostvarenje moje misije nedostaje snažnija vojna potpora.

Uzletjeli smo oko 15 sati. Od pilota sam zahtijevao da se što brže popne na visinu od 5000 metara, zato što je nadlijetanje Santa Maddalene

bilo krajnje rizično. Da bih mogao snimiti kako treba, nedostajao mi je najbolji mogući kut snimanja. Ispružio sam se u prednjoj toreli pokraj topa. Imao sam kod sebe kameru i pomorski zemljovid, osvrtao se na sve strane i uočavao ono što me zanimalo. Kao da sam na turističkom letu, oduševljavao sam se preljevom morskih boja.

Najednom odjekne u mojim slušalicama:

- Pozor, straga! Dva zrakoplova idu prema nama! Engleski lovci!

Strmoglavili smo se. Stavio sam prst na dugme za paljbu topa, spreman da otvorim vatru. U kabini ispod mene pilot se odlučio za novi smjer leta i upravo kada sam već pomislio da se sve dobro svršilo, počeli smo ponirati pod oštrim kutom. Okrenuo sam se i ugledao zgrčeno lice pilota koji se uzaludno trudio da izvuče zrakoplov iz poniranja. Pogledavši kroz kupolu, skamenio sam se - motor se ugasio. Pikirali smo vrtoglavom brzinom.

Iskakanje nije dolazilo u obzir.

- Držite se, čvrsto se držite - doprlo je iz slušalica.

Instinktivno sam se uhvatio rukama za top. Koji trenutak zatim zrakoplov je dodirnuo površinu mora. Osjećao sam se ošamućeno. Vjerojatno sam negdje udario glavom. Nekoliko sekundi kasnije preda mnom se nešto razbilo u sitne djeliće. Nečija me ruka zgrabila za bluzu i podigla. Svuda oko mene more. Preko razbijenog kljuna navire voda, kroz veliki se otvor valjaju uzburkani valovi.

Dozivali smo one u stražnjem dijelu zrakoplova. Nitko se nije odazivao. Jesu li već bili mrtvi? Morali smo hitro izaći iz unutrašnjosti zrakoplova koji će svakoga časa potonuti na morsko dno. Uprli smo i zajedničkim naporom otvorili pomoćni prozorčićpilotske kupole. Voda je klokotala, ulijevala se u zrakoplov. Brzo sam gurnuo drugoga pilota kroz otvor. Zatim sam duboko udahnuo i izvukao se. Osjećao sam da se dižem prema površini i trzao sam nogama da to bude što brže. Nekoliko trenutaka zatim pojavio se na površini i prvi pilot.

Tada se dogodilo nešto nepojmljivo, upravo čudnovato.

Zrakoplov je, oslobođen nas kao tereta, isplivao na površinu. Oba su pilota doplivala do njegova stražnjeg dijela. Otvorili su vrata.

Na naše veliko iznenađenje ugledali smo na sjedištima u uglu dva onesviještena vojnika za koje smo već mislili da su mrtvi. Izvukli smo ih i doteglili na kraj krila. Nijedan od njih nije znao plivati, premda su obojica bili iz primorskog dijela Njemačke blizu Hamburga. Prvi je pilot izvukao pneumatski čamac. Udarivši šakom otkinuo je čep boca s kisikom i čamac se u hipu ispunio zrakom i vojnici su sada bili na njemu.

Tek sada sam se teška srca sjetio moje torbe i fotografskog aparata koji su ostali u zrakoplovu na pilotskom sjedištu. Zaronio sam i kroz otvor ušao u pilotsku kabinu. Dohvatio sam torbu i kamere i izronio na površinu, da bih se brzo popeo u pneumatski čamac. Nekoliko sekundi kasnije zrakoplov je potonuo. Okružen pilotima, gledao sam oko sebe iz čamca. Na nekih tristo metara stršile su iz mora oštre stijene, strme i sklizave, ali smo se ipak uspjeli nekako popeti. Drugi je pilot našao u čamcu raketni pištolj u namjeri da se njime posluži. Naredio sam mu da čeka dok se ne pojavi neka lađa.

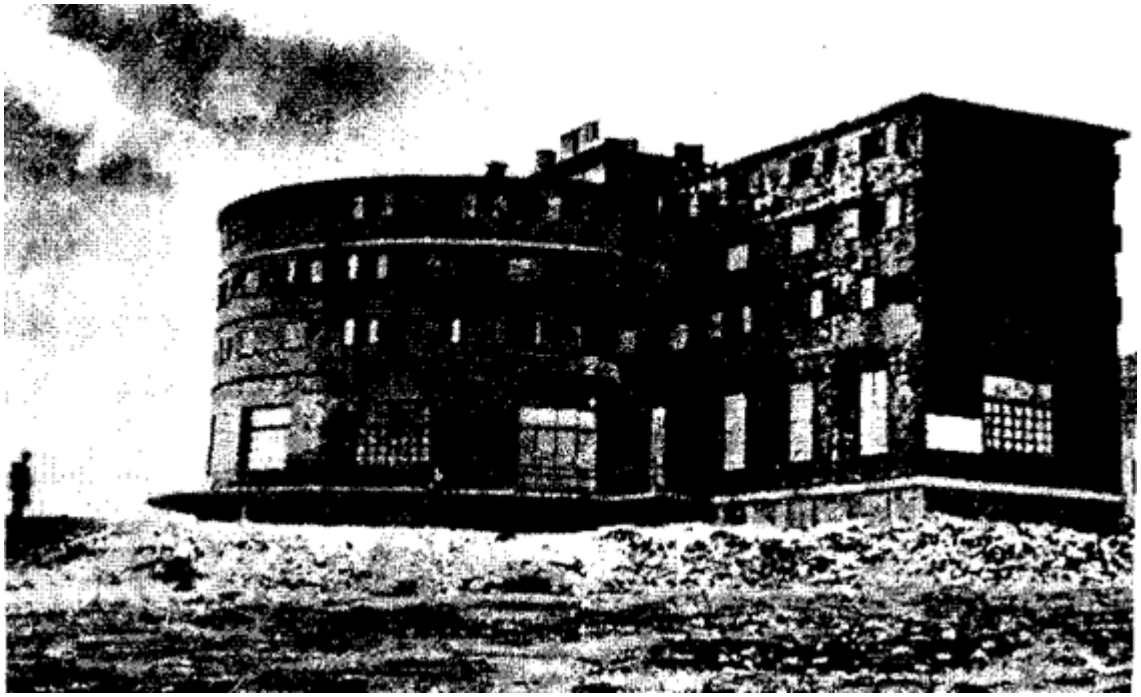

Skijaški hotel na Gran Sassu u kojem je Mussolini bio zatočen.

Prošlo je punih sat vremena prije nego što smo primijetili brod. Ispalili smo crvenu raketu i brod je na našu veliku radost uzeo smjer prema nama. Bio je to kitolovac, odnosno talijanska pomoćna krstarica, specijalno opremljena za protuzrakoplovnu obranu. Sva je sreća da njihov kapetan ne može pogoditi zbog čega smo ovdje, tješio sam se dok sam mu pružao ruku. Bio sam potpuno gol, jer da bih zaronio u srušeni zrakoplov skinuo sam sve što je bilo na meni i kapetan mi je posudio kratke bijele hlače i svoje cipele. Hlače su mi bile preuske, ali sam ih nekako navukao na sebe i tako sam mogao napustiti brod na pristojan način.

Kada sam se pokušao ispraviti, osjetio sam sumnjivu bol u prsima. Nekoliko dana poslije liječnik će utvrditi da su mi bila slomljena tri rebra.

Predvečer smo ponovno bili u Pausaniji. Pohitao sam u Palau i zatražio od kapetana Huneussa lađu koja će me vratiti na Korziku, gdje sam imao dogovoren sastanak sa zapovjednikom SS-postrojbe.

U ponoć se jedan torpedni čamac provukao između grebena koji okružuju vijugave prolaze u luku Bonifacio. Talijanska mi je vojna administracija upriličila telefonsku vezu sa SS-brigadom na Korzici. Sutra će mi omogućiti prijevoz automobilom. Radi nesporazuma izgubio sam cijeli dan u jurnjavi za SS-zapovjednikom, koji me opet sa svoje strane uzalud pokušavao pronaći. Napokon smo se susreli na sjeveru otoka, u Bastiji, u Glavnom stožeru jednoga odreda njemačke mornarice.

Dok je sve to trajalo, moj je Radl očajavao u Rimu, ne znajući što da poduzme. Kako se nisam vratio 18. kolovoza navečer, obratio se stožeru padobranske divizije s pitanjem jesu li primili kakvu obavijest o sudbini moga zrakoplova. Odgovorili su mu na sljedeći način:

- Zrakoplov je uvršten u spisak nestalih. Posada i putnici završili su u moru kao hrana ribama!

Cijela je dva dana proveo u uvjerenju da sam mrtav, a kako i ne bi kada sam osvanuo u Rimu tek 20. kolovoza u kasnim noćnim satima. Nabasao sam na njega po povratku s aerodroma u našlogor. Izbezumio se od veselja.

U hotelu smo se smjesta primili posla. Sada smo bili sigurni da posjedujemo pravu informaciju o mjestu Duceove internacije.

General Student koga smo idućega dana ujutro upoznali s posljednjim provjerama potpuno je dijelio naše mišljenje.

Međutim, sutradan nas je kao grom iz vedra neba dotukla poruka iz Fuhrerova Glavnog stožera:

"Glavni stožer je upravo obaviješten od vojne obavještajne službe Ausland Abwehr da se Mussolini nalazi na nekom otočiću u blizini otoka Elbe. Neka satnik Skorzeny smjesta pripremi napad s padobranskim snagama. Izvijestite nas kada bi najranije mogao početi taj napad. Führerov Glavni stožer će tada odrediti dan akcije."

Radl i ja pogledali smo se u nedoumici.

Što li se dogodilo, pitali smo se.

Izgleda da su agenti admirala Canarisa došli na svoj način i svojim kanalima do informacija kojima mi nismo raspolagali. Prije nekoliko dana vidjeli smo okružnicu s oznakom veoma tajno koju je *Abwehr* razaslao svim njemačkim zapovjedništvima u Italiji. U tome smo dokumentu pročitali crno na bijelome napomenu kako je potpuno sigurno da će Badogliova vlada nastaviti borbu na našoj strani bez obzira na razvoj ratnih situacija, te da će nova talijanska vlada sudjelovati u zajedničkim ratnim naporima mnogo intenzivnije nego bivša fašistička država.

Činjenica je da je naša procjena bila drukčija i da smo predviđali sasvim suprotno ponašanje Talijana. Upravo stoga je general Student zatražio prijem kod Führera. Poslije nekih uvjeravanja konačno smo dobili odobrenje da dođemo u Istočnu Prusku.

Smjesta smo odletjeli i stigli onamo istoga dana u predvečerje.

Već pri izlasku iz zrakoplova rečeno nam je da nas Hitler očekuje.

Uveli su nas u istu prostoriju u kojoj sam bio predstavljen Führeru prije nekoliko tjedana. Sada su svi naslonjači oko kamina bili zauzeti i imao sam prigodu upoznati sve vodeće dužnosnike Reicha. Lijevo od Führera sjedio je ministar vanjskih poslova Ribbentrop, s desne strane maršal Keitel, do njega general Jodl. Pokazali su mi naslonjač do Jodla. Lijevo od Ribbentropa sjedio je Himmler, pa general Student i veliki admiral Dönitz.

Između posljednje osobe i mene počivala je moćna masa maršala Reicha Hermanna Göringa.

General Student me je predstavio prisutnima s nekoliko kratkih i sažetih rečenica i zatim mi dao riječ. U početku sam, razumljivo, imao veliku tremu. Pogledi ove osmorice toliko su me smeli da sam zaboravio na bilješke koje sam pripremao za cijelo vrijeme leta. No, postupno sam se pribrao i izložio što sam mogao preglednije i jasnije pojedinosti svake etape istraživanja. Mnogobrojni detalji u prilog našoj pretpostavci da je Duce interniran u Santa Maddaleni, uvjerljivo su djelovali, nitko ih nije mogao pobiti. Kada je došla na red anegdota s poručnikom Wargerom koji se okladio s talijanskim prodavačem voća i povrća pojavio se smijeh na nekim licima, naročito na licu Dönitza i Göringa.

Po završetku svoga izlaganja letimično sam bacio pogled na svoj ručni sat i ustanovio da sam govorio skoro sat i pol.

Führer mi je spontanom gestom stisnuo ruku.

- Uvjerili ste me, satnice Skorzeny - kazao je. - Sigurno ste u pravu. Povlačim svoje naređenje za padobranski napad na onaj otočić. Što ste dalje odlučili? Jeste li pripremili plan za Duceovu otmicu iz one pomorske tvrđave? Ako jeste, izvolite mi referirati!

Pomoću zemljovida i skice nacrtane olovkom objasnio sam projekt koji smo zamislili nekoliko dana ranije. Istaknuo sam da bi mi uz flotu brzih torpednih čamaca i minolovaca kao i mojih pedeset ljudi bila potrebna pomoć jedne satnije dragovoljaca iz SS-brigade koja se nalazi na Korzici. A da bih osigurao naše povlačenje treba mi i potpora naših protuzrakoplovnih bitnica s Korzike i sjeverne Sardinije. Moj je plan iznenadnoga napada naišao na sveopće odobravanje, tako da sam mogao spokojno odahnuti.

Nekoliko su me puta Hitler, Göring i Jodl prekidali, da bih odgovorio na neka njihova pitanja.

Hitler je na kraju pokazao da želi nešto reći.

- Odobravam vaš projekt i mišljenja sam da se može ostvariti pod uvjetom da se izvede munjevito i bez ikakva oklijevanja -obratio nam se gledajući prema meni. - Veleadmiralu Dönitz, izvolite izdati mornarici potrebne zapovijedi. Sve tražene postrojbe nalazit će se za odvijanja ove operacije pod zapovjedništvom satnika Skorzenyja. General Jodl će se pobrinuti za ostalo.

Onda je govorio samo meni:

- Satniče Skorzeny, moga prijatelja Mussolinija treba osloboditi po svaku cijenu kako bi se spriječilo njegovo izručenje Saveznicima. Dakle, svaki je trenutak dragocjen, ne smijete gubiti vrijeme. Kada budete sasvim spremni i ja vam izdam naređenje da krenete u akciju, Italija će vjerojatno još biti naš saveznik barem službeno. Ukoliko bi vaš napad propao, ja bih se mogao naći u situaciji da vas osudim pred svjetskom javnošću. Ja bih, prema tomu, u takvom slučaju izjavio da ste vi toliko ustrajali na vašem planu da ste dapače uspjeli pridobiti za suradnju zapovjednike nekih tamošnjih formacija, tako da je sve to zapravo plod vaše vlastite inicijative. Molim vas, shvatite da za dobro Njemačke i za konačnu našu pobjedu u ratnim naporima morate biti spremni da primite na sebe ovakvu tešku optužbu ne pokušavajući da sebe opravdate.

Njemački padobranci nakon zauzimanja hotela.

Nisam imao vremena za razmišljanje.

U svakom slučaju, ako je u pitanju dobrobit naše domovine, bit ću pripravan u tišini podnijeti sramotu koja će biti samo moja.

Bit će to moja ljaga!

Veoma uzbuđen bio sam jedino kadar da se naklonim ne našavši nikakve riječi kao odgovor.

Zadovoljan, Hitler me otpustio.

Opet mi je stegnuo ruku.

- Vi ćete uspjeti, Skorzeny - kimnuo je.

To je bilo kazano tako sigurnim glasom da je ta sigurnost sve više prelazila na mene kao udar električne struje. Često sam slušao o njegovoj navodnoj hipnotizerskoj moći uvjeravanjaja sam je tada osjetio na sebi.

U meni je odzvanjalo: nema dvojbe, uspjet ću!

Sutradan ujutro opet smo bili u Rimu.

Priopćio sam mome vjernom Radlu da u slučaju neuspjeha ja snosim cjelokupnu odgovornost za propali pothvat i sve što iz toga slijedi. Kao dobar Austrijanac, Radl se nije uzbuđivao zbog takvih sitnica.

- Pa dobro - nasmijao se. - Ako bude tako, tražit ću da me zatvore s vama. Tko zna, možda nas strpaju među luđake. To bi bila lijepa prigoda da upoznamo unutrašnjost tapeciranih ćelija.

Ruku na srce, samo nas je sretna slučajnost nekoliko dana kasnije poštedjela većih neugodnosti. Točnije: jako je malo nedostajalo da izvršimo veliki napad na - zatvor bez zatvorenika u njemu!

A evo kako je to bilo ...

Kapetan fregate Schulz, zapovjednik eskadre brzih borbenih čamaca koja mi je stavljena za raspolaganje, bio je izvan sebe od oduševljenja. Već je dugo sanjao o nekoj takvoj operaciji a sada ga je zapalo da u njoj sudjeluje. Detaljno smo bili razradili sve etape našega napada, vodeći računa da ne propustimo nijednu sitnicu i da predvidimo sve moguće

slučajnosti. Još jednom smo na kraju preletjeli sve što smo zamislili i zaključili da napad može početi.

Danom napada nazvali smo - "Dan J".

Dan prije će eskadra brzih borbenih čamaca službeno uploviti u Santa Maddalenu. Usidrit će se u ratnoj luci, nešto podalje od mjesta. Istoga dana će minolovci pod zapovjedništvom moga poručnika Radla pristati na Korzici. Njegova će flotila prijeći tjesnac i ukotviti se ispred nasipa u Pälauu, nasuprot Santa Maddalene. Komandosi na tim plovilima ostat će sakriveni, da ih nitko ne vidi. U svitanje "Dana J" obje će se flotile pokrenuti kao da se spremaju za napuštanje svojih luka. Tek u tome trenutku će se iskrcati ljudi s minolovaca. Jedan dio ljudstva će štititi povlačenje ostalih u slučaju nepredviđenog iznenađenja iz smjera grada, a borbeni čamci će pratiti razvoj situacije kako bi štitili uzmak posade na kopnu.

Ja ću s glavninom naše postrojbe krenuti u zatvorenoj grupi prema vili. Pretpostavljao sam da će naša nenadana pojava u borbenom rasporedu svakako pridonijeti zbunjenosti na licu mjesta.

Za prolaska kroz grad nastojat ćemo izbjeći svaki incident, prije svega pucnjavu. Ne smije biti ispaljen niti jedan jedini pucanj.

Nakon toga upadamo u vilu, ulazimo u nju po svaku cijenu. O narednim pojedinostima napada sporazumjet ćemo se pred samom vilom, ovisno o razvoju situacije. Kao mjera predostrožnosti i kako karabinjeri koji čuvaju Mussolinija ne budu upozoreni na naše iskrcavanje, naredio sam jednom odredu komandosa da se presijeku sve telefonske veze.

Kada neutraliziramo tih oko 150 Talijana koji su oko vile, vodimo Ducea na palubu borbenog čamca. U međuvremenu će jedna SS-formacija zauzeti topove koji brane prilaz iz luke. Talijanska protuzrakoplovna obrana, razmještena na brežuljcima oko mjesta bit će meta naših bitnica na sjevernim položajima Sardinije. Bit će to šahmat situacija.

S malo sreće, sve će ići kako treba.

Zabrinjavala me jedna okolnost koja i nije bila baš tako beznačajna: iznad Vile Weber, u blizini luke, nalazilo se nekoliko vojnih baraka, u kojima je bilo smješteno oko dvjesto kadeta talijanske Ratne mornarice. Ako se oni umiješaju, bit će nam potrebna snažna zaštitnica koja će osujetiti njihov otpor. Da stvar bude dodatno zamršena, nadomak obale bila su na

sidrištu dva hidrozrakoplova talijanske Ratne mornarice i jedan bolnički hidrozrakoplov. Odredio sam dva naša udarna odreda da ih onesposobe za slučaj da pokušaju pratiti brzi čamac s Duceom.

Uoči "Dana J" brzi su čamci u sumrak isplovili iz luke Anzio, da bi poslije burne plovidbe stigli u Santa Maddalenu. Poručnik Radl se odvojio i popeo na palubu jednoga mino lovca koji polazi prema Korzici. Njegova je dužnost da nadzire ukrcavanje na jedrilice koje su po našem rasporedu trebale stići u Santa Maddalenu tijekom noći.

Proučavao sam još jednom nacrt Vile Weber i okolnog terena. Moram priznati da je Warger primjerno obavio svoj zadatak.

Unio je u nacrt sve s najvećom točnošću: određene udaljenosti, položaj pojedinih vrata i prozora, označio stražarska mjesta. Mene je svejedno mučila stanovita tjeskoba, neki vražji osjećaj nesigurnosti ... Odlučio sam iznova sve provjeriti. Warger me pratio. Kada sam došao do Vile Weber otkrio sam telefonski vod koji nije bio unesen u Wargerovu kartu. Strašno sam se razljutio, jedna takva sitnica može sve opasno ugroziti. Osim te pojedinosti karta je bila savršeno točna, svaka čast Wargeru.

Dva odreda karabinjera na cesti.

Treći naoružan strojnicom čuva glavna ulazna vrata. Zbog odviše visokog zida nije se moglo nazrijeti kako je iza zida u vrtu.

Nas dvojica smo iz opreznosti glumili obične mornare, bili smo u mornarskoj odjeći i nosili smo veliku košaru prljava riblja. Nitko nije na nas obraćao pozornost. Namjeravali smo ući u susjednu kuću, koja se nalazila poviše vile, odakle bismo osmatrali okolicu. Dok je Warger predavao rublje, ja sam se pod izgovorom nedostatka određenih higijenskih uređaja udaljio i pritajio iza stijene, odakle se pružao nesmetan pogled na unutrašnjost vrta Vile Weber.

Sve je izgledalo mirno. Pažljivo sam razgledavao staze u vrtu i orijentacijske točke za naše snalaženje, zatim se okrenuo i pošao prema kući naše pralje.

I - iskrsne slučaj, pravo proviđenje.

Dok sam se muvao oko stijene, karabinjer koji je stražario i čuvao Ducea, ušao je u praljinu kuću. Počeo sam s njime razgovarati, naravno uz pomoć Wargera, sjajnog tumača za talijanski.

Oprezno sam skrenuo razgovor na pad Mussolinija. Talijan isprva nije pokazivao neko posebno zanimanje za takav razgovor. Živnuo je tek kada sam stao tvrditi da je Duce umro, da je podlegao teškoj bolesti. Južnjak se nakostriješio, prigovarao mi da lupetam koješta, da su to bezvezne priče kojima ne treba nasjedati. Usprotivio sam se, govorio da mi je o Mussolinijevoj smrti potanko sve ispripovijedio neki liječnik, moj prijatelj koji je iz prve ruke upoznat s posljednjim trenucima fašističkog šefa.

Moj sugovornik talijanski karabinjer više nije mogao izdržati.

- Ne, ne i ne, moj gospodine - razgalamio se. - Ja sam jutros vidio Ducea. Bio sam u pratnji koja ga je slijedila do bijelog zrakoplova koji je odletio.

Zinuo sam. Karabinjer se razmahao. Bio je toliko uvjerljiv da se očito radilo o pukoj istini. Tada sam se sjetio da je jutros nestao vojni zrakoplov koji je još jutros bio privezan uz obalu.

Dobro sam to zapamtio, ali nisam tome pridavao neku važnost.

Sada mi je bilo jasno zbog čega se nekoliko karabinjera dokono odmaralo na velikoj terasi vile. Njihovo napadno nevojničko ponašanje objašnjava znači činjenicu da u zatvoru - više nema zatvorenika.

Koja sreća da smo to otkrili na vrijeme. Bila bi to lijepa bruka da smo otpočeli našu opsežnu morsku i kopnenu operaciju kao što je bilo predviđeno. Ne smijem ni pomisliti što bi kazali u Führerovom Glavnom stožeru...

Kada je već tako ispalo kao što je ispalo, trebalo je što hitnije zaustaviti sve pripremne pokrete naših trupa. Telefonirao sam poručniku Radlu i uhvatio ga nekoliko minuta pred sam polazak na Korziku, njegovi ljudi su već bili na brodovima.

- Obustavite sve! - zaurlao sam.

Zbog opreznosti ostali smo u pripremnom stanju još nekoliko dana, kako bismo bili na licu mjesta ukoliko vrate Mussolinija. Primijetili smo da su i Talijani zadržali svoje straže u vili i oko nje. Po mom mišljenu bit će da je talijanska obavještajna služba tako postupila zato da bi zamela tragove i da bi nas prevarila. Njihov je zatvorenik njima bio toliko važan da su uložili najveće napore i sredstva da bi obmanuli moguće tragače za Mussolinijem i mjestom njegove internacije.

Za sada su postigli cilj - ponovo smo izgubili Duceov trag.

Opet smo bili na početku, na nuli. Moramo krenuti iznova. Nekoliko smo dana lutali, osluškivali glasine i naklapanja, pričalo se svašta, ali ništa od toga nije bila istina, sve same glupave izmišljotine.

Na prvi smo trag nabasali u području jezera Bracciano: neki su njemački časnici zapazili pristajanje bijelog vojnog hidrozrakoplova. Malopomalo i ostale su informacije potvrđivale pretpostavku da je Mussolini interniran negdje u blizini. Nismo se oslonili samo na taj trag. Istraživali smo i oko Trazimenskog jezera. A bilo je još toga. Jednoga smo dana primili vijest o automobilskoj nesreći u kojoj zamalo nisu zaglavila dva viša talijanska časnika i to povezali s Duceom. Ta se nesreća dogodila u masivu Abruzza pomislili smo da su možda onamo preselili Mussolinija. I tu smo, zahvaljujući netočnim i sasvim nepouzdanim informacijama počeli provjeravati što se zapravo zbilo u istočnom području toga planinskog masiva.

Vrludajući ovamo i onamo, čak smo posumnjali da nas namjerno navode na krive tragove, uostalom talijanska obavještajna služba nije protivnik kojega treba podcjenjivati. S naše strane sve su njemačke tajne službe, kao i stožer maršala Kesserlinga i agenti *Abwehret* dali sve od sebe da budu prvi u otkrivanju boravišta bivšeg fašističkog vođe. U kolovozu su se u Veneciji sastali šef njemačke vojne obavještajne službe admiral Canaris i njegov talijanski kolega general Arne. Bio je to susret bez rezultata. Često sam se pitao: hoće li talijanska tajna služba zaista po svaku cijenu sačuvati svoju tajnu do kraja? Hoće li nadjačati formalnu želju Führera da odgonetne taj misteriozni nestanak? Je li Canaris suglasan s naređenjem njemačkog Vrhovnog zapovjedništva ili nije?

Maršal Kesserling je sa svoje strane iskoristio priliku koja mu se pružila 29. srpnja 1943. na dan Mussolinijeva 60. rođendana. Ponovo je pokušao "obraditi" svoga starog prijatelja Badoglioa. Naime, Hitler je poslao Mussoliniju kao poklon za rođendan luksuzno izdanje cjelokupnih Nietzscheovih djela, tiskanih u unikatnom izdanju. Knjige su bile u divno izrezbarenoj drvenoj kutiji. Kesserling je napomenuo Badogliou da mu je Hitler naredio da osobno preda ovaj skupocjeni dar Duceu. Ništa od toga, pokušaj je propao. Badoglio nije dopustio.

Talijanska se ratna situacija u međuvremenu znatno pogoršala, postala je neizdržljiva. Italija je povukla nekoliko svojih divizija s bojišta i smjestila

ih u blizini Rima, sve ovo pod izgovorom da žele spriječiti možebitno iskrcavanje neprijatelja.

Mi u to nismo vjerovali!

Bili smo svjesni neugodne činjenice: ukoliko bi se prekinuli naši odnosi, naša bi se jedna jedina njemačka divizija, i to padobranci generala Studenta i onih nekoliko formacija oko stožera generala Kesserlinga, sučelili s nadmoćnijim neprijateljem, s njegovih sedam divizija. Talijani su toliko mijenjali položaje svojih formacija da više nismo znali gdje se koje nalaze i kamo su premještene.

Tajanstveni gost na "krovu Italije"

• Iznad golih stijena na polarnoj hladnoći s kamerom među smrznutim prstima

• Na ulicama Rima oduševljenje jer se Italija predala

• General Student i njegov stožer nisu oduševljeni - njima je dosta svega

Moja mala osobna "obavještajna služba" nije mirovala i mi smo raspolagali gotovo sigurnim dokazima da se Mussolini nalazi pod stražom u hotelu u podnožju vrha Gran Sasso dTtalija (planinski masiv u Abruzzima, najviši vrh u Apeninima Monte Corno, 2914 m - op.)- Dakako, budno čuvan. Nekoliko smo dana izgubili dok smo nabavili precizne zemljovide toga kraja. Po nevolji, zato što je zidanje hotela bilo dovršeno pred sam početak rata, zgrada hotela nije bila ucrtana ni na jednom zemljovidu. Primili smo dva dosta neodređena izvješća jednoga Nijemca koji je inače živio u Italiji i koji je proveo 1938. zimski odmor u tome hotelu te prospekt neke putničke agencije koja hvali ljepote "skijališnoga raja" u srcu Abruzza.

Kako su to bili nedovoljni elementi da bi se na osnovu njih mogao pripremiti tako važan napad, morali smo što prije doći do zračnih snimaka. General Student mi je dao zrakoplov s automatskom kamerom, pa sam 8. rujna ujutro poletio s aerodroma Pratica di Mare u blizini Rima, zajedno s poručnikom Radlom i obavještajnim časnikom stožera divizije. Ovaj posljednji će odigrati značajnu ulogu u našoj operaciji. Talijanima smo prikrili svrhu našega leta, a dogovorili smo da planinski masiv Abruzza preletimo na visini od pet tisuća metara. Čak ni pilot nije znao o čemu se radi, njemu smo kazali da polazimo radi snimanja jadranskih luka.

Nekoliko smo probnih snimaka napravili na nekih tridesetak kilometara od Gran Sassa kamerom koja je bila ugrađena u trup zrakoplova. Međutim, tada smo ustanovili da je uređaj fotografskog aparata zamrznut od hladnoće na tolikoj visini, što uopće nismo očekivali niti predvidjeli. Srećom ponijeli smo i pokretnu kameru, pa smo se njome poslužili. Zebli smo, bilo nam je nepodnošljivo hladno u laganim uniformama afričkog ekspedicijskog korpusa. Kako je za leta nemoguće sasvim otvoriti veliku staklenu kupolu nad stražnjim sjedištem, morali smo razbiti jedan dio zaštitnog stakla da bismo napravili potreban otvor za objektiv kamere. Može se pretpostaviti kako će biti fotografu koji mora kroz taj razbijeni otvor provući glavu, ramena i ruke.

Mene je prvoga zapala ta dužnost.

Nisam nikada prije vjerovao da je toliko leden zrak na toj visini i da ondje vjetar doista reže kao sječivo. S mukom sam provukao gornji dio tijela kroz otvor, dok me je poručnik Radi držao za noge. Nekoliko trenutaka kasnije letjeli smo iznad divlje visoravni *Campo Imperatore,* na otprilike dvije tisuće metara nadmorske visine. Strme stijene Gran Sassa djelomično se dižu do visine 2900 metara. Letjeli smo iznad golih sivih stijena, iznad nekoliko snježnih proplanaka, a onda smo se nadnijeli nad sam traženi objekt, hotel masivne konstrukcije koji se lijepo raspoznavao čak i s ove visine. Napravio sam prvi snimak, a zatim sam držeći u lijevoj ruci dosta tešku kameru okretao ručicu za namatanje filma. Tek tada sam osjetio da su mi prsti sasvim utrnuli i da ih jedva osjećam onako ukrućene. Odmah iza hotela primijetio sam malu ledinu, otprilike trokutastog oblika. Pomislio sam: evo terena za spuštanje zrakoplova! Uslijedio je idući snimak te sam nervozno trzajem noge dao znak poručniku Radlu da je već stvarno vrijeme za moje povlačenje natrag u zrakoplov.

Potrebno mi je bilo nekoliko minuta da se ugrijem i dođem k sebi. Kako me je Radi podsmješljivo zapitao je li doista toliko hladno na planinskom suncu, odlučio sam po povratku priuštiti svome dragom pobočniku isti užitak. Puzeći potrbuške do sjedišta pilota, ugledao sam u daljini plavu traku - Jadransko more. Naredio sam da se zrakoplov spusti na 2500 metara i da čim se primaknemo obali, okrene na sjever leteći usporedo s obalom. Pilota sam zavarao tako što sam tobože dugo proučavao zemljovid i zatražio od poručnika Radla da se pripremi za snimanje lučkih postrojenja Ancone.

Vrijeme je bilo da se samo može poželjeti. Preletjeli smo prekrasne plaže Riminija i Riccionea. Nešto malo dalje rekao sam pilotu da pođemo natrag, da se opet popne na visinu od 5500 metara i da preleti točno iznad vrha Gran Sasso.

Sada je poručnik Radl bio na redu.

Vratili smo se na staro mjesto gdje je temperatura u međuvremenu bila pala na barem 2 ili 3 stupnja ispod ništice. Proklinjali smo naše takozvane kolonijalne odore, u kojima je inače bilo tako ugodno šetati se na suncu po rimskim ulicama. Predao sam Radlu ručnu kameru i dugo mu, čak predugo, objašnjavao kako se njome rukuje, budući da je Radl bio čisti amater i nije imao pojma o tehničkim detaljima. Poslije toga se izvukao kroz otvor, s rukama naprijed. Ja sam klečao ispod njega, držeći ga za noge. Kada smo se primakli vrhu, uštinuo sam ga za list noge, upozorivši ga da bude spreman za snimanje. Istovremeno sam i vikao, ali svakako uzalud, jer je buka motora bila zaglušujuća. Ponavljao sam mu iako on to sigurno nije čuo: Žurite se, napravite kolikogod je moguće više snimaka!

Po grčevitim trzajima njegovih nogu, shvatio sam da nešto nije kako treba. Izgleda da nismo letjeli baš točno iznad hotela, tako da se morao nagnuti kako bi snimio hotel sa strane. To bi nam moglo biti od velike koristi, pomislio sam, jer bočni snimci nam daju vjerniju sliku nagiba terena nego vertikalni snimci.

Malo zatim Radl mi je dao znak da ga potegnem u zrakoplov. Lice mu je pomodrilo od studeni.

- Prvoga koji mi bude govorio o ljepotama i blagodati talijanskog planinskog sunca, zadavit ću - promrmljao je cvokoćući zubima.

Vraćajući se u pilotsku kabinu navukli smo prsluke za spašavanje i pokrili se velikim umašćenim papirima koje smo našli u jednom kutu. Pilotu sam dao potanka uputstva da se privremeno spusti na oko 1500 metara i vrati u Rim, ali da prije toga uzme kurs prema sjeveru.

Četvrt sata kasnije uvjerili smo se da nam je posljednji manevar spasio živote. Stigli smo do obale. Sunce je obasjavalo pilotsku kabinu. Sjedeći do pilota razdragano sam promatrao panoramu oko nas. Slučajno sam pogledao lijevo, u smjeru masiva Monti Sabini. Ostao sam zapanjen, skoro da nisam mogao povjerovati vlastitim očima. Leteći s juga, približavale su se Frascatiju zatvorene formacije zrakoplova, sabijene u eskadrile.

Neprijateljski aparati. Promatrajući ih kroz dalekozor, vidio sam kako bacaju bombe na grad upravo iznad našega Glavnog stožera. Nakon toga se prvi val udaljio, a pojavila su se druga dva da bi se i oni na isti način i na istome mjestu oslobodili svoga smrtonosnog tereta.

Shvatio sam da je skretanje prema sjeveru spriječilo da uletimo među savezničke eskadrile, što bi za naš izviđački zrakoplov bez ikakve obrane bilo svakako sudbonosno. Jedino zato što smo letjeli nisko lovci koji su pratili bombardere nisu nas uočili i nisu nas napali.

Nekoliko minuta zatim aterirali smo zdravi i čitavi, a u Frascatiju užasan metež. Zgrada u kojoj se nalazio Glavni stožer generala Studenta ostala je čitava. Ona u kojoj smo mi boravili bila je pretvorena u ruševine. Htjeli smo ući u našu nastambu ali jedan nas je časnik zaustavio kazavši da su dvije bombe probile kuću do podruma i nisu eksplodirale. Unatoč tome morali smo raskrčiti ruševine i ući, jer su nam ostali u sobi važni dokumenti koji su se odnosili na naša dosadašnja istraživanja. Jednostavno, morali smo ući. Preko odlomljenih zidova i gomile cigala popeli smo se do ograde balkona, preskočili ogradu i usred nemogućeg nereda koji je vladao u sobi, pronašli naše papire. Potom smo pohitali na ulicu, sretni da se one dvije bombe u podrumu nisu oglasile.

Gubici među civilnim stanovništvom bili su veoma veliki.

Njemački objekti uglavnom nisu stradali. Naše su trupe odmah uspostavile prekinute telefonske linije. Nisam smio gubiti vrijeme, trebao sam čim prije pohitati u Rim da bih tamo pronašao nekoliko talijanskih časnika koji su, kako sam to doznao, željeli osloboditi Mussolinija. Morao sam saznati njihove planove i onemogućiti ih ako krenu prije nas, nema smisla da smetamo jedni drugima.

Ustanovio sam, već poslije kraćeg razgovora, da su ovi mladići bili daleko od toga da išta ozbiljno postignu. Njihove pripreme nisu ni izdaleka toliko napredovale kao naše. Od ovih sam se talijanskih "konspiratora" oprostio u mrkloj noći, i prokrstario cijelim Rimom da bih se sastao s poručnikom Radlom koji me čekao u uredu jednoga njemačkog obavještajnog centra. Moja su kola u laganoj vožnji prolazila gradom, na svim je ulicama vladala neobična živost. Ljudi su se okupljali oko zvučnika. U središnjoj ulici Via Veneto vozilo se brzinom pješaka u hodu. Ljudi su bučno pozdravljali neko priopćenje dato preko zvučnika. Čuo sam nekoliko povika:"Viva il *Re!", "Živio kralj! "* Žene su se grlile. U grupama se živo

raspravljalo. Bio sam i sam uzbuđen ovim prizorima. Zaustavio sam kola i upitao jednog prolaznika za uzrok ove živosti. Prenio mi je poražavajuću vijest: Italija je položila oružje!

Bilo je jasno da su sada naše snage na talijanskom poluotoku u veoma kritičnoj situaciji. Istinu govoreći, svi smo mi očekivali skoru predaju, ali ipak nitko nije pretpostavljao da je ona tako blizu. U svakom slučaju mučilo me što će se dogoditi s našom misijom: hoće li doći do neke odgode ili će biti obustavljena?

Poslije ću doznati, koji dan kasnije, da je general Eisenhower preduhitrio događaje, objavivši toga dana već u 18.30 sati preko Radio Alžira talijansku predaju, stavivši tako Badogliovu vladu pred svršen čin barem što se tiče točnog vremena prekida neprijateljstva. Uostalom, Saveznici su bili odredili noć 8. i 9. rujna za iskrcavanje u Salernu i taj datum više nisu mogli promijeniti. Njihova je spomenuta operacija trebala olakšati njihovom "novom savezniku" da zadrži veći dio njemačkih snaga u okolici Salerna.

Prema izvješćima naše obavještajne službe mi smo čak predmnijevali da savezнički Glavni stožer ima u planu zračni desant na području Rima, operaciju koja bi naše odviše slabe snage dovela u nezavidnu situaciju. Za vrijeme pregovora između Badogliovih predstavnika i savezničke Vrhovne komande zatraženo je od Saveznika da se primjerno bombardira Frascati kako bi se rastrojio Glavni stožer njemačkih trupa u Italiji. Posljednji dio toga zahtjeva nije se ostvario: mi smo ostali u vezi sa svim našim postrojbama.

Noć između 8. i 9. rujna prošla je mirno, izuzev beznačajnog izmjenjivanja vatre između talijanskih i njemačkih trupa južno od Rima. Ali u četvrtak 9. rujna došlo je do ozbiljnih sukoba u okolici Frascatija, gdje su bili koncentrirani razni odjeli njemačke obavještajne službe. Predvečer toga dana uspjeli smo ovladati čitavim područjem Monti Sabini. Malo pomalo su se njemačke postrojbe približile Rimu, oko kojega je bilo raspoređeno nekoliko talijanskih divizija.

U međuvremenu shvaćajući potrebu odlaganja pokušaja oslobođenja Mussolinija do daljnjega, nastojao sam barem utvrditi da li ima nekih novih informacija o njegovu zadržavanju u hotelu na Gran Sassu. Do prvih podataka došao sam - kao i uvijek do sada -sasvim slučajno preko dvojice Talijana. Bio bih daleko zadovoljniji da mi je ono što sam već otprilike znao

mogao potvrditi netko s njemačke strane. Bilo bi najjednostavnije poslati nekoga do hotela, koji je bio s vanjskim svijetom povezan jedino žičarom. Razbijao sam glavu mozgajući na koji se način približiti hotelu, a da to ne ispadne kontraproduktivno sada uoči predaje Italije. Taj najpogodniji čovjek za ovakvu misiju zaista je pronađen u Rimu, bio je njemački bojnik i liječnik po zanimanju, sam po sebi nevjerojatno ambiciozan i pohlepan za odlikovanjem. Odlučio sam iskoristiti njegovu neutaživu čežnju za slavom i u utorak 7. rujna navečer objasnio mu na koji način treba dobiti odobravanje svojih pretpostavljenih.

Mussolini izlazi iz hotela s talijanskim karabinjerima koji su ga

trebali čuvati.

Naime, njemačke su vojnike koji bi oboljeli od malarije, slali na liječenje i oporavak u Tirol. Predložio sam bojniku da na tobožnju vlastitu inicijativu pođe do hotela na Gran Sassu kako bi ustanovio je li ta velebna zgrada podignuta na visini od oko 2000metara nadmorske visine odgovara kao budući stacionar njemačke vojske. Zahtijevao sam da ondje na licu mjesta razgovara s direktorom hotela, zabilježi broj slobodnih postelja, osobno pregleda stanje unutarnjih sanitarnih uređaja te povede potrebne dogovore o mogućem smještaju naših vojnika. Dobri je bojnik odmah sjeo u kola i odjurio iz Rima. Poslije njegova odlaska nisam bio baš najmirniji, spopadale su me kojekakve sumnje, od toga hoće li se uopće uspjeti vratiti i kada ga ugledam hoće li biti ikakve koristi od onoga što se od njega očekuje.

No, moj je "špijun bez svoje volje" osvanuo već idućega dana sav utučen, smatrajući da je njegov zadatak propao zbog predstojeće kapitulacije Italije.

Svi su sretni što je akcija završila bez ispaljenog metka.

Mene su zanimale pojedinosti.

Po dolasku u L'Aquilu u dolini gdje počinje žičara morao je odustati zbog cestovnih prepreka koje su bile pod jakom stražom karabinjera. Jedva su mu dopustili poslije dosta natezanja da telefonira u hotel u Gran Sassu. Direktora nije mogao dobiti na telefon, umjesto s njim razgovarao je s nekim časnikom koji mu je dao do znanja da je "Campo Imperatore" proglašen vojnim objektom i da je shodno tome zabranjen bilo kakav pristup i u okolicu hotela kao i u sam hotel. Po onome što je naš vrli bojnik ondje zapazio zaključio je da se svakako radi o važnim "manevrima" talijanske vojske. Pokraj prve postaje žičare u dolini nalazio se automobil s radiostanicom, dok je žičara bila izvan pogona. Raspitivao se u najbližem selu u dolini i čuo nevjerojatne priče. Da je izgleda hotel zauzet od vojske i karabinjera, da je cjelokupno hotelsko osoblje otpušteno i da je hotel

preuređen za boravak oko dvjesto vojnika. U dolinu su navraćali neki viši časnici s pratnjom. Oni "dobro obaviješteni" u selu uvjeravali su da je svakako ondje gore interniran nitko drugi nego osobno Benito Mussolini. Sam bojnik nije podlegao ovakvom nagađanju, po njemu je to bila glasina kojoj ne treba pridavati nikakvu važnost. Dobro sam pazio da ničim ne izazovem njegove sumnje o mogućem zatočenju Ducea na vrhu Apenina, kuda sam želio njega poslati.

Situacija u Rimu se donekle normalizirala 10. rujna 1943. kada su naše snage opet čvrsto držale grad u svojim rukama, a zajedno s Rimom i njegovu okolicu. Kucnuo je zadnji čas za konačne pripreme na temelju razrađenog plana.

S Radlom sam raspravio razne pretpostavke i mogućnosti, na nama je bilo da izaberemo najpovoljniju varijantu. Više nije dolazilo u obzir nikakvo oklijevanje, nismo smjeli izgubiti ni trenutak ako želimo preduhitriti daljnji razvoj događaja. Svaki je novi dan, čak i svaki sat odgađanja povećavao opasnost odvođenja Ducea na neku novu lokaciju, a primicanjem Saveznika moglo se dogoditi i ono najgore: da Talijani izruče Mussolinija savezničkim predstavnicima koji su to jamačno već i zahtijevali. Naknadno ćemo doznati da je general Eisenhower uvjetovao sklapanje primirja s Italijom upravo predajom Mussolinija.

Činilo nam se da bi pod utvrđenim okolnostima bila besmislena svaka pješadijska operacija. Upleli bi se u jedva savladive poteškoće penjanja preko visokih i strmih padina. Naš bi dolazak bio odmah uočen, karabinjerima bi preostalo sasvim dovoljno vremena da zatvorenika negdje sakriju ili odvedu na neko drugo pogodnije mjesto. U tome slučaju morali bismo cijeli planinski masiv opkoliti mnogobrojnim ljudstvom, možda čak jednom manjom divizijom koja bi polazila iz doline do koje je dospio naš bojnik.

Bio je to razlog zašto smo odustali od pješadijske akcije. Takav bi uspon predugo trajao, a mi smo računali s potpunim iznenađenjem. Bojali smo se da su karabinjeri dobili naređenje da ubiju zatvorenika ukoliko se ukažu mogućnosti da pobjegne ili bude oslobođen. Ova je pretpostavka bila najlogičnija, kasnije ćemo doznati da smo bili u pravu.

Dakle: samo neočekivana intervencija može spasiti Mussolinija sigurne smrti!

Desant na život i smrt

• Njemački Glavni stožer u Italiji: još se nikada nije izvodio zračni napad na takvoj nadmorskoj visini i na terenu koji je čista nepoznanica!

• Ocjena: tehnički neizvedivo, zapravo nemoguće, gubitak ljudstva najmanje osamdeset posto!

• Nedjelja, 12. rujna 1943. - savezнички bombarderi u 12.30, točno u 13.00 polazak preko bombama oštećene piste, dvije su se transportne jedrilice izvrnute u kratere nastale bombardiranjem

Pred nama su se ukazivale dvije mogućnosti, obje ovisne isključivo o intervenciji iz zraka: prepad skupine padobranaca ili spuštanje transportnih jedrilica na plato ispred hotela. Od prve smo mogućnosti odustali silom prilika jer nismo raspolagali specijalnim padobranima koji bi bili prikladni za razrijeđeni zrak na toj visini, a uobičajeni vojni padobrani ne bi bili pogodni jer bi padobranci padali prevelikom brzinom. Na tako stjenovitom i neravnom terenu padobranci bi se osuli na sve strane i više ne bi bili cjelovita postrojba za udar na hotel. Nije nam, znači, preostalo drugo nego da se opredijelimo za spuštanje određenog broja jedrilica negdje oko hotela, što nam je opet zadalo nove brige: nismo znali kako izgleda okolina hotela i ima li ondje mogućnosti za prizemljenje više jedrilica.

Odgovori na spomenuta pitanja očekivali su se od zračnih snimaka iz zrakoplova, međutim 8. rujna poslije podne naš je veliki laboratorij u Frascatiju bio razoren bombardiranjem. Jedan je moj časnik uspio izraditi nekoliko fotografija u nekom pomoćnom ateljeu, ali nažalost to nisu bile slike potrebnog velikog formata za Stereoskop, što bi nam pomoglo da utvrdimo kakav je plato na koji smo namjeravali sletjeti. Morao sam se

zadovoljiti standardnim fotografijama veličine 14 x 14 centimetara. Na slici se raspoznavala trokutasta površina koja je privukla moju pozornost iz zrakoplova, no njen nagib nismo mogli ocijeniti. Pokazivao sam na taj djeličak planine, i pitao poručnika Radla i ostale što misle o iskakanju iz jedrilice na tom mjestu. Šutjeli su.

Moralo se isto tako voditi računa i o osiguranju poslije izvršenja zadatka. A ovo je ovisilo o prepadu bojne padobranaca koji su u noći trebali zauzeti dolinu s polaznom postajom žičare.

Utvrdivši u glavnim crtama etape naše operacije, pošao sam generalu Studentu. Znao sam da on, kao uostalom i ja, nije već tri dana ljudski otpočinuo, da je premoren i suočen s raznim hitnim odlukama, ali sada je trebalo da i on dade svoj pristanak. Izložio sam mu naš plan i on se suglasio. Zapravo, general nije bio bašoduševljen onime što je čuo od mene, premda je bio itekako svjestan da ukoliko ne odustanemo od svega ovo je trenutak kada se jošmožemo nadati uspjehu. Rekao je da se načelno slaže, ali da se prije konačne odluke želi posavjetovati s načelnikom svoga stožera i još jednim stožernim časnikom.

Pozvana gospoda me nisu nimalo obradovala: otvoreno su se suprotstavili našem planu prepada na Gran Sasso. Po njihovu mišljenju još se nikada nije izvodio takav zračni desant na takvoj nadmorskoj visini i prije svega na terenu koji je čista nepoznanica i o kojemu se apsolutno ništa ne zna. Kratko i jasno: operacija je tehnički neizvodiva, nemoguća. Ako bi se izvelo prizemljenje kao što sam ga ja zamislio, napominjali su, treba očekivati gubitak ljudstva od najmanje osamdeset posto. Preostale snage bile bi preslabe da izvrše svoj zadatak, zaključili su.

Našao sam se u škripcu.

Počeo sam naglašavati da imam savršeno u vidu moguće opasnosti kojima krećemo u susret i da je svakako izvjestan rizik prisutan, pogotovo zato što je ovo prvi put da se vrši napad na ovakav način. Naravno, najveći je problem ona visoravan trokutasta oblika, zacijelo padina nepoznata nagiba. Govorio sam da bi oprezno ateriranje dužinom trupa jedrilice po toj planinskoj stjenovitoj livadi donekle usporilo kretanje, ali treba uzeti u obzir razrijeđeni zrak na toj visini. U slučaju da nazočna gospoda predlože neki bolji način spreman sam prihvatiti njihove savjete.

Nije bilo lako ni generalu Studentu.

Dugo je razmišljao i onda se priklonio mome prijedlogu, te smjesta izdao sljedeće naređenje:

- Odmah pozovite iz južne Francuske dvanaest transportnih jedrilica koje su nam potrebne za ovu operaciju. Imajte na umu da je "Dan J" određen za 12. rujna, sat "S" bit će 7 sati ujutro. To znači da 12. rujna točno u 7 sati jedrilice trebaju aterirati na onome mjestu na Gran Sassu. U istom trenutku bojna padobranaca treba zauzeti polaznu postaju žičare u dolini. Ja ću osobno dati uputstva pilotima jedrilica i upozoriti ih na sve opasnosti pri ateriranju.

Potom se obratio meni:

- Smatram, satniče Skorzeny, da ste vi u pravu. Prepad treba biti izveden na vaš način i nikako drukčije.

Pošto sam napokon dobio potrebnu odluku, pripremio sam s poručnikom Radlom posljednje detalje operacije. Bilo je važno da se veoma precizno izračunaju udaljenosti, odredi oprema naših ljudi i pokaže na nacrtu gdje će se naći koja od dvanaest jedrilica.

Jedna transportna jedrilica može uz pilota ponijeti posadu od devet ljudi, dakle jednu desantnu skupinu. Svakoj smo skupini točno odredili njen zadatak. Ja sam trebao letjeti u trećoj jedrilici, tako da odmah mogu raspolagati s posadama sve tri jedrilice i s njima krenuti u napad na hotel.

U zoru smo bili na aerodromu, spremni za polazak iako smo znali u duši da još uvijek nemamo nikakve pouzdane informacije gdje je Mussolini, je li baš tamo kuda polazimo ili možda negdje drugdje?! Nepoznanica je bila i brojnost talijanskih stražara oko Mussolinija, što je opet bilo skopčano s rizikom sukoba s nama i mogućim ubijanjem zatočenika. Na sve ovo su se nadovezivala crna predviđanja naših glavnostožernih stručnjaka za zračne operacije. Bio njihov pesimizam pretjeran ili ne, teško je uopće pretpostaviti da ćemo proći bez gubitaka bilo pri ateriranju bilo kasnije pri pokušaju oslobađanja Ducea. Nas ukupno 108 ide u neizvjesnost, u mogući okršaj s najmanje 250 Talijana koji sigurno dobro poznaju okolni teren i koji se nalaze u hotelu kao u tvrđavi. Po naoružanju bit ćemo skoro podjednaki, naše će automatsko oružje održati našu kakvutakvu nadmoć ako nam odviše ljudi ne strada kod prizemljenja, pod uvjetom da naši početni gubici ne budu previsoki.

Radlu se nije dopalo ovakvo moje razmišljanje, zvučalo mu je kao da sluša dvojicu glavnostožernih iz okoline generala Studenta.

Radiove su me riječi trgnule:

- Molim vas, gospodine satniče, nemojte koristiti logaritamske tablice da biste predvidjeli stopostotnu mogućnost uspjeha.

Jasno nam je obojici da su izgledi minimalni, ali zato znamo da ćemo ovu operaciju izvesti do kraja i kako treba, bez obzira koliko nas sve to skupa bude stajalo, i napora i naših života.

Dovitljivi poručnik Radi imao je kolosalnu ideju: da povedemo jednog višeg talijanskog časnika koji će svojom pojavom na popришtu događaja zbuniti karabinjere pa se oni neće naglo oduprijeti ili slučajno ubiti Ducea. Kada se karabinjeri u hotelu i oko hotela snađu, mi ćemo već ugrabiti njihova zatvorenika.

General Student je otprva prihvatio ovu lukavu zamisao i počeo razmišljati kako da se dokopamo suputnika u talijanskoj uniformi. Izgledalo je najjednostavnije da general Student uoči "Dana J" primi jednog takvog talijanskog časnika i da ga na neki način uvjeri kako je neophodno da i on bude nazočan našoj operaciji oslobađanja. Kada dotični pristane, zadržat će ga preko noći u sjedištu generala Studenta, kako bi se izbjegla možebitna izdaja ukoliko se prinudni gost u posljednji čas predomisli.

Jedan visoki dužnosnik našega veleposlanstva koje je dobro poznavao rimske vojne krugove, predložio je kao pogodnoga za let do Gran Sassa nekoga višeg časnika koji je bio bivši član stožera rimskog guvernera a koji je zauzeo sasvim neutralno držanje prigodom događaja oko Mussolinija. Na moju ga je molbu general Student pozvao 11. rujna navečer u svoj stožer u Frascati da bi s njime popričao o "nekim problemima".

Tako smo bili osigurani i s te strane.

Samo time nisu bile otklonjene neke veoma bitne neizvjesnosti. Dan prije polaska primili smo zabrinjavajuće izvješće o našim transportnim jedrilicama. Savezničko je zrakoplovstvo, sada sve brojnije u zraku, natjeralo našu eskadrilu na velika zaobilaženja pa se nije mogao obaviti izravan let do nas. Da bude još gore, vrijeme se znatno pogoršalo. Nadali smo se do posljednjeg trenutka da će jedrilice stići na vrijeme, ali nije bilo tako.

Silom prilika morali smo pomaknuti sve faze operacije. Ostao je "Dan J" određen za nedjelju 12. rujna, nikako nismo smjeli dopustiti da izgubimo čitav taj dan, samo smo udarni sat prebacili za 14 sati poslije podne. Uz kojekakve isprike talijanskom časniku koji je došao u zakazano doba, izmislili smo da je naš general zbog nepredviđenih važnih razloga spriječen te smo ga zamolili da svakako dođe sutra u 8 sati na aerodrom Pratica di Mare.

Sve jedna nevolja za drugom, kao podsjećanje da se upuštamo u opasnu avanturu. S jedne strane pojavit će se jaka strujanja koja su neizbježna u tim najtoplijim popodnevnim satima i čine ateriranje još opasnijim, a s druge strane kasni odred za potporu koji treba zauzeti postaju žičare i sada će imati znatno teži zadatak radi napada usred bijela dana.

Može li se još nešto poremetiti?

Obećavamo sami sebi da ćemo ustrajati bez obzira na nove nepovoljne okolnosti!

Poslije podne 11. rujna pošao sam u samostanski maslinik nedaleko Frascatija gdje se pod šatorima smjestila moja postrojba iz Friedenthala. Odlučio sam da u akciju povedem samo dragovoljce. Sazvao sam ljudstvo i održao im govor ovakva sadržaja:

- Došao je kraj dugom mirovanju i neaktivnosti. Sutra ćemo izvesti veoma značajnu operaciju, koju mi je osobno povjerio Adolf Hitler. Nažalost moramo računati s težim i većim gubicima koji su neizbježni. Ja ću osobno zapovijedati i obećavam da ću poduzeti sve što je u mojoj moći. Ako i vi tako postupite, ako se budemo najenergičnije i najodvažnije borili rame uz rame, naša će akcija uspjeti. Dragovoljci neka istupe naprijed!

Na moju veliku radost, svi su bez izuzetka iskoračili korak naprijed. Časnicima nije bilo lako uvjeriti pojedince da moraju ostati, pošto sam ja mogao povesti sa sobom samo osamnaest svojih ljudi. Ostalih devedeset odredit će se po naređenju generala Studenta među pripadnicima druge satnije školske padobranske bojne. Potom sam otišao do načelnika stožera navedene bojne da bih s njime utanačio pojedine etape operacije. Njemu je general Student predao rukovođenje odredom koji će zaposjesti postaju žičare. Iste je večeri školska padobranska bojna krenula prema označenoj dolini.

Kocka je bačena!

Navečer novi grom iz vedra neba: dotukao nas je savezнički radio jednom svojom viješću. Spiker je javljao da je Mussolini stigao u sjevernu Afriku na talijanskom ratnom brodu koji je utekao iz luke La Spezia. Zar smo opet zakasnili? Uzeo sam pomorsku kartu i stao preračunavati. Bilo mi je poznato kada je jedan dio talijanske flote napustio La Speziu pa mi je bilo lako ustanoviti da nijedna njihova najbrža lađa ne bi mogla doploviti do bilo koje afričke luke u tako kratkom vremenu. Odahnuli smo. Obavijest je bila najobičnija varka s ciljem da zbuni njemačko zapovjedništvo u Italiji.

Naša je odluka: ništa ne mijenjamo u planovima, držat ćemo se termina koje smo dogovorili, a savezničke informacije nećemo uzimati za ozbiljno dok ne izvedemo što smo naumili.

U nedjelju 12. rujna 1943. upet sati ujutro zatekli smo se na uzletištu. Doznali smo da će naše jedrilice stići oko 10 sati. Do njihova dolaska bilo je dosta vremena da pregledam opremu naših ljudi. Svakome je pripao padobranski obrok za pet dana. Naredio sam da se razdijeli nekoliko sanduka svježeg voća, što je primljeno s oduševljenjem. U barakama veselo raspoloženje. Ne može se reći da nema napetosti, obuzela je i najsrčanije, trudimo se odagnati svaku bojazan i uzbuđenje što nije baš lako.

Kako se do 8 sati i 30 minuta još nije pojavio talijanski časnik, poslao sam poručnika Radla u Rim i zapovjedio mu da dovede Talijana kako umije i što je moguće brže.

Kazao sam mu:

- Sredite to kako znate, samo ga dovedite ovamo živoga.

Još nam samo on nedostaje.

Tako je i bilo.

Radl je poslije niza raznih poteškoća uspio pronaći našega čovjeka i ugurao ga u kola kojima je zaprašio prema uzletištu.

Čim su stigli, Talijana je pozvao na stranu general Student. Prisustvovao sam njihovu razgovoru. Talijanu je priopćeno da ga Führer moli da koliko je god moguće svojom nazočnošću spriječi svako prolijevanje krvi prigodom oslobađanja Mussolinija. Naš se budući suputnik osjetio počašćenim da ga Hitler moli za suradnju, vidjelo se da neće odbiti takvu želju. Obećao je da će učiniti sve što bude mogao.

Prve su jedrilice aterirale oko 11 sati. Zrakoplovi su na brzinu uzimali gorivo, a zatim se svaki s prikvačenom jedrilicom iza sebe postavio na pistu i to po redu predviđenom za naše ateriranje.

U međuvremenu je general Student okupio pilote jedrilica da bi im skrenuo pozornost na koji će način pristajati i najstrože im zabranio prilaz obrušavanjem. Napominjao je da dolazi u obzir samo planiranje, nikakvo naglo prizemljenje koje bi moglo biti kobno za sve u jedrilici.

Ja sam na crnoj školskoj ploči nacrtao kredom obris terena na koji se spuštamo, naznačivši na kojem će se mjestu nalaziti koja skupina sa svojom jedrilicom. Još jednom sam s časnikom izviđačem koji je sudjelovao u našem ranijem letu iznad Gran Sassa prošao sve pojedinosti: trajanje leta, visinu leta, smjer leta i sve ostalo. Uz poručnika Radla i mene on je jedini poznavao izgled livade na visoravni i stoga je bio određen za vođu naše eskadrile u prvome zrakoplovu za vuču. Prema našim predviđanjima trebalo bi nam za prelet do cilja točno sat vremena, s time da bismo bili na vrhu planine u 14 sati.

Iznenada u 12 sati i 30 minuta - zračna uzbuna!

Pojavljuju se neprijateljski bombarderi. Već se čuju prve eksplozije s ruba uzletišta. Dok bezglavo trčimo tražeći sklonište, činilo mi se da vidim kako propada cijela naša dugo pripremana operacija!

Kakav užas!

Kakva nesreća!

I to baš sada kada samo što nismo krenuli!

Nekoliko minuta prije 13 sati sirene oglašavaju prestanak uzbune. Pojurio sam prema velikoj uzletišnoj pisti na više mjesta oštećenoj bombama. Zrakoplovi su ostali čitavi. Možemo krenuti!

Naredio sam ukrcavanje. Talijanskog sam časnika uzeo k sebi u treću jedrilicu i smjestio ga sebi među noge, posjednutog na usku gredu između sjedišta. Sjedili smo jedan iza drugoga, stisnuti kao srdele. Jedva da je bilo mjesta za oružje. Izgledalo je da je Talijan već požalio što je onako olako obećao, dopratio me do jedrilice nekako protiv svoje volje i kisela lica. Nije bilo vremena da ga tješim i ohrabrujem, nisam smio više gubiti vrijeme!

Podigao sam ruku.

Pogled mi je pao na ručni sat: točno 13.00!

Zrakoplovi su krenuli, vukli se po pisti a onda se osjetilo da se dižemo u zrak. Polagano, opisujući velike krugove, dizali smo se sve više i više. Eskadrila se poredala i uzela smjer prema sjeveroistoku. Vrijeme je bilo idealno za naš pothvat. Ogromni bijeli kumulusi gomilali su se na nekih 3000 metara visine. Niotkuda daška vjetra da rastjera ovu gustu masu oblaka. Mogli smo se približiti cilju a da ne budemo primijećeni. Ako tako bude i dalje moći ćemo se iznenada spustiti pred hotel.

Duce ide prema avionu okružen njemačkim padobrancima.
Skorzeny ga ni za trenutak ne ispušta iz vida.

Zagušljiva vrućina u transportnoj jedrilici, a mi stiješnjeni s opremom i osobnim naoružanjem da se ne možemo maknuti. Talijanski general napadno blijed i uskoro se boja njegova lica izjednačila sa zelenosivom bojom njegove odore. Imao sam vraški dojam da mu baš ne prija ovo zračno putovanje, odnosno da u njemu ne nalazi nikakvo uživanje.

Pilot me koliko je to bilo moguće izvještavao gdje smo i ja sam svako malo zagledao u svoj zemljovid. Preletjeli smo Tivoli.

S grede na kojoj smo sjedili gotovo da se uopće nije vidio kraj nad kojim smo letjeli. Uski prozori sa strane bili su prekriveni neprozirnim celofanom, dok su pukotine bile premale da bi se išta moglo razaznati. U stvari, transportna je jedrilica lišena svega onoga što posjeduje pravi zrakoplov: nekoliko čeličnih poprečnih šina koje čine kostur, navlaka od platna, i to je sve.

Uletjeli smo u veliki kumulus i popeli se na visinu od nekih 3500 metara. Kada smo opet izbili na sunce, javio nam se telefonom pilot zrakoplova koji nas je teglio:

- Prvi i drugi zrakoplov nestali. Tko sada preuzima zapovijedanje?

Loše!!!

Što se dogodilo s ovim našim pratiocima?

Tada još nisam znao da iza nas nema devet, nego samo sedam zrakoplova. Dvije su se transportne jedrilice izvrnule u kratere nastale bombardiranjem. Javio sam pilotu zrakoplova koji nas je vukao:

- Ja preuzimam vodstvo do cilja.

Nakon toga sam nožem napravio nekoliko rupa na bočnom platnu s jedne i druge strane, da bih barem donekle znao dokle smo stigli. Zaključio sam da i jednostavna konstrukcija jedrilica ima nekih svojih prednosti. Pamteći stanovite markacije na terenu - most, križanje puteva i si. - uspio sam se snaći. Bilo mi je više nego jasno da kod ateriranja neću raspolagati zaštitom posada iz izostalih jedrilica, no nastojao sam da o tome ne mislim.

Nekoliko minuta prije ključnog trenutka nadlijetali smo dolinu L'Aquila. Ugledao sam predstražu padobranske bojne, njihovi su se teretnjaci brzo uspinjali prema donjoj postaji žičare. Oni su dakle prešli sve zapreke i bit će na licu mjesta u određeno vrijeme.

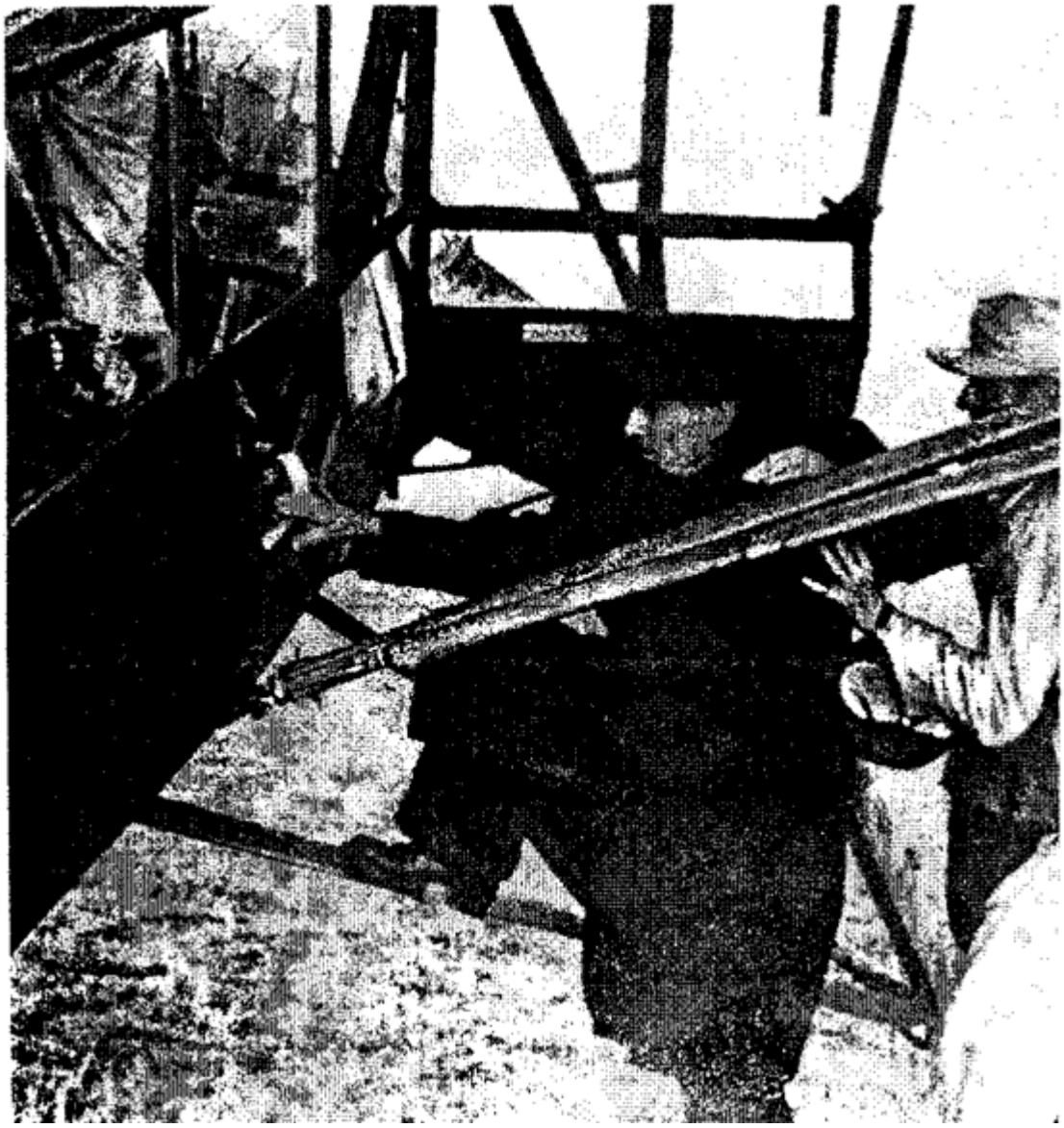

Mussolini se penje u avion.

Dobar predznak!

Pred nama se ukazao toliko žuđeni cilj: planinski hotel na Gran Sassu. Naredio sam svima oko sebe da pritegnu remenje kojim su bili vezani. Zatim sam naredio:

- Otpustite jedrilicu!

Zavladala je mukla tišina. Više nije dopiralo zviždanje vjetra oko krila. Naš je pilot jedrilice napravio veliki krug tražeći predviđeno mjesto za ateriranje na kosini livade. Uočio sam trokutasti teren, ali on nije bio blago nagnut nego se spuštao veoma strmo prema dolini, tako reći kao polazna kosina trambulina na skakaonici! Naravno, sada nam se pružila mogućnost da doznamo sve ono što nismo mogli na našem izviđačkom letu. Spiralno kružeći iznad tla sasvim smo lijepo ugledali sve izbočine.

Kako ovdje aterirati?

I pilot jedrilice je bio u nedoumici, okrenuo se prema meni i upitno me pogledao. Stegnuo sam zube i brzo razmišljao: trebam li se stvarno pridržavati naredbe generala Studenta? Ako tako postupim moram odustati od ateriranja i u planiranom lebdećem letu sići u dolinu, pa onda pješke uz planinu ...

Viknuo sam:

- Aterirajte s obrušavanjem što je moguće bliže hotelu, odmah!

Bez i najmanjeg krzmanja pilot je povukao upravljačku palicu. Obrušavajući se na lijevo krilo, jedrilica se luđački strmoglavila. Grlo mi se stisnulo.

Hoće li jedrilica izdržati udar koji slijedi?

Fijuk vjetra se pojačavao i tlo se naglo primicalo. Vidio sam kako poručnik Mayer izbacuje padobran za zaustavljanje.

Jak trzaj!

Nešto puca, lomi se!

Instinktivno sam zatvorio oči. Opet trzaj. Snažniji nego prije.

Tu smo. Dodirnuli smo tlo. Zadnji poskok i jedrilica se smirila, ostala nepokretna.

Moji ljudi su već izlazili kroz vrata koja su se otkinula. Ja sam se izvukao s oružjem u rukama. Bili smo na nekih petnaest metara od hotela.

Oko nas same stijene, zamalo da nismo zapeli za jednu i stradali. Sigurno smo klizili nekih dvadesetak metara prije nego što smo se zaustavili.

Na jednoj maloj uzvišici na uglu hotela stajao je prvi karabinjer. Jako iznenađen, ukipio se. Valjda je pokušavao pogoditi odakle smo se stvorili tu pred hotelom: kao da smo pali s neba.

Roda je spremna za polijetanje.

Nisam imao vremena za našega suputnika Talijana koji je svakako zahvaljivao Bogu da je preživio ovaj svršetak leta. Iskobeljao se iz jedrilice više mrtav nego živ.

Pojurio sam prema zgradi. Mojim sam ljudima naredio da nitko ne puca dok ja ne ispalim prvi hitac. Zaista nitko nije pripucao, ni moji ljudi, ni itko iz hotela. Čuo sam iza sebe dahtanje pratilaca. Znao sam da me slijede i

da mogu računati na njih. Prošišali smo mimo zabezeknutog karabinjera kao raspomamljena oluja, ja sam mu kratko doviknuo:

- Ruke uvis!

U hotel smo upali na nekakva vrata. Prelazeći preko praga zapazio sam radiotelegrafista i do njega talijanskoga časnika, upravo su slali neke poruke. Udarivši svom snagom nogom srušio sam stolicu na kojoj je sjedio radiotelegrafist, smrskavši istovremeno kundakom automata odašiljač. Na tren smo zastali. Iz prostorije u koju smo banuli nisu vodila nikakva vrata u unutrašnjost hotela, morali smo izaći. Trčeći oko zgrade obišli smo ugao i stigli do terase visoke otprilike tri metra. Jedan moj dočasnik postavio se pred mene i ja sam se preko njegovih ruku i ramena popeo do ograde terase, preskočio je i pohitao prema vratima. Ostali su išli za mnom.

Preletio sam pogledom pročelje hotela. Na jednom sam prozoru na prvome katu primijetio karakterističnu veliku glavu: on, Duce! Sada sam bio sto posto siguran da ćemo uspjeti. Doviknuo sam mu da se skloni i pošao prema ulazu. Naišao sam na nekoliko karabinjera koji su htjeli izaći. Tu su bile postavljene dvije strojnice. Srušili smo ih. Oko mene skupina Talijana, prokrčio sam sebi put između njih gurajući ih od sebe. Moji ljudi su neprestano izvikivali:

- Ruke uvis!

Nitko nije pucao.

Skorzeny i Mussolini nagurani u malom avionu.

Ušao sam u predvorje. Ogledam se, moji su zaostali negdje straga. Nisam znao što mi se događa iza leđa, a nisam imao kada ni da se osvrćem. S desne strane nekakvo stubište. Preskačući po tri stepenice odjednom popeo sam se na prvi kat. Potrčim kroz hodnik i nasumce otvorim jedna vrata, baš ona koja je trebalo! U sobi se nalazio Benito Mussolini s dva talijanska časnika koje sam za svaki slučaj odgurnuo prema zidu. Pridružio mi se moj hrabri poručnik Schwert, koji je odmah shvatio situaciju i izveo dvojicu talijanskih časnika iz sobe. Bili su toliko zapanjeni da nisu ni pomišljali na bilo kakvo opiranje i otpor. Čim su izašli, Schwert je zatvorio vrata.

Prvi dio našeg prepada bio je gotov.

Duce je bio u našim rukama. Od ateriranja do sada prošle su najviše 3-4 minute. Izvana su se na prozoru ukazale glave dvojice mojih časnika. Budući da nisu mogli ući u predvorje, oni su se da bi mi pomogli popeli uza zid držeći se za vod gromobrana. Postavio sam ih u hodnik sa zadatkom da nam čuvaju leđa s te strane.

Otišao sam do prozora i vidio kako trčeći stiže moja četvrta skupina, pod zapovjedništvom moga pobočnika Radla i poručnika Menzela. Jedan je od njih imao slomljenu nogu i dopuzao je do hotela.

Njima sam doviknuo:

- Sve je u redu, čuvajte prizemlje.

Vidio sam približavanje jedrilica broj 5, broj 6 i broj 7 koje su stizale sa svojim padobrancima. Spuštale su se prilično mirno, sasvim normalno. Tada se dogodilo nešto strašno: jedrilica broj 8zapala je u zračni vrtlog i tresnula uz prasak na jedan obronak.

U daljini je odjeknulo nekoliko hitaca. Vjerojatno su pucali talijanski stražari na visoravni. Izašao sam u hodnik i najglasnije što sam mogao pozvao zapovjednika hotela. Imao je čin pukovnika i odmah se pojavio. Rekao sam mu da je svaki otpor besmislen i zatražio da se smjesta preda, dajem mu rok od jedne minute.

Radi je u međuvremenu oslobodio prolaz ali neki su mu stali na put jer nikako nije dolazio do mene.

Talijanski pukovnik se već vraćao. U rukama je nosio kristalnu čašu crvenoga vina koju mi je pružao uz mali naklon.

- Pobjedniku - rekao je.

Netko je od Talijana izvjesio kroz prozor plahtu ili neko drugo bijelo platno u znak predaje. Izdao sam nužna naređenje svojim ljudima koji su se skupili pred hotelom i tek se sada dospio obratiti Mussoliniju koji je zaštićen širokim plećima poručnika Schwerta stajao u jednome uglu sobe.

Predstavio sam se kazavši:

- Duce, Führer me je poslao da vas oslobodim.

Uzbuđen, on mi je pružio ruku.

- Znao sam - rekao je - da me moj prijatelj Adolf Hitler neće zaboraviti.

Postupak predaje bio je pri kraju. Talijanima je naređeno da polože oružje u trpezariji. Časnicima dopuštamo da zadrže pištolje kao osobno naoružanje. Ispostavilo se da smo osim pukovnika zarobili i jednog generala.

Moji su ljudi zauzevši hotel isto uradili i s posljednjom najvišom postajom žičare. Uspinjača čak nije bila nimalo oštećena. Isto sam izvješće telefonski primio i s početne postaje u dolini. Ali, tamo je dolje ipak došlo do kraćega okršaja. I ondje je iznenađenje odigralo presudnu ulogu, minutaža operacije nije bila poremećena.

Poručnik von Berlepsch, zapovjednik padobranaca koji su zračnim putem došli sa mnom, ponovo je namjestio svoj monokl i hladnokrvno saslušao naređenja koja sam izdavao preko prozora.

Naglasio sam da treba čim prije žičarom dovesti pojačanje kako bih talijanskom pukovniku predočio da imam svoju momčad i u dolini.

Morali smo početi misliti i na povratak. Putovanje cestom nekih 150 kilometara bilo je suviše rizično da bih se u to upustio.

Da se radilo samo o meni još kakotako, ali nisam smio izložiti opasnosti Ducea za čiju sam sigurnost bio osobno odgovoran Hitleru. Tijekom priprema mi smo razmatrali tri mogućnosti dovođenja Mussolinija u Rim. Plan A, sastavljen zajedno s generalom Studentom, predviđao je munjeviti prepad na uzletištu L'Aquila di Abruzzi na samom kraju doline. Ja bih držao odstupnicu do nailaska tri transportna zrakoplova koji bi se ondje trebali pojaviti tri minute poslije našega napada. Unaprijed bih obavijestio preko radija generala Studenta kako bi zrakoplovi mogli krenuti

s jednoga rimskog aerodroma u odgovarajuće vrijeme. Po toj varijanti ja bih se popeo u prvi zrakoplov, dok bi nas preostala dva pratila kao zaštita, a po potrebi bi privukli na sebe možebitne progonitelje.

Plan B je predviđao lagane zrakoplove tipa *Roda* na livadi u blizini donje postaje žičare. Po planu C smo predvidjeli da satnik Gerlach, osobni pilot generala Studenta, pokuša sletjeti s *Rodom* izravno na visoravan ispred hotela.

Prvo sam obavijestio Rim preko radiostanice koju su ponijeli padobranci o uspjehu našega prepada na Gran Sasso. Trebalo je izabrati neki od tri plana - A, B ili C. Htjeli smo se poslužiti planom A, međutim kada sam namjeravao upozoriti aerodrom u Rimu kada bismo napali uzletište u L 'Aquili, naš radiotelegrafist nije mogao uspostaviti vezu i taj plan je odbačen. Preostali su planovi B i C. Promatrajući kroz dalekozor ateriranje *Rode* (Storch) u dolini pomislio sam kako bi upravo takav zrakoplov najbolje odgovarao. Odmah sam naredio žičari da jave pilotu neka se pripremi za ponovni uzlet. Njegova je uzvratna poruka bila krajnje nepovoljna: izvješćuje da je oštetio stajni trap pri slijetanju i da može uzletjeti tek poslije ne tako jednostavnog popravka. Znači, preostao je još jedino plan C, to jest da prebacimo Ducea u Rim vozeći ga prašnjavim serpentinama niz planinu, što je svakako bilo veoma opasno.

Osvrnem se oko sebe. Razoružani karabinjeri bili su voljni pomoći koliko mogu. Neki su se od njih dapače sami priključili našem odredu kada je počelo izvlačenje unesrećenih iz srušene jedrilice. Neki od padobranaca iz te zlosretne jedrilice još su davali znakove života. Iako je pad bio jeziv, nadali smo se preživjelima.

Talijani su se puno ne pitajući latili raščišćavanja terena, odnosili u stranu blokove kamenja, jer je iznad njih već kružio satnik Gerlach u svojoj *Rodi* čekajući znak za spuštanje.

Napokon smo mu mahnuli da može sletjeti. Uspio je izvanredno aterirati na čistinu koju smo pripremili pred hotelom. Njega je tek čekalo pravo iznenađenje: pogledao me u nevjerici kada sam mu kazao da namjeravam odavde odletjeti zajedno s njime i Mussolini)em. Sav se izbezumio i izderao na mene dao da stoji pred luđakom:

- To je suludo i potpuno nemoguće! Koga da vozim odavde, recite još jednom, možda vas nisam dobro razumio!

- Putujemo vi, Mussolini i ja! - ponovio sam.

Poveo sam ga na stranu i upotrijebio svu svoju govorničku vještinu, da bih ga uvjerio kako je ovo što tražim - jedino moguće i jedino raspoloživo rješenje. Nisam bio ni sam uvjeren u sve ono što sam mu govorio, ali drukčije nije moglo biti. Daleko od toga da nisam bio svjestan čemu izlažem i sebe i ostale u tome zrakoplovu, a isto tako sam bio svjestan svoje goleme odgovornosti zato što poduzimam nešto naoko izvan svake pameti: zaboga, visok sam 195 centimetara i težak srazmjerno svojoj visini. Uostalom, pustim li Gerlacha da odleti sam s Duceom ne bih bio ništa manje odgovoran, jer ako se uzlijetanje završi katastrofom ili ovako ili onako - meni nema života. Ukoliko ne bih bio u zrakoplovu a to bi se dogodilo, preostajalo bi mi jedino samoubojstvo. Kako da stanem pred Führera i izvijestim: operacija je u potpunosti uspjela ali je Mussolini poslije oslobađanja na vrhu Apenina poginuo u zrakoplovnoj nesreći, a ja sam preživio i mogu vam opisati kako se to odigralo?!

Nije bilo nikakvih drugih mogućnosti prijevoza do Rima, pa sam radije odlučio podijeliti pogibelj s Duceom nego da ja ostanem ovdje a on ode u neizvjesnost. Točno je da je s mojim ukrcavanjem povećana vjerojatnost survavanja zrakoplova, no to će biti naša zajednička sretna ili nesretna sudbina. Ili ću uspjeti ili odosmo sva trojica!

Mussolini izlazi iz Heinkela 111koji ga je dovezao iz Beča u München.

Gerlach je naposljetku popustio, usvojio je moje argumente i slegnuo ramenima: *"Bit će kako bude!"*

Izdao sam Radlu posljednja naređenja. Povest će sobom kao ratne zarobljenike samo talijanskog generala i moga generala koji je stigao skupa s nama i sjedio u jedrilici meni među nogama. O drugim Talijanima u hotelu i oko hotela nisam dalje brinuo, ostavit ćemo ih razoružane pa neka se snalaze kako znaju i umiju.

Duce mi je izjavio da su s njime postupali veoma pristojno, nije bilo nikakvih razloga da ne budem velikodušan prema njima. Radi svake

eventualnosti i da bih izbjegao sabotažu žičare, naredio sam da kod svake vožnje naše ljude prate po dva talijanska časnika.

Kada se moji spuste u dolinu, oštetit će uređaje žičare tako da zadugo neće proraditi.

Dok su naši padobranci pod nadzorom satnika Gerlacha čistili teren za uzlijetanje, posvetio sam se Mussoliniju. Moram priznati da muškarac preda mnom, odjeven u preširoko i nimalo otmjeno civilno odijelo, nije nimalo sličio sebi na mnogobrojnim fotografijama koje sam dotle vidio i na kojima je uvijek bio u svojoj raskošnoj odori. Jedino se crte njegova lica nisu izmijenile, premda se po njima očitavalo koliko ima godina. Na prvi je pogled ostavljao dojam da gaje snašla teška bolest. Taj je utisak pojačavala njegova neobrijana brada, stara nekoliko dana a naročito kratko iznikla kosa koja je pokrivala njegovu nekada markantnu ćelavu glavu. Samo se po očima mogao prepoznati nekadašnji diktator, njegove su vatrene crne oči plamtjele poznatim sjajem. Dok mi je napreskokce iznosio pojedinosti svoga uhićenja, imao sam utisak da njegov pogled prodire duboko u mene.

Bio sam ponosan i sretan da mu mogu prenijeti neke informacije o njegovoj obitelji.

- Ni na časak nismo prestajali brinuti se za sudbinu vaše obitelji - rekao sam mu. - Badogliova vlada je internirala vašu gospođu s dvoje najmlađe djece na vaše imanje Rocca delle Caminate.

Već prije nekoliko tjedana stupili smo u vezu s gospođom Rachelom. U isto vrijeme dok smo ovdje aterirali, drugi su komandosi započeli operaciju oslobađanja vaše obitelji i siguran sam da su to do sada izvršili.

Očito tronut, Duce mi je stegnuo ruku rekavši:

- Dakle, sve je u redu. Srdačno vam zahvaljujem na svemu što ste uradili za mene.

Napustili smo hotel.

Roda je bila spremna za polazak. S mukom sam se uvukao u tijesan prostor iza sjedišta pilota, na kojemu će se smjestiti Duce.

U trenutku kada se Mussolini trebao popeti ustuknuo je. Budući da je i sam bio iskusan zrakoplovac, valjda je istom tada shvatio što se može dogoditi ako poletimo svi zajedno.

Njemački vojni vrh dočekuje talijanskog saveznika.

Pomalo zbunjen, ja sam promrmljao:

- Führer očekuje ... on vjeruje ...

Dalje nisam stigao, brujanje motora me oslobodilo daljeg traženja izgovora za ovakav način prijevoza u kojemu je glava u torbi.

Uhvativši se obim rukama za čeličnu konstrukciju, nastojao sam održati izvjesnu ravnotežu zrakoplova. Na znak pilota padobranci koji su pridržavali zrakoplov za krila i rep pustili su nas i propeler je povukao zrakoplov naprijed. Kotrljali smo se sve brže i brže prema kraju proplanka još uvijek prilijepljeni za tlo. Ja sam straga pomamno balansirao, zrakoplov se spoticao o kamenje a zatim sam kroz prednje staklo ugledao duboku provaliju koja je zjapila pred nama.

Pomislio sam: Gospode, ako sada padnemo, nema nam spasa!

Roda se otrgnula od tla ali samo nekoliko centimetara. Lijevi je kotač stajnog trapa još jednom pojurio preko neravnina pod nama.

Zrakoplov je lagano pikirao. Bili smo na samom rubu platoa, *Roda* se nagnula, ljuljali smo se.

Zatvorio sam oči. Svi moji pokušaji da uravnotežim lagani zrakoplov bili su uzaludni. Zaustavio sam dah očekujući neizbježno - tresak i razbijanje.

Oko krila fijukanje kao da nas je zahvatio snažan vihor. Kada sam ponovo otvorio oči poslije kojih minutudvije, Gerlach je većovladao zrakoplovom i sve više ga usmjeravao prema obzorju.

Čak i u ovoj znatno prorijeđenoj atmosferi imali smo dovoljnu brzinu da se možemo održati u zraku. Na nekih tridesetak metara iznad zemlje u dolini *Roda j e* nastavila niskim letom i dospjela do područja iza kojeg je počinjala kotlina Avezzano. Ovaj put smo imali sreće, ostali smo živi - sva trojica.

Mora da je svaki od nas bio sablasno blijed, ali zato nikome nije padalo na pamet da stavi bilo kakvu primjedbu na proživljene trenutke straha. Dopustio sam sebi da sasvim familijarno stavim ruku Duceu na rame, on je sada bio stvarno spašen.

Mussoliniju se vratila njegova južnjačka blagoglagoljivost i stao je oživljavati uspomene na boravke u mjestima koja smo nadlijetali na visini oko 100 metara iz opreznosti od mogućeg susreta s neprijateljskim zrakoplovstvom. Duce je tečno govorio njemački, skoro bez ikakve pogreške, što sam spoznao tek kada smo se iskrcali. Oprezno smo obišli posljednje obronke brda, nadletjeti Rim krećući prema aerodromu Pratica di Mare.

Susret dvojice diktatora.

- Malo pozornosti, molim - javio se Gerlach. - Držite se, ateriramo u dvije faze!

Bio sam zaboravio da je naš stajni trap oštećen. Zrakoplov se oprezno spuštao poskakujući kao da odmjerava ravninu tla.

Gerlach je to izveo savršeno. Još smo se malo kotrljali i onda se sve smirilo, stali smo.

Dočekao nas je pomoćnik generala Studenta, blistav od ponosa i važnosti, ali dakako i od sreće. Tri zrakoplova Heinkel 111stajala su spremna za uzlijetanje - morali smo požuriti jer smo željeli stići do Beča prije mraka.

Vichy u mišolovci

• Sumnjivi odnosi "Slobodne Francuske" i Petainove vlade u Vichyju koja navodno sprema bijeg u sjevernu Afriku

• Operacija *Vuk koji laje* za bojnu *Friedenthal* na položajima oko grada

• Dvostruki obruč iz kojega bi mogla uteći samo ptica!

Prelazim preko pozdravnih govora kao i njemačkih i talijanskih odlikovanja koja mi je donio pothvat oslobađanja Mussolini) a, iskrene zahvalnosti Ducea i toplih čestitki Adolfa Hitlera u njegovom Glavnom stožeru (gdje je osobno odlikovao Skorzenyja viteškim križem i unaprijedio ga u čin bojnika - nap. prev.). Poslije kratkog odmora, vratio sam se u svoju bazu Friedenthal, da se ponovo pozabavim organizacijom svoje specijalne postrojbe.

Koncem studenoga 1943. neočekivano mi je iz Führerova Glavnog stožera naređeno da odmah otputujem s jednom svojom satnijom u Pariz, gdje se po dolasku trebam obratiti generalu Obergu, šefu SS-a i njemačke policije u Francuskoj, koji će mi dati potrebne upute.

Ne volim nepotpuna i povlaštena naređenja, duga me je služba naučila da takva naređenja najčešće povlače za sobom škakljiv i zaguljen zadatak. Ali, nije na vojniku da o tome razmišlja, nego da izvrši nalog, i ja sam ušao u prvi vlak dok se moja odabrana satnija pripremala da sutradan pođe za mnom.

U dubini duše bio sam zapravo veoma zadovoljan što ću ponovo posjetiti Pariz, u kojemu sam se zadržao jako kratko i po vlastitoj želji

1940. i 1942. godine. Ljepota i draž glavnoga grada Francuske toliko su me očarali već prilikom prvoga boravka da sam otvoreno izjavljivao kako se divim "najljepšem gradu Europe", dodajući da po mojem mišljenju drugo mjesto pripada Beču a treće Budimpešti. Ovom sam svojom tvrdnjom uvijek izazivao Pruse, osobito kada sam kao pravi Austrijanac govorio da je za mene Berlin - samo gomila različitog kamenja. Često sam se smijao gledajući kako neki bijesne zbog ovoga moga pretjerivanja.

Nakon što sam postupio po naredbi da se svaki časnik mora smjesta javiti zapovjedništvu na Trgu opere, a to je upozorenje bilo istaknuto skoro svuda na sjevernoj postaji, krenuo sam u Ulicu Rivoli u Hotel Continental. Poslije priličnog lutanja po ovoj golemoj zgradi s nekoliko stotina soba koje su pretvorene u urede, pronašao sam svoga čovjeka u liku nekog pukovnika u glavnostožernoj uniformi sa širokim crvenim trakama na hlačama. On me je očekivao i priopćio da je primio poruku da mi stavi na raspolaganje tamošnje ljudstvo. Koliko i radi čega, nije mi bilo poznato.

Pitao je jednoga bliskog suradnika zapovjednika Pariza, ali ni taj nije znao što je posrijedi. Znao je samo toliko da je riječ o veoma zakučastim odnosima naše vlade i vlade u Vichyju. Usput mi je obrazložio kakva je situacija u Francuskoj, naravno kako je on doživljava. Budući da minulih tjedana nisam uopće ništa čitao a ni prelistavao novine, bio sam potpuno neupućen. Osim Petaina, admirala Darlana, generala De Gaullea i Girauda, pojma nisam imao o francuskoj politici.

Prema onome što su mi pričali, situacija je bila otprilike ovakva: okolina maršala Petaina i uopće vladini krugovi u Vichyju bili su zadovoljni zato što njemačkofrancuski odnosi nisu otišli dalje od ugovora o primirju iz 1940. Već tri godine nema ništa od sklapanja mirovnog ugovora, što bi svakako popravilo nepovoljnu situaciju postojeće francuske vlade, sve je ostalo samo na obećanju. Maršala Petaina je njemačka strana procjenjivala kao tvrdoglavog ali vatrenog domoljuba, koji je koliko je to moguće nastojao spasiti što se spasiti može. Njemačka je prema svemu tome nepovjerljiva i nije za ustupke francuskom domoljublju.

Usprkos svim poricanjima izgleda da vlada u Vichyju i "Slobodna Francuska" održavaju i da su oduvijek održavali prilično tijesne veze. U kojoj je to mjeri bilo točno, teško je reći, ali nema dvojbe da je bilo upravo tako. Od novijega vremena cijela je sjeverna Afrika s bivšim francuskim kolonijama potpala pod Saveznike, došlo je do promjene odnosa snaga u

tome dijelu svijeta na štetu Njemačke (Schellenberg u svojim memoarima: "Za ocjenu prilika u Francuskoj vrhovnom njemačkom rukovodstvu bijahu mjerodavni samo izvještaji Gestapa. Gestapo je, pak, tu zemlju opisivao samo kao opasno središte političkog otpora, kojim upravlja engleska tajna služba. Gestapovsko jednostrano prikazivanje ne samo što je trovalo raspoloženje vrhovnog rukovodstva prema Francuskoj nego je znatno kvarilo i sve izglede za budućnost - više se nije moglo razlikovati politiku od policije.").

Njemačko je zapovjedništvo u Francuskoj primilo povjerljivo izvješće o mogućem iznenadnom udaru protiv maršala Petaina ali i o navodnim namjerama Petainove vlade da utekne u sjevernu Afriku. Prema prvoj verziji general De Gaulle snuje da otme staroga maršala i njegove ministre. Iako međusobno proturječne, ove su dvije verzije zabrinule Führerov Glavni stožer. O svojoj ulozi u tim očekivanjima reći će mi general Oberg.

Oprostio sam se s pukovnikom u Hotelu Continental i otišao do ulice blizu Avenije Foch, u kojoj su bili uredi SS-generala.

Primio me policijski časnik koji poput gospode iz Continentala nije imao pojma o mojoj misiji u Francuskoj. I on je raspredao o svemu i svačemu, doduše sažetije od prethodnih nagađanja u Continentalu. Kada sam se raspitivao o naređenjima generala Oberga, odgovorio mi je da će nešto više zacijelo znati kroz 24 sata. Iz nekoga je razloga zatražio da budem u pripravnosti i da mu se javljam dva puta dnevno. Moju će satniju koja stiže tijekom sutrašnjeg dana smjestiti u neku vojarnu u blizini Saint-Germainen-

-Laye.

Prolaze sati, ja se javljam ali - ništa. Nema nikakvog naređenja iz Glavnog stožera za mene i moju postrojbu. Sutradan sam na Sjevernom kolodvoru potražio svoje ljude, za koje sam jedva izborio šest kamiona za prijevoz vojnika i njihove opreme. Na radoznala pitanja mojih časnika, odgovarao sam da moramo pričekati do daljnjega.

Navečer su mi u uredu generala Oberga kazali da navratim poslije ponoći. Nadali su se da će svakako do tada primiti odgovarajuće naređenje. Znajući da Führer običava raditi noću, lako je moguće da će upute za mene doista stići u kasnim noćnim satima.

Negdje oko 2 sata iza ponoći, teleautograf koji bežično prenosi poruke poput teleprintera, odaslao je naređenje koje se ticalo mene i koje je glasilo:

"Grad Vichy diskretno opkoliti njemačkim snagama. Snage tako rasporediti da mogu smjesta i na prvi znak zatvoriti grad čime bi spriječili svaki bijeg, bilo pješke, bilo kolima. Ostaviti u pričuvi jednu dovoljno jaku borbenu skupinu koja može u slučaju potrebe okružiti i zauzeti sjedište francuske vlade. Trupe u ovoj operaciji bit će pod zapovjedništvom bojnika Skorzenyja. Zapovjednik njemačke vojske u Francuskoj kao i Službe sigurnosti, svatko u svojoj nadležnosti, potrebno je da stave na raspolaganje sva sredstva potrebna za akciju. Čim trupe budu na svojim položajima, zapovjednik Skorzeny će izvijestiti Glavni stožer teleautografom."

Völkersam koji je bio sa mnom, pogledao me značajno. Jošjednom ćemo morati raditi cijelu noć. On je već nabavio specijalku područja oko Vichyja. Prisjećajući se kako smo pri napredovanju Francuskom oskudijevali potrebnim zemljovidima, zamolio sam da donesu turističku Michelinovu kartu, koja se inače odlikovala velikom točnošću i ja sam je zbog toga rado koristio. Radilo se o prilično prostranom području koje se mora pokriti s najmanje tri bojne, dve za opkoljavanje i jednu koju ćemo držati sa strane u pričuvi. Za pojas oko grada poslužit ćemo se policijom, dok će sam napad izvesti moji ljudi podržani formacijama Wehrmachta.

Načelnik stožera generala Oberga počeo je s prebacivanjem dvije bojne policijskih snaga u Vichy, a njima će zapovijedati policijski general. Prema primljenim instrukcijama Glavnoga stožera taj će general biti podređen meni, nižem po činu. Predviđao sam sukobe s njime, međutim general se odmah uvalio u gostionicu u predgrađu, prepustio se dobroj kuhinji i nije ga nimalo bila briga kako se snalaze njegovi podčinjeni.

Pokušao sam dobiti obećane elitne snage od zapovjednika Wehrmachta. To je dozlaboga zapinjalo. One koje su mi ponudili, nisu mi nipošto odgovarali, bili su već predugo izvan borbe, suviše opušteni i neraspoloženi za bilo kakvu akciju. Nisu mi odgovarali ni novaci, tek pristigli u Francusku. U slučaju potrebe potrebno je djelovati brzo i udarno, a to se nikako ne može postići s trupama koje ne poznajem i koje ne poznaju mene. Poslije dugih i mučnih pregovora s nekoliko stožernih časnika, odobrili su mi samo dvije satnije, i to oklopne postrojbe nove SS-divizije Hohenstaufen. Slučajno sam se istoga dana upoznao sa

zapovjednikom te divizije. Uspio sam ga uvjeriti u izuzetnu važnost naše akcije.

Njemačke oklopne jedinice u širem okruženju Vichyja.

Obećao mi je da će poslati prekaljene ratnike i dva svoja najbolja satnika. Svaka čast, održao je riječ.

Ubrzo po dolasku pojačanja na malo uzletište sjeverno od Vichyja, gdje sam utaborio pričuvno ljudstvo, uvjerio sam se da ću s ovom prinovom zaista moći uraditi sve što će od mene zahtijevati viša zapovijed.

S von Völkersamom sam odlučio posjetiti Vichy da na licu mjesta ispitamo situaciju. Obojica smo se pojavili u gradu u civilnim odijelima. Razgledali smo Petainovu prijestolnicu u društvu časnika Službe sigurnosti koji je također bio u civilnom odijelu.

Našu je pažnju privlačila vladina četvrt s okolnim ulicama. Samo sjedište vlade bilo je u strogom središtu Vichyja, u jednom od tamošnjih najvećih hotela na prvome katu. Do susjednih se zgrada dolazilo nadsvođenim prolazom i taj me prolaz odmah zainteresirao. S jedne je strane ležao perivoj gradske bolnice, s druge glavni gradski trg. Napad bi se dalo izvesti kroz spomenuti prolaz. Na trgu u nekoj manjoj i staroj kući bila je garda koja je pripadala vladi u Vichyju i vlada je njome zapovijedala. Pripadnici te vojne formacije izgledali su dobro uvježbani, dobro opremljeni i - disciplinirani. Činilo se da je i njihov zapovjedni kadar isto tako postojan.

Kada smo se polako vraćali prema stanu kojega smo unajmili, sinulo mi je da sam budala nad budalama, što me istinski oneraspoložilo. Zar se nisam ponio kao najveći glupan pristajući da me kroz Vichy vodi na razgledavanje glavni dužnosnik njemačke policije u gradu kojega svi znaju i poznaju! Što ako su i njihove novine poslije oslobođenja Mussolinija objavile moju fotografiju s upadljivom brazgotinom na lijevom obrazu?

Eto, kako sara se ponio kao poznati časnik njemačke obavještajne službe i zapovjednik njemačkih komandosa uoči jedne značajne akcije!

Poslije podne sam se našao s nekoliko predstavnika i časnika njemačke obavještajne službe u gradu, s namjerom da saznam sve što bi moglo biti od koristi. Prvo mi je neki mladi ataše našeg veleposlanstva iznio krajnje proturječna mišljenja i tvrdnje:ili Francuzi neće ništa poduzimati pa prema tome nemamo nikakva razloga da budemo ovdje, ili neka jednostavno pokupimo Petaina i njegovu vladu silom ili milom te ih evakuiramo u Pariz, gdje će biti izvan domašaja degolista i dakako pod našom zaštitom i našim nadzorom. Na taj bi se način sami po sebi poboljšali francuskonjemački odnosi. Imao je taj mladi gospodin i ideju u koji dvorac sjeverno od Pariza da preselimo maršala Petaina i njegove.

Drugi me moj sugovornik obasuo takvim smušenim pričama i tračevima da sam se poslije pitao kako uopće admiral Canaris od takvih suradnika njemačke vojne obavještajne službe uspijeva bilo što zaključiti o događajima u zaposjednutim krajevima Europe? Ovaj je gospodin skupljao svoje informacije kojekuda, pa i u barovima gdje mu je upala u oči stanovita ljepotica koja je svoje draži poklanjala svima koji su nosili vojničku odoru (Schellenberg u svojim memoarima: "Sjećam se, tako, jednog Himmlerovog posjeta Parizu. Vozio se uzduž i poprijeko gradom i u

jednom trenutku - dok se njegova pratnja smijuljila - izrazio dojmove o onom što mu je osobito upalo u oči. - Ovo što tu vidim - rekao je - ipak me silno iznenađuje, sve su žene izvrsno građene i lijepe su pojave. U svakom slučaju, ni traga dekadenciji! - op.).

Ništa bolje nije bio upućen niti šef naše policijske službe sigurnosti: mudrac je izjavio da je po njemu situacija u Vichyju "daleko od toga da bude jasna", kao da to i ja sam nisam znao i kao da je to bilo nešto novo za mene. Čovjek je ovdje stvarno bio zatrpan proturječnim izvješćima i uopće nije mogao vjerovati priznanjima uhićenih degolističkih agenata koji su već dva puta do sada najavljivali veliku udarnu akciju "Slobodne Francuske". Svima bi pao kamen sa srca kada bi ovdašnja vlada otperjala nekuda u sjeverni dio zemlje.

Na kraju sam razgovarao s jednim zrakoplovnim pukovnikom, članom naše komisije za primirje. Djelovao je najpribranije i najpribranije je rezonirao:

- Trebalo bi bez odlaganja potpisati sporazum s Francuskom, a također i s Engleskom, samo se tako mogu skinuti s dnevnog reda svi naši problemi.

Kako mogu Führer i njegovi savjetnici doći do bilo kakvoga razumnog zaključka na temelju svih tih bulažnjenja?

Ako mi pothranjeni raznoraznim besmislicama "oni gore" narede da krenem u akciju, tko zna kakve će to imati posljedice za buduće odnose Francuske i Njemačke?

Inače, život u Vichyju nije bio nimalo nesimpatičan. Ovdje je vladala uobičajena južnjačka navika da se dugo lješkari i oko 14sati ulice su bile tako reći potpuno puste, nigdje nikoga. To me navelo da za mogući napad izaberem upravo ovo vrijeme popodnevne sijeste. Tada bih mogao lako doći sa svojom bojnom do središta grada, a da ne privučem ničiju pažnju, jer od uzletišta do vladine četvrti nije bilo više od pet kilometara, nekih sedam minuta vožnje našim automobilimagusjeničarima. Prije toga morali bismo voditi računa da naši francuski promatrači, bez obzira kome pripadaju, ne zapaze što se događa u našim barakama. Možemo ih izigrati naglim pokretom ljudstva i munjevitom intervencijom.

Sporazumio sam se s Völkersamom: prakticirat ćemo svakodnevne vježbe i noćne marševe, i pješke i na vozilima, kako bismo zbunili okolinu. Bilo je važno za stanovništvo da su naši ljudi svako malo uz vozila, pa da

nikome ne bude nimalo neobično kada se bude spremao napad u središtu Vichyja.

Stožeri policijskih bojni na lokacijama zapadno i istočno od Vichyja čekali su da nam se priključe kada bude potrebno. Ja sam preko dana provjeravao jesu li ophodnje na svojim dužnostima, posebno stoga što se iz središta Vichyja odvaja čak 15 cesta na sve strane i njima danomice teče veoma živ promet koji se opet grana na mnoge sporedne puteve.

Od osam satnija koje su obuhvaćale i dvije policijske bojne, dvije su satnije neprekidno u pričuvi i njihov je zadatak da zaposjednu glavne izlazne punktove na rubu grada. Vanjske bi satnije trebale zatvoriti krug oko Vichyja i potom napredovati sve do nekih šest kilometara ispred grada. Na takav bi način, zahvaljujući dvostrukom pojasu, bio onemogućen svaki izlazak ili ulazak u Vichy - samo bi ptice mogle izbjeći naš kordon.

Operacija je kodirana kao *Vuk koji laje* a počinje uzbunom udarnoj bojni koji je već toliko uvježbana da je za nešto manje od deset minuta u svojim vozilima. Nadao sam se da će mi prilike dopustiti da dadem znak za pokret u 13 sati i 45 minuta, u vrijeme svakodnevne sijeste. Nisam pretpostavljao nikakve teškoće, jošmanje oružani otpor za vožnje do sjedišta francuske vlade u tih 8do 10 minuta. Znači, prvi će odred, odnosno prva satnija moje lovačke bojne iz Friedenthala biti ondje gdje treba nekoliko minuta prije 14 sati.

Nadalje: jedan vod prve satnije zauzima mostić na rječici Allier i po svaku cijenu osigurava povlačenje prema uzletištu. Dvije oklopne bojne pokrivaju prostor ispred vladine zgrade, susjedni perivoj i sve okolne ulice. Tu ostaju dok moja udarna skupina zajedno sa mnom djeluje u zgradi. Kao i onda kada smo išli po Mussolinija, naredio sam da se prvi pucanj prepušta protivničkoj strani, a zapovijed za uzvratnu paljbu izdajem ja ili satnik Völkersam, odnosno po činu najstariji zapovjednik oklopnih trupa.

Dvije borbene skupine moje satnije nastojat će da ovladaju, i ovdje po mogućnosti bez korištenja oružja, glavnim ulazom u zgradu u kojoj je sjedište vlade i drže pod nadzorom stubište prema prvome katu. Ja ću na čelu treće skupine upasti u susjednu zgradu i kroz nju nadsvođenim prolazom stići do hodnika s vladinim uredima.

Još uvijek sam bio u nedoumici: je li zaista u pitanju onemogućavanje "Slobodne Francuske" ili se radi o odstranjivanju ministara na koje se

sumnjalo da su skloni De Gaulleu ili je naprosto sve skupa priprema preseljenja cjelokupne francuske vlade u sjevernu okupacijsku zonu.

Idu dani, a mi stalno u "stanju pripravnosti", koje se ubrzo poništava i naređuje nam se da čekamo novu odluku. Sredinom prosinca dižu me iza ponoći i priopćuju da sam hitno pozvan u Pariz. U Ulici Rivoli u zapovjedništvu Wehrmachta javljam se dužnosniku vojne obavještajne službe koji mi odmah daje vezu s Führerovim Glavnim stožerom. Očekivao sam da ću napokon primiti naređenje za akciju - nije bilo tako. Hitlerov mi ađutant suho prenosi da nije još donesena nikakva odluka, ali neka čekam - bit će valjda još danas. Oko 16 sati poslije podne nazivam Glavni stožer. Još uvijek ništa.

Čekao sam i čekao.

Oko 22 sata navečer iz *Vučje jame* poruka:

"Neka se bojnik Skorzeny smjesta vrati u Vichy. Trupe do daljnjega ostaju u pripravnosti. "

Ponovo sam na putu prema "privremenoj prijestolnici" Francuske. Nešto mi je govorilo daje Führer ipak donio konačnu odluku i da će to biti - obustava *Vuka koji laje.*

Sljedećih dana naizmjence: ukida se stanje pripravnosti -ponavlja se stanje pripravnosti. Moji su ljudi otupili od svega, i kad su čuli od mene da najvjerojatnije neće biti intervencije obuzela ih je mrzovolja koja se mogla pročitati na njihovim licima.

Svi su oni maštali o pothvatu na Gran Sassu.

Negdje oko 20. prosinca 1943. dobio sam naređenje da potpuno napustim stvar i vratim ustupljene postrojbe. Iskrsnule su nade da možda dobijemo kratak dopust za Božić, svi smo se odreda počeli tome radovati. Kroz 24 sata bio sam sa svojom satnijom u Parizu.

Uspio sam u posljednjem trenutku uhvatiti ekspres za Berlin.

Tajna oružja za kraj rata

• Od veljače 1944. - "specijalan način borbe na moru":Ijudižabe i eksplozivni čamci

• Probna zrakoplovka Hanna Reitsch pokušava upravljati letećom bombom V-1

• Bombardirati New York na isti način kao London, s tim da se preko radija objavi dan i sat kada će biti pogođene određene zgrade Po povratku u Friedenthal zatekao sam svoje časnike u prvim bitkama pravoga rata protiv birokracije središnjeg rukovodstva Waffen SS-a.

Neprijateljstva su se zakuhala poslije odnesenih narudžbenih akata o "efektivi" i "naoružanju", kakvi se redovno ispostavljaju za svaku ratnu postrojbu. Najprije su nas pustili da čekamo dulje nego što bi bilo prihvatljivo, morali smo se cjenkati za potrebe svakoga čovjeka, za svaki komad oružja, za svaki automobil. Proučavajući naredbu o osnivanju 502. lovačke bojne pod zapovjedništvom "šefa SS-odjela" Otta Skorzenyja bili smo zadovoljni, samo promakla nam je napomena na dnu dopisa - formacija u osnivanju ne može računati sa zatraženim isporukama niti s dodjelom novog ljudstva.

Nismo znali da li da se smijemo ili da plačemo.

Odlučili smo da ubuduće ne razbijamo glave takvim okružnicama, snalazit ćemo se i popunjavati naša skladišta svim potrebnim materijalom, a formaciju ljudstvom iz svih rodova vojske bez obzira na uskogrudnu administraciju.

U veljači 1944. uključili su me u ono što je javnost pomalo ironično nazivala - "tajna oružja". Mene je zapalo da se posvetim specijalnim načinima borbe na moru.

Otkako je Italija pod vodstvom Mussolinija ponovo ušla u borbu rame uz rame, obnovile su se i pojačale veze između njemačke i talijanske vojske. Tako mi se pružila prigoda da se upoznam s talijanskom flotilom 10 MAS koja je raspolagala brzim torpednim čamcima. Odmah sam se zagrijao za mali izviđački čamac natovaren eksplozivom kojim upravlja samo jedan čovjek i koji prije završetka napada iskače u more. Talijani su na sličan način i posebnim torpedom kojim upravljaju dva ronioca postigli dva senzacionalna uspjeha protiv savezničkih brodova. Prvi u pristaništu Aleksandrije, drugi kod samoga Gibraltara. Flotila 10 MAS imala je i odred Ijudižaba, sjajnih plivača, koji bi se roneći približavali neprijateljskom brodu da na njegov trup prilijepe minu.

Na nogama su im bile gumene peraje. Neki je njemački kapetan također s perajama potopio preko 50.000 tona brodova savezničke trgovačke mornarice.

Jednoga dana dobio sam naređenje da stupim u kontakt sa zapovjednikom specijalnih formacija koje je njemačka Ratna mornarica upravo osnovala. Hitler je zahtijevao da najsposobniji ljudi moje bojne prođu obuku s ovim pomorskim komandosima.

Ratna se situacija na moru izmijenila na našu štetu: izuzev podmornica, minolovaca i brzih izviđačkih čamaca, naša Ratna mornarica nije bila više u stanju otvoreno se suprotstaviti savezničkoj floti, pa se pribjeglo novom "tajnom oružju" i koristilo talijansko iskustvo.

Mi smo u potpunosti shvaćali koliko su ova nova oružja zapravo primitivna i nesavršena, ali posrećilo nam se da nam je prvi pokušaj s novim oružjem urodio punim uspjehom. Dvadeset se pomorskih komandosa bacilo u more sjeverno od savezničkog mostobrana kod Anzija. Dovukli su se sa svojim plivaćim torpedima do ratnih i trgovačkih brodova koji su im bili određeni kao mete. Jedna je krstarica teško oštećena, jedan je razarač otišao na dno, potopljeno je ili oštećeno više od 30.000 tona savezničkog brodovlja. Sedam se naših komandosa vratilo, šestorica su se dokopala savezničkog mostobrana, probili se kroz neprijateljske linije i vratili na polazne položaje. Sedmorica su stradala. Kasnije smo imali neke manje važne uspjehe u Sredozemnom moru i na La Mancheu. Neprijatelj je uskoro

saznao za ova torpeda sa staklenim kupolama i odmah bi otvarali vatru. Anglosaksonce bi zavaravali puštajući niz vjetar i struju nepromočive staklene lopte, oni bi otvarali ubitačnu vatru na te bezazlene mete, a dotle bi im prava torpeda prilazila iz drugog smjera.

Upotrebljavali smo u većem broju i "eksplozivne čamce" kojima se upravljalo iz daljine na sličan način kao i s čuvenim patuljastim tenkovima tipa *Goliath.* U trenutku kada ovakav čamac dotakne neprijateljski brod eksploziv prasne i probija bok broda. S ovim smo oružjem uspješno djelovali na Sredozemlju, a naročito protiv invazijske flote pred iskrcavanje u Normandiji.

Ponešto se postiglo džepnim podmornicama, njih su upotrebljavali Japanci, Englezi samo jednom prigodom bitke za Norvešku.

Mi smo imali nekoliko takvih modela i s njima smo povremeno poduzimali neke napade, uglavnom neuspjele i veoma skupe. Sve do prekida neprijateljstava i kraja rata tehnička je služba njemačke Ratne mornarice pokušavala usavršiti ovo minijaturno podvodno oružje, no u tome nije bilo nekih većih uspjeha.

Početkom proljeća 1944. svi smo se već počeli pitati gdje će se napokon odigrati toliko najavljivana i očekivana savezničk invazija. Znali smo da će do nje doći, da je to neminovno. U svibnju te godine i meni su pokazali zračne snimke engleskih luka na kojima su se raspoznavali sivi blokovi za koje nismo mogli pogoditi čemu služe: bit će to umjetne luke za operaciju iskrcavanja.

Predlagali smo da se unaprijed prebace naše specijalne snage u zonu mogućeg iskrcavanja u Francuskoj gdje bismo spremno dočekali trenutak kada ćemo djelovati u njihovoj pozadini protiv centara za vezu i zapovjednih punktova. Ja sam bio za ukopane mine koje bi se aktivirale radiovalovima, odnosno preko radiostanica u našim zrakoplovima.

Naše smo planove podnijeli Vrhovnom zapovjedništvu zapadnog bojišta, odakle smo obaviješteni daje plan koji su zamislili tehnički stručnjaci komandosa bojnika Skorzenyja potpuno ostvarljiv ali da je nemoguće pristupiti pripremama, a da se ne privuče pozornost njemačkih trupa duž atlantske obale.

Svaki je komentar suvišan!

Pokušali smo stvoriti nova oružja koja će se primijeniti u zrakoplovstvu. Neki su zrakoplovci čak predviđali i samoubilačke napade, prijavljivali se za akcije u kojima bi se zajedno sa svojim aparatom punim eksploziva strmoglavili na određeni cilj, prvenstveno na savezničke ratne brodove. Führer je odbio ovaj prijedlog iz "čisto logičkih razloga", smatrao je da takva žrtva nije primjerena prirodi bijele rase, ni njemačkoj naravi. Po njegovu mišljenju, nismo smjeli oponašati japanske kamikaze.

Nekoliko tjedana prije savezničkog iskrcavanja slučajno sam upoznao slavnu zrakoplovku Hannu Reitsch. Ova naizgled mirna i nježna žena rekla mi je da pravi domoljub ne treba suviše cijeniti svoj život kada se radi o spasu domovine. Zatim mi je objasnila suštinu svoje misije kazavši:

- Možda će događaji tako brzo i tragično uslijediti da ćemo biti prisiljeni pozvati dobrovoljne samoubojice ...

Nekoliko dana poslije dopustili su mi da posjetim poligon za ispaljivanje i ispitivanje letećih bombi u bazi Peenemünde na otoku Usedom u Baltičkom moru. Dozvolili su mi da detaljno pregledam jedan primjerak leteće bombe V-l (naziv od Vergeltungswaffe tj. oružje odmazde, teledirigirani projektil na mlazni pogon kojim je bombardiran London, domet 250 km, brzina 650 km na sat - op.) i da prisustvujem lansiranju jednoga takvoga projektila. Tada mi je pala na pamet ideja kakvu mi je prije nekoliko mjeseci spomenula Hanna Reitsch: zašto ne bi jednom takvom letećom bombom upravljao pilot?!

Pravljene su i takve probe.

Ali radilo se o velikim brzinama pri kojima bi zrakoplov Heinkel 111 ponio raketu V-l koja bi poslije odvajanja nastavljala let sa svojim pilotom prema cilju, ali nije bilo riješeno kako da preživi pilot s leteće bombe.

Ponuđeno je da se poduzmu nove probe s aparatima koji bi bili puno savršeniji od onih prvih, ali proglašena je izričita zabrana takvih novih pokusa!

Hanna Reitsch me uspjela nagovoriti. Nadali smo se da ćemo prevariti zapovjednika uzletišta ako mu ja kažem da mi je Ministarstvo zrakoplovstva dalo usmeni pristanak za nastavljanje pokusa. Kada je sutradan Hanna Reitsch zatvorila nad sobom kupolu i skupa se s letećom bombom vinula u visinu, bio sam izvan sebe od uzbuđenja. Sve je išlo kako treba. Poslije nje isto su probala i dvojica inženjera, oni su obavili čak

dvadeset letova s pridodanom letećom bombom i svaki se put sretno spustili.

Te sam večeri podnio prijavak maršalu zrakoplovstva Milenu, on se zaprepastio:

- Ova vas je ludost mogla odvesti na strijeljanje!

U međuvremenu sam odabrao među svojim ljudima trideset iskusnih pilota, a Luftwaffe mi je poslala 60 dobrovoljaca i oni su odmah bili stigli u Friedenthal.

Tražio sam od odjela za gorivo Ministarstva zrakoplovstva da mi odobre po pet kubnih metara benzina za svakoga pilota, masovna isporuka koja mi je obećana nikako nije stizala. Svuda sam dobijao samo neodređena obećanja. U jesen 1944. odustao sam. Sav naš tehnički rad i tehničke pripreme bili su uzaludni.

Dragovoljce koje sam dobio od Luftwaffe zadržao sam i oni su ostali sa mnom do posljednjega trenutka.

Početkom zime 1944. imao sam još jednom prigodu da barem raspravljam o mogućnostima leteće bombe V-l. Pozvali su me u Glavni stožer Heinricha Himmlera radi dogovora oko nekih pojedinosti protuofenzive u Ardenima. Ja sam tada podnio izvješće o istraživanjima zrakoplovnih i pomorskih tehničara o razvoju "tajnih oružja". Kada sam istaknuo da se upravo proučava mogućnost ispaljivanja V-l s podmornice, Himmler je naglo ustao i prišao velikoj geografskoj karti svijeta postavljenoj kraj njegova pisaćeg stola, i dugo ju je pozorno promatrao.

- Mi bismo znači mogli predvidjeti bombardiranje New Yorka? - upitao je.

- Svakako, barem teoretski - potvrdio sam. - Ako inženjeri konstruiraju lansirnu rampu koja bi se mogla postaviti na palubu velike podmornice.

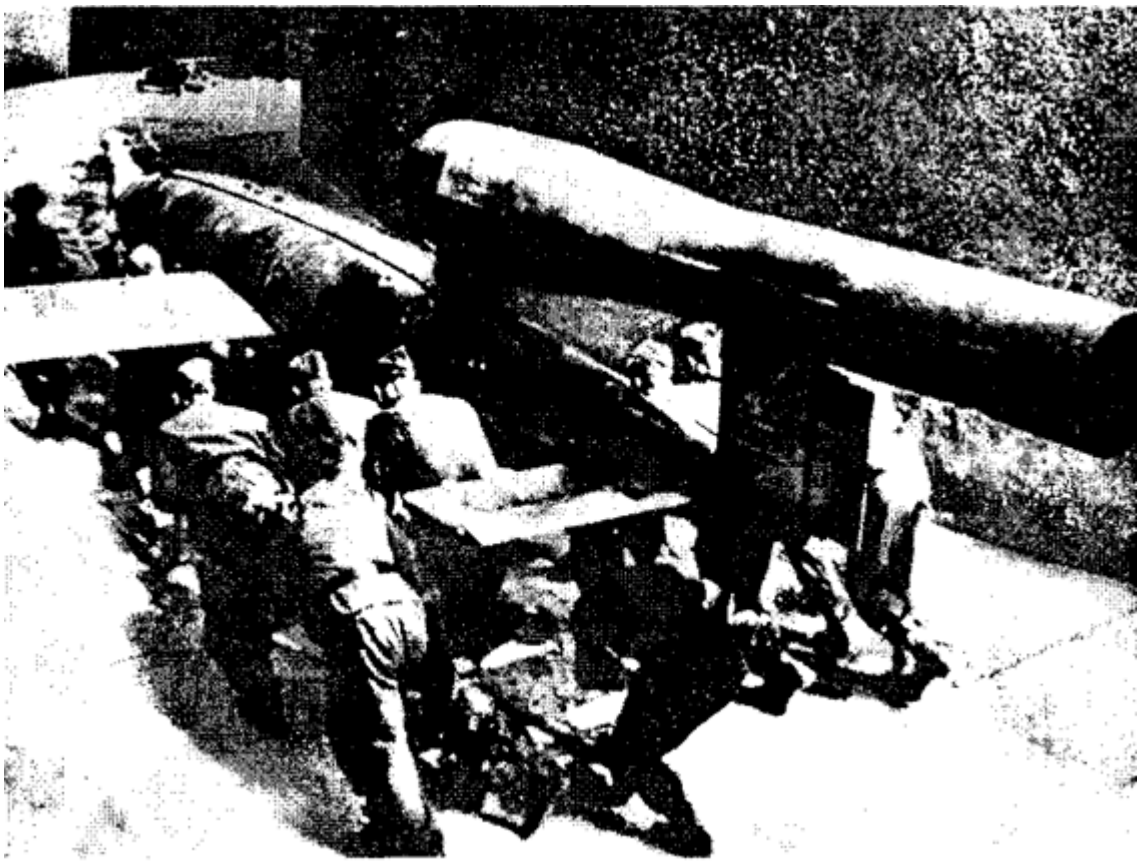

Leteća bomba V-1 se vuče prema položaju za ispaljivanje.

Himmler me prekinuo:

- Odmah ću to predložiti Führern i velikom admiralu Dönitzu. Moramo što prije bombardirati New York našim projektilima ... Skorzeny, od vas zahtijevam da svim silama ubrzate tehničku službu kako bi se što prije proučila i iskušala kombinacija podmornica i projektila V-l.

Ja nisam mnogo očekivao od te zamisli, i to iz više razloga.

Smatrao sam da se Reichsführer SS-a uzalud oduševljava. Želio sam čuti mišljenje dvojice važnih ljudi koji su prisustvovali ovome razgovoru, ministra Kaltenbrunnera i moga bivšega šefa Schellenberga koji je poslije

pada admirala Canarisa postao veliki šef svih njemačkih tajnih obavještajnih službi.

Prvi je uporno šutio, dok je drugi kimao glavom u znak odobravanja i to ne samo onda kada ga je Himmler promatrao, nego i kada mu je bio okrenut leđima. Znao sam da on uvijek izbjegava jasno izraziti svoje mišljenje prije nego što čuje mišljenje svoga pretpostavljenog. Takvo je svoje ponašanje on nazivao «diplomatskom lukavošću".

Ja sam sebi dopustio reći:

- Gospodine Reichsführeru, želim vam skrenuti pozornost na nedovoljnu preciznost projektila V-l. Kao što vam je već poznato, nemoguće je izmijeniti putanju projektila poslije ispaljivanja.

Za sada je projektil V-l precizan samo unutar promjera od oko 8kilometara, što znači da može pasti i do 8 kilometara u krugu oko cilja. Točnost bi se povećavala ako bi se ispaljivalo sa zrakoplova nosača projektila poput Heinkela 111, mi na taj način sada bombardiramo Englesku pomoću zrakoplovanosača koji se dižu iz naših zrakoplovnih baza u Nizozemskoj. Za pretpostaviti je da bi netočnost bila kudikamo veća ako bismo koristili podmornice za lansiranje. Noć, nemogućnost preciziranja cilja s morske površine, zatim ljuljanje podmornice na vodi nastalo postavljanjem i namještanjem V-l mogu samo povećati promašaje. Nije pouzdano da će V-l pasti na neki grad bez obzira na njegovu veličinu.

Himmler me šutke promatrao i ja sam nastavljao:

- Luftwaffe nije u stanju štititi podmornice koje bi poslužile kao lansirne rampe. Naš pristup obalama SAD skoro je savršeno pokriven njihovim zračnim snagama i gustom mrežom radarskih postaja.

Učinilo mi se da me Himmler uopće ne sluša.

Prišao mi je.

- Amerika treba osjetiti posljedice bombardiranja kod svoje kuće - unio mi se u lice. - Do sada su SAD vjerovale da su izvan svakoga mogućeg napada. Udar na New York snažno bi srozao moral njihova stanovništva. Njihovi ljudi ne bi mogli podnijeti da im leteće bombe ruše njihove domove i ubijaju njihove bližnje.

Uostalom, oduvijek sam tumačio da Amerikanci nisu kadri podnijeti izravne udarce, naročito ako im se ne nadaju.

Ja nisam bio protiv zračnoga bombardiranja američkih gradova, konačno sve je veće rušenje naših gradova, sve je veći broj razvalina i poginulih u nas što bi potpuno opravdalo primjenu ovakve osvete, međutim držim da će učinak na američki narod biti sasvim drukčiji od onoga koji očekuje Himmler.

To sam mu i dao do znanja:

- Bojim se da ovakav udar ne donese upravo obratne rezultate. Poslije bombardiranja New Yorka letećim bombama V-l, Amerikanci bi se zaista mogli osjetiti ugroženima. Najbolji su primjer za to Englezi, ali njihova je čvrstina dosegla zaprepašćujuću razinu.

Himmler je mislio svoje, nije mi oduzimao riječ, te sam pridometnuo:

- Pomoću V-l mi bismo svakako mogli nanijeti strahovite udarce američkom narodu ali samo pod uvjetom da pogađamo točno određeni cilj. Postigli bismo strahovito jak učinak kada bismo preko njemačkog radija objavili dan i sat kada će biti pogođene određene zgrade u New Yorku.

U to se vrijeme uvelike radilo na primjeni radiovalova koji bi utjecali na promjenu smjera leta V-l. Ali da bi se to postiglo trebalo bi smjestiti radiostanice s odašiljačima ili u blizini lansiranja V-l ili negdje blizu cilja. Za potonju mogućnost mogli bi se osloniti na naše tajne agente na neprijateljskom području, no do sada mi nismo uspjeli zavarati američku protuobavještajnu službu.

Nedavno je jedna naša podmornica iskrcala izvjestan broj ljudi na obali SAD, no oni su bili ubrzo uhićeni.

Događaji nam nisu išli u prilog: nekoliko mjeseci poslije naša je vojna snaga bila skršena i Himmlerova je nada da će se SAD naći na udaru projektila V-l zauvijek izgubljena.

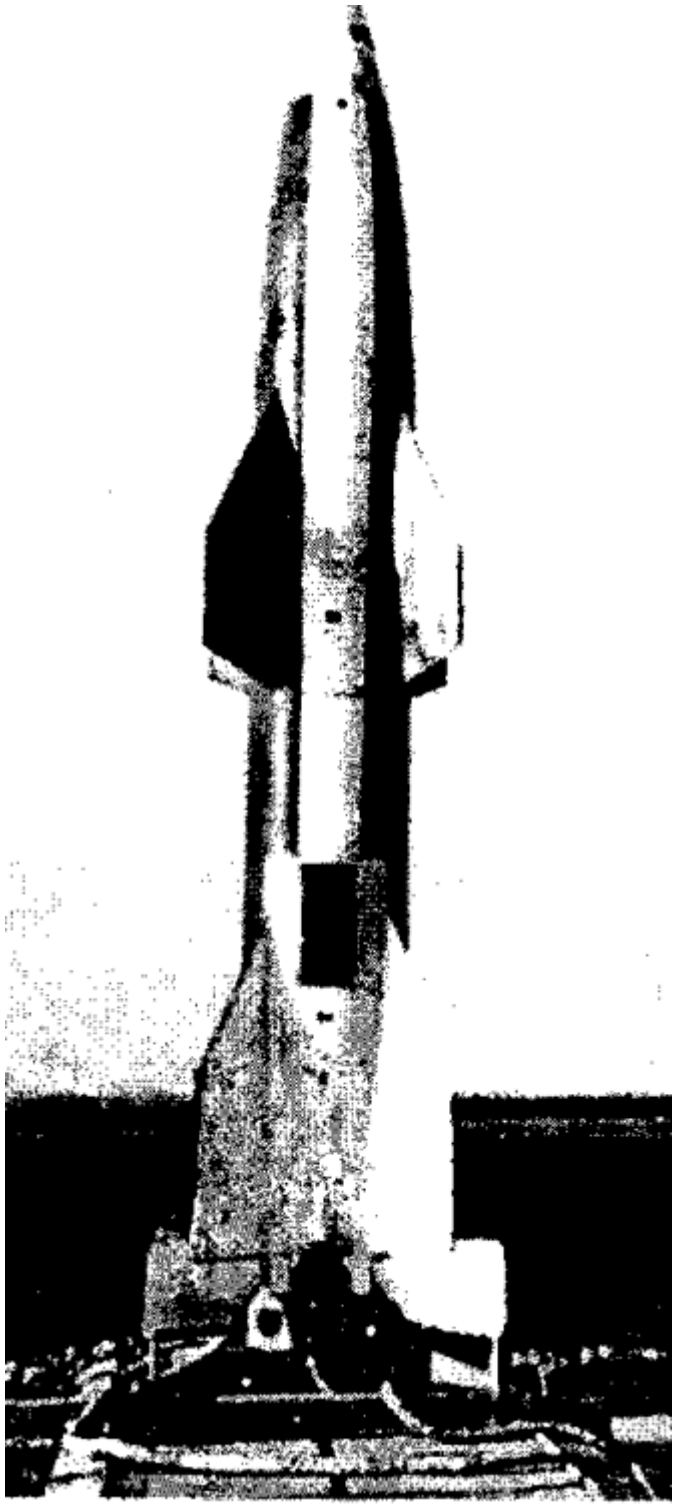

Raketa V-2 na lansirnoj rampi.

Grandiozne ideje - ostale samo ideje...

• Prinudno sletjeli američki bombarderi popravljeni da vuku jedrilice s njemačkim komandosima

• Novoizumljene plovne mine i termičke bombe za razaranje naftovoda

• Ljudižabe spremni za diverzije na Sueskom kanalu

• Mercedesom od Beograda do Zagreba u travnju 1944., uoči desanta na Drvar i "operacije protiv Tita"

U našoj bazi u Friedenthalu pola smo vremena i energije trošili na stalno ratovanje s raznim ustanovama koje su nas danomice preplavljivale mnoštvom papira, na ratovanje s raznim službama koje su nam sitničavo odmjeravale sve što nam je bilo prijeko potrebno, od ljudstva do raznog materijala. Grizli smo se od zavisti dok smo čitali o slavnim komandosima lorda Mountbattena:njegovi su ljudi mogli računati na suradnju krstarica, torpiljarki, podmornica, a da i ne spominjemo stalnu suradnju sa zrakoplovstvom i korištenje najsuvremenijih letjelica. Mi smo, naprotiv, bili strahovito siromašni, nepojmljivo siromašni!

Nismo nikada uspjeli dobiti od Ratne mornarice makar na posudbu bilo kakav brod, a 200. lovačka eskadrila koju su nam blagonaklono stavili na raspolaganje, morala je moljakati za svaki zrakoplov. Navodim samo jedan primjer: eskadrila je posjedovala svega tri Junkersa tipa 290 s velikim dosegom leta!

Superiornost britanskih komandosa nije ovisila samo o materijalnoj potpori, već i u odabiru pravoga cilja. Mountbatten, kadgod je napadao,

imao je u vidu cilj za koji se isplatilo sve stoje napravljeno. Jednom je napao rafinerije ribljeg ulja na nekom norveškom otoku i sasvim ih uništio. Drugi je put oteo tek postavljenu njemačku radarsku postaju na francuskoj obali kod Dieppea.

Ili njihov prepad u sjevernoj Africi, gdje je trebao biti meta Rommelov stožer, ali je igrom slučaja neprijatelju pala u ruke samo Rommelova intendantura.

Imali su i Saveznici svojih osjetljivih točaka, osobito na širokim područjima Bliskog istoka i mi smo odlučili potražiti te njihove Ahilove pete i napasti ih. Iako su naše armije bile u nezavidnom položaju, mi smo se ipak znali toliko zagrijati da smo neke od predloženih akcija tjednima razrađivali. Poslije bi se s vremenom ohladili, i to obično iz jednoga te istog razloga: zbog nedostatka transportnih sredstava.

Josip Broz Tito na planini Klekovači iznad Drvara u siječnju 1944.

Kako nismo nikada mogli dobiti dovoljan broj Junkersa tipa 290, jedinog njemačkog daljinskog zrakoplova s velikim akcijskim radijusom i jedinog pouzdanog za naše potrebe (po ocjeni stručnjaka Heinkel 117 bio je sasvim promašen projekt), nastojali smo se snaći na neki drugi način. Zašto ne bismo upotrijebili ono što nam neprijatelj stavlja na raspolaganje, zapitali smo se jednoga dana. Vjerovali smo da možemo ponovo osposobiti određen broj američkih četveromotoraca koji su prinudno sletjeli u Njemačku ili negdje na području pod našim nadzorom.

Zainteresirao sam Glavni stožer Luftwaffe za tu mogućnost.

Čak sam za to pridobio i nadležnu upravu koja je obećala da će hitno okupiti skupinu potrebnih mehaničara koji će obići mjesta gdje leže te leteće tvrđave i odabrati pogodne za popravak. Koliko god da se meni žurilo, sve se oteglo u beskonačnost.

Koncem jeseni 1944. službeno su me izvijestili da je šest letećih tvrđava dovedeno u ispravno stanje i da čekaju na nekom bavarskom aerodromu na moja daljnja naređenja. Ali, tek što sam se obradovao toj vijesti, stigla je nova: svih je šest letećih tvrđava stradalo pri prvom sljedećem savezničkom bombardiranju, niti jedna jedina zarobljena američka leteća tvrđava nije preživjela napad!

Još jednom sve ispočetka.

Ideja o "posuđenim" četveromotorcima imala je, uza sve popratno, jednu prilično lošu stranu: gdje pronaći teren koji može podnijeti teret ovih mastodonata. Razmišljali smo i ovako: četveromotorac se i ne mora spuštati, dovoljno je da dovuče jednu ili više transportnih jedrilica nadomak cilja, poslije je lako, on se može vratiti a jedrilice se spuste tamo gdje treba. I ta je varijanta imala nedostatke: jedrilice kojima smo raspolagali nisu mogle letjeti brže od 250 kilometara na sat, dok su američki bombarderi prašili srednjom brzinom od 350 do 450 kilometara na sat. Naš stari prijatelj jedriličar i prijatelj Hanne Reitsch pomogao nam je da riješimo i ovaj problem: projektirao je jedrilicu koja je bila prilagođena brzini američkih bombardera i ujedno je prebacivala čak 12 komandosa s punom opremom.

Uvježbavanje padobranaca za desant.

Mučilo nas je pitanje povratka naših ljudi. Naoko, njima je predstojalo ili da se predaju neprijatelju i dočekaju kraj rata u nekom zarobljeničkom logoru ili da se poštopoto pokušaju probiti do naših prvih postava, u većini slučajeva da prevale pod najgorim mogućim uvjetima tko zna koliko

kilometara. Ja sam smatrao da ljudima treba pružiti istinske mogućnosti da se vrate živi i zdravi, to sam im uvijek i govorio, kako bi kada se nađu u nevolji ostali do posljednjeg časa hladnokrvni i borbeni. Palo mi je na pamet da bi se takva evakuacija dala izvesti zrakoplovom koji bi jednostavno odvukao nazad jedrilicu s našom posadom.

Inženjeri za zrakoplovna istraživanja na uzletištu Ainring pokušavali su podići natovarene jedrilice sa zemlje pomoću zrakoplova tegljača. Zaključili smo da postoji samo jedna mogućnost:zakvačiti uže za vuču na stup jedno tri metra iznad zemlje, potom kraj užeta dohvatiti iz nisko letećeg zrakoplova naročitom kukom u obliku romboida. S lakim jedrilicama bilo je to u redu, ali kako podići velike i teške jedrilice kojima smo se kanili služiti, a za sve ovo nam je neprekidno nedostajalo dovoljno vremena za vježbu i dovoljno goriva dok se uigramo da to izvodimo s neophodnom sigurnošću.

Pripreme za desant na Drvar.

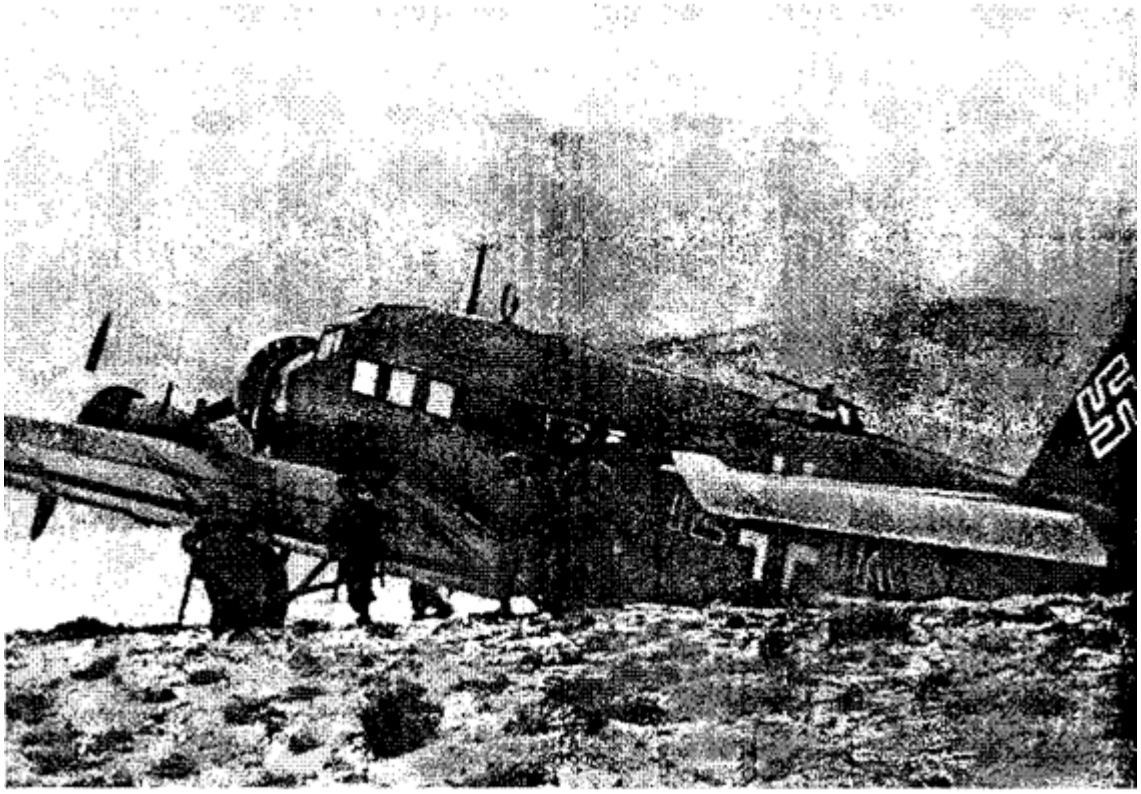

Često sam se pitao: zašto smo mi u Njemačkoj krenuli s takvim pokusima tek u posljednjem trenutku, u času kada smo propadali na svim bojištima i kada nam je nedostajalo i vremena i sredstava da usavršimo svoje sjajne izume i posebne metode ratovanje.

Saveznici su također imali slične zamisli, ali s tom razlikom da su dotjerali do praktičnih rezultata, u što smo se i mi osvjedočili. Uspješnost u tome smislu pokazali su prigodom bitke kod Arnhema, 17. rujna 1944., kada se čitava jedna armada jedrilica spustila iza naših položaja. Poslije ovoga masovnog zračnog desanta pomišljao sam i strepio da bi Saveznici mogli zračnim putem prebaciti nekoliko divizija do samoga Berlina, u kojemu su se u to vrijeme našli na okupu i Führerov Glavni stožer i ostali zapovjedni stožeri. Da se tako nešto nije odigralo, možda se može objasniti određenim političkim motivima. U svakom slučaju za britanske komandose i stožer za strateške operacije američke armije, kojima je zapovijedao slavni generalbojnik William Donovan, jedan ovakav pothvat svakako ne bi bio nemoguć.

* * *

Odavno smo sanjali o akciji protiv velikoga naftovoda koji se pruža od nalazišta nafte u Iraku i dvostrukim cijevima dostavlja dragocjenu sirovinu rafinerijama u Haifi i Tripolisu na obalama Sredozemnog mora. Znali smo da su arapski partizani stalno pokušavali dinamitom dići u zrak ove cjevovode. Međutim, organiziranje ovakvih arapskih gerilaca bilo je veoma skupo, a njihove akcije vjerojatno i ne bi dale bog zna kakve rezultate. Oštećene bi naftovode svakako brzo popravili, dok mi ne bismo bili u mogućnosti ustanoviti koliko je to sve skupa bilo uspješno. Doduše, ako bismo uništili jednu ili više crpnih postaja došlo bi do prekida u trajanju od više mjeseci.

Već 1943. naši su inženjeri izumili malu plovnu minu s jednakom specifičnom težinom kao i nafta. Namjeravali smo ovakve mine ubaciti u cijev naftovoda i nakon toga zatvoriti otvor na naftovodu. Ipak sam ovu ideju odbacio, zaključio sam da bi na taj način zacijelo bili uništeni samo usisni ventili crpnih postaja a ne i cijele postaje, sve ovo zbog neznatne veličine mine. Neki su predlagali da posebnim termičkim bombama

rastopimo podzemne dijelove naftovoda. Ni te probe nisu zadovoljile. Iz Luftwaffe je stigao prijedlog da gađaju naftovode magnetnim bombama, no nije se odmaklo dalje od pripremnih pokusa.

Kada smo na kraju poslije svih prijedloga i pokusa htjeli rezimirati, ispalo je da preostaje još samo jedna jedina mogućnost: izravna akcija komandosa protiv crpnih postaja naftovoda.

Na osnovu zračnih snimaka bilo nam je poznato da se u blizini svake od tih stanica nalazi neko manje uzletište kao i odmorište za zrakoplovce koji patroliraju duž naftovoda. Tu je i neko manje zdanje u koje bi se sklanjalo tehničko osoblje za napada arapskih odmetnika. Udaljenost između ta dva objekta, crpne postaje i skloništa, bio je nekoliko stotina metara, što se uočavalo na zračnim snimcima.

O napadima na naftovode bilo je dosta govora dok su se popravljali američki bombarderi, maštali smo da bismo njima sletjeli pokraj naftovoda. Zrakoplovni topovi i strojnice štitile bi svojom paljbom komandose dok bi prilazili nastambama za tehničare. Sve smo predvidjeli do najsitnijih detalja. Čak se predlagalo da četveromotorcima dogradimo poseban uređaj koji bi otkinuo antene nad krovom skloništa. No, bilo je nepoznanica koje Spuštanje padobranaca snimljeno iz pilotske kabine nismo mogli odgonetnuti: koliko su dugačke piste na onim malim pomoćnim uzletištima? Na snimcima iz 1941. nazirala se prilično kratka rulna staza... Odlučeno je da riskiramo, pa kako bude neka bude. Bez četveromotoraca o napadima na naftovode više se nije raspravljalo, nismo imali čime doprijeti tako daleko!

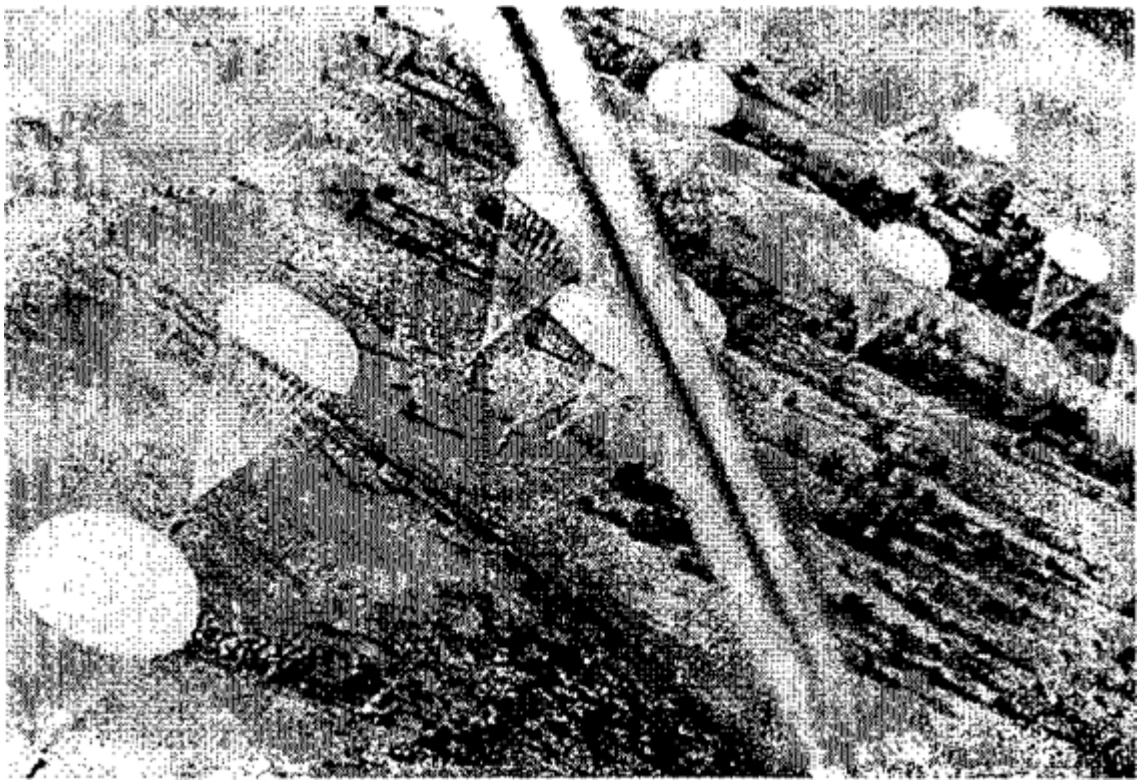

Spuštanje padobranaca snimljeno iz pilotske kabine.

Ahilova peta Saveznika neosporno je bio i Sueski kanal, zapravo određeni dijelovi kanala: ako bismo zatvorili ovaj umjetni morski prolaz, konvoji za Daleki istok morali bi ploviti oko Afrike i Rta dobre nade, što bi očajno produljilo putovanja. Pripremali smo ljudežabe za diverzije na Sueskom kanalu, planovi su napravljeni, možda bi nešto od toga i bilo da koncem 1944. nisu Saveznici bili toliko nadmoćni na sredozemnom prostoru ...

Opet je bilo prekasno!

Razmatrali smo i zračni napad na naftonosna polja Bakua, ovaj put ne samo s malobrojnom skupinom komandosa, koji bi na dulje vrijeme prekinuli rad na naftonosnim izvorima i u tamošnjim rafinerijama. Podrobno proučavanje ovih predjela pokazalo nam je da i ovdje postoje

neuralgične točke (iz razumljivih razloga ne želim biti precizniji), životno važnih za daljnju proizvodnju. I ovo je odloženo za vječna vremena. Nismo imali čime doći do Bakua i njegovih dragocjenih naftnih postrojenja!

* * *

U posljednjem je trenutku propala i jedna sasvim drukčija akcija, zbog ljubomore jednoga našeg generala.

Od početka 1943. godine, jugoslavenski su nam partizani zadavali mnogo teškoća. Naš je zapovjednik za balkanski prostor bio veoma zabrinut. Zahvaljujući konfiguraciji terena u ovim je krajevima bila moguća gerilska borba širokih razmjera. Otpor Jugoslavena privukao je svojim borbama znatne njemačke snage, te im nanosio teške gubitke. Kada bi nam pošlo za rukom da otkrijemo Titov Vrhovni štab i uništimo ga, moglo se očekivati - tako se smatralo - osjetno smanjenje pritiska kojemu su bile izložene naše snage. To je otprilike bila suština misije koju mi je Vrhovno zapovjedništvo Wehrmachta (OKW) povjerilo početkom 1944. godine.

Pretpostavljao sam da bi bilo pogrešno omalovažavati i podcijeniti značaj trupa koje je Tito sigurno rasporedio oko svoga Vrhovnoga štaba. Uostalom, nama je to mjesto bilo potpuno nepoznato, a vjerovali smo da je vođa jugoslavenskoga otpora svakako poduzeo mjere prikrivanja kako bi prevario naše zapovjedništvo.

Da bismo došli do približnih podataka, pokušali smo organizirati posebnu obavještajnu službu. Jedan središnji punkt, sa sjedištem u Zagrebu, postupno je sastavljao mrežu agenata na "odmetničkom području". Radi veće sigurnosti, zatražio sam da se preko međusobno neovisnih i odvojenih kanala provjeri svaka informacija agenata na terenu o mjestu gdje je smješten Titov Vrhovni štab.

Vojnu smo operaciju počeli planirati tek nakon što smo dobili iste konačne podatke iz tri različita izvora.

U ovoj akciji nismo smjeli biti lakomisleni, jer smo znali da ako u tome ne uspijemo Tito će ubuduće biti još oprezniji i nikada ga više nećemo uhvatiti.

Da bih došao u vezu s našim vojnim i policijskim snagama u Jugoslaviji, otišao sam u travnju 1944. godine u Beograd, u pratnji jednoga od mojih časnika. Poslije dvodnevnih neplodnih pregovora krenuo sam automobilom u Zagreb. Svi su me savjetovali da odustanem i ne polazim na takvo putovanje, jer put vodi kroz krajeve u kojima su partizani bili mnogobrojni.

Toga dana nije bilo slobodnih mjesta u zrakoplovu, a mene su sutradan očekivali u Zagrebu pa sam morao ići. Stoga sam odlučio pokušati, uzdajući se u svoju sreću i u brzinu svoga Mercedesa.

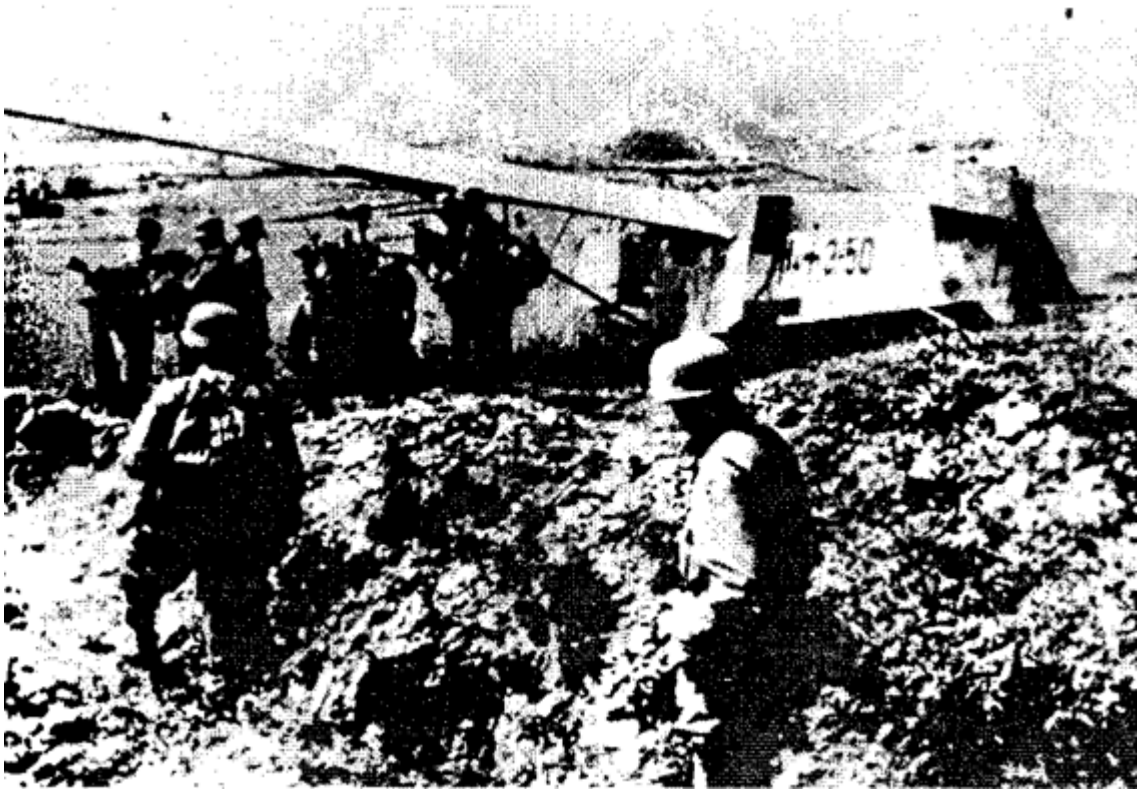

Nakon slijetanja vojnici iz jedrilice izvlače borbenu opremu. Drvar, 25. svibnja 1944.

Za svaki slučaj poveo sam kao pratnju još i dvojicu dočasnika, koje mi je jedan general stavio na raspolaganje.

Krenuli smo u zoru.

Oko podne smo se zaustavili u podnožju Fruške gore, kod jedne njemačke postrojbe koja je imala zadatak da održava red u tomu kraju. Za objedom nam je zapovjednik te postrojbe dao neke zanimljive informacije.

- Nikako ne prođe tjedan bez nekoliko sukoba s partizanima - rekao nam je te dodao: - Mi nipošto ne možemo raščistiti s njima, oni se poslije svakoga okršaja s nama mirno vrate u svoje selo, na svoja imanja, sakriju oružje u stogove sijena i postanu nevini seljaci. Najzanimljivije je pitanje liječničke pomoći. Do sada još nikako nismo uspjeli dobiti liječnika za sebe, kao što su nam to obećala gospoda iz Beograda, pa smo primorani tražiti liječničku pomoć seoskoga liječnika koji inače njeguje i partizanske ranjenike.

Ako bi im uskratio usluge, oni bi ga odveli zajedno s njegovom obitelji a to bi bilo loše po nas, ne bi nas imao tko liječiti. Moram priznati da smo ipak veoma zadovoljni tim seoskim doktorom.

Dalje smo putovali plodnim krajem s lijepim imanjima.

Kadgod bih zapazio nekoga seljaka kako ore ili kopa u polju, pomislio sam u sebi: gdje li je sakrio pušku?

Putovanje se odvijalo bez poteškoća i ikakva zastoja. Nitko nas nije zaustavljao. Predvečer smo bili u nekom selu, gdje smo od neke seljanke kupili jaja. Ulazeći u automobil, pogled nam je pao na nekoliko seljaka naoružanih puškama u pohabanim odijelima, kako prelaze preko trga kao da se šuljaju. Dok smo se mimoilazili, na njihovim se licima pojavilo nešto slično osmijehu. Ja sam držao spreman automat u ruci, međutim oni su nas izgleda htjeli samo pozdraviti.

Nešto poslije, upozorio nas je zapovjednik garnizona u Brčkom da cijelo ovo područje pokrivaju partizani i da je sva okolina veoma opasna za njemačke automobile bez oružane pratnje.

Uz jedrilice s vojnicima, na Drvar se spustila i 500. SS padobranska bojna.

U Zagrebu nam nisu htjeli povjerovati da smo glatko prošli od Beograda do Zagreba bez ikakva napada. Po svemu sudeći mi smo prvi koji su ovuda prošli na ovakav način živi i zdravi u posljednjih nekoliko mjeseci. Slušajući razne priče o mnogobrojnim napadima na naše vojne kolone i razgledavajući na zemljovidu gdje se sve nalaze područja jugoslavenskih partizana, osjećao sam nešto nalik strahu iako je put već bio

daleko iza nas. Na kraju krajeva, sve je dobro što se dobro svrši, jedno je sigurno: sretno sam prošao i ja i moji pratioci.

Mjesec dana kasnije sve je bilo spremno za operaciju protiv Tita. Pomno provjereni izvještaji upozoravali su da se Titov Vrhovni štab već nekoliko tjedana nalazi u zapadnoj Bosni u blizini Drvara. Pripreme su još trajale i ja sam bio raspoložen da se upustim u taj pothvat kao glavni zapovjednik izabrane formacije. Poslao sam načelnika stožera satnika Völkersama u Banja Luku, u središte ove pokrajine da uhvati vezu s generalom, zapovjednikom naših snaga u Bosni. Völkersam se po povratku požalio da su ga dotični general i njegovi bliski suradnici primili neljubazno i veoma hladno. Tada tome nisam pridavao neku osobitu važnost, uostalom što me se tiče da li ova gospoda ga je prema meni simpatiju ili antipatiju. Ne bi bilo prvi put da nailazim na takav odbojan prijem.

Nekoliko dana iza toga, pri koncu mjeseca svibnja 1944. godine moja mi je zagrebačka središnjica dostavila vijest koja me je prilično uzrujala:

"Armija X priprema pothvat protiv Titova stožera, DAN J određenje za 2. lipnja!"

Sada mi je bilo sasvim jasno ponašanje generala u Banja Luci prema satniku Völkersamu: oni su u meni vidjeli neželjenoga suparnika na istome" zadatku, zato su od nas tajili svoje konačne namjere. U prvi me mah ovakav nedoličan postupak razgnjevio, a onda mi je postao nevjerojatno smiješan. Ja bih drage volje i mirne duše pristao na suradnju s njima, štoviše pristao bih bez ikakva prigovora na zapovijedanje toga generala, koji je toliko patio od ljubomore i zavisti.

No, nisu stvari dalje bile tako jednostavne: ako su moji agenti otkrili ovaj plan, možda su za njega doznali i Titovi špijuni u Zagrebu? Odmah sam o svojim sumnjama radiogramom obavijestio i onu gospodu u Banja Luci.

Po povratku u Friedenthal, primio sam još nekoliko izvještaja koji su samo potvrđivali moje sumnje. Sve sam više bio uvjeren da planirana operacija neće uspjeti, ponovo sam ih opomenuo, odgovora nije bilo. Uvijek je najviše gluh onaj koji ne želi čuti!

Ljubomorni general X nije htio odustati od "svoje" operacije. Određenoga je dana bojna padobranaca Waffen SS-a iskočila iznad doline

koja se nalazila u odmetničkom kraju. Jedrilice su dovlačile pojačanja koja su odmah ulazila u bitku s partizanima.

Poslije teške i krvave borbe, partizani su se povukli i napustili selo u dolini. Nažalost, moja su se pesimistična predviđanja u potpunosti ispunila. Tito je saznao za napad i otišao iz sela nekoliko sati prije samoga napada. Mi smo morali dovesti i pješadijske snage koje su tek poslije smjelih manevara uspjele osloboditi opkoljene padobrance.

I tako, zbog cjepidlačke zavisti jednoga časnika željnoga slave, neslavno je propao plan velikih ambicija s nesagledivim posljedicama. Više nije bilo nikakvih izgleda da uhvatimo jugoslavenskog vođu partizana. Kasnije smo pratili njegov trag kao i trag njegova Vrhovnoga štaba duž jadranske obale i odatle na otok Vis, gdje se konačno zaustavio. Predviđali smo jedan munjevit napad na otok Vis, ali ponovo su događaji išli drugim tijekom.

Atentat na Hitlera

• Na istoku zarobljeno preko 30 njemačkih divizija:kome pripisati odgovornost za ovu katastrofu?

• Pred vlakom na perifernoj berlinskoj postaji Lichterfelde: "Gospodine bojniče, morate odmah natrag!"

• SS-Brigadeführer Schellenberg smrtno blijed: "Ako pučisti dopru do mene, ja ću se braniti!"

Počelo je veliko savezničko iskrcavanje.

U Njemačkoj se govorilo: invazija.

U zoru 6. lipnja 1944. prve su angloameričke postrojbe stupile na tlo Normandije. Nekoliko je tjedana situacija bila nejasna, a zatim se probojem kod Arromanchesa okrenula u korist Saveznika. Toga je dana svaki pametan Nijemac shvatio da smo izgubili rat. Ja osobno nisam više imao nikakvih iluzija o konačnom ishodu, i iako sam pred svojim ljudima pokušavao glumiti vedroga i nasmijanog zapovjednika nisam tajio svoje crne misli kada sam razgovarao s nekolicinom meni bliskih suradnika, kao što su bili odani Radl i satnik von Völkersam.

Treba li dakle iz ovoga predosjećaj a izvući praktične zaključke? Po mojem mišljenju, ni ja, ni vojnici, ni časnici, podrazumijevajući tu i generale, nismo imali pravo odlučivati o produživanju ili prekidanju neprijateljstava. Takvu odluku mogu donijeti samo vrhovni i politički šefovi, jedino oni imaju pravu predodžbu o svemu i jedino oni mogu utjecati na tijek događaja. Ako nam oni narede da nastavimo borbu, na nama je da se pokoravamo.

Bilo mi je poznato da se Führerov Glavni stožer još nada, s jedne strane u povoljan razvoj političkih prilika, a s druge strane u brzo usavršavanje novih tajnih oružja. Te nade nisu bile nimalo neosnovane prema onome što sam doznavao iz dana u dan.

Od srpnja 1943. bivalo je sve gore, sve opasnije, sve bezizlaznije. U prvome tjednu lipnja Rusi su silovitim i strahovitim napadom sravnili cijelo Istočno bojište. Središnja skupina armija skoro više nije postojala, zarobljeno je preko 30 njemačkih divizija. U pozadini nitko sebi nije mogao objasniti kako je moglo doći do ovakve masovne predaje. Da li odgovornost za ovu katastrofu pripisati Vrhovnom zapovjedništvu ili iznurenim i obeshrabrenim trupama?

Zahvaljujući svojoj ogromnoj materijalnoj nadmoći Saveznici su na zapadu brzo napredovali prema njemačkoj granici. Preostalo nam je jedino da stisnemo zube i da se tučemo do kraja.

Spremao sam se u četvrtak 20. srpnja 1944. u Beč, kada je kao grom iz vedra neba došla vijest o pokušaju atentata na Hitlera koji srećom nije uspio. Ja i moji časnici bili smo zaprepašteni. Zar je tako nešto moguće? Da nije možda neprijatelju prošlo za rukom da prodre u Führerov Glavni stožer? Ni na trenutak nismo mogli pomisliti daje bombu postavio neki Nijemac! A pošto je Hitler ostao živ, nije bilo razloga na odgodim putovanje.

U 18 sati stigao sam s Radlom na kolodvor. Ušli smo u ranije zakupljeni odjeljak i namjestili se da provedemo noć u vlaku.

Na postaji Lichterfelde u predgrađu Berlina čuo sam kako me netko zove:

- Halo, bojniče Skorzeny!

Jedan je časnik trčao peronom pokraj vlaka i vikao iz svega glasa. Otvorio sam prozor vagona i mahnuo da sam ovdje.

Prišao je sav zadihan:

- Gospodine bojniče, morate se odmah vratiti, takvo je više naređenje. Očekuje se puč poslije atentata na Führera.

Ne vjerujući u to što mi je rečeno, slegnuo sam ramenima.

- To je nemoguće, neka su gospoda izgubila glavu. To je čisto ludilo. Dobro, ako je tako, odustajem od putovanja. Vratit ću se s vama, a moj će

pobočnik poručnik Radl produžiti u Beč.

Jurnuli smo kolima do Glavnoga stožera Waffen SS-a. Usput sam doznao novosti. Pretpostavljalo se da se radi o zavjeri skupine viših časnika i generala. Izgleda da su oklopne trupe krenule prema Berlinu. Nikome nisu bile poznate posljednje namjere urotnika. Ja u sve to jednostavno nisam mogao povjerovati, smatrao sam da su to samo glasine. K vragu, naši su vojni šefovi, mislio sam, zauzeti puno važnijim poslovima i nemaju vremena za takve gluposti.

Dočekao me Schellenberg, koji je sada zapovijedao SS-brigadom. Priopćio mi je pojedinosti. Po njegovu mišljenju centar urote nalazio u Bendlerstrasse, nigdje drugdje nego u sjedištu Vrhovnoga zapovjedništva dopunskih snaga, odnosno tzv. unutrašnjih snaga Domovinske vojske. Schellenberg je bio smrtno blijed i izvan sebe. Na njegovu je stolu na dohvat ruke ležao veliki revolver.

- Situacija je nejasna i veoma opasna - rekao je. - U svakom slučaju ako oni, to jest pučisti, dopru do mene, ja ću se braniti.

Osoblju oko mene sam podijelio automate. Ne biste li mogli hitno prebaciti ovamo jednu od vaših postrojbi za osiguranje ove zgrade?

Do tada sam ja posve smetnuo da moram pozvati svoje ljudstvo. Na svu sreću telefonske su veze funkcionirale besprijekorno.

Odmah sam dobio našu bazu u Friedenthalu. Zatražio sam satnika Völkersama.

Zapovjedio sam:

- Dajte uzbunu bojni! Satnik Fucker neka preuzme zapovijedanje i čeka na naređenja. Osim osobno mojih, ne smije primati ničije naredbe. Ja se sada nalazim u Glavnom stožeru SS-a.

Smjesta uputite ovamo prvu satniju. Vi i Ostaffen, kojega privremeno postavljam za svoga pobočnika prebacite se ovamo bornim kolima. Vozite najvećom brzinom da stignete prvi ovamo.

Spustio sam slušalicu i okrenuo se Schellenbergu koji me promatrao bez riječi, sa strahom u očima.

- Mislim da najprije treba razoružati vaše osoblje - kazao sam ljutito. - Vaši su me uredski štakori prepali kada sam dolazio.

Malo je nedostajalo da nisam ubio onoga vašega maloga pisara.

Smjesta sam ga dao zatvoriti u podrum. Na taj način neće nikome nauditi svojom opasnom igračkom. Dakle, ako ti koji vas plaše prispiju ovamo prije nego što se pojave moji momci, bilo bi dobro da se nekud povučete, jer im s ovim vašim revolverom nećete uliti strahopoštovanje.

Prepustio sam ga njegovim tjeskobama i izašao na ulicu.

Ogledavao sam se na sve strane očekujući von Völkersama i Ostaffena. Osvanuli su obavijeni oblakom prašine, zbilja su vozili kao luđaci. Kako mi nitko nije ništa naredio, odlučio sam ustanoviti što se događa u Berlinu. Volkersam je ostao u Glavnom stožeru SS-a, a ja sam mu obećao da ću se povremeno javljati telefonom da izmijenimo obavještenja.

Uskočio sam u kola i odvezao se u dio grada gdje su ministarstva. Sve je izgledalo sasvim mirno. Zatim sam pošao ka Fehrbelliner Platz gdje je bio stožer zapovjednika oklopnih formacija, kojega sam inače osobno jako dobro poznavao. Ovdje nije bilo tako mirno kao oko ministarstava. Izlaz na trg zatvorila su dva ogromna tenka. Dovoljno je bilo da me vide u službenom automobilu i odmah su me propustili. Čini se da pobuna nije tako strašna kao što misli Schellenberg, pomislio sam.

General me odmah primio. Nije znao tako reći ništa i pitao je o čemu se radi. On je doveo svoje snage u Berlin i postavio ih oko trga kao što mu je naredio zapovjednik pričuvnih snaga. Nije znao kako da postupi, očekivao je daljnji razvoj događaja.

- Ubuduće izvršavam samo naredbe inspektora oklopnih formacija, osobno generala Guderiana - izjavio je. - Tko da se snađe u ovome metežu? Zamislite, tražili su na primjer od mene da pošaljem naoružani odred kao izvidnicu prema berlinskim vojarnama Waffen SS-a. Što vi na to kažete, Skorzeny?

Bio sam zgromljen.

- Je li to istina? - narogušio sam se. - Pa mi još nismo u građanskom ratu. Gospodine generale, bilo bi mimo svake pameti da postupite po ovako suludom naređenju. Ako se slažete, otići ću do vojarne Lichterfelde da provjerim što se tamo zbiva. Odande ću vas osobno nazvati telefonom. Prvo je i osnovno sačuvati hladnokrvnost.

General kimne, prihvatio je moj prijedlog i ja sam pošao. U mojoj bivšoj vojarni Lichterfelde potpuni mir, ako se izuzme da su pričuvna bojna i ostale postrojbe bili u pripravnom stanju. Malo sam porazgovarao s

pukovnikom koji je zapovijedao ovim trupama i izričito mu naglasio da bude razuman i da se suzdrži od svakoga djelovanja bez obzira što se dogodilo. Nazvao sam generala na Fehrbelliner Platzu i smirio uvjeravajući ga da SS-postrojbama nije ni do kakve intervencije. Volkersam je izvijestio da je prispjela naša satnija, naredio sam da ostane u pripravnom stanju u unutarnjem krugu dvorišta Glavnoga stožera SB-a.

Priznajem da sam bio pomalo zbunjen, nikako da pohvatam konce onoga što se odigravalo. Zacijelo je zapovjednik pričuvnih unutrašnjih snaga izdao oko podneva naređenje koje je uspostavilo pripravno stanje uzbune, nakon čega se takvo stanje lančano proširilo unaokolo, što je opet očito odgovaralo nekom općem planu stvaranja zbrke u Berlinu. Usudio bih se reći da je cijela ova gužva djelovala pomalo neozbiljno. Nije bilo nimalo tragično iako su oklopne postrojbe bile u najvišoj pripravnosti, ali zato su i dalje sasvim po strani. Da se čovjek upita: tko se to pobunio i protiv koga? Djetinjasti pokušaj u trenutku kada se na zapadu i na istoku naši vojnici grčevito bore da zaustave napredovanje neprijatelja.

Sjetio sam se generala Studenta, mora da je u Berlinu. Brzo sam pohitao do Wannseea, jednoga od mnogobrojnih jezera koja okružuju Berlin. Na obali Wannseea se nalazio Glavni stožer padobranaca. Ondje časnici nisu imali pojma ni o čemu i nisu primili nikakve upute. Saznao sam samo toliko da će njihov general provesti večer kod svoje kuće u Lichterfeldeu. Poveo sam sobom generalova pobočnika da eventualno primi naređenja s obzirom da novonastalu situaciju.

U međuvremenu se smrklo.

Dovezli smo se pred malu vilu, svuda u kući i oko nje savršena tišina.

General je na terasi u dugom kućnom ogrtaču listao kraj električne rasvjete neke papire. Do njega je sjedila njegova supruga. Baš smiješno: dok urotnici pokušavaju izvršiti puč, jedan se od najviših vojnih zapovjednika opustio u svojem platnenom naslonjaču.

Iako je bio iznenađen mojom kasnom posjetom, general me primio vrlo srdačno. Očito da se naši odnosi uspostavljeni lani Hitler s flasterom na ruci, jedina prigodom oslobađanja Mussolinija nisu zaboravili i ohladili. Njegova se supruga povukla kada sam napomenuo da dolazim službeno.

Führerova fotografija snimljena 20. srpnja 1944., neposredno nakon atentata.

Čim sam počeo iznositi što sam vidio i doznao, general me začuđeno pogledao:

- Što mi vi to pričate, dragi moj Skorzeny? Kakav puč, pa to je zaista nemoguće!

Teško sam ga uvjerio da je situacija ozbiljna. Pristao je da uvede stanje pripravnosti u svojim padobranskim postrojbama i da se naređenja primaju samo od njega.

Zazvoni telefon, osobno maršal Goring.

Potvrđuje moje izvješće i dodaje neke nove pojedinosti. Atentat je protiv Hitlera vjerojatno pripremio neki časnik iz dopunskog sastava vojske.

Njihovo sjedište u Bendlerstrasse odmah je objavilo Führerovu smrt i poduzelo neke hitne mjere. Göring naznačuje da samo Glavni stožer, tj. Vrhovno zapovjedništvo može izdavati naredbe. General Student ponavlja posljednju rečenicu maršala Reicha:

- Mir i hladnokrvnöst! Po svaku cijenu izbjeći incidente koji mogu prerasti u građanski rat!

Sada više general nije sumnjao u moj iskaz. Ostat će, kaže, u vezi sa mnom i zapovjednikom oklopnih formacija na Fehrbelliner Platzu. Naizmjenično naziva sve svoje bojne i daje im upute.

Pozdravio sam se brže-bolje i vratio u Glavni stožer SS-a.

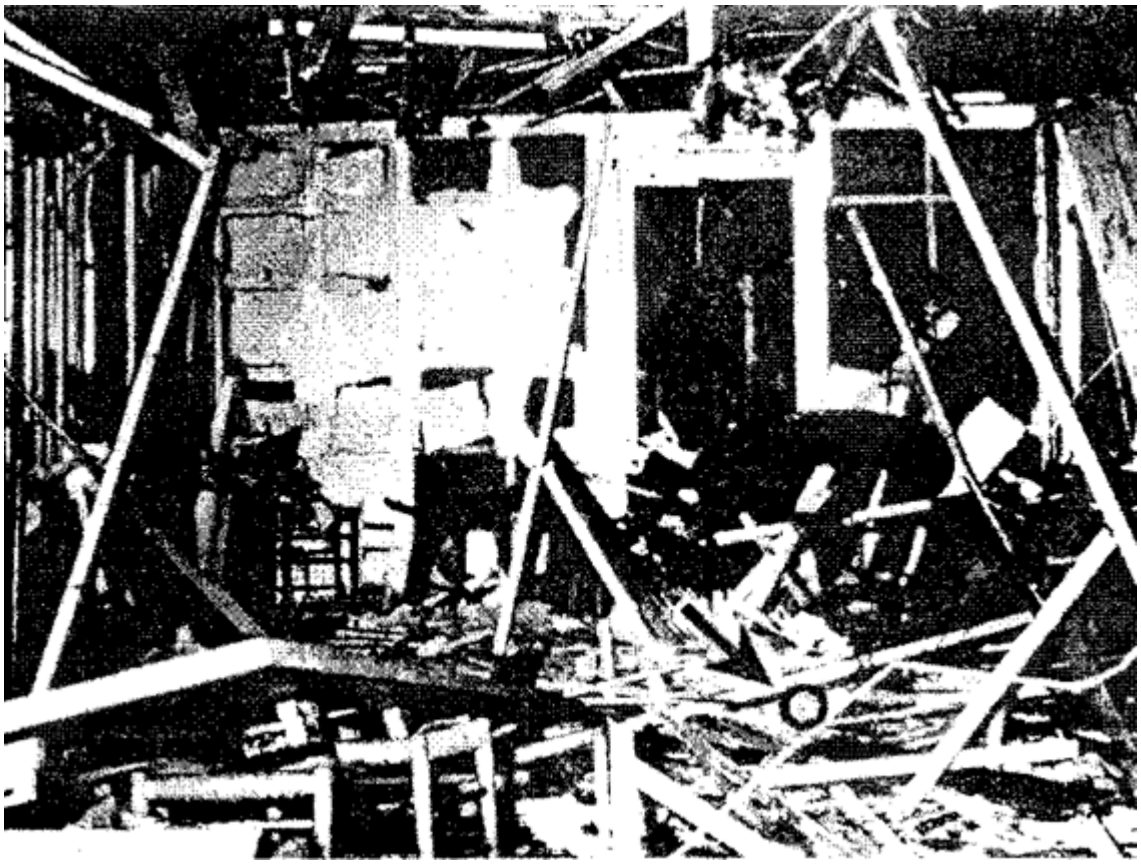

Sala s kartama u *Vučjoj jami* nakon eksplozije bombe 20. srpnja 1944.

U ovoj ogromnoj zgradi i dalje potpuni mir, kao da se ništa ne događa. Schellenberg me napregnuto iščekivao u svome kabinetu i zatražio da mu dam pratnju od barem deset ljudi i jednoga časnika koji će njima zapovijedati. Naređeno mu je da smjesta liši slobode admirala Canarisa, međutim, on ne bi tako nezgodnu misiju sam obavio. Stavio sam mu na raspolaganje samo jednoga časnika kao pratioca, više nisam mogao jer sam i sam rukovodio samo jednom satnijom. Sat kasnije evo ga natrag, uhitio je Canarisa bez najmanjeg incidenta. Doznajem preko telefona da su sektori koje su držale oklopne formacije i padobranci generala Studenta potpuno mirni. Začudo, u cijelom je Berlinu vladao posvemašnji mir, pa sam već pomišljao da se vratim u svoj Friedenthal, ali tada se javio Führerov Glavni stožer s naredbom:

- Bojniku Skorzenyju se naređuje da istoga trena krene s postrojbama kojima zapovijeda u Bendlerstrasse i potpomogne akciju bojnika Römera, zapovjednika bojne *Velika Njemačka* koji je već počeo opkoljavanje ministarstva.

Na brzinu sam okupio ljudstvo i pošao. Bila je već skoro ponoć kada smo stigli pred ulaz u zgradu. Dva velika automobila ne dopuštaju prolaz, tako su ih postavili da pokraj njih nitko ne može proći. Izašao sam i krenuo prema ulazu pred kojim je njih nekoliko uzbuđeno gestikuliralo dok su raspravljali. Prepoznao sam šefa SS-a Kaltenbrunnera koji se objašnjavao s generalom Wehrmachta Frommom, vrhovnim zapovjednikom dopunskih snaga. Kaltenbrunner je upravo dobacio Frommu koji se jednako kao i on kanio udaljiti:

- Idem kući. Možete me cijele noći u slučaju potrebe dobiti na moj kućni broj.

Pred ministarstvom zatekao sam bojnika Römera. Predstavio sam mu se. Kaže da je primio naređenje o zatvaranju okolnih ulica, kako bi ministarstvo bilo odvojeno sa svih strana od okolnih ulica i zgrada.

Uveo sam svoju postrojbu na glavno dvorište, te pošao središnjim stubama na kat, u pratnji Volkersama i Ostaffela. U hodniku na prvome katu

nekoliko časnika naoružanih automatima. U predsoblju generala Olbrichta nekoliko glavnostožernih časnika, od kojih sam neke poznavao. I oni naoružani i na rubu živaca.

Ukratko su opisali tijek događaja. Već su od podneva primijetili da nešto nije u redu s uputama o povećanoj pripravnosti, general Fromm je neprestano bio zauzet i nitko nije mogao k njemu, zajedno s njime bili su samo dva ili tri njegova časnika. Naoružani automatima prisutni su na silu upali u kabinet generala i pitali što se događa. Priznao je da je posrijedi urota i da se on bavi uvodnim istragama protiv sudionika urote. Malo se zatim ubio general Beck, dok je ratni sud na čelu s jednim generalom osudio na smrt strijeljanjem tri viša časnika, među njima i pukovnika Stauffenberga, šefa stožera generala Fromma. Strijeljanja su izvršena prije pola sata u dvorištu ministarstva.

Nastojao sam uspostaviti telefonsku vezu s Führerovim Glavnim stožerom, još uvijek pod dojmom nesređenih informacija od kojih su neke bile sasvim proturječne. Smatrao sam da treba prvenstveno zavesti red i mir u ministarstvu i to priopćio gospodi oko mene. Oni su se suglasili i krenuli na svoja radna mjesta. Pomutnju je izazvao neki pukovnik koji je izjavljivao da mu je zapovijedi izdavao osobno šef Glavnoga stožera von Stauffenberg, ali on je upravo strijeljan i pukovnik ne zna kome da se obrati.

Pred radnom sobom generala Olbriehta dva dužnosnika Gestapa koji su imali zadatak uhititi grofa Stauffenberga, ali su ih Stauffenbergovi podčinjeni zatvorili u jednu sobu. Stvarno mi nije išlo u glavu da je svemoćni i neizmjerno sumnjičavi Gestapo poslao samo dva čovjeka da uhite kolovođu jedne vojne urote.

Uputio sam se u ured grofa Stauffenberga da vidim što se ondje može naći. Svi su pretinci zjapili otvoreni, kao da ih je netko na brzinu pretresao. Na pisaćem je stolu ležao rastvoren dosje s konceptom pod kodnim imenom *Walküre* o provođenju pripravnog stanja; sadržaj dosjea bio je zamaskiran naslovom - "Protumjere u slučaju napada savezničkih padobranskih snaga". U jednoj ladici dječja igra nalik na onu poznatu "čovječe, ne ljuti se", pijuni se pomiču prema broju dobijenom bacanjem kocke, a sve se odigrava na zemljovidu istočne Europe.

Kroz nekoliko sati ministarstvo je proradilo po ustaljenom redu. I dalje sam pokušavao dobiti Führerov Glavni stožer, ali ispočetka, uzalud. Kada mije to napokon uspjelo, predložio sam da se odmah imenuje za

načelnika glavnostožernoga načelnika na položaj strijeljanog Stauffenberga neki pouzdani general. Odgovorili su mi neodređeno, a ja sam htio otići odavde jer mi je dojadilo da zamjenjujem vodeće zapovjednike. Ispalo je da se treba strpiti dok Führer ne bude odabrao potrebnu osobu. Svaka sam dvatri sata ponavljao svoj zahtjev i stalno dobijao isti neodređeni odgovor. Konačno je rano ujutro 22. srpnja, poslije 36 sati ove neizvjesnosti, stigao u ministarstvo sam Heinrich Himmler zajedno s generalom Waffen SS-a Jüttnerom. Na naše prilično iznenađenje Himmler je sebe postavio za glavnoga zapovjednika pričuvnih vojnih snaga.

To je bila proizvoljna Himmlerova odluka, jer on nije nikada zapovijedao vojnim formacijama, a zapazio sam da generalu Juttneru nije bilo po volji. Njega je imenovao za svoga pomoćnika. Poslije ovoga čina Himmler je održao kratak informativni govor nazočnim časnicima i istaknuo da je urota bila djelo male skupine bez šire podrške u vojsci. Prisutnima kao da je laknulo, većini ovih ljudi koji su slušali Himmlera bilo je drago da je urota iza njih, za njih je to bio zločinački pothvat koji je propao sam od sebe.

Konačno malo odmora za mene.

U Friedenthalu sam se skljokao u postelju i morao sam odspavati dobrih deset sati da bih ustao odmoran i svjež. Nije bilo više nikakve sumnje da svi u Wehrmachtu ne misle isto kao Führer, valjda je tako bilo i u njemačkom narodu. Za mene je to bila bolna činjenica, bio sam iskreno potresen tim saznanjem i zato me tješilo da osnovna nakana urotnika nije uspjela.

Danas, tri ili četiri godine poslije propasti "puča od 20. srpnja 1944." može se ove događaje krivo protumačiti i dati im značaj koji im ne pripada. Svi oni koji su imali udjela u ovoj njemačkoj drami moraju priznati da su s izuzetkom grofa Stauffenberga tako reći automatski odustali čim su doznali da atentat nije uspio. Pojednostavljeno rečeno, oni su izgubili svaku volju za daljnje djelovanje kada se ispostavio da nisu ubili Führera. Sve se temeljilo na tome da nestane Adolf Hitler, ali kako je on čudom preživio, bilo im je odmah jasno da je njihova šansa propala.

Ovi protivnici režima, bili su svi bez izuzetka domoljubi koji su u našoj teškoj situaciji mislili jedino na spas Njemačke i svi su se ovi ljudi slagali u jednome, u potrebi da na svaki način uklone Hitlera. Njihovi pogledi na politiku koju je trebalo nastaviti poslije preuzimanja vlasti bitno

su se međusobno razlikovali, naročito ako se radilo o primirju, s obzirom da je u tome trenutku naša vojna situacija bila upravo očajna. Skupina predvođena Stauffenbergom htjela je pregovarati s Rusijom radi uspostavljanja separatnog mira, neki drugi su to htjeli uraditi sa zapadnim silama.

Prema engleskim komentarima BBC-ja tri dana kasnije nijedna od ovih namjera nije imala nikakvih izgleda na uspjeh, budući da su Saveznici u Casablanci čvrsto odlučili prihvatiti jedino potpunu predaju. Danas se možemo pitati kako bi se urotnici ponijeli i što bi postigli da Adolf Hitler nije preživio atentat.

Iako je poslije atentata Führer ostao i dalje bespogovorni gospodar Njemačke, on je kao ličnost postao prava ruina i u fizičkom i u moralnom pogledu. Njegove ozljede nisu bile teške, on ih je lako prebolio, ali u moralnom se pogledu više nikada nije oporavio od teškog udarca izdaje. Dotadašnje njegovo nepovjerenje, više instinktivno nego zasnovano zdravim razumom, postalo je sada prava napast. Sve se više prepuštao teškim mislima i dakako podlijegao svojim zabludama od kojih ga više nitko nije mogao okaniti. Činio je nepravde ljudima koji to nikako nisu zaslуživali.

Nije to bila jedina loša strana atentata.

Od toga trenutka više nije bio moguć bilo kakav sporazum sa Saveznicima u svrhu postizanja mira, sve je više dolazio do izražaja nepomirljiv odnos naših protivnika prema nama.

Ne treba ispustiti iz vida da su Saveznici oštro odbijali svaki kompromis ne samo s nacionalsocijalističkim vođama Hitlerove Njemačke, nego i s mogućim Hitlerovim nasljednicima. Ove su činjenice prisiljavale Hitlera da ide do kraja, da bude nepopustljiv i tvrdokoran.

Operacija "Lovokradice" iza leđa Crvene armije

• Ljudi-žabe s mini-torpedima na Rajni

• U šumama oko Minska 2000 njemačkih vojnika pukovnika Schönhorna

• Noćni letovi radi pronalaženja i izbavljanja zaostalih formacija: nevjerojatan pothvat komandosa R. u uniformi poručnika Crvene armije

S pogoršanjem vojne situacije proširivala se i moja djelatnost, što je pomoglo da napokon moje "specijalne postrojbe" dobiju bolji tretman i prije svega povećaju svoj sastav. Poslije mnogobrojnih natezanja s Glavnim stožerom Vrhovnoga zapovjedništva Wehrmachta odobren mi je prihvat novih ljudi: moja se bojna s kojom sam raspolagao pretvorila u središnju formaciju od čak šest bojni (1800 ljudi), popunjenih dragovoljcima divizije Brandenburg. Ujedno mi je Führer povjerio rukovođenje Odsjekom II. obavještajne službe s osnovnom namjenom - sabotaže i srozavanje morala neprijatelja (Schellenberg u svojim memoarima: "Kaltenbrunner je imenovao šefom političkog sektora tajne službe Obersturmbannführera Wancka, a Obersturmbannfführera Skorzenyja šefom vojnog sektora" - op.).

Radili smo grozničavo i uporno, provodili reorganizaciju, vježbali i pripremali se za nove operacije. Opkoljena sa svih strana Njemačka je sve više sličila na ogromnu tvrđavu koju su odasvud opsjedali. Dužnost nam je bila da je branimo ne samo na njenim bedemima, već da bdijemo i na prilaznim putovima kojima bi nam se mogao približiti neprijatelj i da također sprječavamo štetno djelovanje unutar same države.

Koncem ljeta 1944. suprotstavili smo se na osobit način nadiranju britanskih armija pod zapovjedništvom maršala Montgomeryja koje su

prešle jedan od rukava na ušću Rajne i uspostavili mostobran kod Nijmegena. Njihovi su opskrbni konvoji bez poteškoća dolazili do prvih crta bojišta, u tome ih nisu mogli osujetiti ni napadi iz zraka, pošto ih je branilo jako protuzrakoplovno topništvo. Engleski se mostobran protezao u širinu od nekih sedam kilometara s obje strane mosta uzvodno i nizvodno. Pokušali smo im doskočiti uz pomoćljudižaba. Satnik Hellmer koji je rukovodio pothvatom krenuo je jedne noći plivajući u izviđanje. Napredovao je brzo i nečujno zahvaljujući gumenim perajama. Lice je prekrio maskirnom mrežom koja mu međutim nije omogućavala dobar pregled okoline. Odabrao je stup nosač koji će dići u zrak, a buka motora i gusjenica engleskih tenkova tipa *Churchill* išla je na ruku da engleske straže nisu pomnije nadzirale stanje oko mosta.

Forsiranje rijeke u Bjelorusiji 1944.

Poslije nekoliko dana, jedne mračne i kišovite noći, upravo kao što je najavljivala meteorološka prognoza, spustili smo u vodu tzv. minitorpeda, opremljena posebnim uređajem da plove površinom rijeke. Donijeli smo i oprezno položili u Rajnu dva glomazna cilindra ispunjena eksplozivom. Dvanaest je dragovoljaca krenulo s takve dvije mine, po njih šest uz jednu. Nitko ih nije primijetio pod mostom, ondje su potopili minitorpeda i povezali ih s detonatorima. Nekoliko minuta kasnije prolomila se strahovita eksplozija, stup mosta se srušio i povukao za sobom cijeli središnji luk mosta. Englezi su s obje obale žestoko zapucali, prvo neprecizno, potom sve opasnije zato što je već svitalo i lako su se uočavale glave plivača u vodi. Na svu sreću imali smo samo tri lakša ranjenika, sve smo ih sretno prihvatili desetak kilometara dalje od mosta.

Početkom jeseni 1944. uvježbavali smo diverzantski napad u jednoj tvornici naoružanja u blizini našega Friedenthala, zadatak je bio - u dogovoru s direktorom te tvornice - upasti u industrijsko postrojenje i onesposobiti ga. Dvadesetak se naših ljudi s lažnim ispravama uvuklo u tvorničke radionice i u rekordnom roku od jedva dvadeset minuta uspjeli su podmetnuti eksploziv na najvažnija i najosjetljivija mjesta. Premda je i ova tvornica posjedovala vlastitu službu sigurnosti, moje komandose nije nitko otkrio niti ih onemogućio. Sutradan su postrožene mjere sigurnosti, međutim, ja sam se ozbiljno bio zabrinuo s koliko se nemara i površnosti izvršava takva odgovorna dužnost.

Nekako u isto vrijeme, posljednjih dana kolovoza 1944. godine, hitno su me pozvali u Fuhrerov Glavni stožer radi važne misije na Istočnom bojištu: primljena je informacija da se u šumama sjeverno od Minska krije veći broj njemačkih vojnika koji ne pomišljaju na nikakvu predaju. Naš je agent uspio doći do naših prednjih položaja gdje je izvijestio da su tih 2000 ljudi pod zapovjedništvom pukovnika Schönhorna u bespomoćnoj situaciji, i Vrhovno bi zapovjedništvo Wehrmachta tu skupinu pokušalo dovesti do naših snaga.

- Možete li se primiti toga zadatka? - pitali su me.

- Mogu - odgovorio sam.

Bio sam uvjeren da će časnici i njihovo ljudstvo, naročito oni iz baltičkih krajeva, biti sretni što im se pruža prigoda da pomognu svojim drugovima izgubljenima u ruskim močvarama.

Plan smo kodirano nazvali *Lovokradice*, a odlučili smo da uputimo njima u pomoć četiri grupe, svaku sa po dva njemačka i tri ruska vojnika. Bit će naoružani ruskim automatima, ponijet će hranu za četiri tjedna i svakako pokretni primopredajnik. Razumije se samo po sebi da će svi biti u ruskim odorama i s ruskim ispravama, što je bilo najmanji problem. Počeli smo ih privikavati na ruske cigarete, svatko je od njih u rancu nosio crne ruske biskvite i ruske konzerve. Posljednjih dana uoči polaska nismo im dopuštali da se pretjerano kupaju niti briju, trebali su izgledati, i vonjati, kao ruska vojska na bojištu.

Dvije od ovih grupa bit će spuštene padobranima istočno od Minska, između Borisova i Červenija. Proći će kroz šumu u tome kraju u smjeru zapada. Ukoliko ne naiđu na Schönhornovu skupinu oni će se polako i oprezno probijati do naših položaja. Ostale dvije grupe bit će spuštene između Đeržinska i Vitejka, njihov je smjer napredovanja prema Minsku sa zadatkom pretraživanja okolice grada. Po izvršenom zadatku i oni bi trebali krenuti do naših položaja.

Računali smo na radiovezu kojom ćemo izmjenjivati podatke i upute, a budu li pronađeni oni koje traže pokušat ćemo prebaciti cjelokupno ljudstvo transportnim zrakoplovima s nekog privremeno izgrađenog uzletišta.

S pobočnikom P. poslali smo zrakoplovom Heinkel 111 iz 200. lovačke eskadrile prvu grupu u dubinu ruskoga područja. Izabrali smo noć i zrakoplov je otišao bez zaštitne pratnje. Još je iste noći uspostavljena radiofonska veza. Obavijest nas nije ohrabrila, požalili su se da su izloženi strojničkoj paljbi i da se upravo okupljaju. Više nikakvih vijesti o njima i o pobočniku P.

Loš početak!

Druga grupa s časničkim namjesnikom S. uzletjela je i otišla isto noću, pilot nas je izvijestio da su iskočili na pravom mjestu i da su se sretno prizemljili. Četiri dana ni glasa od njih, tek smo se s njima čuli petoga dana. Imali su senzacionalnu vijest koja nam je ulila velike nade: skupina pukovnika - postoji!

Sljedeće noći ustupili su vezu sa samim pukovnikom Schönhornom koji nam se obratio s nekoliko jednostavnih riječi iz kojih je izbijalo

uzbuđenje i duboka zahvalnost da ih u domovini nisu zaboravili i da im žele pomoći na svaki mogući način.

Dvadeset i četiri sata poslije krenula je i treća grupa pod vodstvom dočasnika M. Nikada nismo doznali što se dogodilo s ovom grupom sastavljenom od petorice komandosa. Pozivali smo ih ugovorenim znakovima tjednima, mjesecima. Nismo dobili nikakav odgovor, nestali su zauvijek u nesagledivom ruskom prostranstvu.

Dan iza toga uputili smo i četvrtu grupu pod zapovjedništvom pobočnika R. Prva četiri dana javljali su se dosta uredno.

jNapredovali su prema Minsku ali krivudavo, neprestano su morali izbjegavati ophodnje ruske vojne policije. S vremena na vrijeme bi susretali neke osamljene skupine njemačkih vojnika, ali to nisu bili oni koje su tražili i zbog kojih su tumarali ruskom pozadinom.

Iznenada, petoga dana, pukla je svaka veza s ovom grupom. Tri tjedna iza toga javili su nam se s litvanske granice da su u punom broju, da ih je tamo doveo pobočnik R. i da nitko od njih nije stradao.

Prerušen u poručnika Crvene armije, R. je čak zalazio u rusku časničku kantinu gdje su ga pozvali na večeru. Savršeno je govorio ruski i nitko ondje nije ništa posumnjao, srdačno su ga gostili. Nekoliko dana kasnije on se probio do naših položaja i doveo svoje ljude u punom sastavu.

Prošla su bila tri mjeseca, otkako smo se posljednji put čuli sa skupinom Schönhorn, koja je vapila za svime što joj možemo poslati. Prvenstveno im je trebao sanitetski materijal. Prvi liječnik kojega smo im poslali padobranom iznad neke slabo osvijetljene livade slomio je pri padu obje noge i ubrzo umro. Njegov je nasljednik bio bolje sreće i stigao im živ i zdrav. Nakon liječnika počeli smo im dostavljati hranu i streljivo za lako naoružanje.

Zdravstveno stanje Schönhornovih vojnika bilo je tako slabo da nismo ni pomišljali zahtijevati od njih bilo kakvo premještanje u neko drugo područje. Svake druge ili treće noći odlazilo je nekoliko zrakoplova radi opskrbe, međutim pošiljke su se rasipale i oni su od svega toga imali malo koristi.

Dotle sam ja s tehničarima eskadrile razrađivao plan izgradnje uzletišta, negdje u njihovoj blizini, za otpremanje ranjenih i bolesnih i na koncu za odvoženje svega preostalog ljudstva. Izgradnja je bila lijepo

počela nakon što smo im prebacili čovjeka koji je bio stručan da to povede, ali Rusi su primijetili da se ondje nešto zbiva i učestali su s napadima. Tražili smo neko drugo rješenje.

Dogovorili smo se s pukovnikom Schönhornom da njegova vojska napusti utvrđeni logor i krene prema sjeveru, do nekih 250 kilometara udaljenih jezera na staroj ruskolitvanskoj granici u blizini Daugavpilsa (Dinaburga). Kako se ovdje jezero zaleđuje većpočetkom prosinca, spuštat ćemo se na jezero čim led dovoljno očvrsne.

Schönhorn je podijelio svoju formaciju na dva dijela, prva je kolona trebala ići ravno na sjever predvođena našim komandosima. Druga bi ostala pod zapovjedništvom Schönhorna i išla bi usporedo s prvom skupinom samo nešto južnije. Naše je bilo da im dostavimo toplu odjeću i nužne potrepštine. Radilo se o 2000ljudi o kojima smo se danonoćno starali. Poslali smo im devet radiostanica s ruskim dragovoljcima kao vodičima.

Polovinom studenoga 1944. sve je bilo spremno, obje su kolone krenule uglavnom pješke. Mjesta na zarobljenim ruskim zaprežnim kolima bila su namijenjena ranjenima i bolesnima.

Napredovalo se sporije nego što smo očekivali, dnevno svega 8-12 kilometara. Nekoliko se puta moralo napredovanje prekinuti radi obrane, još uvijek se prevaljivalo tjedno nekih četrdesetak kilometara. Neprestano se povećavao broj mrtvih i ranjenih, zrakoplovi za dostavu sve su ih teže pronalazili, paketi su padali u ruke Rusima ... U međuvremenu se kod nas pojavio problem nabavke hrane, nabavke goriva za zrakoplove. Svako je naše novo zahtijevanje nailazilo na sve veće teškoće. Pokušavao sam održati moral Schönhorna i njegovih ljudi, njihovu vjeru u našu pomoć, u naša nastojanja da im pomognemo na svaki način i po svaku cijenu.

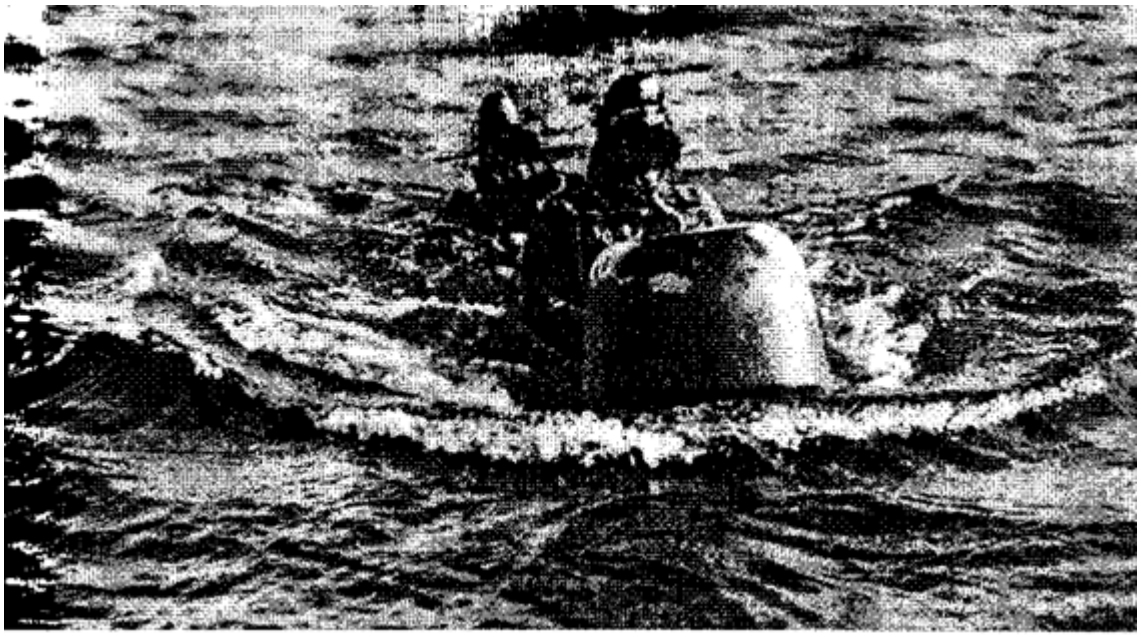

Podvodni diverzanti na vježbama.

Pokušao sam im buditi optimizam ohrabrujućim vijestima.

Nažalost, ono što je dopiralo do nas bilo je sve gore, preklinjali su nas preko radija:

- Nemojte nas zaboraviti!

Ovi noćni razgovori predstavljali su za mene pravo mučenje.

Pošiljke su se prorijedile, jedva da smo im mogli poslati jedan zrakoplov tjedno, a i taj je morao prevaliti u odlasku i povratku ukupno 800 kilometara.

Koncem veljače 1945. nismo više mogli nabaviti potreban benzin, i tada je 27. veljače prispjela sljedeća poruka:

- Umrijet ćemo od gladi ako nam hitno ne pošalje te namirnice. Možete li doći po nas?

Više nisu imali niti toliko benzina da bi osposobili akumulator svojih radiostanica.

Slom i nevjerojatan nered u izvjesnim našim službama napokon su nas dotukli. Nismo više mogli ni pomišljati da spašavamo ove nesretnike, a još manje da idemo po njih. Naši su radiotelegrafisti još uvijek u noćima osluškivali i uspijevali uhvatiti vezu s njima. Ponekad nam je stizao poneki očajnički poziv. Poslije 8.

svibnja 1945. - više ništa, Schönhorn više nije odgovarao niti se javljao, pothvat *Lovokradice* je otpisan!

Koncem kolovoza 1944. spremala se na Istočnom bojištu nova katastrofa, Sovjeti su doslovce preplavili cijelu skupinu armija na prostoru Besarabije i Rumunjske. Pitali smo se što će biti na kraju s mnogobrojnim njemačkim kolonistima koji su većstoljećima živjeli u tim zemljama?

Početkom rujna uslijedila je naredba Führerova Vrhovnog zapovjedništva:

"Pripremite dva odreda za akciju, potrebni zrakoplovi su većspremni. Radi se o evakuaciji stanovnika njemačkoga podrijetla u srednjim Karpatima!"

Ponovo nam je izdano naređenje na brzinu i u posljednjem času. Poručnik G. mi je izgledao najprikladniji za zapovjednika ovoga odreda, sastavljenog od nekoliko dočasnika inženjeraca i desetine odabranih vojnika koji odlično znaju rumunjski jezik. U zadnji smo čas doznali da se temišvarsko uzletište na koje se našodred trebao spustiti već nalazi zaposjednuto od neprijatelja. Stoga smo transportni zrakoplov usmjerili na jedno pomoćno uzletište.

Odred se po iskrcavanju podijelio u četiri borbene grupe koje su uspjele doći do prijevoja u Karpatima. Naše su se trupe svuda naokolo nalazile u potpunom rasulu. Komandosi su poveli bjegunce ali uskoro su se morali povući. Poručnik G. i njegovi ljudi, prerušeni kao rumunjski vojnici, ušli su zajedno s ruskim trupama u prvi veći grad. Sreća im je ipak okrenula leđa. Bili su otkriveni u pokušaju proboja. Rusi su ih svukli i skoro gole odveli na strijeljanje, nakon što su ih prethodno premlatili kundacima. G. je u pogodnom trenutku umaknuo i nakon što je kao bez duše pretrčao tko zna koliko kilometara, k tome ranjen u desnu nogu, pritajio se u nekoj dubokoj močvari. Sljedeće noći stigao je do naših položaja.

Meni su se najviše sviđali ovakvi pothvati.

Često se mogu postići zapanjujući rezultati ako imate odlučne i hrabre ljude. Jedan od dočasnika iz grupe G.-a donio mi je jednoga dana alarmantnu vijest: od 2000 protuzrakoplovaca, samo ih se 300 priključilo našoj grupi, svi ostali mirno su čekali da se predaju Rusima s onu stranu Karpata. Ova se žalosna pojava vjerojatno više puta ponovila na istoku.

Treba li iz ovoga izvući zaključak da je moral njemačkoga vojnika bio toliko srozan, da naše trupe više uopće nisu vjerovale u mogućnost konačne pobjede?

Još jedan susret s Hitlerom

• U Führerovom bunkeru 10. rujna 1944., ispod sedam metara betona

• "Jedan premoren čovjek, pognut, strahovito posijedio"

• Tri dana kasnije: Luftwaffe je predugo spavala na lovorikama - prekasno da lovci na mlazni pogon izmijene ratnu sreću

Ponovo sam pozvan 10. rujna 1944. u Glavni stožer. Fürerova *Vučja jama* više nije bila daleko od prvih crta i predviđalo se preseljenje. Već je bilo završeno novo sklonište - Führerov bunker pod ogromnim blokom armiranog betona, svoda debelog sedam metara. Na njemu nije bilo nijednog prozora, uveden je poseban sustav za provjetravanje koji je uglavnom loše radio, tako da je zadržavanje u skloništu bilo mučno, naročito zato što je svježi beton ispuštao plinove koji su nadraživali pluća.

Naprotiv, ogromna središnja baraka iznad skloništa i bunkera sa svojim širokim prozorima i svijetlim sobama izgledala je mnogo gostoljubivije. U toj su se baraci svakoga dana u 14 sati i u 22 sata održavale poznate vojne konferencije, na kojima su se donosile najvažnije ratne odluke. Kada sam stigao oko 10 sati izjutra, general Jodl mi je priopćio da ću tijekom narednih nekoliko dana prisustvovati vijećanjima koja se odnose na središnji dio Istočnog fronta.

Vrhovno je vojno zapovjedništvo rukovodilo samo zbivanjima na Istočnoj fronti dok su ostala bojišta, podrazumijevajući tu i bojište na Balkanu, potpadali pod izravnu nadležnost Glavnoga operativnog stožera Wehrmachta. Ratna mornarica i Luftwaffe slali su svoje časnike radi podnošenja dnevnih izvješća. Iznad svih njih bio je Hitler koji je

koordinirao sva zapovjedništva njemačkih oružanih snaga - preteška dužnost, možda čak i nadljudska za samo jednoga čovjeka.

Ušavši u veliku dvoranu jedva da sam imao vremena upoznati se s mnogobrojnim generalima i glavnostožernim časnicima, a već je odjeknula poznata kratka zapovijed. Ukočili smo se u stavu pozor. U pratnji maršala Keitela i generala Jodla pojavio se Führer.

Uplašen, da ne kažem prestrašen, promatrao sam sa zebnjom ovoga čovjeka koji se toliko razlikovao od onoga koji mije ostao u dubokom sjećanju prije svega nepunih godinu dana. Gledao sam kako nam se približava jedan premoren čovjek, pognut, strahovito posijedio. Čak je i njegov glas, ranije tako zvučan i snažan, bio drukčiji. Da li boluje od neke teške bolesti koja ga podmuklo nagriza?

Njemački vojni vrh priprema zimsku ofenzivu.

Lijeva mu je ruka tako jako podrhtavala da ju je morao pridržavati drugom rukom. Je li to bila posljedica atentata od 20.

srpnja? Ili je možda Führer popustio pod teškim teretom odgovornosti, kojom se sam opteretio i koju je stvarno na sebi nosio većnekoliko posljednjih godina?

Nisam se mogao oteti mislima: odakle ovaj starac nalazi u sebi energiju za sve što je potrebno?

Adolf Hitler je pružio ruku nekolicini časnika koju su stajali pokraj vrata. Meni je uputio nekoliko ljubaznih riječi i potom se prepustio izvješćima. Dva su stenografa zauzela mjesta na kraju stola u sredini dvorane. Svi su časnici stajali dok je za Hitlera postavljena mala klupica iza stola. On je na nju sjedao samo povremeno, i to tek na nekoliko minuta. Pred njime je ležalo nekoliko olovaka u boji i do njih njegove naočale.

General Jodl je objašnjavao situaciju. Pratili smo njegovo izlaganje na ogromnoj geografskoj karti koja je prekrivala stol. Na karti su bili označeni položaji divizija, armijskih korpusa, oklopnih pukova. Redoslijed je bio ovaj: ovdje su Rusi napali, ali mi smo ih uspjeli odbiti itd., itd. Bio sam zapanjen kada sam shvatio koliko je pojedinosti Führer znao napamet, točnu brojku po brojku.

Stalno je navodio nove brojke i pomoću zemljovida određivao pokrete trupa. Situacija je veoma teška. Sada Istočno bojište, osim na nekim mjestima, ide skoro granicom između Madžarske i Rumunjske. Na temelju vlastita iskustva postavio sam sebi nekoliko groznih pitanja ... Jesu li ovdje spominjane divizije još u stanju borbene spremnosti? U kakvom je stanju njihovo topništvo i sve ostalo? Koliko je uništenih i otpisanih oklopnih vozila i jurišnih topova od onda kada su ovamo poslana njihova izvješća koja mi sada, uzimamo zdravo za gotovo?

- Danas nisu donesene nikakve zaista značajne odluke - došaptavalo se nekoliko glavnostožernih časnika u mojoj blizini.

Ove su me riječi podsjetile da se ovdje na vrhu vojne hijerarhije operira samo s armijama i skupinama armija, samo s brojkama.

Kada je došao red na predstavnika Luftwaffe da podnese svoje izvješće, stekao sam dojam da nešto nije u redu. Führer je ustao i nestrpljivim glasom zatražio od časnika da se izražava preciznije. Izgleda da Luftwaffe, nekada toliko cijenjena i hvaljena, nije više toliko omiljena

kao što je bila prije! I zaista, samo izlaganje časnika zvučalo je neobično tmurno, bez ikakve topline.

Führer ga je prekinuo i okrenuo mu leđa. General Jodl mi je dao znak da izađem, na redu je bilo procjenjivanje stanja na sljedećim frontovima.

U predsoblju sam malo zastao i ćaskao s nekoliko mladih glavnostožernih časnika. Uz vermut kojim su me ponudili, razgvarali smo o situaciji na ruskom bojištu. U Varšavi se tajna armija poljskog pokreta otpora digla na ustanak i u gradu su se vodile ogorčene borbe. Dolje na jugu je stanje bilo još gore, vijesti s ovoga sektora bile su katastrofalne.

Susret Skorzenyja i Hitlera.

- Mi ne smijemo sve ovo prenijeti Führeru - rekao je jedan od mojih sugovornika. - Trebali bismo naći izlaze iz svega ovoga, a da Führer o tome ništa ne sazna.

Tri dana nakon toga pustili su me da ostanem u dvorani za konferencije kada je počinjao pregled situacije na sporednim frontovima. Časnik koji je bio određen da podnese prikaz stanja, nije mogao sakriti pravu istinu i Hitler je, samo što je bio sjeo, skočio kao podboden.

- Zašto me o tome niste prije obavijestili?! - zaurlao je ljutito odbacivši olovke koje je držao, one su s treskom pale na stol i otkotrljale se preko njega na pod.

Svi su šutjeli dok je Hitler bjesnio i napadao i generala Jodla i Vrhovno zapovjedništvo i Luftwaffe. Osjećao sam se krajnje nepoželjnim, želio sam da budem što neprimjetnu"i, što manji, da me jednostavno nema. Žao mi je bilo navodnih krivaca koji su bili osramoćeni i poniženi pred nemalim brojem viših časnika, zgromljeni kao da su gori od neprijatelja s kojim ratujemo. Hitler se tada naglo umirio, okrenuo se jednom od generala i zapitao ga doslovce sljedeće:

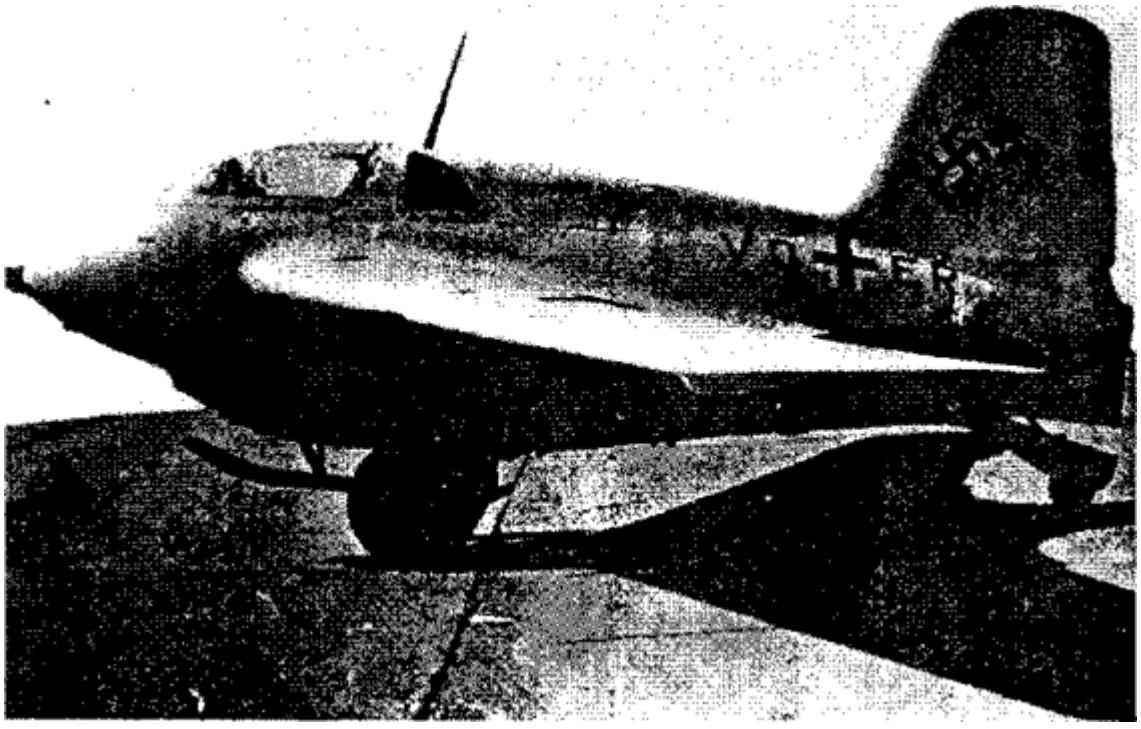

Hitlerovi mlazni avioni: Messerschmitt 163 Komet.

- Raspolažemo li još s kakvim pričuvnim snagama na ovom sektoru? Postoji li ikakva mogućnost da im na vrijeme dostavimo streljivo? Postoji li negdje u blizini neka snažnija inženjerijska formacija?

Konferencija se nastavljala. Nešto se poduzimalo, nešto se predlagalo - tko zna, možda je to nekome i pomoglo.

Tijekom popodneva susreo sam neke časnike koje sam poznavao od prije. Bili su svi odreda pesimisti, a kako i ne bi: vijesti su bile sve poraznije, sve beznadnije. U jednom trenutku kao da me je obasjao tračak vedrine. Preda mnom se stvorila slavna zrakoplovka Hanna Reitsch, kaže da je upravo stigla ovamo s vitezom von Greimom, jednim od najznačajnijih zapovjednika i generalom zrakoplovstva, ona ga je dovezla svojim zrakoplovom. Oko ponoći me upoznala s ovim otmjenim i simpatičnim čovjekom karakterističnih crta lica i s kosom bijelom kao snijeg. Odmah smo u razgovoru prešli na dva goruća pitanja, na trenutno ratno stanje i trenutno stanje u eskadrilama Luftwaffe. Bio sam ugodno iznenađen kada sam otkrio kolika energija zrači iz ovoga sijedog gospodina.

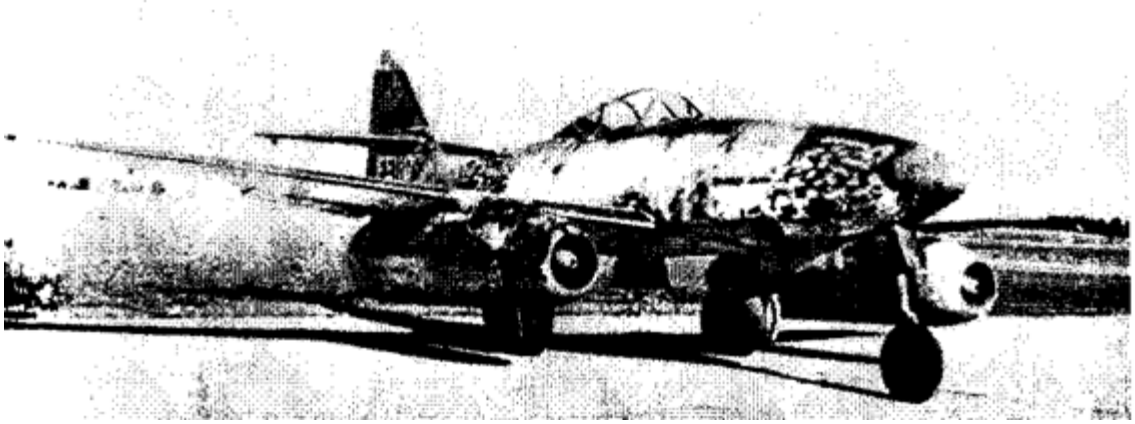

Hitlerovi mlazni avioni: Messerschmitt 262 Schwalbe (Lastavica).

Sasvim je otvoreno povjerio da su ga pozvali u Vrhovno zapovjedništvo da preuzme Luftwaffe od Göringa, koji će zadržati samo upravljanje kadrovskom službom s čime se von Greim nikako ne slaže, on bi htio sve u Ratnome zrakoplovstvu. Ovo još nije riješeno, Hitler se još nije izjasnio.

Von Greim je vrlo oštro i neuvijeno predbacivao Glavnome stožeru zrakoplovstva i samome Göringu mnogobrojne propuste.

-Luftwaffe je predugo spavala na lovorikama, čak i zasluženima u razdoblju 1939.-1940. ali nije ništa poduzimala za svoj daljnji razvoj - tumačio je von Greim. - Sjećate se Göringove izjave da je naše zrakoplovstvo najbolje, najbrže i najhrabrije na svijetu, i što je danas ispalo od svega toga? Dokle smo dospjeli?

Ono što mi je predočeno bilo je bezizlazno i jadno. Danas se više ne sjećam raznih pojedinosti, ali sjećam se da je sijedi general imao samo jednu jedinu nadu: da napokon uđu u rat novi lovački zrakoplovi na mlazni pogon. Nametnulo se sudbonosno pitanje:možda ćemo zahvaljujući ovim novim zrakoplovima konačno početi suzbijati neprekidne danonoćne napade savezničkih bombardera, a samim tim ćemo vratiti izgubljenu nadmoć u zraku na koju smo s pravom bili toliko ponosni? Međutim, pratilo nas je poznato prokletstvo: bilo je prekasno da na ovaj način izmijenimo ratnu sreću u svoju korist!

Znao sam da je usavršavanje novih mlaznih lovaca bilo okončano 1942., ali izostala je dobra volja da ih odmah damo u ruke našim pilotima. Sada je za sve bilo, kao što rekoh, prekasno!

Otmica sina regenta Horthyja u Budimpešti

• Führer: Mađarski regent admiral Horthy pregovara sa zapadnim silama i Rusima radi sklapanja separatnog mira i predaje!

• SS-Obersturmbannführer kao lažni "doktor Wolf" i u civilu priprema odvođenje admirala i njegova sina da Mađarska ostane na strani Njemačke

• Poslije kraće pucnjave i napada na kraljevski dvorac tenkovima i padobrancima dogovoreno da se zajednički sahrane poginuli Mađari i Nijemci

Tri dana kasnije, poslije večernje konferencije, Führer mi je dao znak da ostanem. Zadržao je i maršala Keitela, generala Jodla, ministra Ribbentropa i Reichsführera Himmlera koji je izuzetno toga dana bio prisutan. Sjeli smo u naslonjače oko jednoga maloga stola, a Adolf Hitler nam je u nekoliko rečenica opisao najnovije događaje u jugoistočnom sektoru. Napomenuo nam je dramatičnim glasom da se svakako mora stabilizirati bojište duž mađarske granice, pošto se u tomu ogromnom luku nalazi milijun njemačkih vojnika koji bi u slučaju sloma bili neminovno zarobljeni.

- Dobili smo povjerljivo izvješće - Führer nas je redom pogledao značajnim i strogim pogledom - prema kojemu mađarski regent admiral Horthy nastoji uspostaviti kontakt s neprijateljem radi sklapanja separatnoga mira. Povoljan ishod ovakvih pregovora značio bi propast naših armija na istoku, a Horthy pregovara ne samo sa zapadnim silama nego i s Rusijom, kojoj nudi bezuvjetnu predaju.

Sada je Führerov pogled počivao samo na meni i ja sam naslutio da se ono što zatim slijedi tiče prvenstveno mene ili uopće samo mene.

- Bojniče Skorzeny - obratio mi se - vi ćete pripremiti vojno zaposjedanje Burgberga u Budimpešti. Zadatak ćete preuzeti čim budemo obaviješteni da će mađarski regent povući svoje obveze koje proistječu iz sporazuma o savezništvu s Njemačkom. Izgleda da Glavni stožer namjerava izvršiti napad padobrancima ili možda upućivanjem većih zračnih snaga u Budimpeštu. Za ovu ćete se akciju staviti pod zapovjedništvo novoga zapovjednika naših trupa u Budimpešti, generala N. Vi započnite s pripremama jošdanas, a Glavni stožer generala N. tek je u osnivanju. Dajem vam napismeno naređenje s najširim ovlastima!

General Jodl mi je pročitao spisak formacija koje su mi stavljene na raspolaganje: bojna padobranaca iz Luftwaffe, 500. SS padobranska bojna i bojna motorizirane pješadije sastavljena od kadeta iz Vojne akademije u Bečkom Novom Mestu. Za naše će potrebe biti premještene dvije eskadrile jedrilica u Beč i stavljene pod moje zapovjedništvo.

Jodl je završio riječima:

- Za trajanja ove operacije vama će osobno biti na raspolaganju zrakoplov iz eskadrile u službi Fuhrerova Glavnog stožera.

Hitler je još kratko razgovarao s Ribbentropom o porukama njemačkoga veleposlanstva u Budimpešti. Najnoviji su brzojavi upozoravali da je situacija u gradu vrlo napeta i da se sve više očituje namjera mađarske vlade za prelazak u neprijateljski tabor.

Führer potpisuje naredbu o mojoj misiji, pruža mi tu naredbu kazavši:

- Računam na vas i vaše ljude.

Potom se povukao.

Letimično sam pročitao moj ukaz i bio sam iznenađen kada sam shvatio da su sredstva koja su mi stavljena na raspolaganje gotovo neograničena. Na velikom aktu u čijem se gornjem lijevom uglu isticao u pozlaćenom reljefu grb, orao i kukasti križ, a ispod je goticom bilo otisnuto - Führer i kancelar Reicha stajalo je:

"Bojnik Otto Skorzeny određenje da osobno izvrši povjerljivo naređenje od najveće važnosti. Zahtijevam i naređujem svim vojnim i civilnim vlastima da pruže bojniku Skorzenyju najveću moguću potporu i ispune njegove želje".

Na dnu potpis gospodara Njemačke, ispisan očigledno drhtavom rukom. Palo mi je na pamet da bih s ovako bianco naredbom mogao ako bih htio naglavačke okrenuti cijeli njemački Reich.

Naravno, odlučio sam se što manje služiti ovom naredbom, jer sam iz iskustva znao da oni koji bi mi trebali biti na usluzi neće odviše susretljivo prihvaćati takvu najvišu naredbu i preporuku.

Draže mi je bilo da se oslonim na razumijevanje i spontanu suradnju svih onih bez kojih se sve potrebno neće moći izvesti.

Iako su bila već dva sata poslije ponoći, znao sam da je jedna od mojih brigada u stanju pripravnosti, budući da sam to iz opreznosti odredio već prije dva dana. Zamolio sam da me spoje s mojima u Friedenthalu, gdje sam dobio na telefon satnika von Völkersama i prenio mu:

- Na redu je operacija širih razmjera, Volkersam. Pišite: prva satnija popunjena s nekoliko odabranih pojedinaca neka se danas ujutro u osam sati prebaci na aerodrom Gatow. Utrostručite im pripadajuće streljivo i dodajte k tomu cjelokupnu minersku opremu za četiri grupe diverzanata. Svakome čovjeku hrana za šest dana. Satnija je pod zapovjedništvom poručnika Kuhnkea. Časnik koji upravlja transportnom eskadrilom zna odredište. Ja polazim odavde ujutro u isto vrijeme. Oko 10 sati bit ću na uzletištu tvornice Heinkel blizu Oranienburga. Dođite onamo. U podne polazimo svi zajedno, vi, Ostaffel, Radi i ja. Ima li kakvih pitanja? Nema.

Jesam li bio dovoljno jasan? Dobro. Do skorog viđenja.

Malo sam predahnuo i odmorio se koliko je to bilo moguće.

Ukrcao sam se u Heinkel 111 i leteći nisko prema Oranienburgu razmišljao što nas čeka ako su doista Mađari krenuli u izdaju. Ako bi se mađarske divizije u Karpatima prestale suprotstavljati Rusima ili što je još gore ako bi prešle na njihovu stranu, cijela bijedna golema armija od milijun ljudi zapala u kobnu, bolje rečeno katastrofalno beznadnu situaciju. Nadalje: ako zatim izgubimo Budimpeštu kao račvalište svih naših prometnih smjerova, bit ćemo u gadnom sosu!

Sjetio sam se transportnih jedrilica i bojne padobranaca koji su mi dodijeljeni i po tko zna koji put zaključio koliko su gospoda iz Glavnoga stožera prave neznalice: kako izvršiti padobranski desant na vrhu brda i kako se na taj vrh brda spustiti transportnim jedrilicama! Koje li lude ideje!

Srećom, poznavao sam Budimpeštu i to odlično, jako dobro sam znao gdje u gradu mogu sigurno sletjeti i padobranci i jedrilice: na mađarsko vojno vježbalište prozvano *Krvavo polje.* Ako su Mađari zbilja nakanili promijeniti saveznika u ratu, mogu nas raspršiti prije nego što se okupimo i krenemo na Burgberg koji je upravo u blizini *Krvavog polja.*

U Oranienbergu sam bio u predviđeno vrijeme, Volkersam je već bio na licu mjesta. Izvješćuje da je moja prva satnija već na putu u Beč na zajedničko zborno mjesto. Odvezli smo se u Friedenthal, gdje smo pokupili naše stvari i opremu, te skupa s Radlom i Ostaffelom uputili se na uzletište. Uz osobne stvari ponijeli smo i jedan sanduk s novim eksplozivom, nedavno proizvedenim u vojnom laboratoriju. U zrakoplovu nam je taj sanduk dobro došao kao sjedište, jedino nije valjalo razmišljati što bi bilo sa svima nama da naletimo na neprijateljsko zrakoplovstvo, a tih je mjeseci i dana samo ono vladalo nebom Njemačke. Dovoljno bi bilo da budemo pogođeni i odosmo svi skupa zauvijek ... No, bili smo odviše zaokupljeni mislima o našem zadatku u Budimpešti i mirno smo sjedili na našem eksplozivnom sanduku. Za početak, bitno je da motoriziramo sve postrojbe koje sudjeluju u ovoj operaciji.

To će nam svakako pričiniti velikih teškoća, jer svima su nam nedostajala vozila koja su se tako reći rastapala iz dana u dan na jednom i drugom bojištu, Istočnom i Zapadnom. Ni najmoćnija industrija na svijetu ne bi nas mogla opskrbiti tolikim količinama vozila koliko bi nama trebalo za sve naše potrebe.

U Beču smo u roku od tri dana razriješili sve naše brige.

Preostalo je još da u Bečkom Novom Mestu izvršim smotru naše pješadijske bojne, sastavljene od tisuću mladića spremnih za predstojeću akciju. Skupa s prekaljenom vojnom SS-padobranaca s Istočnog bojišta stigli su u Beč i padobranci naše Luftwaffe. Ovi drugi bili su u primjernoj kondiciji, orni za ulazak u bitku, njihovi su časnici izgledali veoma energično, taman kakvi su nam bili potrebni. Za razliku od njih, SS-ovci su djelovali umorno, iscrpljeno, vidjelo se da se nisu oporavili od okršaja posljednjih tjedana. Bila je to ona ista bojna koja je sudjelovala u lovu na Tita u Bosni u Drvaru.

Ništa nas više nije zadržavalo da krenemo u Budimpeštu, Radi i ja putovali smo zajedno. Nosio sam civilno odijelo, posjedovao isprave na ime "doktor Wolf, i kao takav i više nego pristojno odjeveni "doktor" potražio

sam u Budimpešti gospodina X. na kojega sam bio upućen i kojega mi je toplo preporučio jedan naš zajednički prijatelj.

Bože mili, dobričina X. me primio raširenih ruku, kao da sam mu najrođeniji ili najbolji prijatelj iz davnine. Pravi primjer mađarske gostoljubivosti. Stavio mi je na raspolaganje cijeli svoj raskošni stan, podrazumijevajući i pomoćno osoblje u stanu - sobara i kuharicu. Moram priznati da još nikada nisam tako lijepo živio kao tih dvadesetak dana u Budimpešti i to u petoj godini ratovanja!

U međuvremenu se pojavio u Budimpešti i moj izravno nadređeni general N. I on se trudio da stvori nekakav svoj stožer koji će mu pomagati u njegovim zadacima. Ustupio sam mu moje pobočnike Volkersama i Ostaffela, budući da su mu nedostajali vlastiti časnici. Za svaki smo slučaj pripremili plan pripravnog stanja za sve njemačke trupe u Budimpešti i oko nje ako dođe do najgorega, i što je za nas naročito značajno: da nam ne izmakne nadzor nad željezničkim prugama, željezničkim postajama i telefonsko-

-brzojavnim središnjicama.

Naše je obavještajna služba u Budimpešti javila da je regentov sin Nikolaus von Horthy (r. 1906., autor djela "Etn Leben für Ungarn", Bonn 1953. - očev nasljednik na položaju regenta do punoljetnosti unuka Istvana - op.) već održao prvi sastanak, naravno potajno, s Titovim izaslanicima. Mađari su pokušavali preko jugoslavenskih partizana doći u doticaj sa sovjetskim Vrhovnim zapovjedništvom, kao što smo pretpostavljali, radi zaključenja separatnog mira. Znači da su informacije Führerovog Glavnoga stožera bile sasvim točne.

Odlučili smo na savjetovanju sa svim šefovima obavještajnih službi u Budimpešti da se pojača prismotra nad "Nikijem" Horthyjem, čak smo uspjeli dovesti do njega jednoga našeg agenta.

Jedan Hrvat, rado viđen u mađarskim vladinim krugovima, stekao je povjerenje i Jugoslavena i Horthyjeva sina. Obaviješteni smo da će regent uskoro osobno prisustvovati noćnom sastanku urotnika. Kako nismo željeli da šef države bude upleten u ovu aferu, prepustio sam obavještajnoj službi i našim policijskim snagama da pronađu najbolje moguće rješenje. Nisam valjda i ja trebao uhoditi regenta Horthyja!

Vozikao sam se po Budimpešti amotamo, penjao se kolima na Burgberg iznad Dunava posjećujući našega vojnog izaslanika ili veleposlanika i glavnozapovjedajućega njemačkog generala. Sve me više obuzimala zebnja obilazeći ovaj visoki brijeg iznad rijeke, ovu pravu prirodnu tvrđavu koju bismo trebali osvojiti. Iako je Führerovo naređenje bilo u osnovi prilično neodređeno, nikako mi nije bilo jasno kako bi naša vojna operacija protiv mađarske vlade i regenta mogla zaustaviti izdaju od strane Mađara. Po mojem mišljenju takva bi intervencija trebala automatski stvoriti neprijateljski odnos između mađarskih vlasti i njemačke vojske, odnosno između Mađarske i Njemačke.

Völkersamu sam preporučio da pažljivo prouči sve postojeće planove grada tako da točno znamo gdje se što nalazi, ali i da također sam obiđe dijelove grada i ulice koji su važni za našu operaciju. Nismo imali pojma da ispod Burgberga leži pravi labirint podzemnih hodnika, tunela i bunkera, čitav splet podzemlja koji u datom trenutku mora biti u našim rukama. Nakon što je definitivno završeno upoznavanje s nama važnim dijelom grada, pozvao sam moje tri bojne i one su početkom listopada doputovale iz Beča i smjestile se u predgrađu Budimpešte.

Mađarski regent Myklös Horthy

Iz Berlina je Führerov Glavni stožer poslao u Budimpeštu SS-Obergruppenführera Bach-Zalewskog da preuzme rukovođenje svim njemačkim snagama na području Budimpešte. Bio je to energičan i postojan čovjek. Njegova je pojava davala do znanja da je "čovjek čvrste ruke i specijalist za teške akcije". Dolazio je iz Varšave gdje je upravo slistio poljski podzemni ustanak. Čim smo se našli, dao je kategoričnu izjavu: ako

bude potrebno postupit ću i u Budimpešti jednako kao u poljskoj prijestolnici. Da doista misli tako svjedočilo je dovlačenje u Budimpeštu teške haubice od 650 milimetara, do tada samo dva puta korištenu, prvi put kada je trebalo izaći na kraj s divovskim bedemima sevastopoljske tvrđave i drugi put prigodom nedavnih krvavih borbi u Varšavi.

Smatrao sam da je ovakav brutalan napad nepotreban i to nisam izbjegavao reći. Primijetio sam da ćemo se po mome mišljenju bolje snaći ako se poslužimo otmjenijim metodama. Našće pothvat, skriven pod imenom *Panzerfaust* uspjeti bez gruvanja divovske haubice. Neki su naši časnici bili pod utiskom grubih manira Bach-Zalewskog, izgledalo je da ga se boje. Ja nisam dopustio da me zbuni ovo vikanje i prostačko udaranje šakom po stolu i ustrajno sam branio svoje stajalište. Na koncu, usvojen je moj prijedlog.

Za razliku od onoga što se dogodilo u Italiji, gdje sam bio dužan pokoravati se jedino generalu Studentu i gdje sam bio sasvim samostalan u pripremama, sada sam morao prisustvovati raznim konferencijama i usklađivati svoje ponašanje i mišljenje s ostalim sudionicima.

Stajalište generala N. nije se uopće podudaralo sa stajalištem našega veleposlanika, koji je opet o svemu tome imao neko svoje odvojeno mišljenje, a ovo se nije nimalo podudaralo s ocjenama policijskog generala Winkelmanna. Oni iz obavještajne službe i neke mađarske ličnosti koje su dolazile na naša vijećanja, iznosili su svoje prijedloge. Moja je velika sreća da nisam trebao usuglašavati sve ove ideje. Nekako mi je bilo neshvatljivo i nisam mogao razumjeti zašto ovakve strogo tajne stvari razglabamo pred 15 ili štoviše 20 raznih časnika, čime se nepotrebno širi krug sudionika i opravdano postoji mogućnost da mađarska vlada načuje nešto od toga i hitno poduzme neke svoje protumjere koje će nam zadati velike poteškoće. Uskoro smo obaviješteni da je vrhovni zapovjednik mađarske vojske u Karpatima stupio u izravne pregovore s Rusima.

Oko 10. listopada 1944. regentovje sin Nikolaus Horthy imao noćni sastanak s jugoslavenskim izaslanicima. Njemačka je policija bila pravovremeno informirana, ali se držala po strani, nije uskakala. Novije sastanak bio zakazan za nedjelju 15. listopada u jednoj velikoj zgradi na obali Dunava. Trebalo se pripremiti, kucnuo je čas.

Fuhrerov Glavni stožer 13. listopada šalje u Budimpeštu generala VVencka koji će u slučaju mogućih nereda preuzeti zapovjedništvo nad

svim našim snagama i odlučivati u skladu s razvojem događaja. Ovaj je put naša policija namjeravala uhvatiti regentova sina i Jugoslavene. Valjda je policijski vrh zaključio da će regent odustati od sklapanja separatanog mira u želji da se povuče optužba protiv njegova sina. Šef policijskih snaga general Winkelmann zatražio je 15. listopada izjutra da mu dodijelim jednu moju satniju, budući da će zacijelo Nikolaus Horthy kao i prvi put pregovarati s Jugoslavenima pod zaštitom odreda svojih honveda, tj. domobrana. Uloga bi bila moje satnije da neutralizira mađarsku vojnu stražu. Ja sam obećao Winkelmannu pomoć pod uvjetom da mogu samostalno odlučivati o našoj intervenciji.

U nedjelju 15. listopada 1944. svanuo je divan sunčan dan.

Na nebu nijednog oblačka. U 10 sati ujutro ulice su bile puste.

Moja je satnija zauzela položaj u nekoj veoma mirnoj i tihoj aleji, gdje nismo ni najmanje privlačili pozornost na sebe. Satnik von Völkersam je održavao vezu između mene i mojih ljudi, ja ni sada nisam bio u uniformi. Samo se po sebi podrazumijevalo da moram biti u civilnom odijelu ako želim ostati što manje upadljiv.

Moj vozač i jedan moj dočasnik u odori Luftwaffe odmarali su se i dokono sjedili na jednoj klupi na obližnjem trgu.

Bio sam na odredištu nekoliko minuta prije početka susreta Horthyjeva sina i Jugoslavena. Pred zgradom u kojoj je ugovoren sastanak ugledao sam kamion pun mađarskih domobrana i jedan osobni automobil, koji je po svemu sudeći pripadao Horthyjevom sinu. Svoja sam kola postavio ispred mađarskog kamiona, čelo uz čelo. Na taj način sam ih blokirao, tako da nisu mogli naglo krenuti.

Prethodne je večeri izvjestan broj njemačkih policajaca zauzeo nekoliko soba u prenoćištu iznad prostorija u kojima se održavao sastanak. Predviđeno je da dva policajca uđu u zgradu oko 10 sati i 15 minuta i uhite prisutne. Na kamionu mađarskih domobrana skrivala su se pod prostrtom ceradom tri mađarska časnika, druga su dvojica šetala po trgu. Ukratko: svi su sudionici u ovoj drami bili na licu mjesta.

Prvi je čin mogao početi.

Izašao sam iz automobila i ponašao se kao da popravljam kvar na motoru. Tada prilaze, kao što je utanačeno, dvojica njemačkih policajaca. Tek što je prvi prešao prag zgrade odjekne rafal strojnice iz kamiona

mađarskih domobrana i teško ranjava zadnjeg policajca koji pogođen u želudac pada pokraj mene. Ona dvojica mađarskih časnika koji su tobože šetali trgom dotrče s revolverima u rukama i počnu pucati.

Jedva sam se dospio skloniti iza kola, a već je drugi rafal iz strojnice pretvorio vrata moga dobroga Mercedesa u rešeto. Naime vrata su bila otvorena. Sada je igra krenula sasvim ozbiljno.

Poslije prvih pucnjeva pritrčali su moj vozač i dočasnik.

Vozač se držao na nogama, iako je bio ranjen u butinu. Zviždaljkom sam dao satniji signal za akciju. Nas trojica smo žestoko odgovarali iz revolvera na vatru s kamiona. Položaj nam nije bio nimalo zavidan. Moj se automobil iza kojega smo čučali sve više pretvarao u izbušenu limenu kantu dok su iznad nas fijukali meci za razliku od onih koji su se odbijali od pločnika. S vremena na vrijeme smo provirivali da bismo barem približno ocijenili kuda pucamo i da napadače zadržimo na prijašnjoj udaljenosti. Bili su od nas na nekih deset ili najviše petnaest metara.

Poslije dvijetri minute začuli su se iza nas koraci moje satnije. Prva se desetina rasporedila po trgu, tražeći pogodne zaklone. Počelo je izmjenjivanje rafala i napadači su se povukli u sporedan ulaz susjedne zgrade, u kojoj su valjda bili skriveni i drugi mađarski vojnici kao zaštitna posada. Čim je paljba prestala, prenijeli smo naša dva ranjenika do ulaza u zgradu u kojoj su se na prvome katu održavali pregovori između Horthyjeva sina i Jugoslavena. Trčeći prema ulazu u zgradu opazili smo da naši protivnici spremaju proboj na ulicu, odnosno na trg. Brzo smo reagirali.

Jedna spretno bačena ručna granata srušila je oba drvena krila ulaznih vrata i odvalila neke mramorne ploče. Ovime je bio prepriječen izlaz iz zgrade. Prasak granate okončao je bitku, koja nije trajala dulje od nekih pet minuta.

Čekali smo i vidjeli kako njemački policajci silazeći s prvoga kata vuku za sobom četvoricu uhićenika. Dvojicu od njih - Nikolausa Horthyja i njegova prijatelja Felixa Bornerisza ubacili smo u naš vojni kamion. Da ne bismo privukli pozornost prolaznika, drugu smo dvojicu zamotali u velike ćilime. Uhićeni u ćilimima su se snažno otimali i policajci su bili prisiljeni vezati ih da bi ih bez mnogo nježnosti strpali u kamion (u izdanju "Geheimkommando Skorzeny", Hamburg, 1950. ispada da su bili zamotani u ćilime Nikolaus Horthy i Bornemisza, direktor *Dunavskog plovidbenog*

društva - op.). Satniji sam dao znak da se povuče. Želio sam svakako izbjeći nove incidente, do kojih bi lako moglo doći ako bi Mađari naumili ponoviti što su radili malo prije.

Neki mi je predosjećaj govorio da svojim novim automobilom koji mi je poslao Volkersam pratim kamion s uhićenicima.

Na nekih stotinjak metara od trga naišli smo na tri pješadijske satnije honveda, pristigle trčećim korakom. Postojala je opasnost da se sukobe s mojom satnijom.

Što da se radi?

Kako ih zadržati samo nekoliko minuta, dok moji ljudi ne krenu?

Naredio sam vozaču da zaustavi kola. Iskočio sam iz auta i žurno pošao prema časniku koji je bio na čelu prve satnije i vjerojatno bio zapovjednik ove formacije.

- Zaustavite vaše ljude, gospodine - povikao sam. - Gore vlada užasan metež. Nitko se ne može snaći, ne zna se tko kome naređuje. Ja bih na vašem mjestu prvo provjerio što se uopće događa.

Prijevara je uspjela. Časnik je srećom dosta dobro govorio njemački. Viknuo je - "stoj!", i zagledao se u mene u očitoj nedoumici. Menije bilo najvažnije da se sve barem na trenutak smiri, da bi se moji ljudi mogli u miru popeti na kamione. Još malo i oni će se izgubiti. Neodlučnom sam časniku dobacio "Oprostite, žurim!" pa pošao prema svojem automobilu koji je velikom brzinom pojurio prema aerodromu. Kada smo stigli naši su "putnici"

već bili u zrakoplovu, koji je upalio motore i odletio u Beč.

Mogao sam se slobodno vratiti u grad. U Glavnom stožeru u nekoj zgradi na vrhu jednoga od mnogobrojnih brežuljaka Budimpešte primio me general Wenck. Skupa smo s velikim nestrpljenjem pratili daljnji razvoj događaja, znajući da su Mađari posljednjih dana poduzeli određene vojne mjere na Burgbergu. Garnizon je bio pojačan, glavni prilazni putevi minirani. Naše veleposlanstvo koje se također nalazilo na Burgbergu, nazvalo nas je oko podneva telefonom. Prema riječima vojnog izaslanika na cijelom je brežuljku proglašeno opsadno stanje i zabranjen je promet svim prilaznim cestama. Izvješćuje da je malo prije pokušao automobilom krenuti niz cestu, ali svuda je nailazio na mađarske vojne straže koje su ga

prisilile da se vrati u veleposlanstvo. Nešto kasnije bile su prekinute telefonske veze, jer nam više nitko nije telefonirao.

Njemačke obavještajne službe u Budimpešti na Burgbergu bile su odvojene od grada i svih ostalih. Ovo bi se diplomatskim jezikom moglo protumačiti kao prvi neprijateljski potez. Pretpostavljali smo da će doći i do nekih drugih važnijih događaja, takva se neriješena situacija svakako neće otegnuti unedogled. Još dva-

-tri sata i odigrat će se ono što se mora odigrati, naše je bilo da čekamo, na protivniku je da izabere na koji će nam se način osvećivati.

Oko 14 sati odjekuje iz radioaparata priopćenje koje je dao regent Horthy:

"Mađarska je sklopila separatni mir sa Sovjetskim Savezom!"

Kocka je pala, situacija je jasna.

Sada smo mi na redu s našim protumjerama. General je istoga trena izdao naređenje o uspostavi izvanrednog stanja u mađarskoj prijestolnici. Menije naredio da odmah zauzmemo Burgberg i pokažemo Mađarima da se ne šalimo. Ja se s time nisam suglasio, predložio sam da se strpimo još koji dan, kada smo već toliko vremena utrošili ovdje na Dunavu. Za početak da opkolimo Burgberg sa svih strana, što može izvesti 22. SS-divizija. U međuvremenu bit će zaposjednute željezničke postaje i najznačajnije javne zgrade u Budimpešti prema našim ranijim planovima. Tijekom popodneva ovi su zadaci izvršeni bez ikakvih incidenata.

Dok se stanje u gradu postupno smirivalo, poslali smo nalog njemačkom generalu koji je surađivao s Vrhovnim zapovjedništvom mađarske vojske na karpatskoj fronti da liši slobode glavnozapovjedajućeg mađarskog generala. Tu smo nažalost jako zakasnili: mađarski je general u pratnji svojih časnika i stožernoga osoblja već bio prešao Rusima. Preduhitrio nas je, okrenuo nam leđa prije nego smo se snašli. Dotle je mađarska vojska držala svoje položaje kao da se ništa nije izmijenilo.

Velika većina mađarskih časnika nije slijedila primjer svoga vrhovnog zapovjednika, štoviše borba se protiv Rusa nastavila kao da se ništa nije dogodilo. Bili smo dužni hitno spriječiti Ministarstvo mađarskog domobranstva, honveda, da proglasi predaju svojih snaga.

Na večernjem smo se savjetovanju dogovorili da napadnemo Burgberg u ranim jutarnjim satima. Odredio sam da će to biti u šest sati, dakle točno u

zoru i s velikim izgledima da se postigne puno iznenađenje i u nađi da neće doći do prave bitke. Uvečer sam skupa s Völkersamom dobro proučio topografski nacrt Burgberga na kojemu smo označili sve faze napada, a u kojemu bi istovremeno sudjelovalo više naših odreda. Ja ću se pokušati probiti u samo središte preko tzv. Bečkih vrata, odnosno preko Bečkog ulaza.

Uzdali smo se u učinak iznenađenja, možda mi uspije osvojiti Bečka vrata bez ijednoga ispaljenog metka, a zatim bismo se pojavili na velikom trgu pred dvorcem. Upadnemo li u dvorac, gdje je vjerojatno centar otpora, čitav će posao biti završen u nekoliko minuta, neće biti prolijevanja krvi ni s naše ni s mađarske strane, što je naša najveća želja.

Svaka je postrojba dobila zadatak za sebe, točno protumačen i odvojen. U pomoć su nam pristigli tenkovi, dvije satnije s tenkovima *Panther* i *Goliath,* kojima se upravlja iz daljine. S ovima posljednjima smo predvidjeli srušiti eksplozivom prepreke i sve što nam se nađe u smjeru napredovanja.

Bojna iz Vojne akademije kreće u napad preko okolnih vrtova, koji pokrivaju južne padine Burgberga prema Dunavu, što bašneće biti lako zato što su Mađari niz strmu kosinu ukopali nekoliko strojničkih gnijezda. Zadatak je ove bojne da onesposobi protivnika u pravcu svoga prodora dok na kraju ne zauzme kraljevski dvorac.

Odred koji pripada specijalnoj bojni napada preko zapadne prilazne rampe sa zadatkom da zauzme bočni ulaz u dvorac i ima podršku jednoga tenka. Odred 600. SS-padobranske bojne prolazi tunelom ispod pokretnog mosta i osvaja zgrade u kojima su Ministarstvo rata i Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Preostali dio moje postrojbe za specijalne namjene, glavnina SS-padobranske bojne, četiri tenka i maleni *Goliathi* koji su pod mojim zapovjedništvom polaze u napad na Bečka vrata i dvorac. Padobranci iz Luftwaffe bit će sa strane pričuva za slučaj nepredviđenih prijekih potreba.

Oko ponoći je svatko znao što je njegova dužnost, moje su trupe zauzele svoje položaje iza pojasa opkoljavanja 22. SS-divizije.

Iz Glavnoga stožera naših snaga izvješćuju da ih je posjetio viši časnik Ministarstva rata, poslan s Burgberga, da u ime ministarstva povede s nama pregovore o obustavi neprijateljstava. Rečeno mu je da se ne mogu povesti

nikakvi pregovori dok regent ne demantira vijest preko budimpeštanske radiostanice o zaključenju separatnog mira s ruskom stranom. Skrenuta mu je pozornost da zarobljavanje članova našega veleposlanstva smatramo osvjedočenim neprijateljskim činom i da takav neprijateljski akt zahtijeva odgovarajući protuakt njemačkih snaga koje su svuda unaokolo.

Ponuđen je ultimativni rok do kojega Mađari trebaju uspostaviti normalno stanje - najkasnije do 6 sati sljedećeg jutra moraju biti uklonjene mine i cestovne prepreke koje onemogućavaju bilo kakav promet na tzv. Bečkom prilazu, budući da se ondje nalazi naše veleposlanstvo. Na taj smo način sebi otvorili pristup Burgbergu.

Čim Mađari ispune naše zahtjeve, bit će nam časak posla ući u dvorac i zajamčeno neće biti nikakvih gubitaka.

Mađarski se parlamentarac ponašao kao da mu je neugodno zbog svega, a tako su se očito osjećali i njegovi u ministarstvu koji su ga uputili k nama na pregovore. Objašnjavanje je potrajalo dobra dva sata, nakon čega se mađarski časnik poslije razgovora u potpuno srdačnoj i dapače prijateljskoj atmosferi s nama pozdravio i vratio u ministarstvo da proslijedi naše zahtjeve i primjedbe.

Oko 3 sata u noći bio sam na svome borbenom mjestu u podnožju Burgberga, nadomak vojnog vježbališta iznad Dunava. Okupio sam časnike, razvio zemljovid i pod snopovima baterijskog svjetla podrobno naznačio posljednje zadatke. Namjera mi je bila da sa svojim ljudstvom došetam do trga pred dvorcem. Dotle svi pomoćni sastavi čekaju na svojim kamionima. I ovaj put je važilo:vatru otvaramo samo u slučaju da smo izazvani!

Najvećem sam riziku izlagao posade u kamionima, mi na otvorenom još se nekako možemo zakloniti ako po nama pucaju, međutim ljudstvo pod ceradama bit će posve bespomoćno obasuto paljbom i nikako se ne može zaštiti.

Zanosili smo se parolom da Mađari ipak nisu naši neprijatelji i da je sve ovo posljedica ishitrene odluke njihova poglavara.

Moji su veterani sve upute primili krajnje hladnokrvno, čak su se čestito ispavali prije nego je dat znak za pokret prema dvorcu.

Pet sati i trideset minuta. Pet sati i četrdeset.

U prvom kamionu čekaju petorica mojih starih ratnih drugova, dočasnici koji su bili sa mnom na Gran Sassu kada smo oslobađali

Mussolinija. Svaki je bio naoružan automatom, o pojasu su im ručne granate, u rukama Panzerfaust, ručni bestrzajni bacač, inače nova protutenkovska oklopna šaka za mađarska oklopna vozila porazmještena oko dvorca. Bude li potrebno mi ćemo ih srediti bilo granatama naših tenkova, bilo ručnim bacačima.

Gledam na ručni sat: pet sati i pedeset i devet minuta.

Vrijeme!

Opisujem desnom rukom krug u zraku, što znači: pali motore! Još sam nekoliko puta podigao ruku, požurujem: hajde, idemo!

Krenuli smo lagano uz strmu padinu prema vrhu. Strepio sam da neko vozilo ne naleti na minu, zakrčio bi se prolaz ostalima u koloni. Instinktivno sam se okrenuo prema začelju i osluškivao. Sve je u redu. Nikakva eksplozija nije presijecala ravnomjerno brujanje motora. Stigli smo već veoma blizu Bečkih vrata. Po sredini barikade ostavljen je čist prostor za prolaz, sa strane nekoliko mađarskih vojnika.

Radoznalo nas promatraju dok prolazimo. Začas smo na zaravni na vrhu brežuljka. Prigušenim glasom naređujem vozaču da počne povećavati brzinu. S desne je strane vojarna mađarskih domobrana, honveda. Pred vojarnom dva strojnička gnijezda, okružena vrećama pijeska.

Völkersam gunđa:

- Bočni napad baš ne bi bio ugodan!

Srećom, sve je mirno - nikakvih znakova opasnosti za nas.

Mirno je i pred vojarnom i u njoj samoj. Odjekuje samo kloparanje naših tenkovskih gusjenica. Produžavamo desnim drvoredom prema njemačkom veleposlanstvu. Vozimo prilično brzo. Prvi tenk, onaj iza mene, grabi s nekih 40 kilometara na sat, grmi i tutnji. Do dvorca tek nepuni kilometar. Već smo na vrhu Burgberga, još uvijek bez ijednog ispaljenog metka. S lijeve se strane proteže glomazan blok Ministarstva rata.

Iz daljine tri potmule eksplozije, to se vjerojatno moji ljudi silom probijaju u podzemni labirint ispod dvorca. Prošli smo ministarstvo, pred nama je trg i dvorac iza njega. Na trgu tri mađarska Horthy captured by "Mickey Mouse" teška tenka, kada prolazimo pored prvoga njegova se topovska cijev podigla prema nebu - očito ne namjerava pucati u nas.

Budapest. 15 October

Admiral Horthy, the Hungarian regent, has been seized by the Germans a few hours after making a broadcast announcing that he was going to ask for an armistice.

Horthy s overthrow, which involved the kidnapping of his son, was carried out in Operation Mickey Mouse by the SS men Otto "Scarface" Skorzeny and Erich von dem Bach-Zelewski. It was Skorzeny who rescued Mussolini and Zelewski who destroyed Warsaw.

The new premier is "acting regent"

Major Ferenc Szalasi, the leader of j the fascist Arrow Cross, who has pledged to "go on fighting alongside Germany and Japan" (- 16).

Članak u jednim američkim *novinama o Horthyjevoj otmici.*

Pred ulazom u dvorac Mađari sagradili barikadu od kamena, visoku nekoliko metara. Dajem znak tenku iza mene da prijeđe preko te kamene barikade, a kamioni neka za svaki slučaj ostanu po strani. Udar od trideset tona ruši blokadu, potom se ruše i padaju teška ulazna vrata i tenk je već u krugu dvorca. Ali ovdje vrebaju cijevi čak šest protutenkovskih topova.

Trčeći pokraj *Panthera* u nekoliko smo skokova unutar dvorca. Pukovnik dvorske straže s revolverom u ruci pokušava nas zaustaviti, Volkersam ga ramenom odbacuje od nas. S desne strane vode neke stube na kat. Izlazi nam u susret neki mađarski časnik.

Dovikujem mu:

- Gdje je zapovjednik, idemo k njemu!

Poslušno me prati raskošnim stubištem. Na prvome katu skrećemo hodnikom. Naređujem jednome od mojih ljudi da ostane iza mene na stubištu kao zaštita. Mađarski časnik pokazuje jedna vrata, iza njih je predsoblje salona. Na stolu pred otvorenim prozorom leži vojnik za strojnicom, spreman da zapuca na moje ljude u dvorištu. Dočasnik Hölzer, zdepasta ljudina, podiže strojnicu i baca je kroz prozor. Mađar je toliko zaprepašten da se skljokao sa stola na pod.

S desne strane neka vrata. Kratko kucam i ulazim. Prema meni prilazi brigadni general mađarskih domobrana kojem ne dopuštam da zine.

- Pretpostavljam da ste zapovjednik dvorca, je li tako? - ne dajem mu do riječi. - Zahtijevam da se odmah svi predate. U protivnom snosite odgovornost za krv koja će se proliti. Molim, odlučite se i to odmah sada!

Žurim, jer s trga dopire puščana paljba i povremeni rafali iz strojnice. Nastojeći da budem što uvjerljiviji dodao sam:

- Vidite da je svaki otpor besmislen. Moje su trupe već osvojile cijeli dvorac.

Nije to bilo nikakvo neosnovano nadmetanje, koje izvaljujem tek toliko da bih privolio na predaju zbunjenoga mađarskog generala. Bio sam čvrsto uvjeren da je moja specijalna postrojba pod vodstvom poručnika Kuhnkea, poznatoga po njegovoj hladnokrvnoj odlučnosti, već zaista na svim potrebnim mjestima u dvorcu i da je ova ogromna zgrada potpuno pod nadzorom njegovih ljudi.

Mađar još nije došao sebi od uzbuđenja, a već je banuo u njegovu sobu i prijavio da su dvorište dvorca i glavni ulaz u vlasti njegove momčadi i da se još samo čeka na moje daljnje naredbe.

Mađarski se general vrpoljio časakdva, zatim drhtavim glasom izjavljuje:

- Predajem se. Smjesta ću zapovijediti mojim vojnicima da obustave svaku pucnjavu.

Rukovali smo se, a onda dogovorili da jedan mađarski časnik u pratnji jednoga mog časnika prenese ovu vijest postrojbama koje su se još borile u vrtu dvorca. General se naklonio, a ja sam izašao u hodnik da provjerim kako stoje stvari. Pratila su me kao što je uglavljeno dva mađarska bojnika, da bi poslužili kao časnici za vezu.

Regentove su odaje bile prazne. Tada doznajem da je napustio dvorac nešto prije šest sati pod zaštitom SS-generala Pfaffer-

-Wildenbrucha. Horthyjeva se obitelj još jučer sklonila kod papinskog nuncija. No, da smo i zatekli admirala Horthyja ništa se ne bi promijenilo, naša je operacija bila prvenstveno uperena protiv sjedišta mađarske vlade.

Pomolio sam glavu kroz prozor i zamalo bio pogođen mecima koji su mi prozujali oko glave. Brzo sam se povukao. Nešto zatim javio mi se poručnik Kuhnke da se nikako ne uspijeva objasniti s mađarskim postrojbama u perivoju oko dvorca i na padini prema Dunavu. Ovaj je

nesporazum riješen brzo i učinkovito: s dva projektila bacača Panzerfausta s gornjih katova dvorca, i bez tumača su oni u vrtu shvatili da im je najpametnije podići ruke u zrak i okaniti se potezanja oružja.

Sve u svemu, operacija je trajala oko pola sata, i na brdu iznad rijeke opet je zavladao blaženi mir, pa se stanovništvo okolnih kuća moglo posvetiti daljnjem spavanju ako im je još bilo do toga. Telefonski sam izvijestio Glavni stožer o našem obavljenom poslu, s druge strane žice netko je u stožeru s olakšanjem uzdahnuo. Tko zna, možda su glavnostožerna gospoda malčice sumnjala u naš uspjeh, u naše sposobnosti da munjevito obavimo svoj zadatak.

Iz Ministarstva domobranstva gdje je došlo do manjeg okršaja javljeno je da nema poteškoća i da je sve pod nadzorom. U Ministarstvu unutrašnjih poslova odmah je zaveden red, predali su se bez krzmanja. Potom su zaredali i izvještaji ostalih odreda.

Naši su gubici bili minimalni, četvorica poginulih i dvadeset ranjenih. Ozbiljnije je bilo samo iza dvorca, u vrtu. Mađarski gubici: trojica poginulih i petnaestorica ranjenih.

Mađari su odlagali oružje a mi smo ga razvrstavali nasred velikog dvorišta. Časnicima sam dozvolio da zadrže osobno naoružanje. Zamolio sam da se svi nazočni okupe u dvorani u prizemlju da bih im održao govor otprilike ovakva sadržaja:

- Želim vas podsjetiti da već stoljećima nije nikakav sukob pokvario dobre odnose između Mađarske i Njemačke. Uvijek su se naša dva naroda borila rame uz rame protiv zajedničkih neprijatelja, pa nema razloga niti danas da se sukobljavamo. Sadašnji rat ima za cilj stvaranje nove Europe, koja može biti izgrađena jedino tada, ako se Njemačka sačuva od propasti kojom joj prijete njeni neprijatelji.

Nadam se da je austrijski naglasak djelovao pomirljivo i prijateljski. Kako bilo da bilo nijedan mađarski časnik nije odbio da se sa mnom rukuje. Oko podneva su se povukli sa svojim vojnicima u budimpeštanske vojarne da bi već sutradan pred Ministarstvom rata polagali prisegu svojoj novoj vladi.

Ja sam se sa svojima smjestio u dvorcu, postavivši neophodne straže na svim glavnim punktovima Burgberga. Nisam nikada ni slutio ni vjerovao da ću jednoga dana biti glavni zapovjednik mađarske kraljevske rezidencije.

Stari me regentov sobar promatrao potištena lica, kao da se vratio s pogreba. No, to nije nimalo smetalo Volkersama da naruči zasluženi obilan objed koji nam je itekako prijao jer smo bili ogladnjeli kao vukovi. Dobri je stari sluga donio sve što smo zatražili, možda je taj kraljevski objed bio manje ukusan nego u doba kada je vladala lijepa carica Elizabeta, vladarica Austrougarske monarhije, no nama je išao u tek, uvjeravam vas.

Uvečer su se okupili svi moji časnici u velikoj blagovaonici, bili smo veseli i oduševljeni, a i posljednje su vijesti s frontova bile nešto povoljnije, što nas je dodatno oraspoložilo. Otklonjena je, zahvaljujući nama, katastrofa koja je prijetila našoj vojsci u Mađarskoj i to u posljednjem trenutku, kada se činilo da je već sve izgubljeno.

Sutradan nam je novi mađarski ministar rata njegova ekscelencija Beregfy došao izraziti zahvalnost u ime nove vlade. Napomenuo sam mu da sam sretan što sam poslije tako kratke borbe uspio izvršiti svoj zadatak, naročito što sam spriječio svako pa i najmanje rušenje i razaranje ovih veličanstvenih starih zgrada, osobito dvorca. Pomišljao sam što bi se dogodilo da je onaj okrutni Bach-Zalewski ispalio plotune iz haubice od 650 milimetara.

Dogovoreno je da zajednički sahranimo poginule Mađare i Nijemce, a mađarska je vlada preuzela na sebe da organizira sahranu sa svim vojnim počastima kako bi bili uklonjeni i posljednji tragovi eventualne mržnje prema nama.

Iste sam večeri dobio naređenje iz Führerovog Glavnog stožera da dovedem mađarskog regenta u dvorac Hirschberg u gornjoj Bavarskoj, uz napomenu da admirala treba smatrati Führerovim gostom te će mu se upravo stoga staviti na raspolaganje Führerov specijalni vlak (dvorac Hirschberg je godinu dana ranije služio kao kuća za oporavak Mussoliniju, nakon njegova oslobađanja, a da bi se prikrio boravak Horthyja dvorac je na kartama nosio ime Waldbichl - Horthyja je čuvalo 120 SS-ovaca, 12 agenata Gestapa i tri policijska psa! - op.). Meni je bila dužnost da vodim računa o regentovoj sigurnosti za vrijeme putovanja do odredišta u Bavarskoj.

Idućeg dana predstavio me strogo službeno admiralu Horthyju general Pfaffer-Wildenbruch. Izmijenili smo nekoliko uobičajenih izraza za ovakve prigode te krenuli kolima na kolodvor.

Ulice su bile prazne, rijetki prolaznici nisu se osvrtali za nama.

Pred kolodvorom je stajala skupina ljudi, rijetki su bili oni koji su regentu mahnuli u znak posljednjeg pozdrava.

Zaista tužan odlazak starca koji je godinama upravljao sudbinom Mađarske!

Operacija Graif - igra skrivača" u Ardenima

• Okružnica iz Führerove *Vučje jame* u jedan sat iza ponoći 26. listopada 1944.: "Führer je naredio osnivanje specijalne postrojbe jačine dvije bojne za izviđanje i posebne operacije na zapadnom sektoru. Sve zaplijenjene američke uniforme, oprema, oružje i vozila moraju se predavati ovoj specijalnoj postrojbi, a sve postrojbe kopnene vojske, ratne mornarice, zrakoplovstva i SS-a trebaju prijaviti dragovoljce ..."

• Komandosima u neprijateljskim odorama prijeti u slučaju zarobljavanja da budu tretirani kao špijuni - zato se preporuča da vojnici nose ispod neprijateljske odore svoju njemačku vojničku odjeću a kada prijeđu u napad neka skinu sa sebe američke i engleske uniforme i ratuju kao pripadnici regularne vojske sa svim takvim oznakama!

U Führerov Glavni stožer pozvan sam oko 20. listopada 1944., Rusi su već bili uvelike ušli u Istočnu Prusku, bojište se nalazilo u blizini. Adolf Hitler me ovaj put primio nasamo. Bio je ljubazan kao uvijek. Imao sam dojam da je svježiji i odmorniji nego što je bio prigodom našeg posljednjeg susreta. Nakon što mi je priopćio da me je odlikovao Zlatnim križem, zatražio je da mu detaljno ispričam kako je proteklo uhićenje mladoga Horthyja i što se sve zbivalo pri operaciji na Burgbergu u Budimpešti. Potanko sam ga izvijestio o svemu što ga je zanimalo i ustao očekujući da je time završena moja audijencija, međutim Hitler mije pokazao da sjednem.

- Ostanite, Skorzeny - počeo je netremice me promatrajući - povjerit ću vam novi zadatak, možda najvažniji u vašem životu.

Samo veoma mali broj ljudi zna da u najvećoj tajnosti pripremamo vojnu operaciju u kojoj ćete vi igrati jednu od najvažnijih uloga. Njemačka

će vojska prijeći u prosincu u veliku ofenzivu, o njoj ovisi sudbina naše domovine.

Obrazlagao mi je obrise strateške zamisli posljednje velike ofenzive na Zapadu, koju će jednoga dana povjesničari nazvati *ofenzivom u Ardenima.* Doći će do velikih promjena na ratištima i na Istoku i na Zapadu u korist Njemačke, bez obzira što sada jošuvijek Saveznici nisu kadri sagledati pravo stanje stvari, njima je stalo da zbrišu Njemačku sa zemljovida ne pojmeći da time čime zlo i sebi.

- Oni ne vide da se Njemačka bori za Europu, da se ona žrtvuje za Europu, da ona Aziji brani put na Zapad - uzviknuo je dramatičnim glasom, u kojemu se nazirala velika količina gorčine.

Po Hitlerovu mišljenju, engleski su i američki narod protiv daljnjeg rata, njima je dosta rata. Saveznička propaganda sada govori o Njemačkoj kao o lešu koji samo što nije sahranjen, to se može čuti od angloameričkih radiostanica. Saveznici će pod pritiskom negodovanja javnoga mnijenja, koje je stalno bilo zavaravano i stoga zavedeno, možda biti spremni da sklope primirje s Njemačkom kao s pokojnikom koji se još uvijek ne da poraziti.

- Tada bismo mi mogli baciti sve naše divizije, sve naše armije na Istočno bojište i za nekoliko bismo mjeseci zauvijek uništili tu strašnu opasnost koja prijeti Europi - nastavljao je Hitler. -Uostalom, Njemačka već skoro tisuću godina stoji na straži i na braniku protiv azijskih hordi, pa neće ni sada iznevjeriti ovu svoju svetu dužnost. Već se tjednima priprema velika ofenziva, ofenziva nad ofenzivama. Radi se o tome da preotimamo prednost koja je još trenutno na strani Saveznika. Ali, već su prošla tri tjedna kako Saveznici ne mogu naprijed, njihove su se linije za opskrbu strahovito rastegnule, istrošio se materijal njihovih motoriziranih armija u proteklim mjesecima, naš se zapadni položaj stabilizirao, učvrstio, a bili smo već tako reći na rubu propasti, što više nismo.

Po Führerovu mišljenju samo je zračna nadmoćnost omogućila Saveznicima da se iskrcaju i dobiju bitke za Francusku i Belgiju. Međutim, možemo se nadati da iznimno loše vrijeme koje se predviđa za konac godine, barem privremeno smanji navale angloameričkog zrakoplovstva. Luftwaffe samo što nije primila 2000 novih lovaca na mlazni pogon koji su upravo čuvani za ovaj period rata. Munjevita će ofenziva osujetiti stvaranje snažne francuske armije, dok Saveznici posjeduju oko sedamdeset posto

vojnih formacija što je potpuno nedostatno za bojište dugo 700 kilometara. Zato, postoji sasvim realna mogućnost da jako sabijene i udružene njemačke snage pregaze neke slabije branjene dijelove bojišta prije nego što Saveznici srede svoje linije uz pomoć novih francuskih divizija koje se tek sastavljaju.

- Tjednima smo raspravljali o najpogodnijem mjestu za protunapad - zahuktavao se Hitler - uzimali smo u obzir pet različitih \parplanova. Prije svega, *Operaciju Nizozemska* koja bi započela u pokrajini Venlo u smjeru zapada, ravno prema Antwerpenu. Onda ofenzivu koja bi krenula sjeverno od Luksemburga najprije u pravcu sjeverozapada, a poslije u pravcu sjevera. Tu bi operaciju potpomogli pomoćnim zahvatom iz pokrajine La Chapelle. Jedna bi kolona krenula iz centra Luksemburga, druga iz Metza, sastale bi se kod Longwyja ... Dugo smo procjenjivali jesmo li za prvi ili drugi plan, nešto smo dakako morali odbaciti. *Operacija Nizozemska* veoma je interesantna, ali je skopčana s velikim rizikom.

Napokon smo se opredijelili za ofenzivu koja bi krenula sa sjevera Luksemburga, a koja bi bila podržana i potpomognuta pravcem iz pokrajine La Chapelle. Uostalom, to je ona ista pokrajina kroz koju smo se probili poslije prve bitke za Francusku.

Pažljivo sam slušao, i onda je došao red na mene i moju ulogu.

- Formaciji pod vašim zapovjedništvom povjeravamo jedan od najvažnijih zadataka u okviru spomenute ofenzive. Vi ćete kao prethodnica zauzeti jedan ili više mostova na rijeci Meuse, između Liegea i Namura, a za taj ćete se zadatak obući u britanske i američke uniforme. Takvu strategiju primjenjuje i neprijatelj. Na primjer, prije nekoliko dana prigodom zauzimanja pokrajine La Chapelle jedan je američki odred u njemačkim odorama ušao u naše linije. U ovom slučaju, male skupine pod vašim zapovjedništvom imaju zadatak da ometaju promet i izazovu potpuni metežmeđu savezničkim trupama. Svoje ćete pripreme završiti do 1. prosinca, a za sve se pojedinosti obratite generalu Jodlu.

Moj je tadašnji izgled zacijelo bio takav da je Hitler morao nadovezati:

- Znam da je ovaj rok možda isuviše kratak, ali očekujem da ćete i ovaj put ostvariti nemoguće. Razumije se, vi ćete osobno zapovijedati na prvoj liniji fronte kada vaše postrojbe krenu u akciju, ali ja vam

zabranjujem da se i vi sami prebacujete iza neprijateljskih položaja, jer ne možemo sebi dozvoliti da vas izgubimo.

Nekoliko sati kasnije primio me general Jodl i na karti pokazao kako je zamišljena naša operacija u Ardenima. U ofenzivu se polazi sa sektora između pokrajine La Chapelle i Luksemburga u smjeru Antwerpena kako bismo odsjekli 2. britansku armiju od američkih trupa koje se bore u oblasti La Chapelle. Istovremeno, više zapovjedništvo predviđa obrambenu liniju prema jugu na potezu Luksemburg-Namur-Leuven i prema sjeveru na potezu Eupen-Liege-Tongaren-Hasselt sve do Kanala Albert.

Pod najpovoljnijim okolnostima do Antwerpena bismo se morali probiti u svega sedam dana, i tu je bio krajnji cilj uništenja neprijateljskih snaga sjeverno od crte Antwerpen-Bruxelles i u području Bastogne.

Nijemci u jurišu kraj zapaljenog američkog vozila. Ardeni, 16. prosinca 1944.

Sve formacije određene za ofenzivu nazvane *Armijska grupa B* pod zapovjedništvom su maršala Modela. Armijska je grupa sastavljena od 6. oklopne armije generala Dietricha iz Waffen SS-a, od 5. oklopne armije generala Manteuffela i od 7. armije, raspoređene od sjevera prema jugu. Poslije snažne ali kratke topničke pripreme, instinktivno sam se sjetio 600 topova koje je Führer većspominjao, trebale bi navedene snage krenuti u proboj.

Jodi me uvjeravao da je sve proračunato i predviđeno i u tome je smislu objašnjavao:

- Vi ćete, Skorzeny, prijeći u napad u području koje spada u djelokrug 6. oklopne armije. Izvolite skicu koja će vas svakako zanimati: na njoj je pregled situacije kakva će biti, barem se nadamo, poslije početka naše ofenzive.

Na karti koju je preda mnom rastvorio mogao sam uočiti da je Vrhovno zapovjedništvo očekivalo da će tada izvršiti napad na bojištu Eupen-Verviers-Liege i da će čak uspostaviti dva mostobrana na rijeci Meuse. Ucrtani su također bili i mogući savezнички pravci obrambenih mjera kao i klinovi savezničkih pozadinskih formacija u naše bokove.

Prije nego što me otpustio general Jodl me upozorio da u najkraćem roku dostavim spisak potrebnog ljudstva i materijala.

Glavni stožer će svim postrojbama izdati naređenje da mi stave na raspolaganje sve časnike i vojnike koji govore engleski. Naknadno će se pokazati da je ovo cirkularno naređenje bilo školski primjer brzopletosti u odnosu na tajnost operacije, školski primjer otkrivanja tajnih namjera na štetu buduće ratne vojne akcije.

Nekoliko dana poslije primio sam sadržaj ovoga naređenja i umalo da nisam pao u nesvijest dok sam ga čitao, a to je naređenje potpisala jedna od najglavnijih ličnosti Glavnoga stožera, akt je dakako označen žigom - strogo povjerljivo tj. vrlo tajno.

U ovome je remekdjelu pisalo:

"Svim postrojbama Wehrmachta: prijaviti do ... listopada 1944. časnike i vojnike koji govore engleski i koji bi se dragovoljno prijavili zajedan specijalan zadatak... Prijavljene uputiti u Friedenthal kod Berlina radi njihova prijema u postrojbe komandosa pukovnika Skorzenyja"

Stvarno sam se razbjesnio.

(Okružnica iz Führerove *Vučje jame* u 1 sat poslije ponoći 26. listopada 1944. - puni tekst:

"Führer je naredio osnivanje specijalne postrojbe jačine dvije bojne za izviđanje i posebne operacije na zapadnom sektoru. Sve zaplijenjene američke uniforme, oprema, oružje i vozila moraju se predavati ovoj specijalnoj postrojbi, a sve postrojbe kopnene vojske, ratne mornarice, zrakoplovstva i SS-a trebaju prijaviti dragovoljce koji će udovoljavati sljedećim zahtjevima:a) da su tjelesno apsolutno sposobni za rat, podesni za specijalne zadatke, živa duha, jake ličnosti;b) da su potpuno uvježbani za pojedinačnu borbu;c) sa znanjem engleskog jezika, američkoga dijalekta, naročito je važno poznavanje vojne terminologije.

Ovu naredbu objaviti svim postrojbama i službama. Dragovoljci se trebaju javiti postrojbi SS-Obersturmbannführera Skorzenyja u Friedenthalu kod Berlina.

Potpis - generalfeldmaršal Keitel")

Zar se saveznička obavještajna služba neće dosjetiti o čemu se radi? Poslije rata sam doznao da je taj famozni dopis stigao do Amerikanaca već nakon osam dana. Nije mi jasno zbog čega nisu poduzeli potrebne mjere opreza, sasvim se lijepo dalo zaključiti što se sprema na njemačkoj strani?!

Po mome mišljenju ova je operacija takvim postupkom bila osuđena na neuspjeh i propast i prije nego što je započela. Požalio sam se Glavnom stožeru na nečuveno lakomisleno i opasno ponašanje pošiljatelja okružnice i "ponizno" predložio da se obustavi moje sudjelovanje iz očiglednih i opravdanih razloga. Moje je ogorčeno pismo razumije se prošlo sve razine vojne administrativne nadležnosti i odgovorio mi je Hitlerov šurjak (koji je bio oženjen sestrom Eve Braun op.), SS-general Fegelein na sljedeći način:

"Slučaj je zaista nevjerojatan i nepojmljiv, ali to je upravo razlog da se o njemu ne govori Führeru. Prema tomu, vaš je zahtjev nemoguće uvažiti!"

Otprilike u isto sam vrijeme razgovaro s jednim brigadirom iz stožera generala Wintern, koji je imao svoju teoriju zbog čega je rečena okružnica onako naoko glupo sastavljena i još gluplje odaslana. Po njemu, našim komandosima u neprijateljskim uniformama prijeti da u slučaju zarobljavanja budu tretirani kao špijuni i dosljedno tomu budu strijeljani. Međunarodno pravo zabranjuje da ljudstvo u neprijateljskoj odjeći koristi oružje, pa on zato savjetuje da moji vojnici nose ispod neprijateljske

uniforme svoju njemačku vojnu odjeću a kada prijeđu u napad neka skinu sa sebe američke ili engleske uniforme i ratuju kao pripadnici naše regularne vojske sa svim takvim oznakama.

Ja sam primjenjivao ovaj savjet. Bilo je u tome opasne istine ...

Prema datim uputstvima moje trupe ulaze u sastav 150. oklopne brigade. Ravnat ćemo se jednako kao i svi ostali po rasporedu Vrhovnog zapovjedništva za planiranu veliku ofenzivu, a po toj osnovnoj zamisli naše će armije odmah prvoga dana protunapada probiti neprijateljske postave na više mjesta. Drugoga će dana, tako se predmnijevalo, naše armije doprijeti do rijeke Meuse i prijeći preko nje. Očito se pretpostavljalo kako će već koncem prvoga dana ostaci savezničkih snaga na ovome položaju biti u potpunom rasulu.

Na papiru je bilo sve u redu.

Do prve faze napada dijelilo nas je nešto više od mjesec dana, što je značilo da moramo ubrzati pripreme kako god znamo i možemo. Bio je to odviše kratak rok za osnivanje i ustrojavanje nove postrojbe, ako se ima u vidu što je u svemu tomu bio našosnovni zadatak. Bili smo svjesni da je skoro nemoguće postići vrhunsku osposobljenost u tako kratko vrijeme, ali budući da sam pravodobno skrenuo Führern pozornost na ove okolnosti, savjest mi je bilo čista iako dobrano uznemirena.

Naša su glavna tri cilja bili mostovi na rijeci Meuse kod Angia, Amaya i Huya. Podijelili smo čitav sektor djelokruga 6. oklopne armije na tri dijela, a svaki je taj dio završavao kod navedenih mostova. Prema takvom rasporedu podijelili smo i ljudstvo u tri borbene skupine koje su nosile oznake X, Y i Z.

Iako smo se smatrali oklopnom brigadom, mi smo to bili samo po nazivu. Prije svega, da se razumijemo, naši nas nisu držali za oklopnu formaciju, u što smo se ubrzo uvjerili kada smo podnijeli zahtjev za isporuku neophodne opreme i svega ostaloga.

Mirne duše su nas obavijestili da nam ne mogu pribaviti naznačeni broj tenkova "za jedan puk", kao što smo tražili. Možda nam naknadno ispune želju i dobijemo "engleske i američke tenkove s kojima bi mogli sastaviti jednu bojnu, ali i to je pitanje", moramo se strpiti, mi neka samo nastavimo s našim pripremama i javimo se kada bude vrijeme za takve zahtjeve!

Loš početak!

U svojim smo zahtjevima bili više nego skromni, odrekli smo se svih pomoćnih službi da bismo uštedjeli na pratećem osoblju, i tako je naša nazovibrigada prema mom prijedlogu izgledala ovako:

- dvije oklopne satnije sa po deset vozila,
- tri satnije za izviđanje, svaka sa po deset oklopnih automobila,
- tri bojne motoriziranog pješaštva,
- jedna laka protuzrakoplovna satnija,
- dvije satnije protuzrakoplovnoga topništva,
- jedan odjel minobacača,
- jedna satnija službe veze,
- jedan manji brigadni stožer,
- tri manja stožera bojni,
- jedna satnija isključivo komandosa.

Sve u svemu oko 3300 ljudi.

Da bi od svega toga doista nastala borbena formacija nužno je bilo zatražiti oružje, streljivo, vozila, odore i dopunsku opremu.

I nas je same hvatao strah pri pomisli da se sve ovo mora priskrbiti u nemoguće kratkom roku od nekoliko tjedana, koliko nam je preostajalo do početka protunapada i samim tim naše specijalne operacije u neprijateljskim uniformama. Ima li se na umu naš osnovni zadatak treba nam staviti na raspolaganje velike količine ratnog plijena - tenkove, odore, jer smo se samo tako od njemačkih vojnika mogli pretvoriti u naše neprijatelje Engleze i Amerikance.

Kao što sam pretpostavljao, naše vlastite zalihe savezničkog ratnog materijala nisu bile osobito velike, još manje neiscrpne. Konačno, naše su se armije posljednjih mjeseci neprekidno povlačile i naravno da nisu posjedovale neki veći ratni plijen u traženom obliku.

Kada sam 26. listopada 1944. predavao generalu Jodlu spisak naših tekućih potreba za stvaranje "oklopne brigade", natuknuo sam mu da ću zbog nedostatka opreme biti svakako prinuđen na razne improvizacije koje ne mogu unaprijed opisati. Tom sam prigodom također dao generalu Jodlu do znanja da po mome mišljenju naš pothvat nazvan *Operacija Zmaj* može

uspjeti jedino pod uvjetom da ga izvodimo noću poslije početka glavne ofenzive kako bismo u potpunosti i na najbolji mogući način iskoristili iznenađenje i zbunjenost neprijatelja. Radi toga bilo bi nužno da divizije iz prvoga borbenog udara stignu još prve večeri do svojih ciljeva i da u sektoru koji je naročito važan za nas prijeđu mali planinski masiv nazvan Rohas Venn, Visoki Venn. U suprotnom ne bih mogao preuzeti odgovornost za uspjeh moje misije. Jošsam zatražio da se "naša tri mosta" koje zauzimaju moje trupe prethodno snime iz zrakoplova kako bismo mogli pravovremeno razraditi sve neophodne pojedinosti pristupa i napada.

S odobrenjem za osnivanjem brigade nije bilo nikakvih teškoća kao i s obećanjem Glavnoga stožera da će se smjesta ispuniti svi moji zahtjevi koji se tiču nabrojenih materijalnih sredstava.

Iskoristio sam prigodu i naglasio da su mi potrebna tri iskusna zapovjednika bojne i da mi se uz dragovoljce dodijeli nekoliko prekaljenih formacija Wehrmachta koje će zaokružiti na brzinu osnovanu brigadu. Dobio sam tri vrlo sposobna pukovnika, a malo potom i dvije bojne padobranaca iz zrakoplovnih snaga Luftwaffe. Brigadu su dopunile dvije satnije mojih specijalnih postrojbi iz Friedenthala i moja bojna padobranaca.

Ostalo je još otvoreno pitanje dragovoljaca koji govore engleski. Do dolaska prvih stotinjak dragovoljaca bilo je minulo skoro osam dana. Pozlilo mi je kada sam vidio koga su mi poslali. Samo što ih nisam otjerao k vragu!

Naši "profesori" u Friedenthalu razvrstali su dragovoljce u tri odvojene skupine prema njihovu znanju engleskog jezika. Bilo je krajnje zabrinjavajuće da prva kategorija u koju su spadali vojnici koji su tečno govorili engleski ili koji su dapače vladali američkim dijalektom engleskog jezika, američkim slengom, nije nimalo rasla. I dok nam je trebalo takvih nekoliko stotina, s mukom smo pronalazili jednoga ili samo dvojicu dnevno koji bi koliko-toliko mogli zadovoljiti kriterije prve kategorije.

Moram priznati da i ja osobno slabo znam engleski, pa mi se sada osvećivalo što sam na satovima engleskoga više uživao u zadirkivanju našega jadnoga profesora nego da naučim neke nove izraze. Ipak sam se trudio da nadoknadim izgubljeno i zaboravljeno sa školskih satova i da barem s vremena na vrijeme uspješno složim neku pristojnu rečenicu. Jednoga sam dana upoznao nekoga mladog zrakoplovnog časnika koji je

smatrao da po svome znanju engleskoga jezika ulazi U našu prvu kategoriju.

Obratio sam mu se na engleskom:

- Molim vas, recite mi nešto o vašem posljednjem ratnom zadatku!

Siroti se mladić zagrcnuo, petljao da bi mucajući odgovorio:

- Gospodine Oberstleutnante (pukovniče - op.), svoj sam posljednji ratni zadatak izvršio prije pet mjeseci...

Onda je umuknuo i brzo dodao na njemačkom:

- Ako mi dozvolite, objasnit ću vam na svom materinskom jeziku ...

Evo, tako je to bilo!

Nisam ga smio psovati niti koriti, bio je dragovoljac koji se svakako pun oduševljenja javio u našu formaciju, a ne bi mogao prevariti nijednog Amerikanca, pa ni kada bi se namjerio na nekog tupog i blesavog Amerikanca!

Poslije nekoliko tjedana i konačnog razvrstavanja dragovoljaca suočili smo se s poraznim rezultatom: u prvoj je kategoriji ostalo svega desetak ljudi, mahom starih i isluženih pomoraca koji su najvećim dijelom sačinjavali i drugu kategoriju. Ova skupina druge kategorije bila je sastavljena od pojedinaca koji su samo donekle tečno govorili engleski i brojila je njih 30 do 40. Najzastupljenija je bila treća kategorija i u njoj su bili dragovoljci koji su se sa svojim znanjem engleskog jezika, možemo reći "snalazili", takvih je bilo nekih 150. U kategoriju broj 4 spadali su mladići koji još nisu sasvim zaboravili ono što su nekada nabubali u školi i bilo ih je negdje oko 200. Oni ostali izvan kategorija jedva da su znali izustiti "Yes" ili "No". Zapravo, u navedenim je okolnostima bilo najdomišljatije obrazovati "brigadu gluhonijemih", jer sam 120 najboljih "jezičara" pridodao satniji komandosa. To je bilo sve ljudstvo, nikoga više nisam imao. Kako nas ipak veći broj mora sudjelovati u akciji, a nismo nikakvi "jezičari", pridružit ćemo se američkim vojnim kolonama u povlačenju - stisnuti vilice i ponašati se kao da smo "zanijemili uslijed proživljenih ratnih užasa".

Da bismo barem donekle popravili ovo neveselo stanje, poslali smo neke iz druge kategorije u školu za prevoditelje i u logor za američke

zarobljenike, ali pošto je ova "izobrazba" trajala svega osam dana, rezultati su bili slabi, bolje rečeno - nikakvi.

Za glavninu mojih trupa važilo je pravilo, kada već ne znaju nijednu englesku riječ, da nauče barem najčešće psovke kojima se služe američki vojnici i da pokušavaju shvatiti značenje riječi "Yes" i "No", ili što znači "OK". Ujedno smo danima nastojali upamtiti najvažnije zapovijedi u američkoj vojsci. To je bilo sve što smo mogli učiniti za jezično "kamufliranje" naše tobožnje brigade za posebne namjene.

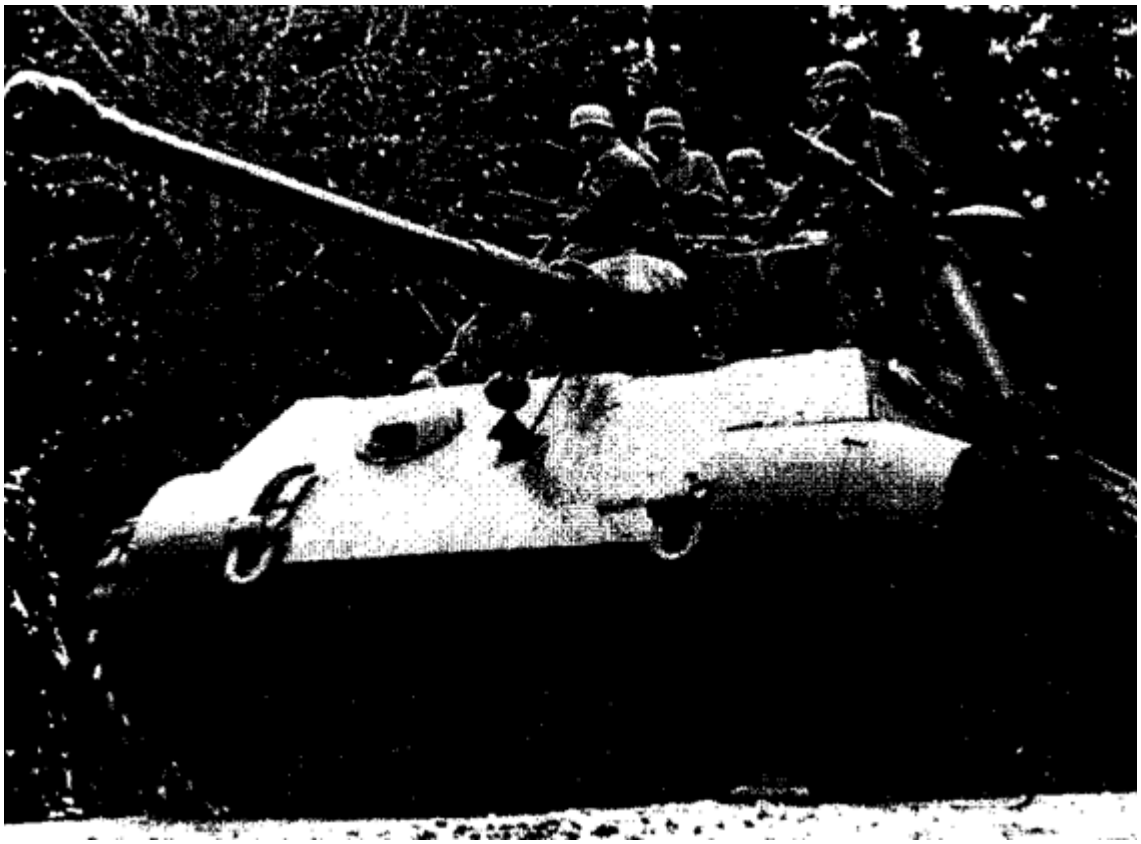

Njemački vojnici u napredovanju kroz Ardene.

Pravo je zlo tek nailazilo i ticalo se naše opreme. Ubrzo smo shvatili da uopće nećemo dobiti dovoljan broj američkih tenkova, a kada je počela naša toliko brižno pripremana i hvaljena ofenziva bili smo srećkovići samo

sa dva tenka tipa *Sherman,* od kojih je jedan otkazao poslušnost već poslije svega nekoliko prevaljenih kilometara.

Kao zamjenu za ostatak američkih tenkova kojih nije bilo, dobili smo dvanaest njemačkih tenkova tipa *Panther.* Maskirali smo ih kako smo znali i umjeli, stavili na njih limene ploče oko topova i kupola da izdaleka imaju profil sličan tenkovima tipa *Sherman.* Rezultat naravno nije zadovoljavao, bila je to dosta naivna igra skrivača: naši tenkovi nisu mogli glumiti američke tenkove i nikako nisu mogli prevariti pravoga vojnika, možda tek neke mlade novake koji su tek stupili u vojsku, a i ovo pod uvjetom da ih susretnu u sumraku ili s neke veće udaljenosti, ili da eventualno imaju slabiji vid.

Nismo bili puno sretniji niti s deset američkih i engleskih oklopnih vozila što su nam ih dostavili. Dugo smo razmišljali na koji način da ih upotrijebimo, posebno engleska vojna vozila, jer nam je predstojala borba u sektoru koji su držali Amerikanci. No, engleskih smo se vozila naposljetku otarasili veoma lako i jednostavno, pokvarila su se na prvim vježbama. Tako smo ostali na samo četiri američka oklopna vozila pa smo se morali odlučiti - a za što drugo? - za njemačke oklopne automobile.

Stiglo je tridesetak Jeepova, moglo ih je i trebalo biti kudikamo više da su nam ih htjeli ustupiti njihovi novi vlasnici u njemačkoj vojsci koji su se bezobrazno oglušivali da ih predaju nama - nitko ih nije mogao nagovoriti da se odreknu svojih zaplijenjenih ljubimaca. A kada je riječ o vozilima - pojavljuje se problem s gorivom, pogotovo u ratnim uvjetima, nevolja je bila što nam neprijatelj nije osigurao i benzin za zaplijenjena vozila, a naše je Vrhovno zapovjedništvo živjelo u zabludi da će "neprijatelj biti prinuđen ostaviti velike količine benzina što će nama dobro doći za naše potrebe".

Još jedna iluzija, opasna i strahovito sudbonosna! Naš se brigadni vozni park također obogatio i s petnaestak američkih kamiona, ali i njemačkim kamionima marke Ford koje smo premazali zelenom bojom. S oružjem smo najgore stajali: posjedovali smo točno samo pola potrebnih američkih pušaka, nekoliko američkih protuoklopnih topova i minobacača za koje uopće nismo imali odgovarajuće streljivo. Jednoga smo dana trebali preuzeti nekoliko vagona američke municije, ali taj je arsenal već idućeg dana odletio u zrak. Morao sam odlučiti - svi osim komandosa polaze u bitku s njemačkim oružjem, do daljnjega.

S uniformama smo imali problema da je bila sramota. Dođavola, uniforme su bile prvi i osnovni uvjet da nam uspije podvala i ako tu bude nekih nepravilnosti postajemo sumnjivi prvim ophodnjama savezničke vojne policije na koje ćemo naići.

Bili su nas obradovali da nam šalju veliku gomilu vojne odjeće, a kad tamo to su bile samo engleske uniforme s kojima nismo znali što da počnemo. Poslije su nam dopremili vagon vojnih šinjela, a kao što je svima poznato američka vojska ne nosi duge vojne kaputе nego bluze i vjetrovke, toliko tipične za tu vojsku. Kada smo kod toga dijela vojne odjeće, na nekim komadima su bile prišivene ili namaljane oznake zarobljeničkog logora. Za mene kao zapovjednika brigade jedva da je pronađen jedan džemper kakav nose američki vojnici. Samo džemper i ništa drugo!

Nakon mnogo čak smiješnih okapanja uspjeli smo kostimirati naše ljudstvo da je izgledalo kolikotoliko kako treba, barem časnički kadar. Ono što nam je još nedostajalo, nadali smo se da ćemo prikupiti tijekom napredovanja i kretanja po zoni operacije uvjereni da savezničke formacije ratuju s punim skladištima nadomak prvih crta bojišta, a mi samo možemo uzeti što nam treba kada nastane povlačenje!

Radi očuvanja tajnosti, proglasili smo naše vojno vježbalište i uopće cijeli poligon u Friedenthalu zabranjenom zonom, dapače ukinuli smo dosadašnju redovnu poštansku službu i prepustili rukovođenje svakodnevnim pripremama krajnje savjesnom pukovniku Hardicku. Među našim su ljudstvom kružile najnevjerojatnije glasine. Vojnici su znali da ću ja zapovijedati brigadom i očekivali akciju sličnu onoj u Italiji za oslobađanje Mussolinija. Unatoč svim najstrožim mjerama u cilju suzbijanja fame koja se širila, pukovnik Hardick je počeo strepiti da će nam se gadno osvetiti ova neutaživa radoznalost. Potužio mi se, a meni se digla kosa na glavu kada sam od njega čuo u svom uredu u Friedenthalu što se sve truća. Moram priznati da su neki od mojih zaista imali bujnu maštu... Jedni su tobože znali iz "jako pouzdanih izvora" da će naša brigada prekrstariti Francuskom kako bi oslobodila naš opsjednuti garnizon u Brestu. Drugi su opet tvrdili da ćemo priteći u pomoćbraniteljima Lorienta i zaklinjali se da su svojim očima "vidjeli" operativne planove za upad u tamošnju tvrđavu. Postojalo je jošdeset drugih fantastičnih priča koje nam ne bi uopće smetale kada ne bi prijetila opasnost da se savezничка obavještajna služba počne zanimati za ove naše tajanstvene pripreme.

Kako postupiti?

Zabraniti svaki nepotreban razgovor?

Po mome mišljenju najjednostavnije je i najučinkovitije da ništa od toga ne opovrgavamo već da se pretvaramo kako nas jako ljuti što su naši ljudi tako "dobro obaviješteni", to je jedini način da zbunimo savezničke obavještajne službe.

U međuvremenu smo pojačali tempo vojne obuke, naročito smo razrađivali napade na mostove. Nastojali smo naše ljude odviknuti od ukrućenosti koja je posljedica stege u njemačkoj vojsci.

Uspjeli smo ih naviknuti na žvakanje kaugume i na tipično američko otvaranje kutije s cigaretama, na nonšalantan i karakterističan odnos prema pretpostavljenima.

Jedina približno dobro kamuflirana postrojba s kojom smo raspolagali bili su komandosi. Stoga smo odlučili štedjeti ove ljude, premda smo i od njih tajili koji im je zadatak. Oni će kao samostalni i izdvojeni promatrači učiniti velike usluge glavnini naših armija, dok je njihov osnovni zadatak da rastroje neprijateljske redove, da šire lažne vijesti, preuveličavaju prve uspjehe njemačkih divizija, da premještaju putokaze na cestama, da prenose izmišljena i proturječna naređenja, da prekidaju telefonske vodove gdjegod na njih naiđu i da dižu u zrak zalihe streljiva.

Jednoga je dana poslije jutarnje smotre jedan časnik iz formacije komandosa zamolio da razgovaramo u četiri oka. Rekao mi je vrlo ozbiljno:

- Gospodine pukovniče, meni je poznat cilj pothvata za koji se pripremamo.

Pogledao sam ga osupnut. Prohujalo mi je kroz glavu da se nisu Völkersam ili Hardick, jedini kojima je poznata prava tajna, nehotice izbrbljali?

Zadovoljan kako me zabezeknuo, nastavio je šapatom:

- Brigada ide u Pariz da bi tamo zarobila savezнички Glavni stožer, je 1' da?

Jedva sam se suzdržao da ne prasnem u grohotan smijeh.

Dakako da se nisam smio odati.

- Hm, hm - zakimao sam glavom.

Njemu je to bilo dovoljno pa je oduševljeno, siguran da je proniknuo veliku istinu, dodao:

- Gospodine pukovniče, poznajem Pariz kao svoj džep i nudim vam punu suradnju. O tome neću nikome ništa govoriti, možete biti spokojni.

Potaknuo sam ga da iznese kako bi on obavio dotičnu akciju u Parizu. On je već u tančine sve osmislio. Jedna bi kolona ratnih zarobljenika, praćena vojnicima koji savršeno govore engleski, nastupala prema Parizu. U toj bi koloni bilo i njemačkih tenkova koji će kao ratni plijen biti pokazani savezničkom Vrhovnom zapovjedništvu. Sav zagrijan nije prestajao sipati sve nove i nove ideje. Otpustio sam ga s preporukom da "još bolje prouči svoj plan" pa da opet o tome naknadno popričamo. Kasnije sam saznao da se nije pridržavao obećane diskrecije: valjda je zbog toga savezn ička obavještajna služba nekoliko tjedana držala na oku "Cafe de la Paix", koji sam ja usput spomenuo bez nekoga važnijeg razloga.

Ipak ne ide sve po planu ...

Polovicom studenoga, Vrhovno zapovjedništvo (OKW) odgađa početak protunapada u Ardenima s 1. prosinca na 10. istoga mjeseca, a onda se sve prebacuje za 16. prosinca. Opremanje divizije još uvijek nije dogotovljeno. Ova su nasumična događanja zapravo pokazala da zaista crpimo posljednje ljudske i materijalne zalihe za protuudar na Saveznike. Na svakodnevnim konferencijama u Führerovom Glavnom stožeru kojima sam i ja bio nazočan tri puta stalno se podsjećalo što sve nedostaje kojoj diviziji.

Slobodnije kazano, naše su tadašnje mogućnosti sličile na posteljinu koja je prekratka da bi pokrila krevet!

Luftwaffe je jednoga dana priznala da ni najveća požrtvovnost i hrabrost naših pilota ne može odoljeti brojnoj nadmoćnosti neprijatelja. Netko je tada primijetio: "U ofenzivi u Ardenima sudjelovat će 250 naših lovaca na mlazni pogon!"

Nisam mogao vjerovati svojim ušima ... Pitao sam se: je li to ostatak od onih 2000 lovaca na mlazni pogon o kojima je govorio Führer 22. listopada ove godine?

Hitler me na jednom od tih sastanaka podsjetio na njegovu zapovijed da sam ne smijem prelaziti neprijateljske položaje, nego da svoje naredbe izdaj em preko radija. Zar da ostanem u pozadini dok se negdje ispred mene

očajnički bore moji ratni drugovi? To bi mi se dogodilo prvi put! Odlučio sam da o tome izvijestim sve zapovjednike mojih bojni. Osjećat ću se pritom prilično neugodno i zato ću sa svoje strane obećati da ću im se priključiti ako njihova situacija postane kritična. Neću se kriti u nikakvom glavnostožernom bunkeru - bit ću sasvim blizu prvim postavama.

Tamo kuda smo se spremali Saveznici nisu ništa slutili, i neprijateljska jebojišnica mirovala, Amerikanci su se očito nadali nekom dužem predahu.

Njemački Glavni stožer u Ardenima, prosinca 1944

Ja sam znao da neće biti tako!

U noći između 13. i 14. prosinca 1944. zauzeli smo polazne položaje. Ja sam 14. prosinca službeno preuzeo zapovijedanje mojom oklopnom brigadom. U nekoj sam šumarskoj kolibi okupio sve zapovjednike mojih bojni i izdao im posljednje upute: bez ikakve pucnjave, naše je da

napredujemo, samo da napredujemo -bez obzira na sve. Na licu mjesta treba ocijeniti na koji je način najbolje zauzeti mostove. Ne smijemo srljati u pravu borbu, za tako nešto smo preslabi. Naš je zadatak ostvariv uz dva uvjeta:čim se izvrši proboj, naše je da jurnemo daleko iza savezničkih postava!

Tijekom noći 16. prosinca nitko nije spavao. Čekali smo da krenemo poslije početka općeg napada. Moje su tri grupe radiotelegrafista čekale na rubu šume. Od njih sam doznao da su tri naše borbene skupine zauzele položaje iza oklopnih trupa i spremne su da navuku odore za kamuflažu i proslijede kuda im je naređeno, na područje pod neprijateljem koji će biti zaokupljen svojom obranom.

Napokon je svanulo.

Odjednom je na tisuće topova otvorilo vatru na neprijateljske položaje. Njemačka je pješadija bila spremna za napad. Oko 7 sati primamo prva izvješća - nisu baš sjajna. Ali, dan je dug. Zatečeni smo: snažna vatra našeg topništva uopće nije poremetila američke položaje kod Losheima. Stisnutih zuba čekamo nastavak. Oko podne je javljeno da se vode ogorčene borbe prsa u prsa, da je zauzeto nešto terena, ali da nema očekivanog i pravog prodora kakav nam treba da bismo promijenili odnos snaga. Pitao sam se zašto nismo ubacili više oklopnih kola koja su napredovala samo nekoliko kilometara, došla do dubine prvoga napada i zapela na polaznim položajima pješadije. Jer moje su borbene skupine ovisne o pomicanju oklopnih kola, stalno su iza njih.

Jedna radiostanica izvješćuje da je poginuo dopukovnik Hardick i da je satnik von Völkersam preuzeo zapovijedanje bojnom.

Tako je prošao 16. prosinca, a da 6. oklopna armija nije postigla odlučujući uspjeh. Istoga je popodneva svima bilo jasno da tenkovi moraju krenuti ako još uvijek želimo veliki proboj. Pokušao sam doći do Losheima. Putevi su bili potpuno zakrčeni svim vrstama naših vozila. Morao sam neprestano silaziti, vikati, derati se i psovati, nadglasavati se s vozačima blokiranih kamiona.

Otpješačio sam skoro punih deset kilometara. U Losheimu zaglušna ratna grmljavina. U okolnoj šumi leže naši padobranci koji su još jutros pošli u napad, ali nisu se mogli dokopati predviđenih položaja. Nešto južnije je situacija znatno povoljnija, tu smo prilično napredovali.

Očito da danas naše trupe neće stići do položaja koje je trebalo zauzeti još prvoga dana. Ništa od *Operacije Zmaj!* Ostala je nada: ako naše oklopne postrojbe izvrše uspješan napad tijekom noći, možda uspijemo. Čekat ću još 24 sata. Ako sutra prijeđemo greben Hohes Venna, pruža nam se mogućnost da stignemo do rijeke Meuse, gdje zaposjedanje mostobrana može odlučiti sudbinu ove početne bitke.

Od nasmionijih komandosa iz moje satnije sastavljam tri grupe koje će dezorganizirati neprijateljsku pozadinu. Naredio sam im da se prokrijumčare preko savezničke linije i izvrše sabotaže u granicama mogućnosti. Naročito sam zahtijevao da obrate posebnu pozornost na tri ceste kojima će, ako sve pođe kako treba, proći moja tri borbena odreda.

Oko ponoći tenkovi polaze u napad. Prve vijesti o njihovu napredovanju možemo očekivati tek u zoru. Poslije 36 sati nespavanja legao sam i zaspao čvrstim, mrtvačkim snom. Tek što sam usnuo, probudili su me: moja se prva grupa vratila. Njihova su izvješća od velike važnosti za Vrhovno zapovjedništvo i ja ću ga uputiti kuda treba. Oko 5 sati stiže prvo izvješće naše tenkovske formacije: "Unatoč snažnom neprijateljskom otporu, zauzeli smo selo Honsfeld".

Možda nije sve loše!

I druga skupina tenkova nešto južnije javlja da je također zauzela prilično područje.

Idem u izvidnicu, putevi su još zakrčeniji nego jučer. Neprekidna kolona motornih vozila napreduje očajno sporo: 50 metara, 100 metara, opet 50 metara. Izgubio sam strpljenje, okrenuo kola i pošao zabačenim, skoro neprolaznim putevima. Tek što sam upao u selo, ponovo metež. Ostavljam kola i idem pješice. Ponegdje neke kamione pomaknem, pogotovo ako vidim nekoga časnika da se odmara u kabini, naređujem mu da siđe i ureduje.

Na padini kod Stadtkylla ogromni kamion Luftwaffe zapeo i ni makac. Tridesetak ljudi oko njega. Raspitujem se što je u kamionu, dijelovi za projektile V-I, kažu. Bit će da su ga toliko daleko poslali naprijed jer se pretpostavljalo da će se front pomaknuti mnogo dalje na zapad.

Pozivam posade svih ostalih kamiona i uskoro je stotinjak ruku zaposleno istovarom. Kada je to okončano, prevrnuli smo kamion u dubinu

i on se otkotrljao do maloga jezera u dolini. Za nekoliko je minuta zagušeni promet opet tekao dalje bez zastoja.

U Manderfeldu iste večeri prisustvujem pravom ratnom savjetovanju. Sjeverna skupina naših tenkova napreduje uz teške borbe. Tenkovi su već pred Stavelotom kojega Amerikanci ogorčeno brane. Vijesti s drugih sektora nešto su vedrije, ali daleko od toga da budu dobre. Kolikogod bio neprijatelj iznenađen, ne napušta položaje, niti govora o povlačenju ili odstupanju bez borbe i otpora kao što su predskazivali u Glavnom stožeru. Više ni ne pomišljamo da se približimo rijeci Meuse, nećemo tamo ni sutra, ni prekosutra jer su u bitku ušle nove neprijateljske snage odlučne da nas vrate na naše početne linije. Ništa od našega pothvata, moramo pričekati daljnji razvoj situacije. Glavni stožer 6. armije smatra da sam u pravu. Obavijestio sam i svoje borbene postrojbe, naredio im da logoruju gdje se nalaze, a svoju sam brigadu stavio na raspolaganje 1. SS-oklopnom korpusu.

Naše je napredovanje sasvim prestalo, od 18. prosinca smo prikovani za isti položaj. Oko 11 sati ujutro zauzimamo Trois Ponts, poslije podne su u našim rukama još dva susjedna sela. Svi su mostovi dignuti u zrak. S prvih položaja stalno isti zahtjevi kojima se ne može nikako udovoljiti: nema goriva za vozila i tenkove, nema streljiva. Ne možemo se maknuti s mjesta, a potpuno je izostala svaka dostava, nijedan kamion iz pozadine više ne stiže do nas.

Zarobljene američke vojnike odvode u Njemačku. Ardeni, prosinac 1944.

Narednog dana naš je prodor kod Malmedyja prekinut. Kada bi se domogli toga mjesta, zatvorili bismo neprijatelju ovaj smjer opkoljavanja. Pitaju me da li da zapušimo ovu "rupu" napadom na grad. Naravno, pristajem: idemo! Izdajem naređenje mojima da se 20. prosinca razmjeste oko sela Engelsdorfa. Ali potrebna nam je topnička podrška koju ne možemo dobiti. Nosim se mišlju da napadnemo Malmedy s dviju strana i zauzmemo lanac brežuljaka sjeverno od grada gdje bi se ukopali i odbijali moguće protunapade. U početku smo obje ceste sa sjeverne strane Engelsdorfa branili s dvije skupine, svaka sa po deset ljudi.

Slabo, veoma slabo.

Izviđački odred upućen u Malmedy javlja da grad drže nedostatne neprijateljske snage koje bismo lako mogli nadvladati.

Zapovjednik skupine izviđača stari je kapetan ratne mornarice i našao se u Malmedyju, a da ni sam nije znao kako: on je jednostavno zalutao i najednom svanuo među prvim kućama u gradu, gdje su ga prolaznici pitali je li to ulaze Nijemci u njihovo mjesto.

Tek je tada shvatio da je već u Malmedyju u kojem se zadržala šaka Amerikanaca. Brzo se okrenuo i vratio u Engelsdorf.

Nije nimalo tajio što mu se dogodilo, dapače sasvim je otvoreno priznao:

- Ovaj put nas je poslužila sreća - dok mi je to pričao, smijao se.

Grad je nezaštićen čekao na nas i mogli smo ga osvojiti bez topničke pripreme. Konačno, imao sam još desetak tenkova, ostali su ležali nepomični, pokvareni.

Još uvijek sam polagao prilične nade u komandose poslane iza neprijateljskih položaja radi dezorganizacije savezničke obrane. Od devet takvih grupa, šest ih je ili čak možda osam uspjelo u prebacivanju. Niti danas nisam u stanju priopćiti točan broj diverzanata, dvije su grupe zarobljene i njihova se sudbina može pretpostaviti pošto su nosili savezničke uniforme te su ih smatrali špijunima.

Četiri su mi grupe podnijele podrobne izvještaje kako su prošli, usto ja nimalo nisam sumnjao. Zbog važnosti slučaja, ukratko ću opisati neke njihove epizode.

Jedna se grupa već prvoga dana općeg napada probila preko savezničkih položaja i pojavila u Huyu, pokraj rijeke Meuse. Tu su se smjestili na križanju cesta i promatrali pokrete neprijateljskih trupa. Vođa grupe koji je inače tečno govorio engleski sebi je dopustio šetnju okolicom, da izvidi stanje uokolo.

Poslije nekoliko sati naišao je savezнички oklopni puk. Njegov ih je zapovjednik upitao kuda vodi cesta ispred njih na što mu je vođa grupe pokazao neka produži krivim pravcem uz objašnjenje da su "njemačke svinje" razorile prilaz na više mjesta i da je on osobno primio naređenje da sve opomene na potreban zaobilazak.

Zadovoljan što je pravovremeno obaviješten, američki je zapovjednik sa svojom kolonom krenuo u pogrešnom smjeru. Na povratku, ova je grupa presjekla više telefonskih linija i uklonila više putokaza koje su bili ranije postavili Amerikanci. Idućeg dana moji su se ljudi vratili na isto mjesto i nabasali na pravi krkljanac, Amerikanci su se muvali amotamo ne znajući kamo da krenu.

Jedna druga grupa dospjela je kroz američke položaje do same rijeke Meuse. Prema njihovom izvješću Angloamerikanci nisu obraćali pozornost na čuvanje mostova, bit će da su vjerovali kako to nije više potrebno. U povratku ova je grupa komandosa prepriječila tri važne ceste u smjeru fronte obojenim vrpcama, uobičajenom američkom oznakom da je područje minirano. I znatno kasnije savezničke su trupe izbjegavale prolazak ovuda i radije odabirale druge ceste - minirano je minirano!

Treća je grupa naišla na spremište streljiva, ondje je sačekala noć i tada digla u zrak sve što se nalazilo na tome mjestu. Telefonski vod koji su otkrili "precvikali" su na više mjesta i dakako zadali velike muke savezničkim vezistima da opet uspostave ranije veze.

Najčudnija je bile priča grupe koja je još 16. prosinca iznenada banula pred američke rovove. U tim su rovovima dvije američke satnije valjda namjeravale ostati do daljnjega: postavile su propisne prepreke, maskirale strojnička gnijezda. Naši su se nemalo prepali kada ih je američki časnik pozvao da mu ispričaju najnovije vijesti o događajima unaokolo. Naš vođa komandosa u uniformi američkoga narednika imao je zbilja bujnu maštu i koješta im navaljao: npr. da su jedva iznijeli žive glave u okršaju s "onim prokletim Švabama" koji su na svakom koraku, u lijevom i desnom sektoru, i sasvim opkolili ovaj položaj koji su dvije američke satnije pretvorile u svoj kamp. Učinak je bio fenomenalan:američki je časnik odmah izdao naređenje da se njegovi povuku na sigurnije mjesto.

Usprkos slabom rezultatu njemačke protuofenzive koja je trebala značajno izmijeniti ratno stanje na ovome području, moji su komandosi postigli sve što im je naređeno. Doznao sam poslije da je američka vojna radiostanica Calais posvetila dosta emisija upozorenju na razgranana mrežu njemačke špijunaže i sabotaže iza savezničkih linija pod vodstvom Mussolinijeva "otmičara" pukovnika Skorzenyja. Ista je radiostanica emitirala vijest da je zarobljeno preko 250 ljudi iz moje brigade, u čemu je bilo mnogo pretjerivanja. Tko zna, možda su među zarobljene ubrojili

svoje, jer je savezn ička protuobavještajna služba uhitila i stanovit broj vlastitih časnika i vojnika.

Mogla bi se napisati čitava knjiga ovakvih smiješnih priča, od kojih sam najveći dio doznao tek poslije rata. Na primjer, satnik X. doživio je grdne neprilike nakon što je u nekom francuskom gradu pronašao sanduk nekog njemačkog časnika i iz njega uzeo par novih čizama koje su mu odgovarale po veličini. Svakodnevno ih je nosio, što je napokon zapazila i američka vojna policija te ga uhitila pod sumnjom da je njemački špijun. Čak su ga i zlostavljali dok je bio lišen slobode, budući da nikako nije htio priznati ono što se od njega tražilo. Uvjeravao me iza rata da nikada neće zaboraviti tih osam dana što ih je proveo u nimalo preporučljivom vojnom zatvoru.

Dva mlada američka poručnika u Francuskoj u prosincu 1944. nadrljala su na drukčiji način. Bili su pozvani da budu gosti zapovjednika neke postrojbe kojoj je već uvelike dojadio frontovski život i nisu više mogli ni očima podnijeti vlastite vojne konzerve, a kamoli da ih otvaraju i jedu.

Oba su poručnika počinila nešto sumnjivo: hvalili su ponuđeni objed serviran iz vojnih konzervi kao vrhunsko jelo. Malo-pomalo su sumnje prerasle u ozbiljne optužbe. Najprije stoga što su hvalili ono što se ne može hvaliti, a zatim stoga što su nosili nove uniforme i ponašali se kao sumnjive novajlije. Pozvana je vojna policija, zatvorili su ih. Objašnjenje za prijavu vojnoj policiji: je li uopće moguće da pravi Amerikanci hvale ovako neukusnu i bljutavu hranu, to mogu samo ubačeni Skorzenyjevi komandosi!

Kako je bila uvjerena da smo sposobni za najpodlije i najopasnije akcije, američka je protuobavještajna služba poduzela i izvanredne mjere osiguranja savezničkog Vrhovnog zapovjedništva. To je bio razlog zbog čega je general Eisenhower nekoliko dana čamio odvojen od ostalog svijeta. Nastanili su ga u nekoj neuglednoj kućici, okruženoj dvostrukim stražama vojne policije.

Uskoro je generalu bilo dosta toga nadzora i naredio je da ga poštede danonoćnog držanja na oku.

Na veliku Eisenhowerovu sreću, pronađen je generalov dvojnik. Neki je glavnostožerni časnik toliko bio sličan Eisenhoweru da su ga kao tobožnjeg vrhovnog zapovjednika vozili Eisenhowerovim Jeepom u Pariz da privuče pozornost "njemačkih špijuna".

Nije bilo puno lakše ni feldmaršalu Montgomeryju za operacije u Ardenima: često ga je zaustavljala i provjeravala američka vojna policija zato što je netko razglasio da se neki pripadnik "Skorzenyjeve bande" prerušen u britanskog vojskovođu vrzma iza savezničkih linija. Svaki je engleski general bio izložen neugodnostima, američka vojna policija nije niti jednoga propustila u Belgiju, a da nije temeljito utvrdila njegov identitet.

Za sve ovo bili smo mi krivi...

S ovim sam se pričama udaljio od tekućih zbivanja, pa ako dopuštate, vratit ću se opet u Malmedy i to 20. prosinca 1944.

poslije podne. Dva su moja odreda stigla u Engelsdorf, treći je bio odviše daleko da bih ga mogao uključiti u planirani napad predviđen za sutrašnji 21. prosinca. Prvi je odred imao zadatak da napadne s jugoistoka, a drugi pod zapovjedništvom von Völkersama s jugozapada. Njihov je zajednički zadatak da pokušaju preko neprijateljskih postava ući u centar grada. U slučaju da naiđu na jak otpor, jedan dio ljudstva ostaje ispred američkih položaja i nastoji zauzeti uzvisine sjeverno od Malmedyja. Točno u 5 sati kolone kreću u napad.

Ali snažna je topovska vatra priljubila prvi odred za zemlju, niti makac dalje. Kada je prekinut kontakt s neprijateljem, uslijedilo je povlačenje na polazne položaje.

Od druge skupine ni glasa. Prošao je i čitav sat, a nikakvih vijesti. U svanuće idem pješke prema borbenoj liniji. S vrha jednoga brežuljka pružao se potpun pogled na zavoj ceste zapadno od Malmedyja, dok je gradić ležao zaklonjen susjednim brežuljkom. Kroz dalekozor se vidjelo da mojih šest tenkova tipa *Panther* jedva odolijeva nadmoćnijim neprijateljskim oklopnim snagama.

Uzdao sam se u Volkersama, znao sam da neće odustati samo tako. Neće se taj okaniti zauzimanja mjesta. Uskoro se počinju vraćati prvi naši vojnici, kažu da su naišli na jaka utvrđenja, odlučno branjena. Bez pomoći topništva nema napredovanja. Naši tenkovi vode očajničku borbu da barem zaštite povlačenje. Preraspodjeljujem ljudstvo iza brežuljka da bi se mogao odbiti mogući neprijateljski protunapad. Uzalud se ogledavam na sve strane - nigdje Volkersama.

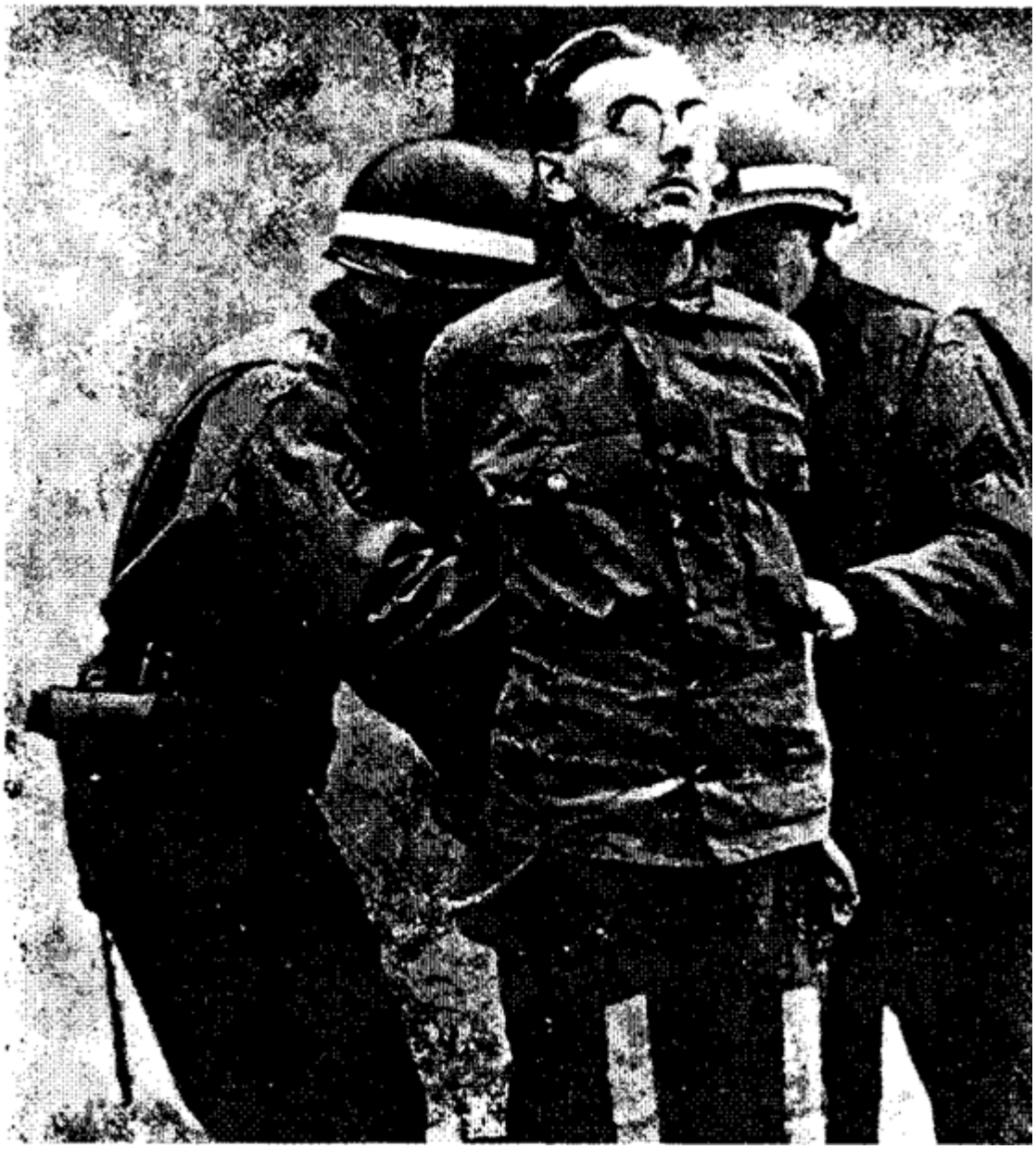

Američki vojni policajci strijeljaju jednog od zarobljenih Skorzenyjevih ljudi.

Naša oklopna kola dopremaju posljednje ranjenike. Sve više strahujem da sam izgubio prisnog i odanog prijatelja, suradnika bez mane. Napokon se

i on pojavljuje, lagano se penje livadom prema vrhu brežuljka. Oslanja se svom težinom o ruku liječnika.

Kada mi je prišao, veoma oprezno sjeda na vlažnu zemlju i s blagim osmijehom na licu reče da je ranjen krhotinom u - najmesnatiji dio svoga tijela.

Pod zaštitom nekoliko ručnih protuoklopnih bacača držimo kratko savjetovanje. Vođa oklopne satnije, za koga smo isprva mislili da je poginuo, pridružio nam se poslije, šepajući. Izjavljuje da je uspio prodrijeti do samih američkih položaja i navodno uništio jednu njihovu bitnicu. Morao se povući kada ga je mnogostruko nadmoćnija neprijateljska postrojba napala i natjerala na odstupanje do zavoja na cesti. U nastojanju da se poštopoto održi na ovome opasno izloženom dijelu i da bi omogućio pješadiji da se domognu svoga cilja, izgubio je i posljednji tenk kojim je zapovijedao.

Bili smo prisiljeni barem za sada mirovati. Popodne sam rasporedio svoje odrede na grebenu brežuljka, na kojem smo branili front dug nekih deset kilometara. U međuvremenu se neprijateljska vatra neprestano pojačavala, pa su selo Engelsdorf i susjedne ceste sustavno izbrisani kao da nikada nisu postojali.

Predvečer u divizijskom Glavnom stožeru podnosim izvješće, a potom krećem prema jedinom hotelu u mjestu. Na tridedesetak metara od ulaza začujem dobro poznati zvižduk i utrčim u hotel. Pogođen je terenski stožerni automobil koji je načelniku stožera koristio kao zapovjedno mjesto. Sreća ga nije izdala: kada smo ga izvukli iz ostataka njegovih kola, ustanovili smo da je samo lakše ranjen krhotinom granate u leđa, osim toga ni ogrebotine.

Boravak je postajao sve nesigurniji i čim se spustila noć pošli smo. Automobilsko osvjetljenje sitno, ratno. Polako kao pipajući gmižemo sredinom razlokane ceste. Tek što smo prešli preko nekakvog mosta, prasnule su tri granate u neposrednoj blizini.

Osjetio sam udarac u čelo pa sam instinktivno iskočio i bacio se u jarak. Odmah zatim neki se kamion koji je dolazio iz suprotnog pravca sudario s mojim kolima. Nešto toplo slijevalo mi se niz obraz. Oprezno opipam lice, nos, čelo iznad desnog oka. Prsti mi upadaju u rastvoreno meso. Uplašio sam se i nisam mogao, a da ne ustanem. Da nisam ostao bez oka? i To bi bilo nešto najgore što bi me moglo snaći. Cijeli sam život žalio

slijepe, njihova mi je sudbina izgledala najtužnija. Ne obazirući se više na granate koja su padale svuda naokolo, prelazim prstima preko rane i dijela lica koji se odvojio. Hvala Bogu!

Osjetio sam da mi je oko čitavo i da je u svojoj udubini.

Tada sam valjda sasvim došao k sebi.

Vozač je ostao nepovrijeđen, a kola su izdržala udar i mogao sam krenuti dalje. Obrnuli smo ih i vratili se u stožer divizije.

Sudeći po zaprepaštenom izrazu lica časnika u stožeru, bit će da me nije bilo lijepo za vidjeti. Na ogledalu sam lijevim okom pažljivo razgledao svoje lice. Bogami, ružan dojam. Moj je vozačstojeći pokraj mene uočio na mojoj desnoj nogavici hlača četiri rupe. Išao sam tragom tih rupa i pronašao na koži tragove krhotine, i to mi je povratilo dobro raspoloženje.

Zaista, vraški sretan dan!

Uz čašicu konjaka i gulaš iz pokretne kuhinje dočekao sam dolazak liječnika. Nažalost, ništa od pušenja - krv bi ubrzo ovlažila cigaretu i davala joj neki čudan okus koji me nije radovao.

Liječnik me, umjesto da bude zadovoljan što me vidi na nogama, dugo špotao. Moram odmah u previjalište. Laknulo mi što napuštam ovu paklenu dolinu, možda bih u njoj na kraju krajeva i poginuo.

Protivno savjetu liječnika da odem u pozadinu, zatražio sam da što prije preuzmem zapovjedništvo nad svojom formacijom.

Stanje je bilo suviše ozbiljno. Nisam mogao ni pomisliti na povratak u Njemačku. Čak sam se i osjećao skoro normalno. Kirurg je slegao ramenima. Dao mi je lokalnu anesteziju, izvadio zaostale komadiće granata i zašio ranu. Kompresni mi je zavoj pritegao kožu na njeno mjesto. Sutradan sam se vratio među svoje ljude.

U međuvremenu je ono što je inače bilo loše, postalo daleko gore. Neprijateljsko je topništvo izgleda uzelo gađati moje malobrojno ljudstvo. Jedna je granata sravnila sa zemljom mjesto pogodno za razmišljanje i pretvorilo ga u prašinu. Druga je prošišala kroz vrata štale i usmrtila stoku. I nesreća eto nekada može biti korisna, zahvaljujući ovoj posljednjoj granati imali smo svježeg mesa.

Sljedeće noći probudila nas je neka urnebesna buka. Nad našim su glavama opisivale plamene putanje leteće bombe V-l u smjeru Liegea. To

nas je donekle pomirilo s našom Luftwaffe koja je do sada bila uporno nevidljiva. Međutim, kada je poslije jedne ili dvije noći jedno od tih letećih čudovišta palo nedaleko nas i smrvilo brežuljak udaljen stotinjak metara od kuće u kojoj smo bili te srećom nije drmnula eksplozija, pokajali smo se što smo oprostili Luftwaffe njeno nesudjelovanje u dosadašnjim našim doživljajima. Tko nam može jamčiti da idući projektil V-l neće pripasti upravo nama? Možda se to događalo zato što su strani radnici sve češće sabotirali izradu leteće bombe V-l?

U Meyerodeu sam se 23. prosinca posvađao s Glavnim stožerom 6. oklopne armije zbog toga što je naša oprema bila u tako žalosnom stanju da žalosnija nije mogla biti i zato što jednostavno nije bila predviđena za tako dugotrajno borbeno djelovanje.

Nedostajala nam je također pokretna poljska kuhinja, nedostajali su nam topli obroci. Nedostajala nam je i zimska odjeća, prije svega nam je nedostajalo vlastito topništvo.

Bilo je to uzbudljivo putovanje.

Vedro nebo i pogodno vrijeme išlo je u prilog neprijateljskom, a ne našem zrakoplovstvu koje se uopće nije pojavljivalo. Neprestano smo iskakali iz vozila i lijegali kraj ceste. Ponekad smo se drndali preko polja da bismo izbjegli neko opasno križanje. No, tada nije bilo za nas zaklona. Potrbuške smo ležali na zemlji i gurali nos u blato. Za jednoga ovakvog *treninga* najednom sam počeo cvokotati zubima, drhtati, oblijevao me znoj. Vjerojatno je to bilo zbog rane, inficirala se i izazvala groznicu.

Na nekom zapuštenom seljačkom imanju ušao sam u kuću i ispružio se na postelji nekog seljaka koji je tu živio, ali ga sada ovdje nije bilo. Progutao sam nekoliko aspirina i srknuo grog u kome je bilo više ruma nego vode. Vozač i pobočnik produžili su bez mene do Meyerodea. Kada su se poslije nekoliko sati vratili, bio sam se već toliko oporavio da sam se mogao vratiti natrag *kući,* u svoju postrojbu.

Naše je teško topništvo koje smo doista doslovce čekali kao ozebli sunce pojavilo tek 24. prosinca. Odmah sam pokazao zapovjedniku gdje bih postavio bitnicu ili točnije jedini njen top, a potom sam na zemljovidu označio ciljeve koje svakako treba počastiti topničkom vatrom.

On je kimao glavom, nakašljavao se ali nije ništa govorio.

Kada sam skoro vičući rekao neka požuri, otvorio je usta.

- Gospodine pukovniče - obratio mi se - moram vas nažalost obavijestiti da posjedujem svega 16 granata za ovu topovsku cijev i da nema nikakvih izgleda za naknadno dostavljanje novih granata.

Zanijemio sam.

Bio sam nesposoban izgovoriti jednu jedinu riječ. Evo tu pred nama toliko nestrpljivo očekivanog topništva koje nam stiže uoči Božića kao poklon, a nema granata za naše topove. Zapovjednik bitnice nije za to kriv, njemu je dapače neugodno. Telefonom razgovaram sa stožerom 6. armije, oštar sam, ali ne pomaže.

Moja ljutnja nije urodila nikakvim plodom. Streljiva nema i nećemo ga nikada dobiti!

Više puta mi je padao na um moj posljednji razgovor s Führerom. Prema njegovu pričanju, organizacija Todt je predvidjela sve potrebne mjere kako bi pošiljke goriva i streljiva stizale bez zakašnjenja do najisturenijih linija i to kamionima na plinski pogon.

Da bi se to postiglo organizacija Todt je radi opskrbe ovakvih kamiona poredala duž cesta ogromne količine drva. Za svih ovih mojih putovanja kroz cijelo područje ja nikada nisam susreo ni jedan jedini od ovih famoznih kamiona na plinski pogon.

Tko da se snađe i bude razuman u svemu tome?

Uoči Nove godine 1945., 28. prosinca 1944. smijenila nas je jedna pješadijska divizija. Sutradan smo već bili u nekom privremenom logoru istočno od St. Vitha. Uskoro je nastupilo sveopće povlačenje: vraćali smo se u Njemačku!

Za mene, kao i za cijelu njemačku armiju, Ardeni su bili jedan veliki poraz!

Neka bude što biti mora...

• Sve je propalo, sve je uništeno i srušeno - sovjetske trupe u Beču, prve ruske granate na središte Berlina

• Počinju zarobljenički dani - praznih džepova i bez ikakva oružja

Naređenjem Himmlera od 30. siječnja 1945. završila je moja karijera vođe komandosa. Stavljeno mi je u dužnost da s mojim još uvijek "specijalnim postrojbama" utvrdim mostobran istočno od rijeke Odre, kod Schwedta i da tu ostanemo po svaku cijenu, kako bismo omogućili pripremu jedne "naknadne ofenzive koja će početi od ovoga mostobrana".

Poslije nevjerojatnih napora i raznih poteškoća uspjelo mi je okupiti dovoljan broj najraznovrsnijih formacija radi držanja položaja, pribavio sam barem minimum topništva i donekle podigao moral posustaloj vojsci.

Pred nama je bio slom, siguran, nepovratan, neminovan.

Razumije se da nije moglo biti govora o nekom novom sveopćem napadu. Kao zapovjednik divizije uzalud sam manjim ali učestalim napadima ometao napredovanje sovjetskih divizija koje su bile spremne da nam zadaju smrtni udarac.

Uskoro je naš mostobran postao otok oko kojega su šumili zaglušni valovi milijuna izbjeglica i tisuća i tisuća bjegunaca u vojnim uniformama. Uporno smo odolijevali do 28. veljače kada sam primio Hitlerov poziv da dođem u Berlin.

Potištena srca opraštao sam se od svojih "specijalnih postrojbi" koje više nikada nisam vidio.

Sljedećih je mjeseci uslijedilo potpuno uništenje pokleknule njemačke vojne sile. To su bolne uspomene kojih se ne volim sjećati. U Austriji sam se zatekao 10. travnja 1945., u Beču sam bio skoro opkoljen, toga je jutra njemački radio objavio:

General Jodl i admiral von Friedenburg potpisuju kapitulaciju svih njemačkih jedinica. Reims, 7. svibnja 1945.

- Berlin ćemo braniti! Beč ćemo osloboditi!

Nekoliko minuta iza toga pala je prva ruska granata na najstrože središte Berlina. U Beču slično: sve je propalo, gotovo.

Moj su rodni grad već zauzimale sovjetske trupe, ostalo je još nekoliko sektora koji će se nekim čudom održati neko kraće vrijeme.

Dva dana potom, 30. travnja, ja sam se već bio povukao s jednim manjim odredom prema Alpama, i tada smo primili vijest o smrti Adolfa Hitlera.

Sve je bilo uništeno i srušeno.

Admiral Dönitz 6. svibnja 1945. kao šef nove njemačke vlade objavljuje prekid neprijateljstava. Od toga je dana zabranjen svaki pokret naših trupa. Ja sam već ranije bio odlučio da se sa svojim preostalim vojnicima i časnicima povučem prema Alpama, u pokrajinu Tauern. Toliko razvikana *bavarska tvrđava,* ta navodno posljednja i nepopustljiva tvrđava zapravo nije postojala, ona je postojala samo na papiru.

Radi, Kuhnke i ja te tri moja vojnika stigli smo do jedne male planinske kolibe, koja se nalazila iznad doline Radstadta.

Znali smo da je neka američka postrojba zauzela to mjestance.

Pretpostavljao sam da me traži američka obavještajna služba i zato sam obavijestio trupe u dolini da ću se predati za nekoliko dana.

Želio sam još malo uživati u blagoslovljenom i svetom miru koji je vladao svuda oko nas u brdima.

Njemački vojnici u zarobljeničkom logoru u svibnju 1945.

Nisam mogao vječito ostati u planinskom kućerku. Ponovo sam se obratio Amerikancima i zatražio da mi 15. svibnja u 10 sati prije podne stave na raspolaganje jedan automobil kojim ću se odvesti do Salzburga da se ondje prijavimo i predamo stožeru američke divizije u tome gradu i postanemo ratni zarobljenici.

Poslije podne 15. svibnja bili smo u Salzburgu.

U početku za nas nije nitko mario. Onda su nas prebacili u jedno obližnje mjesto, u kojem je zapovjednik bojne prihvatio našu predaju. Prevoditelj je najprije inzistirao da mu predam revolver, zatim da ispraznim džepove i nakon toga su me temeljito pretresli...

Rat je za nas bio završen.

Vjerujem da sam izvršio svoju dužnost kao i mnogi drugi.

Moji su ljudi sudjelovali u teškim borbama na svim bojištima. I, sve je završilo porazom. Sada neka bude što mora biti - ja sam samo zarobljenik.

Pogovor

Skorzeny - između naklapanja i činjenica

Austrijanac Otto Skorzeny bio je tipičan proizvod svoga vremena i svoje sredine koja je stremila sjedinjenju Austrije s Hitlerovom Njemačkom, a po ratnim doživljajima u kojima je sudjelovao svakako je zanimljiv svjedok i očevidac koji rado i potanko opisuje viđena dramatična zbivanja i izvorne povijesne ličnosti koje su kao i on u njima sudjelovale i koje je on izbliza upoznao.

Skorzenyjevi su memoari izašli u četiri izdanja, međusobno donekle različita u nekim dijelovima i svaki put iznova nailazili na veliko zanimanje javnosti zbog autorove neosporne nazočnosti na licu mjesta, iako se u njima štošta prešućuje s obzirom da su svježe pisani tričetiri godine poslije svršetka Drugoga svjetskog rata, kako napominje autor, a poratne su prilike nagovještavale da bi stanovita strateška otkrića mogla biti od značaja u budućoj konfrontaciji Istoka i Zapada. Koliko je poznato, bivši viši časnik SS-a Otto Skorzeny nije nikada nikome uskratio nijedan intervju, pojavljivao se i na televiziji, nije se skrivao iako su ga pratile glasine da je i iza rata ostao u uskoj vezi sa svojim starim ratnim drugovima, sada u bijegu zbog nacističke prošlosti.

Visok 195 cm, ili 6 stopa i 6 inča, s dubokim ožiljkom na lijevom obrazu od udarca mačem u svome desetom ritualnom studentskom dvoboju (od njih ukupno 15), ostavio je najbolji mogući dojam na zemljaka Hitlera koji je počeo vjerovati da nema ratnog pothvata koji ne bi uspio Skorzenyju i zato ga je primao s naročitim oduševljenjem, otprilike slično srdačno kao i njemačkog opunomoćenog generala u Zagrebu 1941.-1944. Glaisea Horste -nausa, rođenog u istom pograničnom austrijskom mjestancu Braunauu kao

i Adolf. U Skorzenyja je imao najveće povjerenje i Austrijanac Ernst Kaltenbrunner, odvjetnik iz Linza, šef Glavnoga ureda za sigurnost Reicha (RSHA) od siječnja 1943., poslije pripojenja Austrije 1938. vrhovni zapovjednik SS-a i šef policije Ostmarke, koji je također nosio na licu duboku brazgotinu od lijeve strane usta do nosa slično kao i Skorzeny (ali i kao Martin Bormann). Po nekim izvorima njih su dvojica bili dobri prijatelji jošiz zajedničkih školskih dana u Beču. Kada se Reichsführer Himmler predao britanskoj vojsci i 23. travnja 1945. počinio samoubojstvo u zarobljeništvu, Kaltenbrunner je postao najtraženiji SS-ovac: pred vješanjem u Nürnbergu na koje ga je pratio zatvorski svećenik izjavio je čuvene riječi: "Volio sam svoj njemački narod svim srcem. I svoju domovinu. Izvršavao sam dužnosti po zakonima svoga naroda i žao mi je što su moj narod ovoga puta vodili ljudi koji nisu bili vojnici i što su počinjeni zločini o kojima nisam ništa znao!"

Otto Skorzeny rodio se u Beču 12. lipnja 1908. godine, u obitelji inženjera Antona Skorzenyja poljskoga podrijetla, također rođenoga u Beču, koji se bavio iznajmljivanjem građevinskih skela i živio u Tivoligasse 35 skupa sa suprugom Florom. Otto je bio najstariji od troje djece, uz brata Alfreda i sestru Mariju. Sestra mu se udala za očevog kolegu po struci inženjera Felixa Lennera. Otto i Alfred su po uzoru na oca studirali na bečkoj Politehnici. Otto za sebe navodi da je studirao strojarstvo i visokogradnju i da je stekao naslov inženjera (prema nekim podacima bio je do izbijanja rata vlasnik građevinskog poduzeća u Beču).

S odlaskom na studij Otto ulazi u studentske poluvojne organizacije i u *Steierischen Heimatschutzu*, odnosno *Štajerskom domobranu*, postiže čin vodnika i imenuju ga zamjenikom zapovjednika satnije; zanosi se idejom o priključenju Austrije Njemačkoj i negdje između 1930. i 1932. učlanjuje se u austrijsku Nacističku stranku. U SS-u je od pripojenja Austrije Njemačkoj 1938., sudjeluje u pohodu na Francusku, Belgiju, Nizozemsku, a po nekim njegovim tvrdnjama nalazio se u prvoj udarnoj skupini koja je ušla u Beograd u gumenim čamcima preko Dunava poslije travanjskog rata 1941., kao pripadnik motorizirane SS-divizije *Das Reich.* U činovima je sporo napredovao - 30. siječnja 1941. SS-Untersturmführer (u Wehrmachtu - natporučnik), od početka jeseni 1943. SS-Sturmbannftihrer (bojnik), od 16. listopada 1944. SS-Obersturmbannführer (pukovnik), navodno od 20. travnja 1945. SS-Standartenführer (brigadir). Zemljak Führer nagrađivao ga

je za svaku uspješnu akciju veoma štedljivo, samo s jednim višim činom ali zato bi ga svaki puta odlikovao novim i višim Željeznim križem.

Do osnivanja vlastite postrojbe u travnju 1943., što je bila posljedica suparničkoga nadmetanja između dvojice šefova njemačkih tajnih službi - admirala Wilhelma Canarisa, šefa Vojne obavještajne službe (Abwehr) i SS-Brigadeführera Waltera Schellenberga, šefa inozemne obavještajne službe SS-a i RSBA (drugi će poslije atentata na Hitlera 1944. iskoristiti prigodu i uhititi prvoga!), Skorzeny je proveo prve ratne godine u zaposjedanju zapadne Europe, izgleda daje bio i u Srbiji i u Sovjetskom Savezu, odakle će se vratiti kao bolesnik s potrebom duljega oporavka.

Schellenberg i Skorzeny smatrani su u Hitlerovoj Njemačkoj *Draufgängerima - neustrašivim borcima,* zato što su "obojica posjedovali maštu i domišljatost u svojim koncepcijama subverzije, obavještajnoj djelatnosti i provokacijama":

"Naročito su se služili spletkama - na tome su području bili kao ribe u vodi. Kontrolirajući direktno raniji Canarisov Abwehr 1944. se nisu bojali da bi netko drugi mogao predložiti Führern rješenja različita od njihovih, koja su posredovanjem njihovog šefa Himmlera bila izravno predočena Führeru".

Canarisova divizija za posebne namjene, kasnija udarna divizija *Brandenburg* bila je smještena u istoimenom gradu u Pruskoj na rijeci Havel - 40 km zapadno od Potsdama, dok je Skorzeny svoju formaciju ustrojio u Friedenthalu na rubu Oranienburga - tridesetak kilometara sjeverno od Berlina; isprva se ta Skorzenyjeva postrojba zvala SS Sonderverband-Friedenthal tj. Specijalna postrojba iz Friedenthala, potom je postrojba preimenovana u SS Jugerverband 501, tj. SS-Odred lovaca. Inače Oranienburg su još nazivali Himmlerovim glavnim gradom, (znači glavnim gradom ministra unutrašnjih poslova Trećega Reichs Heinricha Himmlera). Schellenberg i Skorzeny dali su sve od sebe kako bi Reichsführeru Himmleru dokazali da su daleko sposobniji i uspješniji od ljudstva divizije *Brandenburg, š* to je - napokon - došlo do izražaja poslije pokušaja atentata i urote protiv Hitlera 21. srpnja 1944. kada će se Himmler proglasiti zapovjednikom svih dopunskih domovinskih snaga, a pri čemu je važnu ulogu odigrao upravo Otto Skorzeny.

Od 18. travnja 1943. kada Skorzeny s činom satnika službeno preuzima osnivanje i rukovođenje centrom za izobrazbu komandosa proći

će tri mjeseca i deset dana do Hitlerove osobne naredbe o provođenju *Operacije Hrast* za pronalaženje i oslobađanje svrgnutoga talijanskog diktatora Benita Mussolinija, njemačkoga saveznika u Drugome svjetskom ratu. Prije nego što će se pothvat u Italiji usredotočiti samo i jedino na spašavanje Mussolinija, u Hitlerovom su se Glavnom stožeru razmatrale oštre kaznene mjere odmazde protiv izdajničke fašističke talijanske vlade koja je iznevjerila Mussolinija i očigledno bila spremna izručiti ga Saveznicima koji su se svakim danom sve više primicali Rimu poslije iskrcavanja u južnoj Italiji. Zanimljivo je da se ispočetka govorilo o *Operaciji Student*, prozvanoj po njemačkom generalu Karlu Studentu, zapovjedniku njemačkih padobranskih trupa u okolici Rima - njima bi pripalo da uhite cjelokupnu kraljevsku obitelj i zauzmu sve važnije državne ustanove u Rimu. Naime, Hitleru su i onima oko njega bile potpuno jasne potajne namjere izdajničke vlade u Rimu.

Šef obavještajne službe Schellenberg navodi u svojim poslijeratnim sjećanjima (1956.):

"Kad je 25. srpnja 1943. Mussolini već bio uhićen, ministar je vanjskih poslova Njemačke Ribbentrop, još ništa ne sluteći, brzojavio njemačkom veleposlaniku von Mackensenu kako valja odmah uhititi talijanskog maršala Badoglia i njegove su zavjerenike, a Mussolinija dovesti u Njemačku. No, dotada se vlada maršala Badoglia - od 25. srpnja uvečer - već bila učvrstila, pa bi čak i neposredne nasilne vojne mjere jedva imale izgleda na uspjeh. Tako se Hitlerova i Ribbentropova tvrdoglavost gadno osvetila. Hitlerovo razočaranje i bijes bili su bezgranični. S pravom je ozbiljno sumnjao u Badogliova uvjeravanja da će i nadalje ostati vjeran Osovini, jer se nova talijanska vlada preko Vatikana, Madrida i Lisabona odmah počela povezivati sa zapadnim silama.

Za vrijeme tih pregovora, koji su se u početku razvijali oklijevajući, maršal Badoglio se preko posrednika dva puta obratio zapovjedništvima Wehrmachta da bi postigao kompromis o istupanju Italije iz rata. Nudio je izjavu o neutralnosti ako se njemačke trupe povuku iz Italije sve do Alpa.

Nakon dužeg savjetovanja u unutrašnjem krugu, taj je prijedlog, s komentarom naše tajne službe,.predan Hitleru. Pri tome smo upozorili kako za Njemačku možda ne bi bilo nepovoljno ako bi se stvorila nova obrambena linija od švicarske granice do rijeke Po i odande do Jadrana. Naime, prema proračunima Armijske grupe u Italiji na taj bi se način moglo

osloboditi otprilike šest stotina tisuća ljudi za Istočnu frontu. Kada je Hitler vidio taj komentar, zapjenio se od bijesa i zahtijevao da budem odmah kažnjen kao neodgovorni defetist. Himler me s mukom uspio zaštititi od te provale bijesa."

Kakvim je vojnim mjerama Hitler odgovorio na događaje u Italiji, dovoljno je poznato: niti su uslijedila kakva smjenjivanja, niti su poduzete neke preventivne mjere. Umjesto toga, početkom kolovoza 1943. naredio je da Mussolini bude oslobođen i da se pripremi uhićenje svih osoba koje su sudjelovale u državnom udaru. Na popisu što ga je izradio naš sektor za Italiju između ostalih osoba koje je trebalo da budu uhićene bile su i ove: kralj i prijestolonasljednik Italije, Badoglio i svi fašistički vođe koji su u Velikom vijeću dali glas protiv Mussolinija. Operacija je dobila naziv *Alarih.*

Tako je prethodna *Operacija Student* postala *Operacija Alarih*, dobivši ime po zapadnogotskom kralju koji je prije tisuću i pol godina tri dana pustošio Rimom "za kaznu" i bio povijesni miljenik Heinricha Himmlera, i kao ratnik i kao pljačkaš. U koncentracijskom logoru Sachsenhausen nadomak Oranienburga većje bilo određeno gdje će udomiti talijanskoga kralja, a gdje papu (papu bi se odvelo pod izlikom da ga se želi zaštititi, doveli bi se i svi zatečeni kardinali ali bio bi prebačen i vatikanski arhiv), dapače počelo je iseljavanje onih koji su boravili u tim nastambama.

Što se troškova tiče, bilo je predviđeno da se podmire krivotvorenim engleskim funtama u logorskoj produkciji Himmlera; kamioni Schellenbergove službe sigurnosti SD su danima "pod jakom pratnjom vozili u pravcu Italije", a za svaki se slučaj oduzeto prstenje, ukrasi i zubala na brzinu pretapalo u zlatne šipke kako bi se ono što se doista mora platiti platilo na valjan način.

U međuvremenu je Hitler odustao od progona Mussolinijevih ulizica koji su ga besramno izdali, čini se na nagovor svoga ministra vanjskih poslova Ribbentropa i njemačkog poslanika u Vatikanu, pa je *Operacija Alarih* preimenovana i postala *Operacija Hrast,* s jedinim ciljem - oslobađanjem Mussolinija i njegovim dovođenjem u Njemačku na sastanak i viđenje s Hitlerom koji se htio na svoje oči uvjeriti da je njegov glavni saveznik sretno preživio najgore trenutke svoga života (u prvim danima poslije svršetka rata Schellenberg i Himmler će izjavljivati da su upravo oni

"spriječili okupaciju Vatikana koju je zahtijevao nacistički vođa Martin Bormann, a odobravao Führer"!).

Glasoviti prepad s neba

Oslobađanje Benita Mussolinija zatočeništva u središnjem apeninskom masivu Gran Sasso d'Italia, gdje su ga držali do skore predaje Saveznicima i zatim zajednički bijeg Skorzenyja i Mussolinija s visine od 2000 metara u laganom kurirskom zrakoplovu dvosjedu tipa *Roda* ("Storch") koji zamalo da se nije strmoglavio i odnio u smrt pilota Gerlaha, Mussolinija i Skorzenyja, proslavili su za sva vremena SS-satnika Otta Skorzenyja - pribavili mu unapređenje u čin SS-bojnika i novi Željezni križ za ratne zasluge - a Mussoliniju je pružena mogućnost da odigra nastavak svoje fašističke karijere koja će završiti njegovim strijeljanjem 28. travnja 1945. u 16 sati poslije podne. O ovome Skorzenyjevom pothvatu postoji najviše objavljenih svjedočanstava od svih njegovih ratnih akcija: gotovo da nema viđenije i značajnije ličnosti s talijanske strane - to su svi članovi Mussolinijeve obitelji, čak i rodbina njegove ljubavnice, gotovo svi talijanski fašistički dužnosnici i karabinjeri na straži oko Mussolinija - koja nije objelodanila u raznim talijanskim novinama i knjigama svoja zapažanja i sjećanja o danima kada je izručenje Mussolinija visilo u zraku.

Što se to iznenada dogodilo na "krovu Italije" objasnio je britanski premijer Winston Churchill u svome obraćanju Donjem domu 21. rujna 1943. sljedećim riječima:

- Bezuvjetna kapitulacija Italije uključivala je mnoge stvari i u pojedinostima je sadržavala specijalnu obvezu o predaji odgovornih za rat. U toj se klauzuli spominje osobito izručenje gospodina Mussolinija. Ali nije bilo moguće poduzeti ništa da bi nam on bio odvojeno predan prije nego što se objavi primirje zato što bi to otkrilo namjere talijanske vlade neprijatelju. Imao sam mnogo razloga da vjerujem kako se Mussolini nalazi na sigurnom

mjestu i dobro čuvan, a i sigurno je bilo u interesu Badogliove vlade da on ne pobjegne ... No, upleo se Skorzeny.

Sam Mussolini, prema onomu što se govori, bio je izjavio kako vjeruje da će biti predan Saveznicima. Bila je to stvarna namjera i bila bi se ostvarila da nisu uslijedile neke okolnosti sasvim neovisno o nama i Talijanima. Oprez koji je poduzela Badogliova vlada bio je pažljivo prostudiran i sigurno najbolje što se moglo učiniti da Mussolini bude čuvan kako treba. Svejedno nisu mogli spriječiti jak prepad njemačkih padobranaca na mjesto gdje je bio konfiniran. Udar je bio veoma smion i izvršen s brojnim snagama.

Ne vjerujem da je bilo nemara, ili zlonamjernosti Badogliove vlada koja je, međutim, držala jaku kartu za igru. Karabinjeri koji su ga čuvali imali su nalog da pucaju u Mussolinija ako bi ga netko pokušao osloboditi. Ali karabinjeri nisu izvršili svoju dužnost kad su vidjeli znatne njemačke snage što su *pale s neba* i koje bi ih nesumnjivo smatrale odgovornima za Mussolinijev život i njegovu sigurnost.

Naknadno je utvrđeno da je dva dana poslije svrgavanja Mussolinija - 27. srpnja 1943. - odlučeno u Rimu da se Mussolini svakako mora ubiti ukoliko bi mogao biti oslobođen, te je osobno maršal Badoglio kao predsjednik nove vlade izričito naredio zapovjedniku karabinjera: "Treba pucati u svakoga, bili to Angloamerikanci, fašisti ili Nijemci, tko bi pokušao silom ugrabiti Mussolinija. Ako se nikako ne bi mogla osujetiti otmica, Mussolinija treba ubiti. Jednako tako treba pucati u njega ako bi sam pokušao bježati!"

Igrom slučaja i Mussolini je osobno preko radija pratio razvoj događaja tih dana (pošto mu je bilo dojadilo čitati Nietzscheova sabrana djela koja mu je u ime Hitlera kao poklon za 60. rođendan dostavio zapovjednik Grupe njemačkih armija u Italiji maršal Kesselring preko maršala Badoglia, pa je Duce zatražio da mu omoguće slušati radio), što će se doznati istom 1966. kada je u njemačkim arhivima pronađen Mussolinijev dnevnik za koji se nije znalo da postoji (Skorzenyjevi su ga pratioci presnimili i Hitler je raspolagao fotokopijama).

Zapisujući u svojoj sobi 201 u planinskom skijaškom Hotelu Campo Imperatore na Gran Sassu d'Italie kako provodi svoje uzničke dane, Mussolini navodi:

"Upravo sam u svojoj spavaćoj sobi čitao Nietzschevu *Genealogiju morala* kada je ušao generalni inspektor Guelli i donio mi užasnu i tužnu vijest: maršal Badoglio je preko radija objavio da je Italija sklopila primirje s Angloamerikancima pa je prema tome rat završen. Ostao sam poražen.

Malo kasnije sišao sam s Guellijem u blagovaonicu da slušam radio pa sam na vlastite uši čuo vrlo žalostan Badogliov komunike. Uspjeli smo uhvatiti jednu neprijateljsku postaju koja je prenosila izjavu generala Eisenhowera koja se odnosi na to primirje".

Prvi proglas koji je čuo Mussolini bio je maršala Pietra Badoglija, glasio je:

- Priznajući nemogućnost da nastavi neravnu borbu protiv nadmoćnih snaga Saveznika, a u namjeri da naciju poštedi daljnjih i teških nesreća, talijanska je vlada tražila primirje od generala Eisenhowera, vrhovnog zapovjednika angloameričkih snaga.

Zahtjev je prihvaćen. Zbog toga mora na svakom mjestu prestati akt neprijateljstva od strane talijanskih oružanih snaga protiv angloameričkih snaga. One će, međutim, odgovoriti na eventualne napadaje s bilo koje strane.

Drugi je proglas bio generala Eisenhowera:

- Talijanska se vojska predala i to bezuvjetno. Pristao sam na primirje u smislu uvjeta koje su odobrile Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države i Sovjetski Savez. Djelovao sam u interesu Ujedinjenih naroda. Talijanska je vlada izjavila da se podvrgava savezničkim uvjetima u potpunosti. Primirje su potpisali jedan moj opunomoćenik i opunomoćenik maršala Badoglia i stupilo je na snagu čim je potpisano. Neprijateljstva između snaga Ujedinjenih naroda i Italije odmah su obustavljena. Svi Talijani koji budu surađivali u sprječavanju njemačke agresije s teritorija Italije uživat će pomoć Ujedinjenih naroda.

Treći proglas upućen narodu Italije emitiranje poslije prva dva i sadržavao je izjavu predsjednika SAD Roosevelta koja se svodila na samo jednu jedinu rečenicu:

- Napokon, poslije dvadeset godina fašističkog nasilja, talijanski narod dobija svoju tisućgodišnju slobodu!

Što je Mussolini proživljavao u posljednja tri dana u svome apartmanu koji se sastojao od maloga predsoblja, dnevnog boravka, dviju spavaćih

soba, od toga jedna za stražare, na drugome katu hotela okružena golim stijenama i pod vrhom Monte Corno ili Corno Grande (2914 m), doznaje se iz njegova dnevnika.

Četvrtak, 9. rujna 1943.:

"Vijesti koje stižu ovamo gore vrlo su konfuzne i proturječne. Čini se da su kralj i vlada pobjegli iz Rima i da se sada u gradu vode borbe između Talijana i Nijemaca".

Petak, 10. rujna 1943.:

"Munhenski radio je objavio proklamaciju na talijanskom u kojoj je žestoko napadnut Badoglio i priopćuje se da je formirana nacionalna fašistička vlada koja djeluje u moje ime. To me je ostavilo potpuno ravnodušnim. Mnogo me više uznemirila vijest stockholmskog radija prema kojoj je predviđeno moje transportiranje zrakoplovom u sjevernu Afriku da me izruče neprijatelju".

Po povratku na vlast u sjevernoj Italiji, Mussolini će u milanskom listu *Corriere delta Sera* pisati u trećem licu o sebi ali neće spominjati da su ga zabrinjavajuće vijesti toliko snuždile da je pomišljao na samoubojstvo i čak se ozlijedio u tobožnjem pokušaju samoubojstva.

U tome svom naknadnom prikazu, tiskanom u novinama i poslije objavljenom u knjizi *Storia di un anno* ("Priča o jednoj godini"), bilo je to ovako:

"10. rujna u 20 sati Mussolini je sišao iz svoje sobe u blagovaonicu i otvorio radio. Slučaj je htio da je uhvatio emisiju iz Berlina i sasvim jasno čuo vijest koja je bila datirana iz Alžira, a glasila je: Savezнički Vrhovni stožer objavljuje da se medu uvjetima o primirju s Italijom nalazi i izručenje Mussolinija Saveznicima".

I tako Mussolini dva dana prije nego što će Otto Skorzeny upasti u njegov hotelzatvor sve više strepi da će biti predan Englezima, a u dva sata poslije ponoći sa subote 11. rujna na nedjelju 12. piše oproštajno pismo zapovjedniku karabinjera poručniku Faioliju koji je nedavno iskusio tegobe engleskog zarobljeništva u Egiptu i mrzio Engleze iz dna duše te svečano obećao Mussoliniju da će ga "jedan sat prije nego se to dogodi" obavijestiti o predstojećem izručenju i pustiti ga da utekne. "Zaklinjem vam se na to glavom svoga jedinog sina", prisizao je Faiola, u što se Mussolini izgleda nije baš mnogo uzdao: "Ove riječi izgovorene iskreno i popraćene suzama

poručnika Faiole izražavale su doduše osjećaje toga čovjeka, ali tko bi mogao jamčiti da u posljednjem trenutku neće nastupiti neke okolnosti koje će onemogućiti njegove namjere".

Saslušavan kasnije od Nijemaca 29. veljače 1944. u sjevernoj Italiji, poručnik Faiola iskazuje u zapisnik:

- Navečer 10. rujna Duce je slušao radio i tako saznao da se među klauzulama o primirju nalazi i ona o njegovu izručenju neprijatelju. Bio je veoma impresioniran pa me te noći zvao k sebi.

Znajući da sam ja bio engleski zarobljenik, izrazio mi je svoje strahovanje što ga je izazvala ta vijest, rekavši mi da će se radije ubiti nego da podnese'takvu sramotu. Smatrao sam za svoju dužnost ne samo da ga uvjerim kako nama ni jedna naredba takve vrste jošnije stigla nego da mu obećavam, pa čak da mu se u to kunem, kako ću ga u takvom slučaju voditi kroz planinu i štititi u bijegu.

Tek poslije takve moje svečane obveze pristao je da legne, a ja sam ga napustio naizgled mirnoga.

Subota, 11. rujna 1943. u Mussolinijevoj knjiškoj kronici:

"Sve vijesti koje su dolazile iz Rima govorile su o velikoj pometnji koja je na vrhuncu dok čitav teritorij zauzimaju njemačke trupe. U subotu navečer 11. rujna neka je čudna atmosfera neizvjesnosti vladala na Gran Sassu. Već je bilo poznato da je vlada pobjegla iz Rima zajedno s kraljem pošto je objavljena kraljeva abdikacija".

U nastavku, Mussolini o sebi u trećem licu:

"Ljudi koji su nadzirali Mussolinija činili su se zbunjeni kao da su prisiljeni da vrše dužnosti koje su za njih osobito nezahvalne.

Oko dva sata ujutro u noći između 11. i 12. rujna Mussolini ustaje i piše pismo poručniku Faioli u kojemu ga upozorava da ga Englezi nikada neće živa uhvatiti".

Budući da Mussolini ne navodi što je stajalo u pismu koje je pisao te noći, sadržaj toga pisma otkriva poručnik Faiola koji ga je sačuvao kao dragocjenu relikviju. U tome pismu prožetom strahom i očajem Mussolini poručuje:

"3 sata, 12. rujna 1943.

Dragi Faiola, uvjeren sam da u Vama imam dobrog prijatelja. Siguran sam da ću svakoga časa biti predan Englezima. Činjenica da dosad nije došla takva naredba ne isključuje mogućnost da neće doći za koju minutu.

Vi ste vojnik, pa prema tome bolje od mene možete shvatiti što znači pasti u ruke neprijatelju.

Ne želim se izložiti takvom poniženju, pa Vas molim da mi nabavite revolver.

Hvala Vam, i doviđenja!"

Početkom iduće godine Mussolini će priznati svome osobnom tajniku Dolfinu da je stvarno one noći pred pojavu Skorzenyja i njegove udarne postrojbe ozbiljno razmišljao o potrebi posjedovanja revolvera - "kako bi u kritičnom času prije izručenja neprijatelju mogao sebi prosvirati mozak".

Faiola, koji je podjednako kao i Mussolini "strahovito mrzio Engleze", nije ispunio Mussolinijevu želju i nije mu uručio oružje kojim bi počinio samoubojstvo, tako da Duceu nije preostalo nego da pokuša samoubojstvo na neki drugi način (njegov tajnik Dolfin: "Mussolini mi je ispričao da je pokušao samoubojstvo žiletom, što su spriječili karabinjeri koji su ga stalno držali pod nadzorom"). x Tadašnji narednik karabinjera Antichi opisuje što se zbivalo s Mussolinijem nešto više od deset sati prije nego što će doslovce odletjeti u potpunu slobodu, zajedno s Ottom Skorzenyjem:

"Ugledao sam Mussolinija kako sjedi na rubu svoga kreveta s rukama obješenima prema podu i razrogačenih očiju. S ruku iznad dlanova tekla mu je krv. Na noćnom ormariću bila je britvica, a do nje rastvoren aparat za brijanje, onaj isti koji mu je na otok Ponza bila poslala njegova supruga Rachela.

Gledajući me čvrsto u oči, Mussolini mi je kazao: - Oprostite mi, oprostite ...!

Nije htio ništa drugo reći i izgledao je prilično izbezumljen.

Dotrčali su ostali karabinjeri s poručnikom Faiolom. Soba se ispunila ljudima. Bilo je upravo nepodnošljivo zagušljivo. Našao sam nešto konopca, presjekao ga na rubu stolića i jako mu podvezao podlakticu da zaustavim krvarenje. Faiola je naredio da svi izađu iz sobe i pozvao jednoga karabinjera da donese sandučić s lijekovima i zavojima za prvu pomoć. Tu je našao gazu i drugo čime je nastojao previti ranjenoga Mussolinija.

Dok sam čekao da ga previju, zamjerio sam mu što je to uradio. Čak sam mu sasvim sebično rekao da nam je time pričinio veliku nepriliku. On je sjedio na rubu kreveta, slušao nekako bezvoljno, iscrpljen i satrven nekim svojim crnim mislima, a vjerojatno se osjećao i veoma ponižen.

Sjećam se da sam ga malo zatim potapšao po ramenu kao da sam ga htio ohrabriti. Imao je staklene oči i bio je veoma blijed.

Počeo je nešto mrmljati i mucati.

Polegli smo ga na krevet, on se nije opirao, ponašao se sasvim pokorno. Možda je u tome trenutku shvatio da nema smisla nikakvo pretvaranje kojim bi umanjio bijedu svoga postupka. Ostavili smo ga da počiva. Naredio sam dvojici karabinjera da ostanu kraj vrata njegove sobe i odmah me obavijeste o svakom njegovom sumnjivom ponašanju".

Mussolini, dakako, prešućuje u svojoj knjizi pokušaj samoubojstva, ali potvrđuje da su prema njemu poduzete posebne mjere, opet pišući o sebi u trećem licu: "Poručnik Faiola je odnio iz Duceove sobe sve što je bilo od metala i čime bi se mogao ozlijediti, naročito britvicu za brijanje".

Poznato je čime je poručnik Faiola zapravo dotukao Mussolinija i izazvao njegovu duševnu krizu - bila je to priča kako se Faiola osjećao u zarobljeništvu kod Engleza i kako su ondje s njime postupali, nakon čega je Duce bio u takvu raspoloženju da ne bi iznenadio niti njegov samoubilački skok kroz prozor hotela.

Naime, Faiola mu se plačući izjadao: "Teško ranjenoga Englezi su me zarobili u Tobruku. Mogu vam posvjedočiti da su britanske okrutnosti nad zarobljenim Talijanima tako užasne da ja nikada ne bih nijednog Talijana prepustio njima!"

U Rimu - metež.

Kralj i maršal Badoglio izgubili su se još u četvrtak 9. rujna, od jučer je na snazi bezuvjetna predaja Saveznicima, ali nitko ne obavještava čuvare Benita Mussolinija na Gran Sasau što će s Duceom. Šef policije Senise izjavljuje da nije dobio nikakve upute glede Mussolinija i njegova izručenja kao što je obećao maršal Badoglio. Postavlja se pitanje: vrijedi li i dalje Badogliova naredba da Mussolini ne smije živ dospjeti u ruke Nijemaca? Inspektor Guelli je na Gran Sassu u nedoumici, rečeno mu je da - postupa razumno! Iz telefonskog razgovora sa šefom policije u Rimu u petak 10. rujna 1943. generalni inspektor Guelli zaključuje da "više ne vrijedi

prijašnja Badogliova najstroža naredba da Mussolinija svakako treba ubiti u slučaju bilo kakve opasnosti", i da mu šef policije zapravo "ostavlja slobodne ruke kako da postupa".

Kada će minuti peripetije na Apeninima i kada će se Mussolini i inspektor Guelli naći u sjevernoj Italiji gdje će Mussolini nastaviti vladati u ostatku svoje domovine i gdje će biti uspostavljena Republica Sociale Italiana ili Repubblica di Salo, Guelli će u svome osobnom pismu uvjeravati Mussolinija kako zamalo da ga nije predao Nijemcimajer je bio "sasvim siguran da se približava udar Nijemaca". Teško je reći koliko ima istine u svemu tome jer se radi o interpretaciji poslije Skorzenyjeva pothvata, međutim može se prihvatiti tvrdnja da je i osoblje hotela i osoblje žičare od podnožja do hotela bilo u "uzbuđenom stanju" i da su "mnogi željeli pobjeći odande".

Po svemu sudeći samom Mussoliniju nisu oni koji su bili oko njega povjeravali koliko im gori pod nogama i kako bi bilo najpametnije da ga se otarase na bilo koji način.

Narednik karabinjera Antichi:

"Kasnije je Mussolini sišao u salon u prizemlju i molio nas da ne pridajemo važnosti njegovom besmislenom pokušaju samoubojstva. I stvarno nije bio teže ranjen. Vjerojatno je u nastupu očaja bio odlučio da se ubije, ali očito da pri rezanju žila nije imao dovoljno snage da ide do kraja u svome naumu. Možda je namjeravao opetovati samoranjavanje, no mi smo bili već ušli u njegovu sobu i morao je odustati".

Naknadno ispričane slutnje svjedoka iz Hotela Campo Imperatore, tiskane u poslijeratnim novinama i knjigama u Italiji, da su neprestano živjeli u iščekivanju njemačkih osloboditelja možda su donekle i točne, a možda tek puke izmišljotine, jer ranije spominjani generalni inspektor policije Guelli priznaje da ga je oko 14 sati probudio jedan agent povikom: "Njemački padobranci su već došli!" Guelli tada skače iz kreveta, na kojemu je spavao poslije objeda i bio sasvim gol, te takav gol golcat odmah se navodno zaderao s prozora na svoje ljude: "Ne pucajte!" Isto to je uradio i poručnik Faiola sa susjednog prozora iste sobe dovikujući karabinjerima da se nipošto ne puca.

Za sebe Faiola navodi:

"Za vrijeme ručka za stolom razgovarali smo o eventualnoj njemačkoj intervenciji za oslobođenje Mussolinija. Odlučili smo potpuno sporazumno da ćemo se predati bez ikakva otpora. Budući da se inspektor Guelli povukao u svoju sobu, ostao sam sam u blagovaonici gdje sam oko dva sata poslije podne bio obaviješten da dolaze zrakoplovi i jedrilice i da su već iznad hotela. Pošao sam u sobu inspektora Guellija da ga obavijestim i s prozora iste sobe smjesta naredio svim svojim ljudima da ne upotrebljavaju oružje.

Trenutak zatim prva grupa padobranaca već je bila na zemlji i uputila se prema hotelu. Ispred njih je išao jedan talijanski general. Kasnije sam saznao daje to bio general Soleti. Išao je uzdignutih ruku kao da daje znak da se ne smije pucati. Upravo zato što sam dao nalog da se ne pokaže ni najmanji znak neprijateljstva, nitko nije pucao".

Postoji tvrdnja da se na jednom od prozora hotela pomolio i Mussolini - "koji je također dao znak da ne treba prolijevati krv".

Doduše i Skorzeny napominje da je prilazeći hotelu zapazio na nekom prozoru "karakterističnu Mussolinijevu glavu" i da mu je tada doviknuo neka se makne s prozora radi vlastite sigurnosti.

Samom desantu prethodi groteskna fellinijevska epizoda unutar hotela. Nekoliko minuta prije nego što će osvanuti njemački padobranci predvođeni Skorzenyjem, Mussolini je sjedio u hotelskoj blagovaonici, gdje se maločas prije sporječkao s planinskim stočarom Alfonsom Nisi de Laurentisom koji je držao nekoliko stada ovaca po okolnim proplancima i često dolazio u hotel gdje bi njih dvojica zajedno objedovali ili užinali, i pri tome vrlo prijateljski čavrljali. Lijepo su se slagali, vodili bujne seljačke razgovore o svemu i svačemu, temperamentno gestikulirali kao da su u nekoj talijanskoj provincijskoj gostionici.

Slučaj je nevjerojatan:Nisi je običavao poslije ručka igrati pasijans i gatati iz karata. Jednom je prigodom Mussolini zatražio da mu Nisi gata iz karata, a ovaj mu je *pročitao iz njih* da će uskoro biti oslobođen u prilično uzbudljivim okolnostima.

Toga je dana, dakle, Nisi ponovo došao u blagovaonicu i ponovo je sjedio za objedom s Mussolinijem koji mu je grubo predbacio da je lagao što se tiče njegova oslobađanja i kazao da njegove karte ništa ne vrijede. Mussolini je tada ustao, očito ljut na Nisija i otišao u svoju sobu na katu.

Dok se Mussolini penjao prema svojoj sobi, Nisi je u blagovaonici čuo motore zrakoplova".

Mussolinija je do sobe dopratio narednik karabinjera Antichi. I on je čuo brujanje zrakoplova, pošao je na prozor i ugledao zrakoplove i jedrilice. Pozvao je Mussolinija da i on vidi približavanje zrakoplova koji su vukli jedrilice.

Mussolini je stajao pun zebnje: sve dok se jedrilice nisu prizemljile i iz njih iskočili njemački padobranci strahovao je da to možda Englezi dolaze po njega. Kada se napokon osvjedočio da su njegovi oslobodi telji doista Nijemci, malo mu je odlanulo ali ipak ne sasvim (barem tako je glumio), navode da je izustio:

- To nam nije trebalo!

Kako je poslije govorio nekim svojim prijateljima, ponadao se da će ga osloboditi Talijani, njegovi fašisti, a ne Nijemci!

Pošto je Skorzenyjeva posada zauzela hotel i razoružala karabinjere koji su se ondje nalazili, a da uopće nisu pružili nikakav otpor niti ispalili jedan jedini metak, Mussolini je poželio da ga Skorzeny odvede na njegov obiteljski posjed Rocca delle Caminate, a ne u Njemačku kao što je zapovjedio Hitler. Skorzeny ga je, pričaju, i pitao kuda bi najradije išao, a Mussolini mu je odgovorio: "U Rocca delle Caminate!" Skorzeny je navodno kimnuo Mussoliniju kao da prihvaća, vjerojatno stoga da se ne bi nepotrebno prepirali prije sudbonosnoga slijetanja u dolinu.

Skorzenyjev nadređeni Walter Schellenberg iz nekoga svog razloga - da li samo iz zavisti? - u svojim memoarima namjerno umanjuje zasluge vođe ove zračne operacije, te suhoparno bilježi:

"Za *Operaciju Alarih* (sada već preimenovanu u *Operaciju Eiche*, odnosno *Operaciju Hrastl* - op.) bio je zadužen SS-Obersturmbannffürer Skorzeny, pripadnik moga odjela. Međutim, Mussolini je oslobođen ponajviše zahvaljujući hrabrosti i tehničkoletačkoj vještini padobranskog satnika koji se s krcatom zračnom jedrilicom prizemljio na visini od gotovo tri tisuće metara, a to je bio majstorski podvig. Navečer 21. rujna 1943. stigao je Mussolini zdrav i čitav u Beč".

Istaknuti rukovoditelj njemačke obavještajne službe u Italiji u to vrijeme, Wilhelm Höttl (kao autor koristio pseudonim Walter Hagen) u svojoj poslijeratnoj knjizi „Rat špijuna" zamjera Skorzenyju pogibeljnu

nesmotrenost radi koje je operacija na Gran Sassu bila izložena velikom riziku:

"Svi naši prethodni napori propali su krivnjom Skorzenyja koji je zrakoplovom otišao do otoka Maddalena zbog izviđanja situacije, što nije bilo potrebno, a završilo je njegovim padom u more. Na sreću naš je agent Grobl s našim lažnim funtama opet dobro postupio (za otkrivanje boravišta Mussolinija ukupno je plaćeno 50.000 lažnih funti! - op.). Za nekoliko smo dana saznali da se Mussolini nalazi u nekom hotelu Campo Imperatore na Gran Sassu. Ali ni ovoga puta nije se Skorzeny mogao suzdržati da prije prepada ne izvidi teren. Tajna je služba predlagala da se taj zadatak prepusti talijanskim agentima. Ali to nije bilo prihvaćeno. Skorzeny je letio svojim zrakoplovom i snimio iz zraka položaj na kojemu se nalazio hotel. Naravno da je tamošnji garnizon karabinjera koji je čuvao Mussolinija primijetio taj manevar njemačkog zrakoplova pa je to javljeno u Rim Badogliu, kako smo kasnije saznali. A talijanska je vlada malo predugo oklijevala umjesto da odmah poduzme mjere i sakrije Mussolinija na nekom drugom mjestu.

O načinu na koji je Mussolini otet bilo je već više različitih verzija. Potrebno je kazati kako je zapravo bilo i iznijeti jednu pojedinost koja nije do sada bila objavljena. Skorzeny je izabrao mjesto za spuštanje zrakoplova na temelju snimljenih fotografija.

Smatrao je daje dobro izabrao livadu blizu hotela. Ali umjesto da tamo nađe ravnu površinu, kako je pokazivala fotografija, livada je bila strma, oko 45 stupnjeva. Zato na tom mjestu nije mogao aterirati. Prema vojnim propisima, uvidjevši situaciju, morao se spustiti u dolinu pod planinom gdje je bio povoljan teren. Ali Skorzeny je bio fanatik i nije se pridržavao razuma i propisa. Protivno naredbi generala Studenta, odlučio se spustiti pokraj samoga hotela, jasno uz najveći rizik".

Poslijeratna talijanska publicistika u prvim godinama nakon svršetka Drugoga svjetskog rata mnogo se i izdašno bavila akcijom spašavanja Mussolinija i svi koji su imali ikakva učešća u ondašnjoj vlasti ili bili u službi Ducea pa prešli na stranu Saveznika, davali su izjave i iznosili svoja sjećanja na događaje tih dana, posebno na pripreme za izvođenje Operacije Alarih, tj. *Operacije Alarico.* Prema talijanskim poslijeratnim izvorima u Rimu je trebalo biti pohvatano oko četrdeset osoba, počevši od kralja i Badoglia do fašističkih prvaka u Velikom fašističkom vijeću koji su glasali protiv Mussolinija. Bilo je točno ustanovljeno gdje stanuje pojedina osoba.

Njih su trebali uhititi njemački komandosi u Rimu i imali su ih odvesti na sjever Italije, sve ovo u trenutku kada će njemačke trupe maršala Kesserlinga zauzeti Rim.

Talijanski su dužnosnici navodno u tančine znali što slijedi.

Šef Badogliove policije tobože je primijetio da se Rimom vrzma *nekoliko novih SS-ovaca,* i bilo mu je jasno da se nešto sprema, ali - nije znao što. Radi toga je, navode, razgovarao s glavnim obavještajcem u njemačkom veleposlanstvu Eugenom Dollmannom, SS-pukovnikom te mu rekao:

- Ne znam koje su vaše konačne nakane, ali dužan sam vas upozoriti da smo umnogostručili straže oko kraljeve vile i oko ministarstava. Mi nadziremo vaše pokrete i pripravni smo za sve moguće eventualnosti.

Zbog sumnjiva ponašanja njemačkih predstavnika u Rimu, kralj i članovi vlade su pravodobno napustili Rim.

Po prije spomenutom njemačkom rukovoditelju obavještajne službe Wilhelmu Höttlu, Badogliova je policija uhitila nekoga Talijana koji je u Rimu radio za njemačku tajnu službu i on je odao što Nijemci smjeraju, pa je nakon toga Badoglio zatražio da talijanski ministar vanjskih poslova prosvjeduje u njemačkom veleposlanstvu. Po jednom mnogo kasnijem izvoru došlo je do razmjene tekućih podataka između dva vozača, jednoga u službi njemačkog veleposlanstva i drugoga u službi talijanske vlade koji su bili homoseksualci i povjerili se jedan drugome. Kada se to dogodilo već je *Operacija Alarih* pretvorena u *Operaciju Hrast* za oslobađanje Mussolinija (Schellenberg: "U njemačkoga vojnog atašea u Rimu radio je neki pukovnik H. Ponekad ga je vozio talijanski vozač, koji je bio u službi šefa talijanske Obavještajne službe Amea i koji je održavao prijateljske veze - bio je homoseksualac - s Ameovim vozačem." Nekoliko sam puta upozorio Canarisa na tu opasnost, no on je samo rekao: - Oh, Schellenbergu, mislim da u našem pozivu često vidimo bijele miševe! - Oba su vozača, zajedno s kućnim slugom, izmjenjivali međusobno ono što su svakodnevno slušali i vidjeli, a uz to je jedan od njih sve Ameove izjave i sve ono što je u Ameovoj kući čuo prepričavao nekom svom prijatelju Talijanu kojega smo mi plaćali. Iz tih smo izvještaja mogli rekonstruirati čitavo stanje stvari".).

Na svaki način pometnja je bila potpuna, tako da su njemački obavještajci isprva prihvatili zdravo za gotovo da je Mussolini pobjegao u

Španjolsku pod zaštitu Franca, ali su isto tako bili spremni prihvatiti da je Mussolini podlegao srčanom udaru, da boravi u nekoj klinici u sjevernoj Italiji kao i da je umakao svojim čuvarima još u Rimu i da se krije negdje u Apeninima skupa sa svojim najodanijim crnokošuljašima. Od svih bili su najtočniji podaci koje je pribavio Otto Skorzeny na način koji je opisao u svojim memoarima i o čemu je osobno izvijestio Hitlera.

Skorzenyjeva odluka da stavi vlastiti život na kocku bila je kruna cijele operacije, jer tko zna što se sve moglo dogoditi da su Mussolinija prevozili satima i satima serpentinama u dolinu - kada su ga dopremali bila je to vožnja od punih devet sati!

I Mussolinijeva supruga Rachela je poslije rata objavila svoje memoare iz kojih proizlazi da je i ona isto kao i njen muž očekivala nailazak Engleza. Zatočenoj skupa s djecom na njihovu dobru u mjestancu Rocca delle Gaminate neprestano joj se pričinjavalo da u daljini vidi - "engleske uniforme i njihove kacige kako blistaju na suncu u našem parku". Prije nego što će se spakirati da bude skupa s djecom prebačena njemačkim zrakoplovom u München, gdje će se sastati s upravo oslobođenim suprugom, Rachela je -spominje - razbila uokvirenu zidnu fotografiju na kojoj su zajedno Mussolini i izdajica Badoglio.

Izgled njena supruga koji je objedovao na Gran Sassu a sada će večerati u Münchenu u kneževskoj rezidenciji *Karl Platz,* u zdanju ispunjenom skupim mramorom, brušenim staklima i ogledalima, debelim ćilimima i s mnoštvom starih slika po zidovima, bio je zaprepašćujući.

"Jedva sam ga prepoznala", piše Rachela Mussolini, "kad se pojavio. Bio je strahovito mršav i blijed. Nosio je crni kaput koji mu je bio prevelik i onaj crni šešir koji mu je također bio prevelik, a sav je bio zgužvan. Ubrzo nakon našega sastanka trebao je letjeti u Glavni stan Adolfa Hitlera. Ipak, pomoglo nam je loše vrijeme, pa nije bilo moguće odmah letjeti dalje. Tako je on ostao toga dana i noći u Münchenu. Bio je prljav, čarape su mu bile proderane, imao je neke stare vojničke gaće na kojima je bila crna dugmad. Dao mu ih je neki mornar na korveti kojom su ga prevozili na otok Ponza".

Te je noći Duce ispričao ženi što je sve doživio, kako mu je bilo u zatočeništvu na otocima i kako je skoro izgubio život kada ga je Skorzeny poveo u slobodu. Ujutro u utorak 14. rujna 1943.

Mussolini je iz Münchena poletio u istočnu Prusku na viđenje s Führerom, ondje će se zadržati tri dana i opet vratiti u München u subotu 18. rujna. U Njemačkoj će uz Hitlera njegovu dočeku nazočiti i njegov sin Vittorio koji će također poslije rata objaviti svoja sjećanja i u njima navesti:

"Bio sam pored Hitlera kad je moj otac izašao iz zrakoplova koji ga je dovezao iz Münchena u Rastenburg gdje se nalazio Hitler. Führer ga je primio izvanredno srdačno. Kad me otac zagrlio, uočio sam koliko mu je zdravlje narušeno. Bio je vrlo oslabio. Za večerom je vrlo malo pojeo jer su mu se bolovi u želucu pojačali u proteklih četrdeset i pet dana zatočeništva ... Govorili smo o čitavoj obitelji. Otac se nije pokazao nimalo ogorčenim prema zetu Galezzu Cianu (koji ga je iznevjerio - op.). Rekao je: Za Galeazza bi bilo bolje da ode iz Njemačke. Teško će mu Nijemci oprostiti njegovo držanje ... Tijekom njihova susreta 16. rujna, Hitler je mom ocu rekao: Treba dobiti rat, a onda će Italija vratiti sva svoja prava. Bitan je uvjet da fašizam uskrsne i da se osveti!

Moj se otac nije uhvatio za tu posljednju Hitlerovu riječ, nego je samo rekao da bi trebalo stvoriti novu talijansku vojsku.

Malo zatim je Hitler, sa stanovitom žestinom, ponovio mom ocu da izdajnika treba strogo kazniti. Pokušao je oca uvjeriti da je barem Grandi smišljeno izdao fašističku stranku. Ali otac nije dopustio da ga Hitler navuče na područje koje se tiče samo Talijana. I tako je Führer, zaključujući taj dio razgovora, nekako razočaranim tonom izustio ove riječi: Duce, razumijem vaše obiteljske osjećaje ..."

Mjesec i pol zatočeništva prilično je izmijenilo Mussolinija, prestao je biti bahat i prkosan, veoma je iznenadio sina:

"Došla je Edda (kći udata za Ciana - op.). Teško ju je prepoznati, toliko je mršava, uznemirena, grozničavih očiju na upalom licu. Glas joj je drhtao od uzbuđenja. Pitala je oca da primi Galeazza. Otac, koji obožava Eddu, možda jedinu osobu na svijetu od koje je spreman prihvatiti savjet, šutke ju je slušao kako brani muža. Zbog patnji koje je podnio u zatočeništvu, otac je bio skloniji oprostu nego mržnji i osveti. Osim toga, nije mogao zaboraviti da je Galeazzo sin čovjeka kojega je on toliko cijenio da ga je bio, za slučaj svoje smrti, odredio za svoga nasljednika. Galeazzo se zajedno s Eddom tri puta našao s mojim ocem. Samo je izbjegavao da se nađe s mojom majkom. U nje je zbilja nagla i plahovita narav. Optužuje Galeazza da je on uzročnik Duceove nesreće i nepravdi koje je i ona morala

podnijeti. Jednoga se dana nije mogla suzdržati nego mu je preda mnom rekla: Galeazzo, ako vam dužnost koju vam je Duce dao nije bila po volji, mogli ste jednostavno dati ostavku. Nije bilo nikakve potrebe da se suprotstavite Duceu!

Galeazzo se opravdavao tvrdnjom da je uvijek djelovao u dobroj namjeri. Ali ga je majka prekinula i rekla: Duce nije komad namještaja koji ćeš baciti na tavan kad ti više ne treba. Tu ste se jako prevarili i možda ćete se jednoga dana za to kajati!

U prvi mah otac je primio svoga zeta malo hladno, ali je malopomalo, kako je Galeazzo objašnjavao iz kojih je pobuda glasao za Grandijev dnevni red, u svome držanju popuštao. Galeazzo je priznao da je možda pogriješio što je glasao za Grandijev dnevni red, ali je dodao da njegov glas poput glasova svih ostalih nije bio smišljen kao zauzimanje stajališta protiv Ducea ..."

Sa svoje strane Hitler se pobrinuo i za Mussolinijevu ljubavnicu Claru Petacci: oslobođena je poslije 37 dana zatvora, pet dana poslije prepada na Gran Sassu - "bila je u jadnom stanju:sama kost i koža, ružna, prljava i neuredna, pa Nijemci koji su je odveli u svoje zapovjedništvo nisu mogli vjerovati da je to Mussolinijeva ljubavnica koju su poštopoto morali osloboditi i s kojom su imali postupati s najvećim obzirom". Dodijeljen joj je tjelohranitelj iz SS-a Franz Spögler.

Mussolinija i njegovu ljubavnicu Hitler je nadživio samo dva dana.

Abwehrov lov na Tita

Poslije *Operacije Hrast* na Gran Sassu, Skorzeny kraće boravi u Francuskoj *(Operacija Vuk koji laje)* do uoči Božića 1943. ali nije uključen u nikakvu akciju. Nakon toga sa svojim ljudima iskušava najnovija "tajna oružja", a u proljeće 1944. počinje se u Friedenthalu razmatrati *Operacija Konjićev skok* radi otmice vođe jugoslavenskih partizana Josipa Broza Tita kao uvodnu operaciju i predigru u kasnije otmice Eisenhowera, Montgomeryja i tko zna još koga (u Portugalu se izjalovila otmica vojvode od Windsora, dok su bugarskoga kralja Borisa "zauvijek uspavali" maskom za kisik na povratnom letu iz Njemačke u njegovu domovinu).

SS-Standartenführer Schellenberg objašnjava:

"Posljedice talijanskog državnog udara dovele su nas na Balkanu skoro do katastrofe. Talijanski su odredi jednostavno uzmaknuli s važnih poprišta borbi u Jugoslaviji i prepustili ih vođi komunističke oslobodilačke vojske Josipu Brozu Titu, koji je tako mogao znatnije razgranati područje svoga utjecaja. Na sreću, u međuvremenu smo uspjeli odgonetnuti radiošifre kojima se Tito koristio i tako smo prisluškivali sve njegove radioporuke. Jedna od njih sadržavala je obavijest o predstojećem engleskoameričkom iskrcavanju na Jadranu uz sudjelovanje partizanskih odreda. Ta je vijest neprijeporno bila lažna i nama namijenjena, a njome je vođa partizana želio prikriti slabost svoga položaja u tomu trenutku.

Njegov se, naime, odnos prema zapadnim Saveznicima - kao što smo to doznali iz drugih radioporuka - pogoršao. Tako je on, između ostalog, naredio da se časnicima zapadnih sila više ne smije dopustiti uvid u bilo kakve vojne mjere. Zato se nismo ni iznenadili kada se kod njemačkog vojnog zapovjednika u Hrvatskoj, generala Gleisea, iznenada pojavio neki

doktor Petrović, a bio je to zapravo general Vladimir Velebit, Titov diplomatski savjetnik.

Objasnio je da mu je poznat prijedlog vođe partizana prema kojemu bi on želio sklopiti primirje s Njemačkom ako bi se Njemačka obvezala da neće napasti zapadnu Bosnu. Kao protuuslugu, partizanski se pokret ne bi više širio hrvatskim područjem i izostale bi sve terorističke i saboterske akcije na tomu području.

Međutim, na početku naše rukovodstvo nije taj prijedlog shvatilo ozbiljno. Ozbiljnije su se time počeli baviti tek kada je sposobna mađarska tajna služba ulovila pokraj Pečuha jednog ruskog kurira. Kurir je, naime, Titu nosio Staljinovu poruku i naređenje kojim ga on ovlašćuje da poduzme vojne protumjere u slučaju da se Englezi i Amerikanci protivno dogovoru ipak iskrcaju na jadransku obalu. Kad se Titov predstavnik još jedanput javio generalu Glaiseu, razgovarao sam o tome - jer su u pitanju bile isključivo vojne nadležnosti - s generalpukovnikom Jodlom. On je, međutim, to ocijenio kao pitanje visoke politike, koju mora iznijeti na najvišem mjestu. A Hitler je odlučio: S odmetnicima se ne pregovara - odmetnike treba strijeljati!

Kako je Tito u partizanskom ratovanju postizao sve znatnije uspjehe i stekao veći ugled od svoga, kralju vjernog suparnika generala Mihailovića, Hitler je 1944. izdao zapovijed za Konjićev skok (tj. za desant na Drvar - op.): Tito zajedno sa svojim partizanskim stožerom mora biti zbrisan. U tome su pothvatu vojska i tajna služba trebale surađivati, no Hitler je - kao i toliko puta -odlučio da se njegova zapovijed provodi na dva kolosijeka. I tako su radili jedni uz druge, što je dovelo do toga da su agenti koje je tajna služba prokrijumčarila u Titov Glavni stan bili prekasno obaviješteni o vojnoj akciji. Inače bi Titov bijeg mogao biti spriječen, i to iz njegova stožera. Zato nam je umjesto partizanskog vođe u ruke pala samo njegova maršalska uniforma".

Schellenberg u svojim memoarima tvrdi da je učinjen neoprostiv propust. Kako je došlo do toga?

Hitler je davao zapovijedi "na dva kolosijeka", što se podudara s primjedbama Otta Skorzenyja za kojega se pouzdano zna da je bio upoznat s pripremama za *Operaciju Konjićev skok* koja je i ime dobila u Friedenthalu, a jednom je čak bilo objavljeno u jugoslavenskoj publicistici da je Skorzeny u izviđačkom letu nadlijetao Drvar; ovo Skorzeny u svojim

sjećanjima ne iznosi, nego samo da je zbog dogovora za predstojeći napad posjetio glavno njemačko zapovjedništvo u Beogradu i da je zatim putovao automobilom iz Beograda u Zagreb gdje se sastao sa svojim obavještajcima.

Činjenica je da je potraga za sjedištem Glavnoga stožera jugoslavenskih partizana bila povjerena Abwehru, suparničkoj tajnoj službi, te je još početkom 1942. naređeno u ime Abwehra izviđačkom vodu SS-poručnika Wollnyja (tzv. Wollnyjevom vodu) da preuzme nadzor nad neprijateljskim radiovezama, tako da je taj vod uporno i strpljivo hvatao sve moguće radioporuke. Djelatnost Wollnyjeva voda u punom je zamahu u drugoj polovici 1943. godine, u čemu je sudjelovala radiogoniometrijska, prislušna i kriptografska Wollnyjeva ekipa. Trebalo je odrediti gdje se nalaze i zadržavaju glavna zapovjedna mjesta na koja bi se mogli usmjeriti njemački napadi. Prislušna služba Abwehra u Beogradu i specijalna radioslužba u Beču imale su namjeru koncem studenoga 1943. poslati na partizansko područje agenta s radiostanicom koji bi im otkrio "gdje se nalazi Titova kuća", nakon čega bi bili spušteni padobranci (u Himmlerovom glavnom "prihvatilištu" u Sachsenhausenu, u specijalnom koncentracijskom logoru, kuda je imao stići talijanski kralj i papa s kardinalima bila je određena nastamba u kojoj bi Titu bilo "omogućeno" da "piše svoje memoare").

Wollnyjev vod uspijeva dešifrirati partizanske poruke koje je hvatala prislušna služba i posebno odvajala izvješća s oznakom "sQ" (tj. sichere Quelle - siguran izvor! - op.) koja su se odnosila na Vrhovni stožer partizana. U međuvremenu je Abwehr u Brandenburgu okupio na posebnoj obuci specijalnu postrojbu koja se kasnije prebacila u blizinu Beča gdje ju je obišao i izvršio osobno smotru zapovjednik divizije *Brandenburg* general Alexander von Pfuhlstein polovicom rujna 1943.

Ovi odabrani vojnici privremeno smješteni u selu Wellersdoriju pod zapovjedništvom poručnika Wehrmachta Kirchnera uvježbavali su se slično kao Skorzenyjevi pripadnici u Friedenthalu kod Oranienburga (nečujno prikradanje neprijateljskim stražarskim mjestima i nečujno ubijanje stražara, borba u neprijateljskoj pozadini, brzi napadi i raspršivanje napadačke skupine, borilačke vještine poput jiujicu itd.).

Novoosnovana postrojba je, kao što je bio običaj u Abwehru, dobila je svoj kodni naziv - *Postrojba Kirchner (Einheit Kirner).* Poslije jednomjesečne pripreme u okolici Beča, *Postrojba Kirchner* kreće preko

Mađarske u Osijek, odavde preko Bosanske Gradiške u Banja Luku, kamo stiže u prvoj polovici listopada 1943. (sastav postrojbe: dvadesetak Turkestanaca koji su kao bivši pripadnici Crvene armije ušli u diviziju Brandenburg, dvanaest posebno unovačenih Slovenaca za Wehrmacht koji su uzeti zbog poznavanja domaćeg jezika i trebali su poslužiti kao tumači za stanovništvo u Bosni i tri Hrvata. Jedino Hrvati i Slovenci nisu završili padobranski tečaj). Stožerna radiostanica *Postrojbe Kirchner* održavala je vezu s glavnim stožerom divizije u Brandenburgs u Njemačkoj. Postrojba je raspolagala s deset kamiona marke Opel-Blitz, s dva osobna automobila i dva motocikla s prikolicama. Kao potpuno samostalna formacija, postrojba je posjedovala vlastiti sanitet i imala čak 14-16 radiotelegrafista, a od jačeg naoružanja imala je tri minobacača kalibra 81 mm i pet strojnica.

S obzirom na zadatke postrojba je bila opskrbljena stanovitom količinom partizanskih odora te krivotvorenim partizanskim ispravama. Koncem studenoga ili početkom prosinca 1943. stigla je iz Grčke u Banja Luku još jedna skupina pripadnika divizije *Brandenburg* pod zapovjedništvom SS-poručnika Fritza Böckla, pa je sada formacija preimenovana u *Postrojbu Böckl*, a Kirchner je postao Böcklov zamjenik. Sada je osnovni zadatak potanko razrađen: otkriti gdje se zadržava i nalazi Tito, u kojoj točno zgradi, kada odlazi na spavanje, kuda izlazi ili šeta i u koje doba dana, koliko ga stražara čuva i kada je najpovoljnije za napad i otmicu.

Zamišljeno je ovako: čekati najpogodniju priliku kada se Tito udalji izvan naselja, izvršiti napad, malobrojne pratioce ili stražare pobiti, Tita zarobiti i nestati s njim prije nego što partizani bilo šta poduzmu!

Generalpukovnik Lothar Rendulic kao zapovjednik Druge oklopne armije pod čije je operativno područje spadala Jugoslavija nekoliko je puta odgađao početak operacije i pridržavao se naredbe Führera dostavljene preko zapovjednika divizije Brandenburg, a za cijelu je operaciju saznao preko svoga obavještajnog časnika koji je pripadao Abwehru, što opet samo za sebe pokazuje da je glavna riječ pripadala Abwehru, a ne Rendulicevu stožeru.

Pri tom neprestanom odlaganju početka operacije u kojoj je Wehrmacht samo pratio poteze Abwehra, a odluke su se donosile na zajedničkim sastancima u Banja Luci, Otto Skorzeny se pokušao umiješati, ali je bio odbijen. No, Abwehr nije uspješno okončao osnovno naređenje

Glavnoga stožera i nije se ostvarilo ono što je zapovjednik desanta na Drvar SS-satnik Rybka pridodao svojoj bojnoj zapovijedi izdanoj 23. svibnja 1944. u 23 sata i 55 minuta kao veoma važno: "... fotoreporteri neka fotografiraju značajnije osobe koje padnu u zarobljeništvo ili poginu. Ako bi protivno očekivanju, i sam Tito bio zarobljen, to iz naročitih razloga bezuvjetno držati u tajnosti..."

Operativnoj zapovijesti stožera Druge oklopne armije 500. SS padobranskolovačkom bojnom za desant na Drvar 25. svibnja 1944. bio je priložen i zračni snimak Drvara na koji su bile unesene posebne upute o mjestu spuštanja padobranaca i jedrilica, njihovim smjerovima napredovanja i zadacima. Zračni snimak su najvjerojatnije napravili snimatelji Eskadrile Hrvatska, odsjek za blisko izviđanje, a na primjerku pripojenom operativnoj zapovijedi bilo je naznačeno daje fotografiranje obavljeno 19. svibnja 1944.

Britanski pukovnik Vivian Street koji je tih dana zamjenjivao odsutnog šefa britanske vojne misije pri Vrhovnom stožeru NOVJ brigadira Fitzroya Macleana, u svome izvješću o desantu i njemačkoj drvarskoj operaciji navodi da se nad Drvarom pojavio njemački izviđački zrakoplov i 2. svibnja 1944. uz napomenu: "Bilo je očito da fotografira Drvar i da posebnu pažnju posvećuje onome dijelu grada u kojem se tada nalazila vojna misija brigadira Fitzroya Macleana".

Za pojavu toga zrakoplova nagađalo se da je u njemu letio Otto Skorzeny, međutim Skorzeny koji nipošto nije patio od skromnosti nije to nikada nigdje istaknuo.

Padobranci su pretrpjeli teške gubitke, krenuli su prema gradu ne sluteći da se meta njihova napada krije iza njihovih leđa u pećini preko rijeke i nasuprot gradu. Prvi njemački oklopni automobil koji je predvodio pojačanje cestom prema Drvaru pojavio se tek sutradan 26. svibnja 1944. u 12 sati, a dotle su padobranci grčevito odbijali napade ukopani na mjesnom groblju. Od njih 900preživjelo ih je dvjestotinjak, a toliko ih je bilo i ranjenih. Njihov zapovjednik SS-Hauptsturmbannführer Rybka bio je teško ranjen i spasio se laganim kurirskim zrakoplovom koji je trebao odvesti zarobljenog Tita. Umjesto zarobljenika odnio je njegovu odoru nađenu u mjesnoj krojačnici - bio je to zapravo poklon za Titov rođendan.

Spektakularan uspjeh Otta Skorzenyja s Gran Sassa nije se ponovio - Abwehr je višestruko zakazao, a zbog načina na koji su ga odbili

Skorzenyju je bez sumnje bilo drago što nije imao udjela u *Operaciji Konjićev skok.*

O ovoj će operaciji biti još govora u Zagrebu početkom lipnja 1944. - njemački opunomoćeni general u Zagrebu Glaise Horstenau će se raspitivati za zaplijenjeni dnevnik Randolpha Chuchilla, sina Winstona Churchilla (Ribbentrop će zahtijevati da se taj dnevnik pošalje njemu u Glavni stožer), a njemački poslanik i opunomoćeni ministar Njemačkog Reicha u Zagrebu Siegfried Kasche će tražiti da se njemu dostavi dnevnik književnika Vladimira Nazora.

Atentat na Hitlera

Urota nekih njemačkih generala protiv Hitlera i pokušaj njegova ubojstva podmetnutim paklenim strojem u Fuhrerovoj *Vučjoj jami* u Rastenburgu 20. srpnja 1944. sasvim je slučajno dio ratnoga životopisa Otta Skorzenyja, međutim potpuno je sigurno da je najveća pogreška Hitlerova atentatora Stauffenberga bilo zanemarivanje mogućeg uplitanja u Berlinu SS-formacija iz nedalekog Oranienburga, a "naročito intervencija jedinice iz Friedenthala kojom je upravljao čovjek od povjerenja: Skorzeny!"

Poznati istraživač događaja iz Drugoga svjetskog rata - osobito oko savezničkog iskrcavanja, o čemu je prvi objavio pojedinosti koje su bile dugi niz godina zataškavane, Anthony Cave Brown uspio je u tančine rekonstruirati zbivanja u kojima je Skorzeny odigrao značajnu ulogu:

"Spustila se noć. Berlin je utonuo u potpunu tamu, samo je nekoliko reflektora paralo nebo. Goebbels je već imao Hitlerovo dopuštenje da naredi napad na Bendlerblock i uhićenje zavjerenika. Ipak, situacija je bila i dalje mutna, nejasna i zbrkana. Nitko nije znao tko zapravo drži u rukama četvrt vladinih zgrada. U toj atmosferi sumnje i neizvjesnosti jedna je bojna tenkova regularne vojske stigla pred glavno zapovjedništvo SS-a u Fehrbellinerstrasse i uperila svoje 75-milimetarske topove na prozore i vrata te velike sive zgrade. Pokoravajući se slijepo direktivama plana *Walküre* (u slučaju opće opasnosti, primjerice masovnog savezničkog padobranskog desanta - op.), tenkisti su bili spremni da zapucaju na svakoga tko ih pokuša spriječiti u zauzimanju zgrade. Međutim, u tom je času netko intervenirao da poništi tu zapovijed. Dojurio je neki visoki časnik i rekao tenkistima:

- Jeste li poludjeli, momci? Führer je živ! Nema smisla da idete dalje! Ja vam mogu dati samo jedan savjet: vratite se svojim kućama! Sada više

ništa ne možete spasiti ... ovdje možete samo izginuti!

Jedan njemački vojni liječnik, koji je služio u toj tenkovskoj jedinici, tvrdit će poslije rata da je taj *nepoznati* časnik bio čuveni tenkovski general Heinz Guderian, koji je u to vrijeme bio generalni inspektor Wehrmachta. Ali Guderian će tvrditi da je u to vrijeme bio daleko od stožera SS-a, da se nalazio u blizini Deipenhofa, to jest čak na suprotnom kraju Berlina, i da se upravo vraćao sa šetnje sa svojim psima. Bez obzira na to tko govori istinu, ostaje činjenica da je Guderian sutradan postavljen za načelnika Glavnog stožera kopnene vojske, umjesto generala Zeitzlera, kojega je Hitler brzim postupkom smijenio zbog sumnje da je sudjelovao u uroti. Činjenica je nešto drugo: ma tko bio časnik koji je naredio tenkistima da se povuku, oni su ga poslušali.

Da su ti tenkisti kojim slučajem ipak napali sjedište stožera SS-a, to bi uvuklo regularnu vojsku i ostale u sukob sa SS-om, i to bi možda urotnicima pružilo mogućnost da se pregrupiraju i reorganiziraju. Ali tenkisti to nisu uradili, pa je propala posljednja šansa da urota uspije.

Saznavši da se sprema napad na Bendlerblock i želeći spriječiti krvoproliće, Speer (ministar naoružanja - op.) je odlučio da se odveze tamo i pokuša posredovati. 'U potpuno zamračenom Berlinu', napisat će on u svojim memoarima, 'zgrada stožera sablasno se isticala obasjana reflektorima - stvarajući nerealan i sablastan prizor. Činila se nekako teatralna, kao kakva jarko osvijetljena kulisa u nekom zamračenom filmskom studiju'. U trenutku Speerova dolaska vojska je već bila potpuno opkolila i odsjekla cijelu tu zonu; oružja vojnika bila su nabijena i otkočena, jer se očekivalo da bi bitka mogla započeti svakog trenutka. Operacijom su rukovodili Kaltenbrunner, Heydrichov nasljednik, i Otto Skorzeny, vođa njemačkih komandosa. Speer ih je zatekao kako stoje ispod stabala na rubu ulice nasuprot Bendlerblocku. 'Činili su se kao utvare i tako su se ponašali', napisat će Speer. 'Sve se doimalo nekako prigušeno, čak su se razgovori vodili prigušenim glasovima, kao na pogrebu'.

U unutrašnjosti velike zgrade događao se posljednji čin drame. Između 10 i 11 navečer grupa časnika Frommova stožera, koji su bili ostali vjerni Hitleru, krenula je u akciju protiv Stauffenberga i njegovih ljudi. Ušli su u Stauffenbergov ured s uperenim i otkočenim revolverima, svladali Olbrichta i ranili Stauffenberga u leđa u času kad je pokušao pobjeći kroz vrata koja su vodila u susjednu sobu. Fromm je u međuvremenu uspio

svladati časnika koji je stražario pred njegovim vratima, a zatim je odmah preuzeo zapovjedništvo. Svi su urotnici uhićeni, a u istom su trenutku prodrli u zgradu vojnici s ulice. Otpora nije bilo. Mnogi urotnici koji nisu pohvatani u prvim trenucima, uhićeni su kasnije. Nijedan nije pružio nikakav otpor, neki i zbog toga što su zaboravili ponijeti revolvere.

U trenutku kad je Fromm ušao u sobu, Beck je pružao prvu pomoć ranjenom Stauffenbergu. Prema iskazu što ga je general Höpner dao Gestapu, tada se poveo ovaj razgovor:Beck: - Imam revolver, ali bih htio da ga zadržim za osobnu upotrebu.

Fromm: - U redu, uradite to, ali odmah.

Beck: - U ovom trenutku razmišljam o minulim vremenima.

Fromm: - Ne želim sada razgovarati o tome. Molim vas da uradite što ste naumili.

Beck je izgovorio još nekoliko riječi, a onda prislonio cijev revolvera na glavu i opalio, ali mu je metak samo okrznuo tjeme.

Beck je zateturao i kriknuo: - Zar nije opalio kako treba?!

Pomognite starom! - rekao je Fromm dvojici časnika koji su stajali nedaleko Bečka. - Oduzmite mu revolver!

Beck: - Ne, nemojte mi ga uzeti! Želim ga zadržati!

Fromm: - Oduzmite mu revolver! Zar ne vidite da nema snage da se ubije.

Dok su se ona dva časnika bavila Bečkom, Fromm se okrenuo Olbrichtu, Stauffenbergu, Quiraheimu i Haeftenu i rekao im:

- Gospodo, ako netko od vas želi nešto napisati, imate na raspolaganju nekoliko časaka ...

Izašao je iz sobe, ali se vratio već za pet minuta i rekao:

- Jeste li gotovi, gospodo? Molim vas da požurite kako bismo drugima olakšali posao. Ja sam, u Fürerovo ime, sazvao malo prije vojni prijeki sud, koji je četvoricu osudio na smrt.

Ta su četvorica: glavnostožerni pukovnik Mertz von Quirnheim, pješadijski general Olbricht, pukovnik čije ime ne želim čak ni izgovoriti (Stauffenberg), i njegov ađutant (Haften).

Fromm se zatim okrenuo jednom poručniku koji je stajao kraj njega i naredio mu:

- Uzmite nekoliko ljudi i izvršite odmah ovu presudu. Uradite to dolje u dvorištu!

Četvorica osuđenika na smrt odvedena su na strijeljanje.

Kad su otišli, Fromm se okrenuo Bečku i zapitao ga: - Onda, što je?

Iako omamljen, Beck je odgovorio: - Dajte mi drugi revolver!

Jedan od prisutnih časnika pružio mu je svoj revolver, a Fromm mu je rekao:

- Dajem vam vremena za još jedan hitac!

Beck je tada ponovo prislonio vršak cijevi revolvera na glavu i opalio, ali se ni sada nije uspio ubiti. Navodno je Fromm tada rekao nekom vodniku: - Pomognite starom!

I taj je vodnik ustrijelio Bečka ispalivši mu metak u sljepoočicu. Bila to istina ili ne, činjenica je da je odjeknuo još jedan hitac i da se Beck srušio mrtav.

Stauffenberg, Olbricht i ostala dvojica osuđenika na smrt odvedeni su u oblim kamenom prekriveno dvorište, i obasjani svjetlom farova nekoga kamiona stali pred vod za strijeljanje. U posljednjem trenutku prije nego što je odjeknuo plotun, Stauffenberg je uskliknuo:

- Neka živi vječna Njemačka!

Četvorica osuđenih pali su mrtvi. Kasnije u toku noći njihovi su leševi, zajedno s Beckovim bačeni na kamion i nekamo odvezeni. Nikad se neće saznati gdje su im grobovi.

Bio je to jadan i neslavan kraj jedne smione zamisli!"

William L. Shirer u svome "Usponu i padu Trećega Reicha" kratko zaključuje:

"Ne sluteći da se toga dana nešto sprema, Skorzeny je u 6sati poslije podne sjeo u noćni ekspres za Beč, ali je u Lichterfeldeu, na nalog SS-generala Schellenberga, čovjeka broj dva u SD-u, vlak zaustavljen i Skorzeny pozvan da siđe s njega. Vrativši se u Berlin, Skorzeny je zatekao nečuvanu zgradu SD-a u krajnje histeričnom raspoloženju, ali hladnokrvan kakav je već bio, a povrh toga i dobar organizator, brzo je skupio naoružane

jedinice i bacio se na posao. On je bio prvi koji je nagovorio formacije iz tenkovske škole da ostanu vjerne Hitleru'... Pobuna, jedina ozbiljna koja je ikada izvedena u jedanaest i pol godina postojanja Trećega Reicha, ugušena je za jedanaest i pol sati. Skorzeny je stigao u Bendlerstrasse sa satnijom naoružanih esesovaca i zabranio daljnja smaknuća..."

Petnaest tisuća sumnjivih, pet tisuća pobijenih po kratkom postupku. Uglednim vojskovođama daje se revolver ili pištolj s jednim metkom u cijevi da bi sami sebi presudili.

Naivčina Beck, star 64 godine, generalpukovnik i umjesto Hitlera predviđen za šefa nove Njemačke, do posljednjega je časa vjerovao da se Führer može naprasno ukloniti, samo je okrznuo glavu prvim hicem. Morao je pucati još jednom dok ga je 37-godišnji atentator Claus Graf von Stauffenberg, jednoruki invalid sa samo tri prsta na sačuvanoj ruci i s crnim povezom preko jednoga oka, pridržavao da ne padne sa stolice. Pukovnik Stauffenberg, general i zamjenik zapovjednika Dopunske vojne pričuve Olbricht i još neki strijeljani su u dvorištu Ministarstva rata.

Živima zbog opomene, a Führeru radi osobnog zadovoljstva prikazanje poduži dokumentarni film o pojedinačnim egzekucijama.

U tomu filmu najefektnije su scene vješanja na mesarske kuke.

Operacija u ruskoj pozadini

Skorzenyjev izravni naredbodavac SS-Brigadeführer Walter Schellenberg i šef obavještajne službe Glavne uprave za sigurnost Reicha (RSHA), inače Himmlerov Benjamin - tj. mezimac i ljubimac, kako je Schellenberg volio da ga nazivaju, godinama je usko surađivao sa zapovjednikom SS-lovačkih odreda Ottom Skorzenyjem, posebno od sredine 1944. godine u *Operaciji Zeppelin*, pokrenutoj 1942. i nastavljenoj sve do travnja 1945.

Od ljeta 1943. ubacivale su se skupine bivših njemačkih zarobljenika a ranijih pripadnika Crvene armije u pozadinu bojišnice radi sabotaže i izviđanja, nazivali su ih *aktivistima Operacije Zeppelin.* Među njima su se posebno isticali: trojka u Moskvi koja se uvukla u sovjetsko Ministarstvo transporta i fotografirala povjerljiva izvješća o vojnim transportima Crvene armije, skupina u planinama Žiguli koja je izviđala područje oko željezničkog čvora Kujbiševa i rukovodila drugim obližnjim skupinama, nekoliko skupina duž željezničke pruge Moskva-Vologda-Arhangelsk koje su djelovale zajedno s tamošnjim stanovništvom u zabačenim šumovitim područjima. "Iako su te akcije većinom vođene diletantski i završile pred automatima sovjetske tajne policije, ipak su donijele i neke podatke o stanju na sovjetskoj strani..." (Hermann Zolling - Heinz Höhne, "Slučaj generala Gehlena - General Gehlen i povijest obavještajne službe Savezne Republike Njemačke", Hamburg, 1971.).

Koliko je u potpunosti bila uspješna *Operacija Zeppelin,* razumljivo je da nema dostupnih podataka, ali zato je sudjelovanje Skorzenyja u toj operaciji sasvim izvjesno: Skorzeny se, štoviše, spominje kao značajan operativni suradnik generala Reinharda Gehlena, šefa glavnostožernog

odjela *Strane oružane jedinice ISTOK* (Fremde Heere Ost - skr. FRO), poslije rata utemeljitelja i prvoga predsjednika Savezne obavještajne službe SR Njemačke (BND).

Iz ratnoga razdoblja generala Gehlena poznato je sljedeće ("Slučaj generala Gehlena"):

"U studenome 1944. Skorzeny je dobio zadatak da u sovjetskoj pozadini izgradi organizaciju otpora i da dođe u dodir s antikomunističkim partizanima. Kako je 12. studenoga registrirao Operativni odjel Glavnoga stožera vojske, ovamo su pripadale:Grupe otpora ukrajinskih nacionalista, grupe poljskog nacionalnog pokreta otpora koje se nisu posve raspale nakon što su ih pregazile sovjetske postrojbe koje su napredovale, antisovjetskoruske grupe otpora u sovjetskoj pozadini sve do Kavkaza koje su se ustrojile od protivnikova sustava i izbjeglica itd., ostale antisovjetske skupine otpora sastavljene od neruskih pripadnika (ratni zarobljenici, izgnanici, kažnjenici). Ako te skupine nisu bile uključene u *Operaciju Zeppelin*, bile su povezane s mjestima za izviđanje bojišta, a time i sa njemačkom FRO, prema tome Skorzeny je želeći uspostaviti dodir s partizanima morao konzultirati Gehlena. A Gehlen je odmah iskoristio prigodu da uz pomoć Skorzenyjevih lovačkih odreda i skupina za *Operaciju Zeppelin* proširi bazu svoga izviđanja neprijatelja".

Na svaki način, Skorzeny je bio jedan od trojice najznačajnijih ljudi koji su - "skupljali sva obavještenja koja su govorila o tome da postoje istočnoeuropske skupine otpora".

Smatra se da je punomoć koju je sastavio Martin Bormann, a potpisao Hitler da "sve civilne i vojne ličnosti moraju pružiti svaku pomoć" Skorzenyju bila od najveće koristi generalu Gehlenu koji je mudro predvidio svoje kasnije povezivanje s američkom obavještajnom službom kojoj je predao sve što se doznalo o stanju u SSSR-u (Gehlen se Skorzenyju odužio tako da je ovaj "prošao kratak sudski proces za ratne zločine na kojemu je oslobođen" i nakon toga slobodno putovao amotamo po svijetu).

Iako "bombastičan i indiskretan, ali nimalo glup", Otto Skorzeny ovlaš prelazi u svojim memoarima preko sudjelovanja u *Operaciji Zeppelin,* no ono što Skorzeny oprezno izbjegava otkriva njegov nadređeni Walter Schellenberg u posmrtno objavljenim sjećanjima:

"U međuvremenu su se na Istočnom bojištu, unatoč našoj ljetnoj ofenzivi javljale sve veće poteškoće, iako su ih mogli zamijetiti samo upućeni. Ponovno smo bili iznenađeni jačinom ruskog oklopnog oružja i ništa manje dobrim organiziranjem planiranja partizanskog rata, koji je vezao sve više naših snaga. Himmler mi je s time u vezi rekao da Führer ni u kojem pogledu nije zadovoljan izvještajima tajne službe o Rusiji. Očito, nismo sposobni aktivirati tajnu službu onako kako to zahtijeva ratno stanje.

Pokušao sam se opravdati objašnjenjem da se propusti prošlosti ne mogu prekonoć nadoknaditi i pri tome kao objašnjenje dao primjere nedostatka tajne službe u organizacijskom pogledu.

Za borbu protiv tako divovskog protivnika kao što je Rusija potrebne su mase agenata. Istina, postojeće veze obavještajne službe preko Švedske, Finske, Balkana i Turske na visokoj su razini, ali nisu ni izdaleka dovoljne da bi se dobile pouzdane i cjelovite pregledne slike. I njemački emigrantski krugovi u Sovjetskoj Rusiji i u drugim zemljama, s kojima održavamo veze, šalju nam zapravo samo kamičke za mozaik. Potrebno mi je najmanje dvije-tri tisuće školovanih ljudi koji dobro poznaju jezike, ali i bolja oprema radiotehničkim sredstvima. Istina, na tome se području radi danonoćno, ali potrebe još nisu ni izdaleka podmirene. Za uspješnije masovno ubacivanje agenata potrebna je sveobuhvatnija oprema kamionima, zrakoplovima i oružjem.

Himmler me šutke saslušao, pa rekao: 'Rusi su strašni protivnici, ali moramo ih uništiti prije nego stignu oni drugi'. Obećao je da će me uvelike poduprijeti u vezi s jačom aktivizacijom tajne službe. Istodobno je zahtijevao da mu podnesem opširan izvještaj o radu tajne službe protiv Rusije.

U ono se vrijeme naša obavještajna služba protiv Sovjetskog Saveza granala u tri dijela. Prvi ogranak obuhvaćao je inozemne uporišne točke u gotovo svim glavnim gradovima Europe, kao i niz posebnih javki. Na primjer, preko jedne od njih bila su povezana dva glavnostožerna časnika iz stožera maršala Rokosovskoga. Kad se poslije vojni sektor obavještajne službe sjedinio sa VI. upravom, preuzeo sam još jednu vrlo važnu javku kojom je rukovodio neki njemački Židov i njome vrlo dobro upravljao. Istina, radio je samo s dvije uredske sile, no tehnička je opremljenost njegova ureda bila tako suvremena da sam je smatrao kao predložak za organizaciju čitave svoje uprave. Sve je bilo automatizirano i tehnificirano;

obavještajni konci toga punkta protezali su se brojnim zemljama, u kojima sam dobivao obavještenja iz najrazličitijih društvenih krugova. I, prije svega, dobivao je brza i točna obavještenja iz raznih stožera ruskoga vojnog rukovodstva. Tomu su čovjeku polazila za rukom majstorska djela. Često je dvatri tjedna unaprijed javljao o planiranim pokretima sovjetskih formacija do jačine divizije, a podaci su mu bili točni do u pojedinosti.

Tako je naš najviši vrh mogao pravodobno poduzimati protumjere.

Točnije rečeno: mogle su biti poduzete da je Hitler više slušao šefa odjela za procjenu *Fremde Heere Ost.*

Na žalost, Hitler bijaše okružen klikom koja je neprekidno tražila dokaze da su izvješća šefa odjela *Fremde Heere Ost,* dalekosežna igra Sovjeta, tj. da Sovjeti neko vrijeme šalju istinita obavještenja - koje je lako provjeriti - da bi u određenom trenutku vrhovno njemačko vojno rukovodstvo pretvorili u žrtvu obmane.

S mnogo truda odbacivao sam takva podmetanja.

Drugim je ogrankom obuhvaćena *Operacija Zeppelin.* Tu su bila ukinuta dotadašnja uobičajena pravila u radu agenata - težište je bilo na masovnom radu. Iz zarobljeničkih logora izabrane su tisuće ruskih ratnih zarobljenika, koje smo izobrazili i padobranima spuštali u dubinu sovjetskog prostora. Uz to što su slali obavještenja, njihovi su se glavni zadaci sastojali od političkog rovarenja i sabotaže. Druge su grupe bile namijenjene suzbijanju partizanskog rata, i to tako da se kao agenti i uhode uvuku u organizacije partizanskih odreda. Da bismo još brže uspjeli, vrbovali smo kao dobrovoljce ruske ratne zarobljenike iz neposrednog područja bojišta. Bilo bi potpuno besmisleno primoravati zarobljenike da prijeđu kao agenti u našu službu. Čim bismo ih, naime, premjestili iza ruskog bojišta, nismo ih više mogli nadzirati. Prema tome, upotrebljive smo rezultate mogli dobiti samo od dobrovoljaca.

Prirodno, pri tome smo morali računati s većom kvotom gubitaka i zakazivanja nego inače. No, s tim smo se rizikom pomirili. Ratne zarobljenike kojima smo se namjeravali koristiti do četiri stotine kilometara iza bojišta nismo morali dugo školovati.

Njima su se samostalno rukovodile radne grupe: jug, sredina i sjever. Glavno zapovjedništvo tih grupa bilo je u uskoj vezi s nadležnim vojnim

ustanovama i u kontaktu sa III. i IV. upravom Glavne uprave za sigurnost Reicha.

Zato što su poznavali jezik, baltički su se Nijemci pokazali osobito spretnima za pronalaženje podobnih ratnih zarobljenika.

Izabrani su ljudi bili okupljeni u posebnim logorima gdje su s njima, zbog namijenjenog im zadatka, osobito dobro postupali. Nakon prvih ispita sposobnosti dobili su, praktički, status njemačkog vojnika. Prema sporazumu s generalom dobrovoljačkih odreda, bili su odjeveni u uniforme njemačke vojske. Dobivali su sve što mora obradovati vojničko srce - dobru hranu, čistu odjeću i smještaj, dopust u gradu u civilnom odijelu, a prikazivani su im i filmovi.

Čak su odlazili na kružna putovanja po Njemačkoj, da bi stekli dojam o životnom standardu Nijemaca i usporedili ga s ruskim prilikama. U međuvremenu su obrazovni rukovoditelji i povjerljivi ljudi ispitivali istinsko političko uvjerenje tih bivših zarobljenika i koliko im je stalo jedino do materijalnih probitaka ili se uistinu stavljaju na raspolaganje iz političkog uvjerenja."

Skorzeny je svakako imao važnih razloga da niti ne natukne sljedeće (što Schellenberg glatko izjavljuje):

"Dragocjenu pomoć pružala nam je Vlasovljeva armija, kojoj je cilj bio oslobađanje Rusije od sovjetskog režima. S generalom Vlasovom i njegovim stožerom sklopili smo posebne sporazume i on je dobio pravo na vlastitu organizaciju tajne službe u Rusiji. Pri tome smo jedino htjeli sudjelovati u rezultatima. Ti su se Rusi zbog toga sasvim drugačijim poletom prihvaćali zadatka: osjećali su da doista rade za sebe i svoje ideale. Na žalost, sve se to događalo vrlo kasno, jer su Hitler i Himmler priznali generala tek kad je gorki kraj već bio preblizu. U početku je Vlasov bio isključen zbog principijelnog gledišta da se ni najmanjoj ruskoj grupi ne priznaje autonomno pravo, ali i iz bojazni da bi na račun svoje vojne potpore mogao zahtijevati znatna politička prava. Postojalo je i nepremostivo nepovjerenje; strah da general ne igra poštenu igru i da bi mogao - doveden na bojište - na nekom osjetljivom mjestu omogućiti prodor Sovjetima. Ovaj posljednji razlog zasigurno nije bio opravdan. Osim toga, ako zatreba, njegova je vojska mogla biti tako postavljena da njemačke postrojbe u njihovoj neposrednoj blizini pružaju odgovarajuću sigurnost. Tu se i opet uvelike razmahala borba oko kompetencije kojoj se,

na kraju, i Vlasov rugao. Jedanput se za generala osjećala odgovornom vojska, zatim Rosenbergovo ministarstvo za tisak, onda je to bio Himmler, zahtijevajući pravo rukovođenja, a ni ministar vanjskih poslova Ribbentrop nije smio tu izostati. Najbolje bi bilo da su ih sve posjeli na kozačke konje i poslali u bitku ispred Vlasovljeve armije.

Nakon psiholoških i propagandnih priprema počela je stručna izobrazba dobrovoljaca za koju ćemo ih svrhu koristiti. U središtu je bila sustavna radiotelegrafska izobrazba. Tu se nije mogao izbjeći vojni dril jer je nastavnika bilo malo i teško bismo izašli na kraj s opširnim gradivom. Budući da su svi dobrovoljci dobili nova imena, često je dolazilo do zbrke. Za samu je akciju stožer zračnih snaga dao na raspolaganje eskadrilu 200. Sektori političke i vojne tajne službe, koji su još tada radili djelomično jedan pokraj drugoga i jedan protiv drugoga, morali su dijeliti i letove i škrte zalihe benzina. Posljedica te dvojnosti bila je više agenata nego što smo ih mogli poslati u okupirana područja.

Kako bismo, međutim, spriječili da splasne raspoloženje dobrovoljaca koji su bili primorani da čekaju, iz te smo grupe organizirali vojne borbene odrede. Jedna takva postrojba bila je takozvana *Družina* kojom je zapovijedao ruski pukovnik Rodionov, pod lažnim imenom Gill i koja je trebala biti iskorištena za osiguranje pozadinskih vojnih područja i u borbi s partizanima, a u slučaju nužde i na bojištu. Nekoliko sam puta razgovarao s Gillom i nisam se mogao osloboditi sumnje da se njegovo protusovjetsko raspoloženje pokolebalo. U načinu na koji je kritizirao općenite greške njemačkog rukovodstva prema Rusiji - posebno ukazujući na njemačku promidžbu o ruskom podčovjeku - i prema pučanstvu i ratnim zarobljenicima, bijaše prizvuk koji je morao izazvati sumnju. Razgovarao sam i s još nekoliko časnika. Među njima su bili i neki glavnostožerni časnici i inženjer građevinskog poduzeća za izgradnju tunela. Obojica su bili podrijetlom iz Moskve, a u kolovozu 1941. dospjeli su pokraj Brjanska u njemačko zarobljeništvo. Prošli su različite stupnjeve našega specijalnog školovanja i bili su, kao osobito inteligentni i bistri suradnici, uključeni u *Operaciju Zeppelin.* Posjetio sam ih u njihovom berlinskom stanu, gdje su bili smješteni kao civili.

Glavnostožerni je časnik bio obrazovani diskutant, a inženjer više podložan osjećajima. Za vrijeme razgovora pokazalo se da obojica, usprkos odbojnosti prema sovjetskom društvenom poretku, ipak smatraju da će na

kraju rat dobiti Rusija. To njihovo uvjerenje nije ni u kojem slučaju bilo izazvano utjecajem promidžbe. Prvi je uvjerenje temeljio na izvanrednim Staljinovim osobinama vođe, a drugi je pod utjecajem alkohola jednostavno rekao: 'Vi, Nijemci, nećete izići na kraj ni s ruskim narodom ni s ruskim prostorom!

Čak i kad bi uz vašu pomoć svi narodi mogli uspostaviti nezavisne države, time biste taj razvoj samo zakočili, ali ne i zaustavili.

Jedva da biste mogli svladati ruske privredne probleme. Veliki dijelovi Rusije uvijek će ostati nerazvijena područja, koja moraju dobivati pomoć. Te probleme može riješiti samo Rusija, putem naprednog socijalizma'.

O tome sam opširno raspravljao s ruskim suradnicima Instituta Wansee u Berlinu (gdje je odlučeno *konačno rješenje* židovskoga pitanja - op.), jer su ti razgovori pokazali kakav je borbeni moral partizana. Oprezno su mi potvrdili da naša promidžba i okupacijska politika navodi vodu na mlin ruskoga rukovodstva, a rusko stanovništvo tjera u zagrljaj partizana. Štoviše, ti su ruski znanstvenici smatrali da Staljin pozdravlja okrutne njemačke mjere kao, na primjer, *zapovijed o komesarima* (zapovijed da se uhvaćeni sovjetski komesari odmah strijeljaju), masovna strijeljanja što su ih obavljale specijalne postrojbe - *Einsatzkommando* - i velike deportacije. On u njima gleda ne samo dobrodošlo sredstvo za podizanje partizanskog borbenog morala nego i mogućnost da Nijemce okrivi za strahote koje počine Sovjeti - za bezobziran postupak prema vlastitim ljudima pri borbenim mjerama i najoštrije kažnjavanje dijela stanovništva koje se nije htjelo boriti.

Staljin se istodobno koristio partizanskim ratom kao kamuflažom za program NKVD-a, likvidacije i deportiranja nepoželjnih dijelova stanovništva kao što su Židovi i kulaci. Provodeći taj zadatak, zapovjednici NKVD-a nisu smjeli održavati veze s vođama partizanskih odreda, nego su morali raditi isključivo prema posebnim zapovijedima iz Moskve".

William Stevenson autor djela "Bormannova braća idu dalje", Britanac koji je za vrijeme rata bio borbeni pilot i obavještajac, tvrdi da su Schellenberg, Skorzeny i Gehlen napravili odličan privatni posao s Amerikancima kojima su utrapili sve što su imali i znali o SSSR-u, i da su za svaki slučaj jako prenapuhali predanu obavještajnu građu, iz koje Schellenberg izdvaja:

"Himmler, koga sam o tome obavijestio, napomenuo je da Rusi trenutačno nemaju vremena da smisle nešto tako zamršeno.

Heydrich se bio ogradio na kratku napomenu: 'Pazite da jednoga dana ne dobijete odlikovanje od Staljina'. Ipak, zatražio je da mu napisu izvješće o tome i podnio ga Hitleru. Kao što mi je Heydrich ispričao, Hitler je najprije primijetio: 'Potpuna besmislica'. No, tada je postao nesiguran i zadužio je Heydricha da se taj materijal razradi.

Sredinom 1942. počela je, i to na širokoj osnovi, *Operacija Zeppelin.* Jasno, nije se moglo izbjeći da NKVD ne ometa naše planove, a pogotovu da ih ne pokušava uništiti iznutra. Tako su izbili ozbiljni zapleti unutar *Družine,* koji su završili dramatičnom izdajom pukovnika Rodionova, odnosno Gilla. *Družina* je bila određena da bezobzirno pročešlja neko rusko selo. Pri povratku esesovačka je pratnja iznenada bila napadnuta s leđa i poubijana; niti jedan jedini esesovac nije uspio pobjeći. Gill se već prije uspio povezati sa središnjicom partizanske organizacije u Moskvi i, malopomalo, nagovorio je svoje podređene da se odmetnu od nas. Sa skrivenog vojnog aerodroma nekoga partizanskog uporišta odletio je u Moskvu. Tamo ga je primio Staljin osobno i odlikovao Staljinovim ordenom. Dakako, to je bio težak udarac, ali me nisu mogli pozvati na odgovornost jer sam nekoliko puta upozoravao Himmlera da Gilla ne bismo smjeli pustiti u borbu protiv partizana.

Međutim, na drugim područjima u okviru *Operacije Zeppelin* uspjesi nisu izostali. Prije svega, između brojnih zarobljenika mogli smo izabirati sve više stručnjaka, kao što su: elektroinženjeri, kemičari, stručnjaci za izgradnju baraka i ostaloga, pa smo ih mogli koristiti na njihovome području. Ti su nam stručnjaci dali mnoge poticaje za našu industriju naoružanja. Zarobljenici podobni za posebne zadatke dobivali su civilnu odjeću i većinom su smješteni u privatnim stanovima. Uglavnom, u pitanju bijahu pojedinci, za koje smo se pobrinuli da žive tako da mogućnost izdaje bude svedena na najmanju mjeru. Jednome je od tih agenata uspjelo da se izdajući se za odbjegloga ratnoga zarobljenika probije sve do stožera maršala Rokosovskoga i da nam od tamo šalje vijesti".

Skorzeny u svojim memoarima, u odlomku "Ruska enigma iza Urala" spominje "tisuće iskaza ruskih ratnih zarobljenika" i divovska industrijska postrojenja koja bi Nijemci rado digli u zrak, a evo što o tome kaže Schellenberg:

"Treći je ogranak u početku obuhvaćao neku vrst planskog odjela *Operacije Zeppelin.* U početku je sasvim teoretski skupljao podatke o tome gdje bi se i kako na osjetljivim točkama najbolje moglo odsudno pogoditi i onemogućiti jezgro ruske industrije i rezervi. S vremenom, taj je odjel počeo provoditi i pojedinačne akcije. Da smo za te naše svrhe imali više zrakoplova, mogli smo sovjetskoj industriji zadati teže udarce, jer su pripreme za to u svakom pogledu bile i tehnički i stručno izvedene.

Između ostaloga, uspjeli smo, pomoću bombardera velikoga radijusa ispustiti V-l blizu cilja, a zatim smo je s pomoću pilota samoubojice usmjerili u sam cilj. Raspolagali smo s dovoljno takvih pilota. Takvim napadima trebali su biti pogođeni prije svega industrijski kombinati Kujbiševa, Čeljabinska, Magnitogorska, ali i područja s onu stranu Urala. Koje su najvažnije točke industrijskih područja točno su procijenili iskusni tehničari, na temelju podataka što smo im ih mi dali. No, i tu su svi veliki planovi propali zbog nedovoljnih mogućnosti naših zračnih snaga. I tako smo ostali pri manjim, djelomičnim akcijama što su ih provodili komandosi, a koje su bile ograničene na miniranje međugradskih transformatora i električnih stupova. To su, međutim, bili samo ubodi iglom koji su se na sovjetskom bojištu jedva osjećali.

Poslije smo preinačili akcije.

U zaleđe smo sovjetskog bojišta spuštali čitave postrojbe koje su, taktikom zbunjivanja, ponajprije trebale preuzeti raspršene dijelove njemačkih četa, pa ih dovesti natrag. Nisu samo golema prostranstva na kojima su komandosi bili upućeni samo na sebe iziskivala velika odricanja i napore, djelovanje im je bilo silno otežano i na onim područjima koj a su osiguravale bojne NKVD-a. Bili su to, uglavnom, odredi dobrih strijelaca.

Na području tajnih radioveza mogli smo djelovati šire i uspješnije kada je porasla naša radiotehnička proizvodnja. Prisluškivanje neprijateljskih radiokomunikacija između armija, divizija i pukova bilo je itekako korisno našem vojnom zapovjedništvu.

Vrhunski smo uspjeh zabilježili kad smo se uspjeli uključiti u redovitu radiovezu sa središnjicom tajne službe u Moskvi. Tim kanalima naveliko smo ubacivali dezinformacije. Moskva je, na kraju, bila primorana promijeniti šifre i iznova ih raspodijeliti agentima.

To ju je stajalo snage, vremena i novca. Sjećam se, na primjer, da smo za vrijeme te *radioigre* uspjeli *okrenuti* više od šezdeset ruskih radiostanica.

Tehničkim usavršavanjem naših radiouređaja uspjeli smo svladati i poteškoće pri slanju radioporuka iz dubine ruskog prostora. Naše smo agente, naime, ponekad slali u područja na kojima su imali rodbinske veze, ali su često bili upućeni i sami na sebe. Neki su vozili bicikle s agregatima na potisak - bili su to instrumenti za proizvodnju struje kojima je bila dograđena radiostanica. Pri ravnomjernom pritiskanju pedala čuli smo, usprkos nevjerojatnoj udaljenosti, jasno emitiranje bez šumova.

Jedan od tih agenata uspio je sa sovjetskim transportom stići čak do Vladivostoka. Tamo je promatrao kretanje trupa i poslao nam zanimljiva obavještenja.

Golemo prostranstvo Sovjetskoga Saveza omogućavalo je agentima da se mjesecima kreću zemljom uzduž i poprijeko. Ipak, na kraju ih je većina pala u ruke NKVD-a. Čim bi se, naime, načulo nešto o takvoj našoj djelatnosti, nije se ustručavalo poslati u potragu za našim ljudima, čak i čitave divizije i partizanske odrede, ako to bijaše potrebno".

General Gehlen je poslije rata samo nastavio tamo gdje su Schellenberg i Skorzeny zastali.

Horthy stariji i Horthy mlađi na sigurnom

Situacija u Mađarskoj uoči proljeća 1944. podjsećala je na stanje u Italiji prije obaranja Mussolinija godinu prije: unatoč zajedničkom sudjelovanju u ratu protiv Sovjetskog Saveza i strahovitog poraza mađarske vojske na Donu sredinom siječnja 1943. odakle se od 200.000 vojnika vratilo u Mađarsku 65.000 promrzlih i sakatih teških invalida, iz Budimpešte se pregovaralo i na zapadu i na istoku kako bi se Mađarska izvukla iz rata i sklopila odvojeni mir. U međuvremenu u Hitlerovom se Glavnom stožeru ponovo prepričavala istinita anegdota iz jeseni 1941. kada je američki veleposlanik u Budimpešti Herbert Pell, koji je zastupao i Veliku Britaniju, htio poštopoto doznati od tadašnjega mađarskog premijera Laszla Bardossyja kako će se njegova zemlja postaviti u nastupajućim ratnim događajima.

Njihov je razgovor do suza nasmijavao i Führera.

Američki veleposlanik: Mađarska je znači republika?

Bardossy: Ne, mi smo kraljevina.

Američki veleposlanik: Vi onda imate kralja?

Bardossy: Ne, mi imamo admirala.

Američki veleposlanik: Vi znači imate flotu?

Bardossy: Ne, mi uopće nemamo more.

Američki veleposlanik: Vi znači imate teritorijalne pretenzije?

Bardossy: Da.

Američki veleposlanik: Prema Americi kao neprijatelju Hitlera?

Bardossy: Ne.

Američki veleposlanik: Prema Engleskoj koja ratuje protiv Njemačke?

Bardossy: Ne!

Američki veleposlanik: Prema Rusiji?

Bardossy: Ne!

Američki veleposlanik: Onda prema kome?

Bardossy: Prema Rumunjskoj.

Američki veleposlanik: To znači da ćete objaviti rat Rumunjskoj?

Bardossy: Ne, Rumunji su naši saveznici.

Još je prošle 1943. godine Hitler vjerovao da je mađarski regent Miklos Horthy de Nagybanya, austrougarski admiral koji se volio pokazivati na bijelom konju i na konju vršio vojne smotre ili predvodio mađarsku vojsku kod zauzimanja područja što mu ih je ustupio Führer ostao odani saveznik Trećega Reicha. Stoga mu je za 75. rođendan poklonio lijepu jahtu (u lipnju je Horthy primio prvo maketu poklonjene jahte, a u listopadu je dopremljena u Mađarsku sama jahta). No, sada se očito sve naglo mijenjalo i da bi ispitao što Horthy stvarno namjerava Hitler je "admirala na bijelom konju" pozvao na razgovor u Klessheim u Gornjoj Austriji. Prije nego što će se Horthy uspjeti vratiti u svoju zemlju, počela je *Operacija Margarethe 1:* njemačka je vojska krenula u potpuno zaposjedanje Mađarske, s tim da je Budimpešti u slučaju potrebe namijenjena sudbina druge Varšave.

Miklös Horthy st. u svojim memoarima izdanim u Buenos Airesu 1953. tvrdi da se jako suprotstavljao Hitleru koji je u Klessheimu nastupio "energično i čak arogantno". Kako bilo da bilo, Horthy je naposljetku pristao na okupaciju svoje zemlje zbog stanja na istočnoj fronti a Hitler mu je obećao da će to biti "isključivo vojna okupacija, ali ne i policijska". Mađari će i dalje održavati red u zemlji vlastitim snagama, njihova unutarnja vlast neće biti nimalo okrnjena. Nadalje, vojna će okupacija potrajati dotle dok se u Budimpešti ne postavi vlada koja će "uživati potpuno povjerenje Njemačke". Kao prvi čovjek nove vlade neka bude imenovan sadašnji poslanik Mađarske u Berlinu Dome Sztojay kojega njemačka strana procjenjuje kao prikladnoga za tu dužnost zbog njegove poslušnost i odanosti Njemačkoj.

Prelaskom granice 19. ožujka 1944. njemačka je Služba sigurnosti (SD) odmah krenula u uhićenje članova mađarske vlade, pred kućom poslanika Endre Bajcsy-Zsilinszkoga u Budimpešti došlo je do kratke pucnjave iz revolvera i to je bilo sve. Došlo je i do smjene u mađarskom Glavnom stožeru, dužnosti su preuzeli časnici u koje su Nijemci bili sasvim sigurni. Horthy po povratku ne odobrava za premijera Sztojaya, postavlja Gezu Lakatosa, generala koji mu je privržen.

U međuvremenu se održavaju pregovori s Englezima i Amerikancima, ali odgovor je krajnje nepovoljan, zapadni Saveznici zahtijevaju da se Mađari obrate Sovjetima. Prije nego što Mađarska odlučuje kako će dalje, Rumunjska se predala Sovjetima i obustavila ratovanje protiv SSSR-a 23. kolovoza 1944.

Horthy šalje 28. rujna 1944. delegaciju u Moskvu, predvodi je general Gabor Faraghö koji je prije rata bio mađarski vojni ataše u Moskvi i govori ruski. Faraghö podnosi Sovjetima prijedlog za prekid neprijateljstva uz određene uvjete, a to su: da odmah prestanu sovjetski napadi na mađarske snage, da u zaposjedanju Mađarske sudjeluju i angloameričke postrojbe i da se dopusti slobodno povlačenje njemačke vojske preko Mađarske u Austriju.

SSSR odgovara da Mađarska smjesta napusti područja koja je zauzela poslije 31. prosinca 1917., da primi vojno povjerenstvo sva tri Saveznika koje će raditi pod sovjetskim predsjedanjem i da mađarska vlada odmah objavi rat Njemačkoj. Poruka iz Moskve, sadržana u šifriranom brzojavu, postiže potreban učinak: "admiral na bijelom konju" odlučuje prihvatiti sovjetske uvjete, posebno stoga što inače SSSR nema namjere voditi bilo kakve drugačije pregovore, niti se upuštati u bilo kakva daljnja pogađanja.

U Moskvi je 11. listopada 1944. u 20 sati potpisan preliminarni sporazum o predaji bez ikakvih uvjeta. Istovremeno je utvrđen i postupak kako će se predavati mađarske postrojbe: jedan će mađarski glavnostožerni pukovnik prijeći liniju bojišta i u Szegedinu se sastati sa sovjetskim maršalom Malinovskim radi utanačenja svih pojedinosti predaje. Sutradan sovjetski predstavnici definitivno gube strpljenje: sovjetski stožer i Malinovski sa zgražanjem otkrivaju da dotični pukovnik nema uopće pojma o rasporedu mađarskih snaga kao i o načinu na koji bi tamošnje postrojbe trebale započeti predaju. Maršal Malinovski drži da je posrijedi pokušaj

obmanjivanja i očito odugovlačenje, tim više što je na jednom mjestu neka mađarska postrojba usred prekida vatre napala najbliži sovjetski položaj.

General Faraghö iz Moskve telefonski izvješćuje Budimpeštu da Sovjeti ultimativno daju rok od samo 48 sati za dogovorenu predaju, nakon koje se zahtijeva da mađarska vojska smjesta krene u napad na njemačke postrojbe i počne se povlačiti iz krajeva koje je Mađarska prigrabila poslije namještene arbitraže u Beču.

Napokon poslije dugog vijećanja Krunskoga savjeta, regent Miklös Horthy se 15. listopada 1944. obraća naciji preko radija proglašavanjem obustave neprijateljstava prema Crvenoj armiji i predaji snagama SSSR-a.

Proglas je bio dramatičan:

"Otkad me je narodna volja postavila na čelo države najvažniji je bio cilj mađarske vanjske politike da mirnim putem poslije revizije postigne da se barem djelomično otklone nepravde nanesene Trianonskim mirovnim ugovorom. Sve nade polagane u djelovanje Društva naroda nisu se ostvarile.

Pri nastanku nove svjetske krize Mađarska se nipošto nije rukovodila željom za prisvajanjem stranih teritorija. Prema Čehoslovačkoj republici nije imala napadačke namjere i nije željela da ratom ponovo zadobije dio teritorija koji joj je prethodno bio oduzet. I na teritorij Bačke ušli smo tek poslije raspada tadašnje jugoslavenske vlade radi zaštite naroda naše krvi. Glede teritorija koji je Rumunjska od nas oduzela 1918. prihvatili smo mirno rješenje koje su od nas zahtijevale sile Osovine.

Mađarska je u rat protiv država Saveznica bila uvučena uslijed našeg geografskog prostora i pod njemačkom prisilom, ali niti tada nije nam cilj bila vlast i ni od koga nismo oduzeli niti jedan četvorni metar.

Danas je već svakome tko trezveno misli nesumnjivo jasno da je Njemački Reich izgubio ovaj rat. Vlade odgovorne za sudbinu svoje domovine moraju snositi posljedice jer kao što je veliki državnik Bismarck rekao - nijedan se narod ne može žrtvovati na oltar savezničke vjernosti.

Svjestan svoje povijesne odgovornosti dužan sam poduzeti sve korake kako bismo izbjegli nepotrebno prolijevanje krvi. U jednome već izgubljenom ratu narod koji bi svojom ropskom odanošću dopustio da radi obrane tuđih interesa bude zemlja koju je naslijedio od svojih predaka

pretvorena u poprište završnih bitaka izgubio bi svoju Čast pred svjetskim javnim mnijenjem.

Sa žaljenjem moram konstatirati da je Njemački Reich sa svoje strane već odavno prekršio svoju vjernost prema nama. Većduže vremena protiv moje volje i protiv moje želje ubacuju se sve noviji i noviji dijelovi mađarskih oružanih snaga u borbe preko državne granice. Ove pak godine u mjesecu ožujku pozvao me Vođa Njemačkog Reicha Adolf Hitler na razgovore u Klessheim u Austriji upravo zbog moga požurivanja da se vrate mađarske oružane snage u zemlju i ondje mi je priopćio da će njemačke trupe okupirati Mađarsku i usprkos mome suprotstavljanju to je učinjeno dok su još mene zadržavali u Austriji. Istovremeno u državu Mađarsku je ušla i njemačka politička policija i uhitila brojne mađarske državljane, među kojima više članova zakonodavnoga tijela kao i ministra unutrašnjih poslova moje vlade, a predsjednik vlade je izbjegao lišavanju slobode samo tako što se sklonio u jedno neutralno poslanstvo.

Na odlučno obećanje vođe Njemačkoga Reicha da će u slučaju imenovanja takve vlade koja uživa povjerenje Nijemaca, odustati od povreda i ograničenja nanesena mađarskome suverenitetu, imenovao sam Sztojayevu vladu. Međutim, Nijemci nisu održali svoje obećanje!

Pod zaštitom njemačke okupacije Gestapo je metodama koje je primjenjivao i na drugim teritorijima uzeo u svoje ruke i provodio rješavanje židovskoga pitanja na svoj poznati način. A kada se rat sasvim približio državnim granicama, čak je u svojim metodama premašio svoje prijašnje ponašanje. Nijemci su ponovo obećali odgovarajuću pomoć ali ni to svoje obećanje nisu održali na način i u toj mjeri kako su obećali. Prigodom svoga povlačenja državni su teritorij Mađarske pretvorili u poprište pljačke i uništavanja.

Svi ovi postupci, suprotni savezničkoj vjernosti i priznatim savezničkim odnosima, na kraju su dosegli vrhunac kada su zapovjednika budimpeštanskog korpusa generalpukovnika Szilarda Bakaya tijekom njegova poduzimanja mjera za očuvanje unutarnjeg reda u zemlji agenti njemačkog Gestapa jednoga maglovitog listopadskog jutra koristeći slabu vidljivost mučki napali s leđa pred njegovim stanom dok je izlazio iz automobila i odveli ga.

Poslije toga su iz njemačkih zrakoplova bacali letke s porukama protiv naše vlade.

Dobio sam povjerljiva izvješća da su nasilnim prevratom trupa odanih njemačkoj politici kanili na vlast dovesti svoje ljude, a da su naš državni teritorij željeli pretvoriti u poprište borbi u kojima bi sudjelovale zaštitne trupe Njemačkoga Reicha.

Odlučio sam sačuvati čast mađarskoga naroda i u odnosu na bivšega saveznika koji umjesto odgovarajuće vojne pomoći hoće oduzeti mađarskom narodu njegovo najveće blago - slobodu i nezavisnost. Zato sam ovdašnjem predstavniku Njemačkoga Reicha priopćio da ćemo sa svojim neprijateljima prethodno sklopiti primirje i da ćemo nakon toga prema njima obustaviti sva neprijateljstva.

Duboko uvjeren u njihov osjećaj pravde i u suglasnosti s njima želim mađarskom narodu osigurati nastavak budućeg mirnog života i ostvarenje njegovih vjekovnih miroljubivih ciljeva.

Vojne sam zapovjednike odgovarajuće uputio, zato što su mađarske postrojbe u skladu sa zakletvom i istovremeno u smislu moje izdane vojne naredbe, obvezne se pokoravati onima koje sam imenovao.

Pozivam na kraju svakoga Mađara koji pošteno misli da me slijedi na požrtvovnom putu u cilju spašavanja mađarskoga naroda!"

Istoga dana, Horthy je uz spomenuti proglas uputio i vojnu zapovijed oružanim snagama:

"Vojnici!

Od uništavajuće borbe koja se odvija u srcu naše drage domovine, imajući na umu naše borbene snage, ne očekujem više povoljan odlučujući preokret u odnosu na našu državu.

Zato sam odlučio zatražiti primirje!

Kao Vrhovni zapovjednik oružanih snaga, pozivam Vas, u skladu s Vašom vojničkom prisegom da s odanom i beskompromisnom poslušnošću izvršavate moja naređenja izdana preko Vaših nadređenih zapovjednika.

Naš daljnji opstanak ovisi od toga da svaki pripadnik naše vojske u ovoj teškoj situaciji, svjestan svojih dužnosti, do krajnosti zadrži disciplinirano ponašanje!"

Već sutradan, 16. listopada 1944. Horthy će - pritisnut događajima - objaviti novo priopćenje kojim se dva prethodna stavljaju izvan snage i ukidaju:

"Moj proglas mađarskom narodu od 15. listopada ovime proglašavaju nevažećim i ponavljam naređenje načelnika Glavnoga stožera upućeno postrojbama kojim se naređuje odlučan nastavak borbe.

Teška ratna situacija zahtijeva od vojske, dostojne svoga slavnog imena, da brani Domovinu!

Neka Bog vodi vojsku i Mađarsku putem bolje budućnosti!"

Najednom Horthy diže ruke od svega, i od svoje dugogodišnje dužnosti namjesnika i regenta u "kraljevini bez kralja" (za regenta je bio izglasan u parlamentu 1920. i ostao na tome položaju i nakon 1922. kada je u emigraciji i podalje od Mađarske umro najbliži potomak cara Franje Josipa Karlo IV.), i od budućnosti Mađarske.

U to ime se obraća posebnim proglasom predsjedniku oba doma mađarskoga parlamenta:

„Mađarskom parlamentu, moj regentski pozdrav!

U tegobnim i teškim trenucima mađarske povijesti ovime objavljujem svoju odluku da se radi uspješnog nastavljanja rata i u interesu unutrašnjeg jedinstva i sloge naroda, odričem dužnosti regenta i svih mojih zakonskih prava u svezi s mojim regentstvom.

Ujedno opunomoćujem Ferenca Szalasija za formiranje vlade narodnog jedinstva!"

U proglasu koji je osobno Horthy pročitao preko Radio-Budimpešte, nedostaje bitna napomena: da Mađarska nastavlja ratovati (to je poručeno samo vojsci)!

Činjenično stanje - izvori u Budimpešti:

"Ono što je nastalo poslije ove proklamacije više je izgledalo kao opereta nego kao ozbiljan vojnički potez. Horthyjeve upute postrojbama o obustavi vatre i uspostavljanju dodira sa sovjetskim snagama, mađarski glavni stožer uopće nije proslijedio vojsci.

Vojska nije znala što da radi, pogotovo kada je načelnik Glavnoga stožera Jänos Vörös izdao naredbu koja je izazvala potpunu zabunu: da naime proglas regenta Horthyja ne znači da vojska polaže oružje, nego jedino da su povedeni pregovori o primirju, a to zapravo znači da svaka mađarska postrojba i svaki mađarski vojnik i dalje nastavljaju borbu protiv Crvene armije ...

Neke su se postrojbe same predale, ali većina ih je ostala u potpunoj nedoumici što su opet iskoristile njemačke trupe i nova vlast Ferenca Szalasija. Tako su mnoge mađarske postrojbe nastavile ratovati kao da se ništa ne događa.

Koliko je Horthy sve neozbiljno zamislio vidi se po tome što su njemačke postrojbe poslije regentova proglasa bez borbe zauzele zgradu Radio-Budimpešte i počele emitirati svoj program i objavljivati svoje naredbe građanstvu!

Nitko od mađarskih političkih i vojnih dužnosnika nije pomislio da bi u tim trenucima priopćavanja povijesne odluke za naciju trebalo razoružati barem dvije ili tri glavne njemačke postrojbe u Budimpešti, jer se iznenadnom mađarskom napadu one ne bi mogle oduprijeti.

Kronika toga dana - 15. listopada 1944. - bilježi još jedan uzbudljiv događaj: u trenutku dok se regent Horthy sprema da pročita svoje priopćenje, stižu mu glasovi da su Nijemci zarobili i odveli sobom njegova sina Miklösa Nicolausa.

Što se zapravo dogodilo?

„Regentov sin koji je inače bio antinjemački raspoložen ali i neiskusan, pao je u njemačku klopku. Famozni SS-pukovnik Otto Skorzeny - čiji su pothvat u spašavanju Mussolinija iz zarobljeništva na Gran Sassu nacisti označili kao izuzetan ratni podvig -našao se u Budimpešti s probranim odredom koji je imao zadatak provesti *Operaciju Šišmiš.* A ta se odnosila na uklanjanje regenta Horthyja s vlasti, o čemu su se dogovorili njilaši (mađarski fašisti)

Ferenca Szalasija i Nijemci još početkom ožujka 1944. Taje operacija podrazumijevala zarobljavanje Horthyjeva sina".

Sve što je "admiral na bijelom konju" Miklćs Horthy (1868.-1957.) - svojedobno pobočnik cara Franje Josipa koji je 1919. paradno na bijelom konju ušao u Budimpeštu - zamislio, sasvim se poremetilo polovicom listopada 1944. i on je tada shvatio da se njegova vladavina Mađarskom do tobožnjeg povratka kralja na vlast primakla kraju. Isprva je bilo predviđeno da ga na položaju regenta naslijedi stariji sin ing. Istvan, rođen 1904. koji je za vrijeme rata usred noćnog lokala u Budimpešti naručivao da mu glazba u baru svira englesku himnu i koji je svoj medeni mjesec proveo putujući zrakoplovom kojim je sam pilotirao i tako posjetio dvadesetak zemalja

Europe i Srednjeg istoka. Po Budimpešti se godinama pričalo kako je vjenčanje Istvana Horthyja bio glamurozni događaj stoljeća na kojemu je mlada vukla za sobom veo dugačak rekordnih šesnaest metara.

Tko zna kako bi postupila mađarska vlada u jesen 1944. da je vlast već bila prešla na ing. Istvana Horthyja, kojemu je 1942.

mađarski parlament dodijelio naslov zamjenika regenta. No stariji je sin Miklosa Horthyja poginuo 29. kolovoza 1942. u zrakoplovnoj nesreći u Kijevu pod njemačkom okupacijom, kada se Dornier kojim je upravljao u sastavu njemačkoga zrakoplovstva zabio u zemlju poslije nekoliko krugova iznad uzletišta. Suočen s takvom obiteljskom tragedijom otac regent je isposlovao da se za budućega regenta postavi sinčić poginuloga Istvana, tada djetence od niti godinu dana, a da drugi Horthyjev sin Miklos-Niki, rođ. 1906. vlada dok nećak ne naraste.

Obiteljske odnose i sve što se tiče oba Miklosa Horthyja, potanko je istražila njemačka obavještajna služba, pa je iskrsnula ideja da Skorzeny kidnapira sina kako bi otac odustao od već najavljene predaje SSSR-u.

Budimpeštanski izvori (1981.):

"Prethodno su preko izvjesnog grofa Pejačevića, gestapovskog agenta, mladom Horthyju namjestili kontakte s predstavnicima jugoslavenskih partizana od kojih je Horthy junior očekivao podršku u iskakanju Mađarske iz rata. U nedjelju, 15. ožujka 1944. prije podne, Skorzeny i njegovi ljudi udesili su da mladi Horthy pođe na još jedan sastanak s predstavnicima Titovih partizana. Kada je ušao u zgradu gdje se taj sastanak trebao održati, Horthyjev sin je uz kratak otpor njegove pratnje bio svladan.

U pogađanju sa starim Horthyjem oko prijenosa vlasti na Szalasija Nijemci su sada raspolagali jednim jakim adutom.

Mladi Horthy je odmah sproveden u Austriju, a starom je Horthyju obećano da će moći spasiti sina ako napusti svoj položaj.

Regenta su već u to kasno nedjeljno poslijepodne kada je donio odluku od sudbonosnog značaja i pročitao proglas na radiju svakako mučile jake sumnje je li baš učinio sve na najbolji mogući način. Nije li možda negdje ipak pogriješio? Da nije krivo postupio, što će mu se kadtad gadno osvetiti?"

Na valovima Radio-Budimpešte nagla promjena: više se ne čita Horthyjeva proklamacija kao što je bilo dogovoreno, uzastopce iz sata u sat.

Umjesto njegovih riječi iz zvučnika odzvanjaju njemački marševi. Oni koji posjećuju regenta izvješćuju da *su Skorzenyjevi odredi* zauzeli radiostanicu i da se upravo osvajaju, jedan po jedan, mostovi na Dunavu. Doznaje daje jedan njemački jurišni odred opkolio budimski dvorac.

Budimpeštanska kronika:

"U glavi regenta Mađarske nastaje zbrka. Što da radi?

On više nije raspoložen ni za kakvu akciju. Uza sve to zabrinut je za sina Miklosa.

Predsjednik Geza Lakatos dolazi na ideju koja izgleda spasonosno: neka regent izjavi da će, ukoliko Nijemci puste njegova sina i zapovjednika budimpeštanske divizije Bakaya, narediti svojim trupama da se i dalje bore protiv Rusa. To neće biti teško provesti pošto se mađarske postrojbe i tako nastavljaju boriti protiv prijašnjeg neprijatelja, jer u Horthyjevoj naredbi nije istaknuto ništa o obustavi borbe.

Lakatos odlazi hitno specijalnom Hitlerovom opunomoćeniku Edmundu Weesenmayeru s Horthyjevomporukom. Specijalni se Führerov opunomoćenik tobože živo zanima za najnoviju odluku Horthyja, "dok u nazočnosti Lakatosa razmatra kako da privede kraju završni čin dovođenja na Horthyjev položaj njilaškoga šefa Ferenca Szalasija, osvjedočenoga njemačkog prijatelja koji je spreman ratovati za Hitlera *do posljednje kapi krvi mađarskog naroda.*

Szalasi zapravo već sjedi u njemačkom poslanstvu nedaleko Horthyjeve rezidencije i čeka da na radiju pročita svoj proglas.

Tekst je ovoga dokumenta već sastavljen znatno ranije u Beču i Szalasi ne očekuje ništa nepredviđeno. Čak ga cijela gužva u Budimpešti nije osobito uznemiravala: on je na miru, u svome stanu čekao rasplet, jer su drugi radili za njega, u prvome redu Gestapo, zatim specijalni opunomoćenik Weesenmayer i na koncu naravno pukovnik Skorzeny".

Regent Horthy napokon poduzima barem nešto: naređuje svome gardijskom generalu Karolyju Lazaru da cijelu budimsku tvrđavu okruži minama i da nazočno ljudstvo oko tvrđave bude u stanju pripravnosti te se najoštrije oružano suprostavi svakome tko pokuša ući ili provaliti u dvor. Kasniji kroničari tih zbivanja razgovarali su s mnogim očevicima i pripadnicima Horthyjeve garde koji su svi odreda potvrdili da im je regent u

prolazu dovikivao: "Ja sam s vama, ne napuštam brod koji tone!" i "Izginut ćemo do posljednjeg čovjeka, ali se nećemo predati!"

Navečer oko 22 sata Horthy stariji konačno gubi živce, naročito poslije objave preko radija proglasa Ferenca Szalasija u kojemu se regent spominje kao izdajica, kukavica i sebičan stvor.

Do ponoći nikakvih promjena, na radiju se ponavlja da je regent poveo naciju u izdaju. On je tada sjedio kraj radioaparata dok ga nije svladao san i potom odjeven legao u postelju. Pred jutro ga budi njegov šef kabineta: Nijemci su spremni da ga uzmu pod svoju zaštitu, i njega i njegovu čitavu obitelj, a sina Miklosa će pustiti ako pristane povući svoj raniji proglas i naravno osobno se založiti da Szalasi postane premijer.

Da ne bi ispalo kako je smjesta pristao na zahtjeve Nijemaca, Horthy taktizira: spremanje da se s obitelji prikloni njemačkoj zaštiti, ali isto to zahtijeva i za svoga pobočnika i njegova šefa kabineta. Je li može tako?

Može!

Horthy izlazi iz dvorca, spuštajući se brojnim stepenicama izgovara svoje čuvene riječi: "Izdržite do posljednjeg čovjeka. Ne napuštam brod koji tone!"

Ovo što govori sasvim je besmisleno - on odlazi zauvijek i to mu je jasno od početka ...

Horthy nije u stanju promijeniti tijek događaja:

"Približava se šest sati, trenutak određen za početak njemačkog napada na dvorac, a odgovora još uvijek nema. To unosi nemir u Horthyja. Još je svega desetak minuta do šest i konačno se izdaleka čuje zvuk nekog automobilskog motora.

Doista, to su Nijemci koji dolaze po Horthyja da ga odvedu pod zaštitu Njemačkoga Reicha. Pod okriljem prigušena danjeg svjetla, tek je svanulo i straže ne vide Horthyja kako sa suprugom Magdolnom i snahom Ilonom sjeda u njemački automobil i minutudvije prije šest napušta svoju budimsku rezidenciju. Zaboravlja se pozdraviti sa svojim ljudima koje je do maločas bodrio da izdrže u borbi protiv napadača. Zaboravlja što je obećavao ...

Čim je automobil s Horthyjem i njegovom obitelji prošao kroz portal na ulazu, njemačke su jurišne postrojbe nasrnule na dvorac. Skorzenyjevi se

komandosi sukobljavaju s braniteljima dvorca koji nemaju pojma da je utekao onaj za kojega su izložili svoje živote pogibelji. Pale su i neke žrtve, ali otpor nije dugo trajao. Nijemci su ovladali budimskim dvorcem. Cilj je postignut, još samo da se preinače i dotjeraju neke sitnice.

Prvo - da Horthy i službeno povuče proglas o izlasku iz rata koji je čitan na radiju.

I drugo - da se ispuni obećanje u odnosu na Szalasija kojemu se prepušta vlast.

Dok je toga jutra boravio u palači Hötvany, nedaleko dvorca u Budimu, Horthy je negdje oko 10 sati bio pozvan preko podvornika da dođe u susjednu odaju na za njega drzak način:

- Gospodin predsjednik Szalasi poručuje da dođete, izvolite!

Možda bi Horthy kakav je bio, prigovorio takvom nedoličnon ponašanju, ali ono što je slijedilo bilo je toliko potresno i neugodno da mu je svaki prijekor zapeo u grlu: dočekuje ga Lakatos i pred njemačkim opunomoćenikom Weesenmayerom i novim njemačkim poslanikom napominje da Horthy mora potpisati akt o imenovanju Szalasija, a prije toga mora opozvati svoj jučerašnji proglas na Radio-Budimpešti.

Izjava o opozivu već je sročena, Lakatos je podnosi Horthyju koji uzima pero i potpisuje akt, to je njegov predzadnji potpis u svojstvu šefa države. U aktu stoji:'Proglašavam ništavnim i povlačim svoj proglas od 15. listopada te ponavljam zapovijed upućenu načelniku Glavnoga stožera i vojsci o nastavljanju borbe. Teška ratna situacija zahtijeva da naše vojne postrojbe, dostojne svoga slavnog imena, brane Domovinu. Neka naše domobrane i Mađarsku vodi dobri Bog ...!'Svi pregovori i potpisi koji su stavljeni na sporazum s Rusima o obustavljanju borbi ovime su otkazani i poništeni. Data je riječ pogažena. Sve je izigrano. Mađarskom narodu bilo je suđeno da dalje krvari. Čovjek koji je dvadeset i pet godina vladao Mađarskom, prijateljujući dobar dio vremena toga s Hitlerom, nije smogao dovoljno odlučnosti da i onda kada je svakome bilo sve jasno, raskine sudbonosnu spregu.

Svoju osobnu sigurnost i strah za vlastiti život stavio je iznad životnih interesa vlastite nacije. Ostao je igračka u njemačkim rukama do kraja ... posljednji trenuci ove drame više su od tragedije, više su od jednoga mučnog čina - oni su uza sve to i jeziva groteska jedne vladavine koja je

punih četvrt stoljeća bila prisutna na ovome tlu s pretenzijama da baš ona utjelovljuje najvitalnije težnje Mađarske".

Igra međutim još nije završena, barem ne što se tiče starca Horthyja u dobi od 76 godina. Pred njim je SS-pukovnik dr. Edmund Weesenmayer, trideset i šest godina mlađi i specijalist za prevrate u svim zemljama pod njemačkim tutorstvom (organizator proglašenja nezavisnosti Slovačke 1939., izaslanik u Gdanjsku 1939. i Amsterdamu 1940., poseban izaslanik ministra vanjskih poslova Ribbentropa u Zagrebu 1941.); Weesenmayer je djelotvoran koliko i Skorzeny na drugi način. U ukazu s kojim je Weesenmayer doputovao u Budimpeštu izjutra 19. ožujka, a koji je osobno potpisao Führer točno je naznačeno: "... Opunomoćenik Reicha odgovoran je za sve rezultate mađarske politike, a uputstva će primiti od ministra vanjskih poslova Reicha. Njegov je prvenstveni zadatak da pomogne kod osnivanja nove narodne mađarske vlade koja je odlučila odano i do konačne pobjede održati svoju savezničku vjernost koja proističe iz Trojnog ugovora. Tu vladu opunomoćenik Reicha treba usmjeravati savjetima i kod nje zastupati sve interese Reicha ... Radi izvršavanja mađarskih obveza u policijskom smislu prvenstveno u svezi židovskog pitanja, stožeru opunomoćenika Reicha dodjeljuje se viši rukovoditelj SS-a i policije koji će postupati prema političkom uputstvu ..."

Postoji još nešto o čemu Horthy stariji samo nagađa: po naređenju Himmlera stigli su u Mađarsku pripadnici njemačke tajne policije Gestapo i službe sigurnosti SD - njih oko 500 - još u veljači, kao tobožnji turisti. Jedan dio njih prispio je iz Krakova i Varšave da bi u prvim trenucima okupacije pohvatali poljske političare i više časnike također iz Poljske koji su uživali azil u Mađarskoj.

Prve akcije Gestapa osobno je naredio glavni šef RSBA Ernst Kaltenbrunner, bili su to zadaci čuvanja izlaza iz budimske tvrđave i uhićenja bivših članova vlade, posebno bivšega predsjednika Källaya.

Sve konce drži Weesenmayer, za kojega Schellenberg u svojim sjećanjima nema lijepe riječi već smatra da je svojim ulizivačkim dodvoravanjem Ribbentropu "upropastio i posljednje mogućnosti" za blaži izlazak Mađarske iz rata.

Čeka se starčev potpis (budimpeštanska kronika):

"Vlak koji će odvesti regenta vitezaadmirala Horthyja već je spreman za put do Beča (Horthyja će pratiti do konačnog odredišta Otto Skorzeny -

op.), a zatim dalje, sve dalje u srce Njemačke gdje će zaštita kojoj se regent utječe biti potpuna. Što dalje na zapad, to želi i sam Horthy, ali prije nego krene prisiljen je svratiti u svoj dvorac da uzme neke osobne stvari koje su mu neophodne.

Susretljivi Nijemci koji od Horthyja očekuju još jednu uslugu, veoma važnu uslugu, dopuštaju mu da na časak ode do svoga dvorca u Budimu i uzme stvari do kojih mu je stalo i koje želi.

Regent je otišao i imao što vidjeti u dvorcu u kojem je proveo tolike vladarske godine: razulareni gestapovci u prljavim odorama i blatnjavim čizmama tumaraju slobodno dvorcem, svoju zamazanu obuću vojnici pukovnika Skorzenyja brišu divnim brokatom i perzijskim tepisima. No, najveće iznenađenje doživljava kad je pošao u kupaonicu da uzme sapun, pastu za zube i druge slične stvari. Nabasao je kad se iz luksuzne kade dizao njemački vojnik koji je golotinju svoga tijela prekrio njegovim kupaćim ogrtačem.

Ali, još nije sve gotovo!

Još nije odigran završni prizor, jer Horthy još uvijek nije uradio ono što se od njega traži i očekuje. Kraljevska će kupaonica biti stjecajem okolnosti ambijent toga najsudbonosnijega čina.

Dok se Horthy vrzmao između kade i zahodske školjke, skupljajući svoj higijenski pribor, u kupaonicu je banuo bez kucanja predsjednik vlade Geza Lakatos držeći u ruci akt kojemu je nedostajao Horthyjev potpis da bi postao punovažan. Bio je to akt o abdikaciji.

Tada je Horthy zavapio iz svega glasa:

- Dajte mi moga sina Miklosa, gdje je moj sin?

Na vratima se pojavio SS-pukovnik Weesenmayer koji je počeo uvjeravati staroga regenta da mu je sin na sigurnom i da će mu se pridružiti u Beču kad stari doputuje vlakom.

Umoran, skrhan, nemoćan da se odupre bilo čemu, ovdje između zahodske školjke i kade, u kupaonici kraljevskog dvorca u Budimu, regent je Miklös Horthy uzeo ponuđeno pero i potpisao akt kojim svoje ovlasti prenosi na njilaškog vođu Szalasija.

Taj akt, koji je inače upućen gornjem i donjem domu parlamenta (da bi forma bila zadovoljena) glasi:

'U ovim teškim trenucima mađarske povijesti ovime izjavljujem da sam odlučio u interesu uspješnijeg vođenja rata i unutrašnjeg nacionalnog jedinstva i sloge napustiti svoj položaj regenta i odreći se svojih zakonskih prava koja daje taj položaj. Istovremeno ovlašćujem Ferenca Szalasija da sastavi novu vladu nacionalnog jedinstva. *Horthy u Budimpešti - 16. listopada 194*4. godine'.

To su bili posljednji trenuci jedne vladavine koja je počela i održavala se terorom čije su žrtve bile desetine tisuća sinova Mađarske. Horthy je otputovao specijalnim vlakom stavljajući se pod zaštitu Njemačkoga Reicha i ostavivši svoju zemlju u teškom grču, suočenu s opasnošću da bude potpuno uništena pod vodstvom njilaškoga šefa Szalasija i bez ikakvih izgleda da spasi obraz u posljednjem trenutku okretanjem oružja protiv nacista".

Otac i sin Horthy, Miklös stariji i Miklös-Nicolaus mlađi objavit će u emigraciji iz koje se više nikada neće vratiti u svoju Mađarsku uspomene na ratne godine u Budimpešti, u kojima će središnja ličnost posljednjih dana biti SS-pukovnik Otto Skorzeny, "strašni čovjek s ožiljkom na licu". Memoari i oca i sina izaći će iste 1953. godine - očevi u Buenos Airesu u Argentini, sinovljevi u Bonnu pod naslovom "Jedan život za Mađarsku". Regentov jedini preživjeli sin Miklos-Nicolaus (1945. star 39 godina), kojega je otac vječito zapostavljao, a koji se kao predratni mađarski poslanik u Brazilu u Riju neutješno zaljubio i nikada više nije uspio srediti svoj osobni život, navodi u svojim sjećanjima da je poslije njihova odlaska prognano preko pola milijuna Židova i da su njega držali u logoru pod lažnim imenom Mickey Maus. Činjenica je da je poslije njihova bijega šef mađarskoga stožera general Janos Vörös prešao k Sovjetima u Mercedesu koji mu je bio poklonio njemački general Guderian, a Židove su natjerali da kopaju rovove oko Budimpešte... Otac regent saslušavan u Liechtensteinu ljeti 1945., po njegovim navodima "u prljavoj kući s visokom ogradom, odijeljen od svijeta i tretiran kao ratni zločinac", obraća se pismom predsjedniku SAD-a Harryju Trumanu u kojemu se žali:

"Sa mnom postupaju kao s običnim kriminalcem, a da ne znam zbog čega. Nisam u mogućnosti, evo već šest tjedana, da s bilo kim razgovaram da bih razjasnio taj očiti nesporazum ... Ja se ne žalim zbog sebe, već osjećam veliku odgovornost da u ovim teškim trenucima budem sa svojim narodom. Otkako su me doveli ovamo, moj je narod ostao potpuno bez

rukovodstva, a ja sam mu veoma potreban, jer se budućnost moje zemlje u ovim trenucima određuje za mnogo stoljeća unaprijed".

Agencijski komentar iz Budimpešte u siječnju 1978.:

"Neki komentatori danas, pogotovu u svjetlosti najnovijih otkrića, postavljaju pitanje nije li Horthy već tada bio zreo za psihijatrijsko promatranje. Na takav ih zaključak posebno podstiču izjave koje je Hortby dao u zarobljeništvu".

Zanimljivo je na koji je način tumačio svoju *osobnu intervenciju* Otto Skorzeny u intervjuu "Daily Espressu" 17. travnja 1952.: on smatra da je *spasio milijun njemačkih života* koji bi u drukčijoj situaciji dospjeli u sovjetsko zarobljeništvo tj. da je Mađarska prekinula savez s Hitlerovom Njemačkom, a ovako su ceh platili sami Mađari!

Uzaludna Himmlerova zbrka u Ardenima

Neki povjesničari smatraju da je Skorzenyjeva *Operacija Greif u* Ardenima bila Himmlerova zamisao i da je zapravo Himmler bio "duša te ofenzive". Napominju da je upravo Himmler bio inicijator Skorzenyjeva sastanka s Hitlerom, na kojemu je dogovorena *Operacija Greif.*

Za potpuni promašaj te operacije Skorzeny će poslije rata kriviti zapovjedništvo Wehrmachta - "jer su Saveznici preko plakata saznali za novačenje vojnika koji govore engleski"!

Po nekim izvorima, tajna operacija Otta Skorzenyja otkrivena je na sljedeći način: ujutro 18. prosinca 1944., nekoliko kilometara iza prve linije bojišnice, u blizini belgijskoga grada Dinanta, na ulici koja vodi prema mostu na rijeci Meuse, zaustavila je američka vojna policija Jeep sa četiri američka vojnika. Nisu znali lozinku za taj dan, ali su se vladali sasvim pristojno i djelovali kao pravi američki vojnici. Njihove isprave kao pripadnika američke 5. oklopne divizije bile su besprijekorne. Ophodnja vojne policije zamalo da ih pusti i posveti se idućem vozilu kada jedan član ophodnje spazi neobičnu presvlaku na farovima Jeepa čime se sužavao snop svjetla - jer to Amerikanci nisu običavali nego su ili vozili s punim svjetlima ili s ugašenim farovima, što je pobudilo sumnju i vojni policajac naglo uperi automat u četvoricu u vozilu:

- Vi ste Nijemci, je li tako?

Sva su četvorica podigli ruke u zrak.

Po drugim izvorima: taj se plan izjalovio nakon što je uhvaćen nacistički časnik koji je sobom nosio operativne upute za *Operaciju Greif*(C. L. Sulzberger).

Zavrzlama sa Skorzenyjem i prerušavanjem njegovih komandosa u lažne savezničke vojnike prenijela se i unutar cijele Francuske. Posljednjih četrnaest dana 1944. godine na francuskom su ratištu savezнички obavještajni časnici živjeli kao u bunilu jer su im iz sata u sat stizala sve proturječni]a i smušenija izvješća. Eisenhowerov šef obavještajne službe priznat će mnogo godina poslije svršetka rata da je potpuno izludio kada je doznao da je netragom nestao vrhovni zapovjednik.

Pričao je:

- Zamislite, dobivali smo šifrirana upozorenja da se Skorzenyjevi padobranci spuštaju padobranima odjeveni kao svećenici i čak kao opatice! K tomu, na svakom je koraku bilo nešto naopako: netko je izokrenuo putokaze u pogrešnom smjeru tako da su trupe umjesto prema prvoj liniji odlazile u pozadinu, skladišta s benzinom plamtjela su kao svjetionici, naprasno su se prekidali telefonski vodovi između stožera generala Omara Bradleya i generala Hodgea, nestajali su nam kuriri, preko prometnica su se pojavljivale oznake za minska polja pa su prevarene autokolone čas silazile čas se penjale na ceste ... Čitava je bojišnica Prve američke armije doživljavala nešto neshvatljivo, doživljavala je ono što će poslije kroničari Drugoga svjetskog rata nazivati *Operacijom Greif.* Takvoga jednoga dana ispunjenog lošim slutnjama izgubili smo iz vida vrhovnog zapovjednika generala Dwighta Eisenhowera, baš u trenutku kada smo od zarobljenih Nijemaca u američkim uniformama doznali da im je - uz ostalo - zadatak da ubiju upravo njega, Eisenhowera. Rečeno nam je da je Skorzeny izdao naređenje da se po svaku cijenu pronađe savezнички vrhovni zapovjednik, za kojega se znalo da je svoje sjedište smjestio u Versailles kraj Pariza.

Epizoda s Eisenhowerom zbila se tjedan dana prije Nove godine 1945. kada je iz Reimsa javljeno:

- Ne znamo gdje je sada general Eisenhower, bio je ovdje, snimili su ga za filmske novosti, nakon toga je kazao da se vraća u Versailles i otišao je prije dobrih šest sati.

U Glavnome stožeru u Versaillesu svi su protrnuli. Hitno su upućena pojačanja postojećim ophodnjama vojne policije.

Te su znamenite večeri doživjeli osobito velike neugodnosti sasvim nedužni američki vojnici koji su inače u domovini slabije posjećivali

sportske stadione i kinematografe jer su vojni policajci provjeravali pojedine skupine vojnika postavljajući im zakučasta pitanja:

- Koji američki klub vodi u rugbyju? Koji je posljednji film Errola Flyna? Što je bio po zanimanju otac Ave Gardner i tko joj je miljenik u filmskom svijetu? Tko je djevojka s naslovne stranice i što obično voli popiti ta djevojka? Koji su najbolji igrači baseballa?

Kako se približavala večer, rasla su strahovanja zbog nestanka Eisenhowera, k tomu počela je i mećava. Možda je general Eisenhower životom platio vožnju od Reimsa? Na sve strane je netko istaknuo plakate na kojima je poražavajuće stajalo: "Tata, tako se plašim!", s likom uplašene djevojčice. Ti su plakati na engleskome svaki dan nicali iz tame i snijega! Zar nisu vojni policajci uhvatili Nijemce u pravom pravcatom vojnom Jeepu, dotjerane kao najpravije Amerikance, punih džepova dolara i streljiva "made in USA"?

Dakako, ta je podla ratna varka Skorzenyjevih komandosa poslije brzopoteznog saslušanja okončana - olovom voda za strijeljanje.

Snijeg je padao sve gušći i gušći. Svaka spodoba na prilazu vojnim logorima mogla je u isti mah predstavljati i suborca i ubojicu.

Što se dotle dešavalo s Ikeom i novinarima u njegovoj pratnji koji su ga slijedili u svome vozilu?

Iz nekoga nepoznatog razloga, bilo zato što se Eisehowerovu vozaču prohtjelo da iznova istakne svoju vozačku nadmoć nad automobilom s novinarima ili jednostavno stoga što su jaka poledica i snijeg iziskivali naročitu opreznost pa je vojnik koji je upravljao novinarskim vozilom češće kočio, tek najednom su ratni dopisnik John Carlova i njegovi suputnici zamijetili da više ne mogu sustići Eisenhowera. Taman dok su o tome glasno raspravljali nagovarajući svoga vozača da pritisne papučicu gasa, nešto je potmulo prasnulo.

- Snajper! - kriknuo je filmski snimatelj.

- Napokon da i mi okončamo svoje vrludanje po ovoj razrovanoj Europi - pomalo je ravnodušno dobacio fotoreporter na stražnjem sjedištu, podižući pred sebe kao štit torbu s fotoaparatima.

- Jesmo li pogođeni? - zaderao se Carlova u uho vozaču.

- Guma - nadvikao ga je vojnik. - Ode guma, k vragu! A nije ni čudo, ovo više nije cesta ...

- Da pomognemo? - ponudio se ratni dopisnik Carlova, nakon što je uzdahnuo s očitim olakšanjem.

Vozač je mrzovoljno kimnuo ...

Kada je napokon guma zamijenjena i auto s novinarima jurnuo prema Parizu, bio je već uvelike mrak. Autokolone su sporo odmicale i svaki se čas zaustavljale. Na trenutke je Eisenhowerovu predstavniku za novinstvo - kojemu i dugujemo za ovaj opis -izgledalo kao putuju "kroz mliječnu kašu".

Novo zaustavljanje.

- Opet guma? - zaustili su novinari.

- Ne, nego nesreća - reče vozač. - Netko je očito dobio svoje.

Pred njima je gorjela olupina nekakvoga žutog automobila, iste žute boje kao Eisenhowerovo vozilo.

- Ljudi, pa to Eisenhowerov auto - lane netko.

Nagorjeli i eksplozijama uništeni automobil bio je, činilo im se, navlas jednak onome u kojemu se prije nekoliko sati ispred njih vozio vrhovni savezнички zapovjednik.

Dopisnik Carlova ode do narednika vojne policije na cesti i upita ga:

- Što se dogodilo?

- Ono su dva leša izvađena iz gorućeg vozila - reče narednik.

- Netko je pucao u njih?

- Ne pucao, nego ih dignuo u zrak s tri granate kada su to najmanje očekivali. Kažu oni straga da su to bili neki vojnici u uniformama kao što su naše, pojavili su se u svome Jeepu i prije nego se itko dospio snaći zavitlali bombe i iščeznuli. Evo, tijela smo ubijenih položili na šatorska krila, ne može ih se prepoznati.

Desetak kilometara dalje prestigao ih je kamion krcat vojnicima, za kamionom su osvanuli vojni policajci u dva Jeepa.

Vozač novinara mora zaustaviti. Prije nego se ugasio motor doprlo je:

- To su ti, budite oprezni!

Novinari nisu vjerovali vlastitim ušima, slušajući naredbu:

- Pokosi svakoga tko iskoči. Držite ih na oku!

Jedan od novinara prasne:

- Mi pripadamo Eisenhowerovom stožeru!

- Papire na sunce - zareži najbliži vojni policajac.

- Vidi, vidi, dokumenti su dobri - zaključi poručnik vojne policije. - Smjesta svi van i penjite se na kamion. Morat ćete nekome objasniti kako ste došli do ovih isprava!

U sjedištu vojne policije opet se sve ponovilo, s tim da ih je sada saslušavao časnik u činu bojnika. Dugo je prevrtao u rukama iskaznice novinara, a onda je počeo kao sam za sebe govoriti na njemačkom:

- Bravo, daleko ste dospjeli ... ali nećete se izvući... jedino onaj koji je među vama časnik i točno zna plan može vam pomoći ...u protivnome - svakome metak!

Carlova hitro prekine bojnika:

- Mi smo Amerikanci. Ako nam ne vjerujete, telefonirajte u stožer generala Eisenhowera. Nema vojnika koji nas tamo ne poznaje!

Bojnik se nije dao smesti:

- Vi ste Nijemci, Skorzenyjevi ljudi! Mi to čitamo s vaših lica! Vi ste zločinci maskirani američkim uniformama! Mi smo znali za vaš maskenbal pet dana nakon što je to naredio Keitel!

Nikada vi Nijemci ne možete tako dobro glumiti Amerikance da vas mi ne bismo mogli razotkriti!

Kao što se moglo pretpostaviti, trojica su novinara završila u priručnom zatvoru u podrumu neke veće trokatnice. Laknulo im je u gluho doba noći kada su se opet našli pred bojnikom vojne policije koji im je priopćio:

- Versailles je potvrdio da pripadate stožeru! Ja ću vas sada pustiti, premda čovjek više nikome ne može vjerovati. Njemačka je ratna histerija poprimila nevjerojatne razmjere: šuljaju se u američkim uniformama, šire paniku i među svojima i među nama.

Tada ratni dopisnik Carlova dolazi do senzacionalne spoznaje: bit će da je počeo nacistički lov na generala Eisenhowera!

Bojnik vojne policije potvrđuje:

- Oni fatalistički vjeruju da bi atentat na zapovjednika koji raspolaže s vojskom od preko dva milijuna vojnika mogao odgoditi njihov poraz. Premda smo znali što im je konačna namjera, nismo znali kad će početi...

Carlova upita:

- Je li se Eisenhower vratio u Versailles?

- Ne, nije se vratio - odgovori bojnik.

- Ali morao je već davno stići?

- Međutim, nije stigao.

- Prošli smo pokraj spaljenog automobila u kojemu su stradali neki pukovnik i neki dočasnik. Bili su u vozilu nalik na automobil vrhovnog zapovjednika. Možda su vjerovali da je u njemu Eisenhower?

- Bit će da je tako!

- Prema tomu, Ike je još u opasnosti?

- Ako ga već nisu ubili ili odveli sa sobom ...

- Mislite da je to moguće?

- Itekako moguće.

U podrumu kojemu su novinari proveli nekoliko mučnih sati, bili su svjedoci ružna prizora: nekome krupnom američkom satniku s ožiljkom na obrazu neprestano su se vojni policajci unosili u lice govoreći:

- Kuš, Otto! Misliš da te nismo prepoznali! Malo ti je pretijesna naša američka uniforme, je li Skorzeny?

Tu noć, pa i stanovite godine poslije novinar John Carlova će provesti u uvjerenju kako je u podrumu nadomak Pariza potkraj prosinca 1944. osobno vidio Otta Skorzenyja u odori američkog satnika, međutim Hitlerov je zapovjednik komandosa bio u to vrijeme na sasvim drugom mjestu, ali će sa zadovoljstvom u svojim poslijeratnim susretima s novinarima spominjati i ovu istinitu ratnu anegdotu.

A što se zapravo dogodilo s Eisenhowerom, gdje je nestao i zašto?

Evo kako je to objasnio Eisenhowerov vozač:

- Bili smo na otprilike dvadeset i petom kilometru prije Pariza kada smo uz rub ceste primijetili nekoga starca i staricu. Sjedili su zgureni i tužni. Eisenhower mi je odmah naredio da zaustavim vozilo i ja sam izašao i upitao starce što se dogodilo. Ispričali su da dolaze odnekud izdaleka, da

su pješačili čitav dan, da ih je shrvala zima i da su izgubili svaku nadu da će se prebaciti do Pariza gdje živi njihova kći... Poveo sam ih do auta gdje ih je Ike pitao znaju li u kojoj ulici u Parizu živi njihova kći. Starci su se isprva predomišljali, nisu bili načistu da li da nam se povjere ili ne. Ipak, na kraju su pristali. Ike ih je na to pozvao da uđu. Morao sam im pomoći, sami se ne bi mogli uvući, bili su napola smrznuti. Do Pariza smo došli za tili čas, ali ja nisam nikad prije bio u tome gradu i jedva sam pronašao ulicu u kojoj živi njihova kći...

Ispostavilo se da je proslavljeni savezнički vojskovođa doista bio pomalo lakomislen i da se - po nekim tvrdnjama - sretno mimoišao sa Skorzenyjevim komandosima, pa je tako umjesto nepoznatog američkog pukovnika i njegova časnika zamalo mogao izgubiti život glavnozapovjedajući savezničkih snaga u Europi i budući predsjednik SAD-a Dwight Eisenhower!

Tako se u SAD-u pisalo u poratnim godinama, je li to doista bilo toliko pogibeljno za Eisenhowera i jesu li Skorzenyjevi komandosi bili krivi za opisani događaj nemoguće je danas provjeriti.

I ova je priča godila Skorzenyjevu samoljublju, on je po običaju nije poricao, a kako je to bilo s njegovim komandosima pobliže je objavio dvadesetak godina poslije kraja rata jedini preživjeli iz posljednje četvorke krivotvorene 150. oklopne brigade Otta Skorzenyja, dočasnik u činu narednika Heinz Rohde. Tek je iz njegove ratne biografije potpuno razvidno na koji se način pristupalo Skorzenyjevoj postrojbi od koje je najviše očekivao Heinrich Himmler.

Heinz Rohde:

"Otprilike sredinom listopada 1944., u vrijeme kada sam poslije ranjavanja bio instruktor u jednoj postrojbi za vezu u Hamburgu, pojavio se pored uobičajenih naređenja i čudan zahtjev da se pripadnici oružanih snaga koji znadu engleski jave za specijalne zadatke.

Moj je bio dojam o značenju ove naredbe da se vjerojatno radi o goniometrijskom traganju i prislušnoj službi protiv neprijateljskih snaga. Onaj naglašeni specijalni zadatak smatrao sam bezazlenim, poslije nekoliko tjedana uvjerio sam se da sam bio u zabludi.

Poslije testa poznavanja stranog jezika bili smo preostali samo nas dvojica. Krenuli smo iz vojarne, opskrbljeni putnim ispravama i točkicama

za snabdijevanje. Naš je cilj bio mala željeznička postaja Rappenberg, na rubu bavarskoga vojnog vježbališta Grafenwöhr. Bilo je to dugačko, zamorno putovanje kroz cijeli Reich; vagoni prepuni vojnika svih rodova oružja i svih činova, vojnih ophodnji, onda kratka zadržavanja na nekakvim postajama. Na jednoj postaji južno od Bayreutha, a bila je već noć, naglo smo vraćeni u stvarnost. Zvučnik je stalno ponavljao naređenje da vojnici za Rappenberg izađu iz vlaka i prijave se željezničkom zapovjedništvu. Malopomalo u čekaonici se skupilo nas tridesetak. Pružala se neobična slika: uniforme i činovi svih rodova vojske - od mornaričkoga kapetana do starijega desetnika zrakoplovstva, od pješadijskoga poručnika do pripadnika SS-postrojbi.

Dok smo se, po običaju svrstavali u kolonu, jedan se stariji satnik izgubio u pravcu zapovjedništva. To je bio kapetan korvete von Beer, kojega sam kasnije dobro upoznao. On se pojavio s dvojicom časnika SS-a koji su nas obavijestili o onome što još nismo znali. Pozdravili su nas kao pripadnike 150. oklopne brigade, koja se drži u najvećoj tajnosti.

Sve putne isprave i vojničke dokumente treba skupiti i predati kapetanu von Beeru. Na postaji se nalaze dva kamiona kojima ćemo dalje. Samo tko je bio brz dobio je dobra mjesta na njima.

Poslije dva sata vožnje, a dotle smo već sišli s normalnih puteva, stigla je naša skupina do slabo osvjetljene vojarne pred kojom smo se postrojili. Po izgledu naoružanih stražara nije bilo teško zaključiti da ćemo poslije ulaska morati štošta zaboraviti.

Naša nastojanja da s njima stupimo u razgovor propala su zbog jednostavne činjenice što su to bili ukrajinski dragovoljci koji nisu znali njemački. A onda je ponovljen ispit iz jezika, nešto teži od onoga ranije. I tu sam odvojen od pratioca iz Hamburga, nikada ga više neću vidjeti. Smješten sam u jednom krilu vojarne koje je pripadalo jurišnoj satniji satnika Schtillaua. Već na početku mi je pao u oči neuobičajeni, gotovo nevojnički odnos među činovima.

Za nevjerojatno kratko vrijeme razvila se među nama prisnost slična kao za najtežih dana na bojišnici. Vrijeme mi je pretežno prolazilo u učenju jezika, uglavnom američkih idioma. Prikazivanje američkih filmova, naročito ratnih i povremeni boravak u američkom zarobljeničkom logoru sve su više stvarali utisak da nas žele čim prije pretvoriti u prave Amerikance.

Ništa nismo doznavali o zbivanjima vani. Bilo je nemoguće, čak i zabranjeno izaći iz vojarne, kao i dopisivanje ili zbližavanje s ostalim pripadnicima takozvane 150. oklopne brigade. Jednoga dana nam je predstavljen čovjek s viteškim križem, to je bio Otto Skorzeny, po činu SS-pukovnik i zapovjednik njemačkih specijalnih operacija.

Već tada smo bili podijeljeni u dvije grupe - Grupa I bila je određena za diverzije - njih je u garaži dočekalo 10 američkih vojnih vozila spremnih za pokret. Grupi III koje sam ja bio član pripalo je 6 Jeepova s opremom za vezu, i ova su vozila bila spremna za pokret. Tijekom narednih dana i mi smo podijeljeni u manje podgrupe. Od toga trenutka nije se rado gledalo na susrete naših grupa, bila je to mjera koja se kasnije pokazala kao jako ispravna.

Predstojalo je da oklopne postrojbe izvrše proboj, a mi da skrenemo na što je moguće nepreglednije područje preko američkih borbenih linija, naše je bilo da produžimo do cilja i tamo izvršimo postavljeni zadatak.

Idući tjedni bili su ispunjeni obukom kakvu sigurno nitko od nas prije, tako sažetu i mnogostranu, nije doživio.

Uz borbu izbliza, koja je trajala satima, sportskoga drila, obuke sa dotada nepoznatim plastičnim eksplozivom, privikavali smo se na američke zapovijedi, ponavljali vježbe govora, Morseovu abecedu i usavršavali se u gađanju bešumnim oružjem.

Jednoga popodneva početkom prosinca išli smo u skladišta odjeće američke vojske, birali sve što nam je trebalo od rublja do potpune uniforme. S jedne velike gomile dokumenata dobili smo iskaznice, tako sam ja postao narednik američke vojske Morris Woodall.

Uvečer 13. prosinca krenula je 150. oklopna brigada po velikoj mećavi na svoju prvu vožnju ... Nakon posljednjeg i opširnog dogovora, koji se naročito odnosio na akciju udarne skupine, izvršeno je svečano otvaranje sanduka. To što je tu bilo pred našim očima, silno nas je razveselilo. Jedan je sanduk bio do vrha ispunjen američkim cigaretama, kutijama s kavom i raznim konzervama. Sve je to bilo razdijeljeno pruski ispravno, a poslije toga je došlo na red nešto naročito izuzetno. Naime, sljedeći bi me sanduk, da je bio samo moj, oslobodio svih materijalnih briga u budućnosti: bio je krcat američkim dolarima i engleskim funtama. I ovdje je primijenjen poseban ključ razdiobe, uz napomenu da privremeno posjedovanje ovoga bogatstva služi samo za podmićivanje neprijateljskih

stražara i u slične svrhe, a novčanice moramo najprije malo zaprljati i izgužvati. U sljedećem i svakako najuzbudljivijem iako najlakšem sanduku ugledali smo nove upaljače za cigarete. Kako nisu bili naročito privlačni svojim izgledom i kvalitetom, naš nas je ljubazni bojnik obavijestio da se u njima nalazi ampule s cijankalijem. Ako bismo tijekom akcije bili otkriveni ili uhvaćeni, poštedjeli bismo i sebe i neprijatelja daljnjih neprilika čim pregrizemo malu staklenu ampulu. Nazdravlje!

Pošto smo se sa svim ovim dobrim darovima vratili u šatore, tek nam je sada zapravo postalo sasvim jasno kakvoga smo se ludoga posla prihvatili...

* * *

Bilo je 5 sati i 15 minuta. U sekundu točno na sve je strane oko nas bljesnuo pakleni prizor. Odmah nakon što su unaokolo po brdima zasjali bezbrojni reflektori koji su nam kao mrtvačkim prstima pokazivali gdje se nalaze američki položaji, iz pozadine se s topničkih i minobacačkih položaja uzdizao nevjerojatan vatromet koji nam je oduzeo dah ... Poslije pedeset metara vožnje zaustavio se tenk ispred nas. Vidjeli smo da smo dospjeli na ničiju zemlju i da je krajnji čas da skinemo sa sebe padobransku odjeću. A za našega je vozača to bila prava akrobatska točka striptiza: jer nismo se smjeli zaustaviti. Naš je Jeep poskočio kao mladi jarac dok je vozač kao lud pritiskao papučicu, a suvozač očajnički pokušavao okretanjem upravljača izbjeći prepreku. Pojavio se prvi američki kamion u plamenu... Jedan nas je narednik pozivao mahanjem da mu pomognemo ... Pred nama se ispriječio Amerikanac visok kao stup, po bijeloj traci oko kacige s oznakom MP nije bilo sumnje tko je i kome pripada. Pokraj njega je bio nemarno odložen motorkotač. Pokazao nam je da skrenemo na bočni put...

Svatko je od nas u prvo vrijeme imao neugodan osjećaj da će nas pravi Amerikanac smjesta prepoznati kao Nijemce, ako ni po čemu drugome onda po našem nosu ... No, sa zadovoljstvom smo zaključili da je naša kamuflaža zaista u redu i" tako smo postajali sve sigurniji.

Koliko je ta naša sigurnost bila nepouzdana, saznali smo kasnije. Otkuda smo mogli znati da ni u jednom američkom popularnom Jeepu nikada nema više od dva, najviše tri vojnika?! Tko nam je mogao reći da se ovdje vozi ili uopće bez svjetala ili pod punim osvjetljenjem? Nismo znali da nikako nismo smjeli prekrivati automobilske farove presvlakama s prorezima!

Svanuo je siv dan ... Poslali smo prvi radiogram o uspješnom prelasku preko prednje linije bojišnice i bili presretni kada smo odmah uspostavili vezu, što opet nije bilo nikakvo čudo, ta bili smo tek 15 km udaljeni od naših snaga.

Kasnije je bilo sve zamršenije. Na glavnom smo se putu pridružili koloni prema zapadu. Jedan nas je tenk tipa Sherman ljubazno propustio, vozač nam je kroz prozorčič mahnuo da nas pušta pred sebe. Tada smo nabasali na prizor koji nas je prilično potresao: vozili smo iza jednog kamiona s kojega su nas znatiželjno promatrali njemački ratni zarobljenici.

Da bismo shvatili kako se osjećaju, pratili smo neko vrijeme njihov kamion i bili zbunjeni kada smo ustanovili da nisu nimalo nesretni zbog zarobljavanja!

Sve češće smo na križanjima čekali da se raščisti prolaz i s najvećom sumnjom gledali kako se američki vojni policajci koriste vokitoki primopredajnicima ... Oko podneva su se navukli oblaci i sva su vozila oko nas upalila farove. Tek smo sada na svoje zaprepaštenje spoznali da ne smijemo imati prekrivene farove, stoga smo skrenuli i zaustavili se. Simulirajući kvar podigli smo poklopac motora i na brzinu skinuli navlake s farova i to u posljednji čas jer se kraj nas pojavio neki satnik sa željom da nas odvuče do servisne postaje. Na obostranu radost rastali smo se -svatko na svoju stranu, prijateljsko hvala i - odosmo.

Pomislili smo da su naši drugovi iz ostalih ekipa zacijelo pravodobno shvatili ovu strašnu zabludu. Usprkos strogo ograničenom vremenu emitiranja zbog opasnosti od protivničkih goniometara izvijestili smo našu središnjicu o ovoj neslućenoj opasnosti. Kako smo poslije saznali, naše je upozorenje stiglo suviše kasno: dvije su naše skupine bile već razotkrivene i zarobljene.

Bio je već prvi mrak, otprilike 17 i 30 sati, kada smo 16. prosinca 1944. ušli u Huy. Svuda parkirana vojna vozila, bez izgleda da se negdje neupadljivo smjestimo. Šumarak veličine perivoja, neposredno uz rijeku

Meuse, činio nam se kao idealno sklonište. Poslije kraće vožnje po travi, grmlje nas je primilo u zaštitnički zagrljaj. Ugasimo motor, oko nas nestvarna tišina narušena samo bukom dalekih kolona i udaljenom grmljavinom topova na bojišnici. Odmah smo postavili odašiljač i bez naročite opasnosti poslali izvješće.

Tada smo se prvi put poslužili obrokom iz konzerve. Nakon iscrpne rasprave o situaciji dogovorili smo se da u svitanje ode jedan koji dobro govori engleski do mosta i sat vremena osmatra okolicu. Kako nije bilo nikoga tko bi se odlučio za spavanje, uputili smo se u troje do obale rijeke, a vozača ostavili kod Jeepa. Od mosta smo bili udaljeni kojih 300 do 400 metara. Sam most bio je osvijetljen farovima neprekidnih automobilskih kolona. Pretpostavljali smo da nas jedva netko može uočiti u mraku i pronaći u grmlju uz obalu. Do mosta bismo mogli dobaciti kamenom koliko je bio blizu, u svjetlu farova vidjelo se da most čuva posebna straža.

Nedaleko od prilaza mostu na istočnoj obali bilo je podignuto nekoliko tipičnih američkih šatora u koje je stalno netko ulazio ili izlazio iz njih. Na drugoj strani mosta ugledali smo snažno svjetlo reflektora koji je izgleda bio tek nedavno postavljen, što smo mi protumačili kao mjeru opreza protiv naših skupina.

Vratili smo se istim putem što smo brže mogli i trčeći krenuli prema našem vozilu. Javili smo svoja zapažanja i zatražili odobrenje da se vratimo svojoj postrojbi, pošto je bilo očito da se naš zadatak više ne može obaviti: radiogramom nam je dopušten povratak.

Pretpostavljali smo da je jedna naša ekipa svakako pala neprijatelju u ruke i zato se više nismo htjeli koristiti glavnom prometnicom. Tek smo 17. prosinca ujutro napustili privremeni zaklon i pošli nazad istočnom obalom rijeke. Naši su nam zemljovidi bili od neprocjenjive koristi.

Poslije otprilike jedan sat vožnje, upadajući stalno u neprekidne vojne kolone, bili smo na polazištu. Danas se više ne sjećam imena mjesta u kojima smo nalazili jake američke topničke položaje s kojih se bez prestanka sipala vatra na naše linije. Slobodan teren na ovome mjestu nije nam izgledao preporučljiv za prelazak sjedne na drugu stranu tako da smo opet ušli u obližnju šumicu, ali nismo naišli na neprijateljske položaje.

S udaljenosti od kilometardva čuli smo snažnu pješadijsku vatru i po tome zaključili da smo u neposrednoj blizini mjesta okršaja. Poslije nekih sati vremena vožnje bez ikakva plana zaustavili smo se da se odmorimo.

Ugasili smo motor i čuli krkljanje nekog motornog vozila. Dvojica su ostala kod našega Jeepa, a mi ostali krenuli smo prema zvuku motora. Uskoro smo na čistini usred šume spazili poveći kamion okružen njemačkim vojnicima.

To je bio, kako će se kasnije ispostaviti, kamion satnije vezista.

Na nekih pedesetak metara od njih pozvali smo ih, bacili kacige i oružje i pošli prema njima, dok nam je srce luđački lupalo. Na njihovo pitanje odakle smo se stvorili, odgovorili smo im zahtjevom da nas odvedu zapovjedniku, a ja sam u pratnji dvojice dočasnika pošao do Jeepa da i ostalu dvojicu iz naše skupine vratim pod okrilje naše vojske ..."

Posljednji preostali Skorzenyjevi komandosi - njih svega 16 - poslani su prema neprijateljskim položajima 10. siječnja 1945. skupa s narednikom Heinzom Rohdeom, i to - pješice:

"U ponoć smo se prebacili kamionom do samog fronta. Izašli smo kod jedne visoke i čvrste zgrade u kojoj je bio smješten stožer bojne. Prije toga se dogodila jedna nezgoda. Mohrhauptu je opalila puška kada je silazio s kamiona i lako ga ranila u glavu.

Išli smo kroz šumu oko šest stotina metara. Desno je bio potok. Onda smo došli do borbene linije bojne. Zapovjednik i njegov pobočnik trebali su nas povesti do prednjih straža. Kada se nađemo s one strane, ako nas zaustave, rečeno nam je da samo tvrdimo kako se pridržavamo naređenja našega zapovjednika iz dopunske satnije 82. zračnodesantne divizije. Za našu je uporabu postojala lozinka od engleskih riječi koje slično zvuče kao naše - "Haus/Maua".

Noć je bila hladna i bez mjesečine. Gađao nas je neprijateljski minobacač i zato smo se skrivali u šumi. Potom smo šmugnuli preko neke čistine, prešli potok preko zaleđenog brvna i opet upali u šumu. Već smo bili prošli njemačke predstraže i išli prema prednjim osmatračima ali oni nisu bili budni, nego su lijepo spavali, pa ih je zapovjednik bojne doslovce za ovratnik izvukao iz rova.

Bilo je utanačeno da se raziđemo kada prođemo pored prve američke straže, i to tako što će ekipa Schtillaua nastaviti ravno, Schmidt nadesno i ja sa svojim ljudima nalijevo. Tek je minula ponoć, možda nekih 15 minuta. Došli smo do šumarka s jelama.

Tada sam vidio da je satnik Schtillau pao na koljena, a onda legao u snijeg. Opet se podigao i sa svojim ljudima krenuo prema tamnoj pozadini,

udaljenoj nekih šezdeset metara. Istovremeno sam čuo: 'Tko je?' Brzo smo se sakrili. Mohrhaupt se odmah uputio prema američkom stražaru koji je bio nekoliko metara desno od njega.

Opet: 'Tko je?'Mohrhaupt objasni da smo mi izvidnica 82. zračnodesantne divizije i da tražimo svoju postrojbu. Na to će Amerikanci:'Valjda tražite 81. diviziju?' 'Ne, tražimo, 82. diviziju', rekao je Mohrhaupt, znali smo da 81. divizija uopće ne postoji.

Sada smo tek ugledali dva Amerikanca u rovu. Pokazali su nam kako da dođemo do staze koja je vodila do njih. Ali Mohrhaupt je morao hitno u grmlje, napunio je hlače.

Do te se staze pružala šuma iz koje smo maloprije izašli.

Po drugi smo put zaustavljani: 'Lozinku, molim!' Mohrhaupt je objasnio da smo prethodnica i da smo zalutali. Poslije pola sata bili smo u nekom naseljenom mjestu. S obje strane ceste tenkovi, u samom mjestu teški topovi. Vojnici su ležali u vrećama za spavanje pokraj tenkova. Nekoliko vojnika koji su teglili jedan Jeep glupo su gledali prema nama, međutim mi smo bili dotjerani po svim propisima.

Usred mjesta protezalo se blatnjavo i zamrznuto udubljenje, a preko njega grede za prijelaz tenkova. Sa strane topovi. Dok smo se trudili da sve to zapamtimo, obratio nam se stražar: 'Hej, u koju vi to postrojbu idete?' Mohrhaupt odgovori: 'U dopunsku satnika Keatnera!' 'Dobro, možete ići', reče stražar.

Na izlasku iz sela opet tenkovi, raspoređeni kao na šahovskoj ploči, očigledno spremni za napad. Kao i prije kod američkih topničkih položaja, vidjeli smo da su naše topničke granate podbacile i bile prekratke. To ćemo kasnije po povratku ispraviti. Tričetvrt sata iza toga pred nama je bila kuća na osami i u njoj američka divizijska predstraža. Stražar je uperio u nas pušku kada je čuo da ne znamo lozinku. Mohrhaupt mu je prišao i objasnio da dolazimo iz sela, da smo zalutali. Namjeravali smo dalje istom cestom ali nas stražar nije pustio. Susreli smo malo poslije nekog Amerikanca i upitali ga za ime susjednog sela. On se začudio. 'Tamo su Nijemci', kazao je. Sišli smo s ceste i krenuli u obližnji šumarak te tu ostali cijeli dan. Iz straha da nas ne opaze iz američkih zrakoplova koji usmjeravaju topničku vatru, a koji su nekoliko puta prelijetali na maloj visini, nismo se usudili maknuti.

Sljedeće noći oko 23 i 30 sati pošli smo natrag. Noć je bila puna zvijezda. Snijeg je bliještao. Opet smo došli do predstraža kraj kojih smo prošli prethodne noći, i tu su pred nas iskočila tri vojnika: 'Stoj, tko ide?'Mohrhaupt preplašen promuca svoje lažno ime: 'Narednik Morris!'Naredili su nam da priđemo na deset metara.

Tu su bili, kako smo vidjeli, narednik i dvojica iz divizijske predstraže.

'Odakle?'Tz šume', odvrati Mohrhaupt.

Dali su nam da se primaknemo još pet metara.

'Postroja? Divizija?', pitao je narednik i pozvao: 'Pođite sa mnom do časnika".

Dok je Mohrhaupta i mene vodio prema kući, Peter je morao ostati vani s vojnicima. Znali smo da on jedva govori engleski.

U stražarnici su nas ponovo pitali za našu postrojbu. Mohrhaupt je opetovao ime satnika Keatnera i kao što je uvijek činio kada se pribere, odgovarao je na sva pitanja sigurno i s pravim američkim izrazima, konačno - on je odrastao u Americi.

Pokazali su nam susjednu zgradu u kojoj se navodno nalazio naš zapovjednik Keatner. Istovremeno, da ne bismo opet negdje zapeli dali su nam lozinku. Bila je 'Orange/Renger'. Ja sam šutio dok je Mohrhaupt govorio. U glavi me je neprestano opsjedalo:što li će biti s našim Peterom? Svakoga sam trenutka očekivao da vani pukne puška. Utoliko nam je više laknulo u dušama kada smo Petera zatekli živog i zdravog. Odmah je dojurio do nas. Kasnije nam je ispričao kako su ga vojnici neprestano zapitkivali:'Pa odakle dolazite?' Peter je ponavljao kao papagaj: 'Iz šume ... iz šume ...' To je objašnjenje bio malo prije čuo od Mohrhaupta.

Vojnici su nastavljali: 'Pa što ste radili tako kasno na cesti?' Peter je na kraju mrzovoljno odbrusio: 'Moram ići'. Brzo je otišao u stranu i skinuo hlače. Jedan je od vojnika tada dobacio: 'Ti govoriš šaljivim engleskim'.

Opet smo došli do mjesta gdje se nalazio topnički položaj.

Odatle smo vidjeli kako naši ispaljuju projektile V-l i da na njih Amerikanci pucaju kao ludi. Nastavili smo istom cestom dok se iza nas nisu pojavila dva Jeepa. Pomislili smo da će nas vratiti natrag, ali oni su prošli pored nas bez zaustavljanja.

Krenuli smo prema njemačkim položajima i to prilično brzo i mimo minskog polja koje smo odlazeći zaobišli. Tu smo naišli na Amerikanca koji je na Mohrhauptovo pitanje odakle on dolazi, odgovorio da je otpratio nekog časnika.

Tamo gdje je trebalo biti njemačko stražarsko mjesto izvidnice uzaludno smo izvikivali našu lozinku 'Haus/Maus'. Nikoga nije bilo ...

Nekoliko koraka dalje nabasali smo na zemlji na jednoga mrtvog njemačkog vojnika. Stražar je dakle u međuvremenu usmrćen.

Opet smo došli do potoka. Posljednji je preko brvna prelazio Peter, pokušao balansirati ali nije uspio. Pao je u vodu, u ledeno hladnu vodu. Izvukao se na suho bijesan i potrčao pokraj nas bacajući od sebe sve što je držao u ruci. Mi smo ga slijedili. Kada smo ga sustigli, vikao je i psovao da smo ga imali muke smiriti.

On je na to briznuo u grčevit plač. Bio je užasno iscrpljen i u velikoj živčanoj napetosti zbog 'marša' iza neprijateljskih položaja.

Malo potom ugledali smo kako tri čovjeka izlaze iz šume.

Smatrali smo da to nipošto ne mogu biti Amerikanci, a ja sam na jednome od njih prepoznao njemački vozački ogrtač.

Radi sigurnosti Mohrhaupt je povikao 'Stoj!' s engleskim naglaskom. Kao dogovoreni znak prepoznavanja, skinuli smo svoje kacige. Bilo nam je jasno da smo napokon ipak stigli do prednjih njemačkih položaja!"

I poslije rata spektakularnom ratnom biografijom Otta Skorzenyja bavili su se mnogi, pa čak koncem 1945. i "otac agenta 007" lan Fleming dok je još pripadao britanskoj obavještajnoj službi. Pretpostavlja se da je to bilo zato što se očekivalo da će Skorzeny navesti istražitelje na trag nacističkog vođe Martina Bormanna za kojega se ni dandanas ne može sa sigurnošću reći gdje je i kako završio poslije bijega iz Führerova bunkera u Berlinu poslije samoubojstva Adolfa Hitlera, Hitlerove supruge Eve Braun i obitelji Goebbels skupa s djecom.

S obzirom da je Skorzeny bio oslobođen na američkom vojnom sudu poslije svjedočenja jednoga američkog pukovnika da je "uporaba savezničkih uniformi bila uobičajena taktika svake sabotažne postrojbe" i da su takvo prerušavanje "prakticirale i savezničke armije u Drugome svjetskom ratu", otpala je optužba da je Hitlerov SS-pukovnik Otto Skorzeny "kriv za nezakonito nošenje američke uniforme, za ubojstvo 30

američkih ratnih zarobljenika, te za loš postupak s američkim ratnim zarobljenicima i za pokušaj atentata na Eisenhowera" *(Österreichische Zeitung,* 20. kolovoza 1947.).

Poslije istrage u logoru Dachau, proces protiv Skorzenyja bio je počeo 18. kolovoza 1947. ali je poslije deset dana zastupnik optužbe američki pukovnik Rosenfeld povukao dio optužnice za umorstvo i loš postupak s američkim ratnim zarobljenicima, te je proces odgođen do 2. rujna te godine. Sedam dana kasnije bili su i Skorzeny i devet njegovih časnika oslobođeni svake krivnje. Pušteni su na slobodu 9. rujna, o čemu se izvijestile austrijske novine dan iza toga.

Puštanje na slobodu tako razvikanoga esesovca kakav je bio Skorzeny izazvalo je silna negodovanja u svim uglednijim europskim novinama toga vremena - "dobro je prošao zbog svojih usluga Saveznicima", zaključuje talijanski Il *Giorno* 1975.

Autor djela "Bormannova braća idu dalje" William Stevenson (Bantam Books, New York) piše daje Skorzeny jednostavno odšetao iz logora uoči Nove godine 1946. jer je to bilo odobreno:

"U vrijeme božičnih blagdana 1945. NAJOPASNIJI ČO-VJEK U EUROPI, kako su ga Amerikanci jednom nazvali, bojnik SS-a Otto Skorzeny dobio je izlaz iz logora te je posjetio obitelj u Münchenu. Pratili su ga savezнички agenti koji su pretpostavljali da bi mogao stupiti u vezu s Bormannom. Ništa se nije dogodilo.

Skorzeny je bio divovska rasta, a lice mu je bilo obilježeno kredastobijelim ožiljkom od lijeve sljepoočice do kuta usana. Oči su mu bile čelično sive, a kosa tamna. Sumnjalo se da je on šef organizacije za pripreme bjegova, tzv. *Die Spinne* (Pauk). Prebjegavši u Španjolsku Skorzeny je sebe uspoređivao s generalom Donovanom, savezničkim zapovjednikom za specijalne operacije:

- General me ispitivao i tako sam se susreo s Amerikancem koji je u svojoj armiji obavijao istu dužnost kao i ja u svojoj!

Očita razlika u činovima nije pogađala Skorzenyjevu 'skromnost'.

Kao takav čovjek Skorzeny je često nasamo razgovarao s Bormannom. A on je i bio kao stvoren za organizatora opstanka nekoliko desetaka Bormannovim izabranika ... Potkraj rata Skorzeny i nekoliko esesovskih časnika povukli su se u područje u blizini austrijskonjemačke

granice. Ali tu nije bilo nikakve Alpske tvrđave, nijedne od trideset divizija, nikakvih zaliha hrane i streljiva. Umjesto toga našli su se ovdje nevjerojatno važni stranački dokumenti... Skorzeny je prošao kroz kratak sudski proces za ratne zločine na kojemu je oslobođen ... Jesu li Britanci i Amerikanci namjerno pustili Skorzenyja, znajući kakva mu je uloga namijenjena u Bormannovim poslijeratnim planovima? On nije bio nimalo glup, ali je zato bio bombastičan i indiskretan. Moglo se očekivati da će on dosljedne lovce navesti na Bormannov trag ili pomoći Saveznicima da procijene opseg zavjere Bormannova bratstva. Skorzeny je dobivao plaću od Allena Dullesa koji je imao na raspolaganju neizmjerna sredstva CIA-e. Bilo je to 1953. kad je i Dulles ušao u igru, želeći uz pomoć svega i svakoga nahuškati arapski svijet protiv komunizma".

Kako bilo da bilo, Skorzeny nije u međuvremenu mirovao:napisao je memoare i počeo ih objavljivati u Parizu (dnevnik *Figaro* od 31. III. do 18. IV. 1950.) i Münchenu *(Quick* od 2. V. 1950. dalje). Poznata pariška nakladnička kuća Flammarion nešto kasnije objavljuje Skorzenyjeve memoare pod naslovom "Tajne misije", bit će to prvo poslijeratno izdanje njegovih sjećanja.

Jedan drugi autor, u djelu "Mafija esesovaca" (1978.), Victor Alexandrov, dovodi poslijeratnog Skorzenyja kao američkog zarobljenika u doticaj s njegovim zemljakom SS-generalom i šefom Glavne uprave za sigurnost Reicha (RSHA) Ernstom Kaltenbrunnerom s kojim je navodno dijelio u istražnom zatvoru u logoru Dachau istu ćeliju kojom prigodom je Kaltenbrunner "povjerio Skorzenyju svoju političku oporuku i - *ključeve nekih trezora":*

"Kakva li je osoba taj policijski generalissimus Ernst Kaltenbrunner, koji je naslijedio Reinharda Heydricha na čelu RSHA!

Kivan na posmrtni ugled svoga prethodnika, kojega su prije atentata u Pragu 1942. smatrali za mogućeg Führerovog nasljednika, Kaltenbrunner se istovremeno pokazao sebičan i prepreden kao demon. Mlađi, časnik SS-a - imao je samo trideset i pet godina kada je objavljen rat - nipošto nije mogao zahvaliti svoje začuđujuće napredovanje dugom stažu u nacionalsocijalističkoj hijerarhiji.

Upisan pod brojem 300.178 u nacionalsocijalističkoj stranci, a pod brojem 13.039 u SS-u (Otto Skorzeny je u travnju 1943. po naredbi Kaltenbrunnera primljen u RSHA, Amt VI - odjel špijunaže u inozemstvu,

sektor S - sabotaža, član SS-a br. 29.579 - op.) posjedovao je tri prednosti: bio je Austrijanac što mu je donijelo Hitlerovu naklonost, bio je visok 194 cm, što je ostavilo dojam na Reichsfuhrera Heinricha Himmlera i konačno bez ustezanja se razmetao svojom diplomom pravnika i titulom doktora...

Jednaka stasa, isticali su se - Kaltenbrunner i Skorzeny -istim podmuklim osmijehom koji su naglašavali slični ožiljci i izbočene, prema gore istaknute brade, i govorili su s istim austrijskim naglaskom ...

Ipak, postojala je jedna razlika: viteški križ, slavni Ritterkreuz koji je prošle godine sam Hitler pričvrstio oko Skorzenyjeva vrata. Sive Kaltenbrunnerove oči bile su prikovane za to veoma rijetko Skorzenyjevo odlikovanje.

To što će general policije 1946. godine završiti na kraju konca u Nürnbergu, a drugi od dvojice gorostasa umrijeti mirnom smrću 1975. godine u Madridu, pošto je povezao niti neonacističke paukove mreže i pošto ga je drskost odvela tako daleko da je odlučio napisati memoare za nekoga pariškog izdavača, bila je puka slučajnost. Dok se Kaltenbrunner sa zadovoljstvom zadržavao u hodnicima Prinz-Alberchtstrasse, skupljajući fascikle i perforirane kartone, Skorzeny je navikao da vodi život zvijeri uvijek spreman da ubije ili da bježi..."

Sve fame koje su se širile poslijeratnom Europom o uteklim nacistima pripisivale su se na neki način vršljanju i djelovanju Skorzenyja, npr. da je postavljen za zapovjednika tajne organizacije *Vukodlak* (Wehrwolf) koja je zadužena za skrivanje važnih bjegunaca i stranačke imovine i daje sakupio oko 1500 esesovaca koje je rasporedio duž Alpa između Austrije i Bavarske.

Navodno dobro obaviješteni Alexandrov piše:

"Nekoliko dana prije sloma često se moglo vidjeti kako se Kaltenbrunner vozi u amfibiji, u pratnji tri esesovska časnika, između Bad-Ischla, Ebenseea, Gorja mrtvih i Mitterdorf a.

Skorzeny snimljen nakon predaje 1945. godine.

Izgledao je nezadovoljan. Vratio se u rodnu Austriju, gdje je sa sunarodnjakom Ottom Skorzenyjem provodio vrijeme u raspravama o nerješivim problemima koji su se svakodnevno nagomilavali. Skorzeny je sakupio oko 1500 esesovaca i padobranaca i dao ih smjestiti kod tamošnjih seljaka. Predio je vrvio nacističkim glavešinama, otmjenim svijetom koji je u krajnjoj nuždi zakazao sastanak u ovom alpskom skloništu.

Bdijući nad radioodašiljačima, ovi bi komentirali svaku novost koja je odmah zatim bila cenzurirana, umnožena i poslana svim sektorima

skloništa. Čitav jedan rotacijski stroj rastavljen u dijelove bio je prebačen u Bad Aussee a trebao je proraditi potkraj travnja... Jedna je centrala za izradu lažnih osobnih karata i putovnica radila u Bad Ausseeu, a druga u Lauffenu. Djela velikih majstora zakopana su u rudniku soli u blizini Ausseea, a u drugom rudniku koji je odatle udaljen nekoliko kilometara, smještene su zlatne šipke, zlatnici i nakit... Himmlerova osobna iskaznica glasila je na ime narednika Heinricha Hitzingera. Kaltenbrunner je postao Arthur Scheidler, nestali trgovački predstavnik. Prema povjerljivim obavještenjima, Kaltenbrunner je upravo pod tim imenom zadržao uza se 2,277.625 Reichsmaraka, ili bolje rečeno njihovu protuvrijednost u stranoj valuti..."

Prvobitno uvjeravanje da će izmaštanu Alpsku tvrđavu braniti čak 200.000 prekaljenih esesovaca i dakako pripadnika formacije *Vukodlak* na također izmaštanom prostoru od preko 3000četvornih kilometara u planinskom masivu Bavarske, Austrije i djeliću Italije i to sve pod tobožnjim zapovjedništvom Führerova komandosa br. 1 Otta Skorzenyja, svela se u prvoj polovici svibnja 1945. na svega njih trojicu - Skorzenyja te njegove prijatelje Radla i Kuhnkea. Njih trojica su provela više od tjedan dana "uživajući u alpskoj idili i sa seljankama" u gorju iznad Radstadta, a kada je Skorzeny odlučio da bi se trebao predati Amerikancima u dolini, Kuhnke se izgubio, i tako je za Skorzenyja i Radla rat završio 15. svibnja 1945., sa zakašnjenjem od tjedan dana.

Kao što se za *Operacie Greif u* Ardenima razglasilo da Skorzenyjevi komandosi padaju na sve strane izbačeni padobranima i odjeveni kao svećenici ili čak opatice, u posljednjim se danima rata vjerovalo da NAJOPASNIJI ČOVJEK U EUROPI svakako poduzima neka opaka iznenađenja da bi spasio sebe i svoje nadređene; što je on doista tada činio i na kojim mjestima, valjda će se jednom doznati. I Hitler i Himmler dosta su često spominjali obranu navodne Alpske tvrđave. Istini za volju, zaista je štošta pronađeno u austrijskim rudnicima soli i u alpskim jezerima, i točno je da je u Alpe upućen naoružani konvoj sa 160 izabranih "političkih eminencija" iz nekoliko koncentracijskih logora (Molotovljev nećak, bivši predsjednik mađarske vlade Källay, sin regenta Mađarske Miklös Horthy, sin maršala Badoglia, biskup Clermon-Ferranda Piquet, grupa engleskih časnika za koje je Himmler bio duboko uvjeren da pripadaju Intelligence Serviceu, nekoliko grčkih generala, bivši gradonačelnik Beča, bivši

nizozemski ministar vanjskih poslova van Dyck, princ od Hessena čija je supruga Mafalda, kći talijanskoga kralja, umrla u Buchenwaldu, najpoznatiji čovjek njemačke evangelističke crkve pastor Martin Niemöller itd.). Ta je kolona putovala iz Innsbrucka na Brenner i prešla u Italiju te bila smještena u hotel na visini od 500 metara koji je osigurao gaulajter Tirola. Prisilnim je putnicima dato do znanja da su taoci za slučaj ako Saveznici odbiju prihvatiti sporazumni prekid neprijateljstava, pa gaulajter Tirola izjavljuje pred katoličkim biskupom iz Bruxellesa: "Mi vas možemo dugo držati u našim brdima.

Budemo li morali, na koncu konca, još uvijek ćemo raspolagati s dovoljno vaših glava da ih bacimo Saveznicima pod noge!").

Početkom studenoga 1952. Skorzeny se, izvješćuju neki njemački listovi, sastaje u Düsseldorfu s "preživjelima" iz Trećega Reicha, u drugoj polovici istoga mjeseca isto se društvo okuplja u Hotelu Continental u Hamburgu.

Čime se bavi Skorzeny kao emigrantu Španjolskoj (1951.), prije toga nastanjen kojekuda po Njemačkoj i Francuskoj, nije poznato. U Španjolskoj sjajno posluje na više načina, pa čak i u svojoj građevinskoj struci. Po podacima s interneta njegovim se uslugama koristi egipatska obavještajna služba, navodi se da je bio osobni savjetnik egipatskoga predsjednika Nasera, poslije često putuje u Argentinu, navodno postaje osobni prijatelj predsjednika Perona i njegove glasovite supruge Evite, nagađa se da je u Argentini vrlo uspješno spojio - "ugodno s korisnim".

Službeno, SR Njemačka ga 1952. proglašava potpuno nevinim što se tiče njegove ratne prošlosti, i Skorzeny objavljuje nova izdanja svojih ratnih uspomena.

Zbog neizlječive plućne bolesti 1975. dolazi na liječenje u Heidelberg u SR Njemačkoj, u bolnici ga posjećuju njegovi bivši ratni drugovi kojima on priča kako mu je Hitler u četiri oka rekao da Njemačka nije izradila atomsku bombu jer nije želio preuzeti odgovornost za budućnost ljudskoga roda kojemu bi prijetilo uništenje. Biografi šefa njemačke obavještajne službe Waltera Schellenberga koji će preminuti od bolesti jetre početkom ožujka 1952. u Torinu ističu da je Schellenberg godinu dana prije smrti 1951. putovao u Španjolsku u Madrid da se "pomiri sa svojim starim protivnikom Ottom Skorzenyjem", i da od njega primi novac koji bi mu omogućio "kakavtakav pristojan život dok ga nebo ne uzme k sebi".

Pet mjeseci prije smrti, Otto Skorzeny posljednji put izaziva senzaciju: pojavljuje se na francuskoj televiziji, izjavljuje u kameru da bi ponovio svoj život takav kakav je imao "ako bi se ponovila atmosfera onoga vremena", a što se tiče koncentracijskih logora - za njih je čuo tek poslije rata. Na izlazu iz studija u Parizu napada ga jedan bivši logoraš, udara bičem po licu, po lijevom obrazu na kojemu ima ožujak od mačevanja u studentskim danima.

U utorak, 8. srpnja 1975. agencija United Press International javlja iz Madrida:

"U Madridu je u 67. godini od raka dišnih organa umro nacistički zločinac Otto Skorzeny. On je 1943. zapovijedao SS-ovskom postrojbom koja je svrgnutoga talijanskog fašističkog diktatora Mussolinija oslobodila zatočeništva u jednoj planinskoj tvrđavi (hotelu - op.). Skorzeny je također pokušao organizirati otmicu vrhovnoga zapovjednika savezničkih snaga Dwighta Eisenhowera".

Jedanaest dana iza toga - nova agencijska vijest:

"BEČ - Oko 300 bivših časnika Hitlerovih zaštitnih odreda, poznatijih po skraćenici SS, nekadašnjih viših časnika i generala nacističkog Wehrmachta iz Austrije i SR Njemačke pjevalo je složno na bečkom groblju Döblingu pjesme o dobrim ratnim drugovima i vječnom Njemačkom Reichu. Time su pompozno ispratili urnu s posmrtnim ostacima Mussolinijeva osloboditelja, Obersturmbannfürera SS-a Otta Skorzenyja".

Fusnota u knjizi "Mafija esesovaca" Victora Alexandrova :U djelu koje je nedavno izdano pod naslovom *The Train Robbers*, britanski novinar i povjesničar Piers Paul Read tvrdi da je upravo u to vrijeme - 1963. godine - opasni Otto Skorzeny bio umiješan u glasovitu aferu oko pljačke poštanskog vlaka na pruzi Glasgow-London. Čak je on, navodno, i sam financirao te gangstere ...

Aleksandar Vojinović

Kraj

This file was downloaded from Z-Library project

Your gateway to knowledge and culture. Accessible for everyone.

z-library.sk z-lib.gs z-lib.fm go-to-library.sk

Official Telegram channel

Z-Access

https://wikipedia.org/wiki/Z-Library